Ad. Tanquerey

PREGLED DUHOVNOG BOGOSLOVLJA

I.

PRINCIPI KRŠĆANSKOG ŽIVOTA

Preveo

ĆIRIL KOS

Svećenik

Zagreb 1956.

Naslov originala:

P R É C I S

de

Theologie ascetique et mystique

DJEVICI MARIJI
KOJA NAM JE SVE DALA
KAD NAM JE DALA ISUSA
I KOJA NAS PO ISUSU VODI BOGU
OVU MALU KNJIŽICU PRIKAZUJE
U
ZNAK SINOVSKOG POŠTOVANJA

P i s a c !

++

ISTOJ DJEVICI MARIJI

U NJEZINOJ - 1954 - GODINI

U GODINI PROGLAŠENJA NJEZINOG KRALJEVSTVA

U ZNAK ZAHVALNOSTI ZA SVE MILOSTI

KROZ 10 GODINA SVEĆENIŠTVA

PRIKAZUJE

P r e v o d i l a c !

++

+++++++++++++++++++++++

++++++++++++++

S A D R Ž A J

U V O D (1)

Predmet o kojem raspravlja Ascetika i Mistika je savršenstvo kršćanskog života.

1. Božjoj se je dobroti svidjelo da nam priopći, osim naravnog života duše, i nadnaravni život, život milosti, koji je sudjelovanje na životu samoga Boga, kako smo to izložili i pokazali u traktatu de Gratia.(2) A budući da nam je taj život dan s obzirom na neizmjerne zasluge Isusa Krista i budući da je On najsavršeniji uzor tog života, s pravom ga zovemo kršćanski život.

Čitav se život mora usavršiti i usavršuje se približavajući se svom cilju. Apsolutna savršenost je postignuće te svrhe. A taj cilj postižemo u nebu. Tamo ćemo posjedovati Boga blaženim gledanjem i čistom ljubavi i naš će život imati svoju potpunu radost. Tada ćemo uistinu biti slični Bogu, jer ćemo ga gledati kakav jest " similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est" (3). Ovdje na zemlji možemo postići samo relativnu savršenost, približujući se neprestano onom intimnom jedinstvu s Bogom, koje nam se sprema u blaženom gledanju. I eto, raspravljat ćemo o toj relativnoj savršenosti. Izložiti ćemo najprije opća načela o naravi kršćanskog života, o njegovom savršenstvu, o dužnosti, težiti k savršenstvu i o općim sredstvima da se savršenost postigne. Zatim ćemo opisati tri puta i to put čišćenja, rasvjetljenja i sjedinjenja, kojim putevima prolaze one dobre duše, koje su željne duhovnog napretka.

Ali prije toga, treba u kratkom uvodu iznijeti neka UVODNA PITANJA.

2. U tom ćemo uvodu obraditi 5. pitanja:

I. Narav asketske teologije
II. Njezini izvori
III. Metode
IV. Ljepota i potreba
V. Dioba

§ 1. N A R A V A S K E T S K E T E O L O G I J E

Da bolje izložimo što je to ASCETIKA, izložit ćemo redom:

I. glavna imena, kojima se naziva
II. njezino mjesto medju teološkim znanostima
III. njezin odnos sa Dogmatikom i Moralkom
IV. razliku izmedju Ascetike i Mistike

I. RAZLIČITA IMENA

3. Teologija Ascetike nosi različita imena: a) Zove se ponajprije svetačka znanost, i to s pravom, jer nam ona dolazi od svetaca, koji su više po njoj živjeli, nego je poučavali i jer je cilj da od nas načini svece, tumačeći nam: što je svetost i koja su sredstva da se ona postigne.

b) Drugi je zovu duhovna znanost, jer ona formira duhovnike, to znači nutarnje ljude, zadojene Božjim duhom.

(c) Ali, kako je ona praktična znanost, nazivaju je i umjetnošću ili vještinom savršenosti, jer joj je cilj voditi duše kršćanskoj savršenosti. Ili se još zove vještina nad vještinama, jer nema veće i odličnije vještine nego usavršavati dušu u najplemenitijem, - nadnaravnom - životu.

(d) No ipak, ime, koje je danas najopćenitije jest: ASCETIKA I MISTIKA.

1. Riječ ASCETIKA dolazi od grčke riječi askezis (ἄσκησις) što znači napor, vježba. Označuje dakle svaku napornu vježbu, koja se odnosi na fizički ili moralni odgoj čovjeka. Kršćanska dakle savršenost pretpostavlja neki napor, koji sveti Pavao zgodno usporedjuje sa trenerskim vježbama, koje obavljaju takmičari, da postignu pobjedu. Naravno je stoga, da se imenom ASCEZA nazovu i napori kršćanske duše, koja se bori da postigne savršenost. Tako je zovu Klement Aleksandrijski (4) i Origen (5), a za njima veliki broj Otaca. Nije dakle ništa čudno, da je nauka, koja raspravlja o potrebnim naporima da se postigne kršćanska savršenost, dobila ime ASCETIKA.

2. Ipak, kroz dugo vjekova, naziv, koji je prevladavao za oznaku ove znanosti, bio je MISTIČNA TEOLOGIJA, (μύστης, misteriozan, tajan, a osobito vjerska tajna) jer je ona izlagala tajne savršenstva. Kasnije su se te obadvije riječi upotrebljavale u istom smislu. Još kasnije je nastao običaj, da se ASCETIKOM naziva onaj dio duhovne nauke, koji raspravlja o prvim stupnjevima savršenosti, tamo do kontemplacije, a MISTIKOM opet onaj dio, koji raspravlja o kontemplaciji i putu sjedinjenja.

(e) Kako bilo da bilo, iz svih tih definicija slijedi, da je ta znanost, kojom ćemo se baviti: ZNANOST, KOJA RASPRAVLJA O KRŠĆANSKOJ SAVRŠENOSTI. I to nam daje pravo, da joj označimo mjesto u općoj bogoslovskoj nauci.

II. NJEZINO MJESTO U TEOLOGIJI

4. Nitko nije bolje od svetoga Tome shvatio organsko jedinstvo, koje vlada u teološkoj znanosti. On dijeli svoju Sumu u tri dijela: u prvom dijelu raspravlja o Bogu, prvom principu, kojega promatra u Njemu samome, u jedinstvu njegove naravi i trojstvu njegovih Osoba, i u stvorovima, koje je stvorio, podržava i svojom Providnošću upravlja.

U drugom se dijelu bavi Bogom, koji je konačna naša svrha i prema kojemu moraju težiti ljudi, upravljajući svoje čine prema njemu, pod vodstvom zakona i pod utjecajem milosti, vježbajući se u bogoslovskim i moralnim krepostima i posebnim dužnostima svakog pojedinog staleža.

U trećem nam dijelu pokazuje UTJELOVLJENU RIJEČ, koja je postala NAŠ PUT, po kojemu idemo k Bogu i koja nam je ostavila sakramente po kojima nam dijeli milost, da nas dovede u vječni život.

Prema tome planu, asketska i mistična teologija spadaju u drugi dio Sume, oslanjajući se neprestano i na prvi i treći.

5. Već odavno, ne rušeći organsko jedinstvo Teologije, dijele je na tri dijela: DOGMATIKA, MORALKA I ASCETIKA.

(a) DOGMATIKA nas poučava što treba VJEROVATI: o Bogu, Božanskom životu, o priopćenju toga života razumnim stvorovima, a posebno čovjeku, gubitku ovoga života po istočnom grijehu, o njegovoj obnovi po Utjelovljenoj Riječi. Poučaje nas o djelovanju

milosti u preporodjenoj duši, o njezinom dobivanju u sakramentima i o njezinom potpunom postignuću u slavi.

(b) MORALKA nam pokazuje: kako treba odgovoriti na tu ljubav, njegujući u sebi božanski život, na kojem je htio da i mi sudjelujemo; kako moramo izbjegavati grijeh i vježbati se u krepostima i ispunjavati staleške dužnosti, koje su nam naložene.

(c) Ali, kad čovjek hoće da usavrši taj život, kad on hoće da podje dalje od onoga, što mu nalaže stroga zapovijed i kad hoće da napreduje u kreposti na neki metodički način, onda nam pomaže ASCETIKA, koja nam izlaže pravila kršćanske savršenosti.

III. ODNOS ASCETIKE PREMA DOGMATICI I MORALCI

6. Ascetika je dakle dio kršćanske Moralke i to njezin najglavniji dio, onaj, kojemu je zadaća, da od nas postanu savršeni kršćani. Pa makar je ona postala u Teologiji posebna grana, ona ipak i s Moralkom i Dogmatikom ima uske veze.

1. Ona se temelji na Dogmatici. Kada Ascetika hoće da izloži narav kršćanskog života, ona traži oslona i svijetla u Dogmi. Taj je život participacija na životu samoga Boga. Treba se dakle zagledati u samo Presveto Trojstvo, da se u Njemu nadje princip i izvor toga života. Treba promotriti njegove peripetije, gledati, kako je taj život, koji je bio dan našim praroditeljima bio izgubljen njihovim grijehom i kako je bio obnovljen po Kristu Otkupitelju. Kakav je organizam i djelovanje tog života u našoj duši, kakvim se otajstvenim kanalima taj život u nas nosi i u nama povećava, kako se on pretvara u blaženo gledanje u nebu. Sva se ta pitanja raspravljaju u Dogmatici. I ne smijemo reći, da se sve to pretpostavlja. Ako se ne načini kratka i jasna sinteza svega toga, ASCETIKA će biti bez temelja i zahtjevat će od duša vrlo velike žrtve, a ne će moći da ih opravda izlagajući nam ono, što je Bog učinio za nas. Istina je dakle, prema riječima kardinala Manninga, da je Dogma izvor svake pobožnosti.

7. 2. Ona se oslanja i na Moralku i nju dopunjuje. Moralka izlaže zapovijedi, koje valja vršiti da postignemo i sačuvamo božanski život. ASCETIKA pak, koja nam izlaže sredstva da taj život usavršimo očito pretpostavlja poznavanje, vježbanje i obdržavanje zapovijedi. Bilo bi opasna iluzija zanemarivati zapovijedi pod izlikom, da se obdržavaju savjeti i preduzimati vježbanje u najvećim krepostima prije nego se naučimo opirati napastima i izbjegavati grijeh.

8. 3. Ipak je ASCETIKA zasebna grana teologije. Ona ima svoj posebni predmet. Bira u pouci Našega Gospodina, Crkve i Svetaca ono što se odnosi na savršenost kršćanskog života, njegovu narav, potrebu, sredstva i koordinira sve te elemente, tako da postaje prava znanost.

1. Ona se RAZLIKUJE OD DOGMATIKE, koja jednostavno izlaže vjerske istine, a Ascetika, oslanjajući se na njih, usmjeruje ih prema IZVRŠIVANJU, koristeći se njima da shvatimo, osjetimo i ostvarimo kršćansku savršenost.

2. Ona se RAZLIKUJE I OD MORALKE, jer nam, sve jednako sjećajući na Božje i crkvene zapovijedi, koje su temelj duhovnog života, izlaže i evandjeoske savjete i za svaku krepost veći stupanj od onoga, koji je strogo obvezatan. Točno je dakle,

da je to ZNANOST O KRŠĆANSKOJ SAVRŠENOSTI.

9. I odatle izlazi njezin dvostruki karakter: spekulativni i praktički. Ona sadržaje spekulativnu nauku, jer se penje sve do Dogmatike, da protumači narav kršćanskog života. Ali je ona i praktična, jer traži načine i sredstva za njegovanje tog života.

IV. RAZLIKA IZMEDJU ASCETIKE I MISTIKE

Ono što smo do sada rekli, vrijedi i za jednu i drugu.

10. A) Da ih razlikujemo, možemo definirati: ASCETIKA je onaj dio nauke o duhovnom životu, kojemu je predmet teorija i praksa kršćanske savršenosti od prvih početaka pa do početka ulivene konteplacije. Svoju savršenost počinjemo iskrenom ŽELJOM za napredovanjem i Ascetika vodi dušu putevima, čišćenja i rasvjetljenja sve do stečene kontemplacije.

11. B) MISTIKA je onaj dio nauke o duhovnom životu, kojemu je predmet teorija i praksa kontemplativni život počevši od prvog mrtvenja sjetila i molitve mira sve do duhovne ženidbe.

a) Izbjegavamo dakle svojom definicijom da Ascetikom nazovemo nauku o običnim putevima za savršenost, a Mistikom nauku o izvanrednim putevima. Ova riječ "izvanredan" danas se više upotrebljava za posebnu grupu mističnih pojava, za milosti gratis dane, koje prate kontemplaciju kao ekstaze i objavljen...

b) Kontemplacija je jednostavno i srdačno promatranje Boga i božanskih stvari. Ona se zove stečenom, kada je plod našeg rada uz milost Božju, a ulivenom, kada nam je dana, neovisno o našoj aktivnosti od Boga uz naš pristanak.

c) I zato namjeravamo obradjivati zajedno i Ascetiku i Mistiku.

1. Imamo sigurno medju njima velikih razlika, na koje ćemo upozoriti kasnije. Ali postoji medju njima i stalna povezanost, koja čini, da je prva priprava druge, i da Bog iskorištava, kada Mu se to svidja, plemenite asketske dispozicije, da ih podigne do mističkog stanja.

2. U svakom slučaju studiranje Mistike jako osvjetljuje Ascetiku, i obratno; jer su putovi Božji harmonični i čin, koji je On moćno proizveo u mističnim dušama, doprinosi svojom ljepotom, kojom se odigrao, da bolje shvatimo njegovo djelovanje, koje nije tako snažno kod početnika. Tako su pasivne kušnje, koje je opisao sveti Ivan od Križa prilika, da bolje shvatimo redovite suhoće, koje se doživljavaju na nižim stepenima, a isto se tako bolje shvaćaju mistični putevi, kad se vidi do kakve poučljivosti i do kakve poslušnosti dolazi duša, koja se je kroz dugo godina bavila običnim asketskim poslovima.

Ova se dva dijela iste znanosti, dakle naravno osvjetljuju i zaslužuju, da ne budu odijeljeni.

§. 2 NJEZINI IZVORI

12. Budući da je duhovna znanost jedna teološka grana, jasno je da će s njome imati zajedničke izvore. Prije svega tu spadaju izvori, koji sadržavaju ili tumače objavu, a to su: Sveto Pismo i crkvena predaja. A drugotni su izvori sve ono znanje, koje nam dolazi od razuma osvjetljenog vjerom i iz iskustva. Ovdje možemo samo označiti kakva se primjena toga može učiniti u Ascetici.

I. SVETO PISMO

Bez sumnje u Svetom Pismu ne nalazimo sintezu čitave duhovne nauke, nego se tu nalaze bezbrojni dokumenti rasijani posvuda, kako u Starom, tako i u Novom Zavjetu, u obliku zapovijedi, pouke, savjeta i primjera.

13. 1) Tu se nalaze spekulativne pouke o Bogu, Njegovoj pravdi, Njegovim svojstvima, neizmjernoj mudrosti, dobroti, pravdi, milosrdju, Njegovom providencijalnom djelovanju u svim stvorima, a osobito nad čovjekom da ga spasi. Tu se opisuje njegov intimni život, čudnovato radjanje vječne Mudrosti ili Riječi, proizlaženje Duha Svetoga, medjusobna veza izmedju Oca i Sina. Navode se Njegova djela, a posebno: što je On učinio za čovjeka da ga učini dionikom svoga Božanskog života, da ga podigne nakon pada po Utjelovljenju Riječi i Otkupljenju, da ga posveti po sakramentima i da mu pripravi u nebu vječno veselje blaženog gledanja i čiste ljubavi. Očito je, da je ovo izlaganje, tako plemenito i tako uzvišeno, jedan jaki poticaj, da poraste naša ljubav prema Bogu i naša želja za savršenošću.

14. 2) Moralna pouka se sastoji od zapovijedi i savjeta. Tu se nalazi DEKALOG, koji u sebi sadržaje svu ljubav i prema Bogu i bližnjemu i dosljedno kult Boga i poštovanje bližnjega. Tu se nalazi tako uzvišena nauka PROROKA, koji, potsjećaju neprestano na dobrotu, pravednost i ljubav Božju prema svojem narodu, odvraćaju ga od grijeha, osobito od idololatrija, potiču ga na poštovanje i ljubav prema Bogu, na pravednost, jednakost i dobrotu prema svima, a osobito slabima i potlačenima. Tu se nalaze tako mudri savjeti KNJIGE MUDROSTI, koje sadrže unapred čitav ekspoze o kršćanskim krepostima. Ali iznad svega tu nalazimo sasvim uzvišenu NAUKU ISUSOVU, ascetsku sintezu sadržanu u GOVORU NA GORI, uzvišeniju nauku, nego je ona što je nalazimo u razgovorima, koje nam donosi sveti Ivan i koje komentira u svojim Poslanicama. Duhovna teologija svetog Pavla je tako bogata dogmatskim pogledima i praktičnim aplikacijama. Blijedi résumé, koji ćemo uskoro o tome dati, pokazat će, da je Novi Zavjet već zbirka propisa za savršenost.

15. 3) Tu su molitve, koje gaje našu pobožnost i naš nutarnji život. Ima li ih lijepših nego su one u PSALMIMA, i koje Crkva smatra tako zgodnima, da se slavi Boga i nas posvećuje, koje je ona prenjela u liturgiju, Misal i svećenički brevijar. Ima ih i na drugim mjestima tu i tamo u povijesnim i mudračkim knjigama. Izmedju svih na posebni se način tu ističe OČENAŠ, u svojoj kratkoći najjednostavnija, najpotpunija i najljepša molitva, koja se može naći svećenička molitva našega Gospodina, a da i ne govorimo o doksologijama, koje već nalazimo u Poslanicama svetog Pavla i u Otkrivenju svetog Ivana.

16. 4) PRIMJERI, koje te knjige iznose, takodjer nas poučavaju, kako ćemo se vježbati u kreposti.

a) Stari Zavjet iznosi nam pred oči čitav niz patrijarha, proroka i drugih slavnih lica, koja imaju doduše svojih slabosti, ali čije kreposti iznosi sveti Pavao (6) i na dugačko opisuju Oci i stavljaju nam ih kao uzore za nasljedovanje. I doista, tko da se ne divi pobožnosti Abrahama i Henoha, ozbiljnoj kreposti Noinoj, koji jedini čini dobro usred sveukupnog pokvarenog ljudskog roda, tko da se ne divi vjeri i pouzdanju Abrahamovu, čistoći i razboritosti Josipovoj, hrabrosti, mudrosti i ustrajnosti Mojsijevoj, neustrašivosti, pobožnosti i mudrosti Davidovoj, strogom životu proroka, junaštvu Makabejaca

i tolikim drugim primjerima, koje bi bilo predugo sve nabrajati.

b) U Novom Zavjetu prije svega iznosi nam se kao idealni uzor svetosti Isus Krist, zatim Marija i Josip, njihovi vjerni nasljednici Apostoli, koji su se, iako najprije neusavršeni dušom i tijelom dali na propovijedanje Evandjelja, isto kao i na izvršavanje kršćanskih i apostolskih kreposti, tako da su nam svojim primjerom, više nego svojim riječima jasno govorili: BUDITE MOJI NASLJEDNICI, KAO ŠTO SAM I JA KRISTOV. A ako su neki od tih svetih osoba imali svoje pogreške, način na koji su se od njih oslobodili samo daje veću vrijednost njihovim primjerima, pokazujući nam zorno kako se treba riješiti svojih pogrešaka pokorom.

Da pokažemo asketsko bogatsvo, koje se nalazi u Svetom Pismu, iznijeti ćemo u DODATKU kratki prikaz duhovnosti SINOPTIKA, sv.Pavla i sv.Ivana.

II. USMENA PREDAJA

17. Usmena predaja NADOPUNJUJE Sveto Pismo, iznoseći nam istine, koje nisu sadržane u njemu i onoga TUMAČI na svoj autentični način. Ona se manifestira preko crkvenog učiteljstva na svečani i obični način.

1. Svečano učiteljstvo, koje se sastoji osobito u koncilskim definicijama i definicijama svetih otaca Papa, vrlo je rijetko iznosilo nešto baš posebno o ascetskim i mističnim pitanjima. Ali je to učiteljstvo često moralo posredovati, da osvijetli i precizira istine, koje su temelj duhovnosti: kao što su božanski život promatran u svom izvoru, uzdignuće čovjeka u nadnaravni red, istočni grijeh i njegove posljedice, otkupljenje, milost, koja se daje čovjeku, koji je otkupljen, zasluga, koja u nama umnaža božanski život, sakramenti, koji daju milost, sveta misna žrtva, kojom nam se primjenjuju plodovi otkupljenja. U toku našeg izlaganja, koristiti ćemo se svim tim definicijama.

18. 2) Obično učiteljstvo izvršuje se na dva načina, teoretski i praktički:

a) Teoretska poduka nam je dana negativno: osudom propozicija lažnih mistika, i na pozitivan način zajedničkom naukom otaca i bogoslova ili zaključcima do kojih dolazimo promatrajući živote svetaca.

1) Bilo je u različito vrijeme lažnih mistika, koji su iskrivili pravi pojam kršćanske savršenosti. Takvi su Enkratiti i Montanisti u prvim vjekovima, Fraticelli i neki njemački mistici srednjega vijeka, Molinisti i Kvijetisti u moderno doba. Osudjujući njih, Crkva je pokazala opasnosti, koje treba izbjegavati , a prema tome i puteve, koje treba slijediti.

19. b) Naprotiv tome s vremenom se razvila neka OPĆA NAUKA o svim velikim pitanjima o duhovnosti, koja sačinjava kao neki živi komentar bibličkim poukama. Tu nauku možemo naći kod Otaca, teologa, duhovnih pisaca i tu nam upada u oči ona JEDNOGLASNOST, koja dolazi do izražaja u svim glavnim pitanjima, koja se odnose na narav savršenosti, na sredstva, koja su potrebna da se takav postane, i na glavne puteve, kojima treba ići. Bez sumnje ima nekih pitanja, koja su kontroverzna, ali su to sporedna pitanja, a ove diskusije su samo bolji dokaz moralne jednoglasnosti i jedinstva, koje prevladava u svemu drugomu. Prećutno crkveno odobrenje, koje Crkva daje tim zajedničkim nau-

čavanjima, jeste za nas sigurna garancija istine.

20. B) PRAKTIČNA pouka se nalazi osobito u KANONIZACIJI SVETACA, koji su NAUČAVALI i PRAKTICIRALI cjelinu tih duhovnih pouka. Znademo s kakvom se minucijoznom brigom postupa prilikom revizije njihovih spisa, isto kao i kod ispitivanja njihovih kreposti. Iz studija ovih dokumenata lako je izvaditi principe duhovnosti o naravi i sredstvima savršenosti, koji će ujedno biti i izražaj crkvene misli. O tom će se čovjek moći uvjeriti, ako čita vrlo dokumentirano djelo Benedikta XIV.: O BEATIFIKACIJI I KANONIZACIJI SVETACA, ili poneke procese kanonizacije ili konačno biografije Svetaca napisane prema pravilima ozbiljne kritike.

III. RAZUM I ISKUSTVO

21. Budući da je naš naravni razum dar Božji, koji nam je apsolutno potreban da spoznamo istinu, bila ona naravna ili nadnaravna, ima veliki udio u proučavanju duhovnosti, kao i u svim drugim granama crkvene znanosti. Ali, kada se radi o istinama, koje su objavljene, treba da ga vodi i usavršuje SVJETLOST VJERE. I da primijenimo općenite principe na duše, mora se osloniti na PSIHOLOŠKO ISKUSTVO.

22. 1) Prva mu je zadaća da prikupi, rastumači i sredi ono, što je dano u Svetom Pismu i crkvenoj Predaji. Te su stvari doista rastepene u različitim knjigama i treba ih pokupiti, da se napravi neka cjelina. Osim toga svete su riječi izgovorene u ovim i onim okolnostima, prilikom takvog ili onakvog pitanja, u stanovitoj sredini. Isto su tako i tekstovi Predaje motivirani okolnostima vremena i osoba.

a) Da se sve to shvati, treba smjestiti te stvari na njihovo mjesto, usporediti ih sa sličnim tumačenjima, zatim grupirati pa rastumačiti u svijetlu ostalih kršćanskih istina.

b) Kad je to učinjeno, tada se mogu iz svih principa IZVUCI ZAKLJUČCI, pokazivati u njima neko dobro i mnogostruke aplikacije na hiljadu pojedinosti ljudskoga života u najrazličitijim prilikama.

c) Ti principi i ti zaključci konačno će biti svrstani u neku opsežnu sintezu i sačinjavati će pravu sigurnost.

d) Na razum takodjer spada da BRANI asketsku nauku protiv onih, koji je napadaju. Mnogi je napadaju u ime razuma i znanosti i vide samo iluziju tamo gdje se radi o najvećim stvarnostima. I zadaća je upravo razuma odgovoriti na te kritike uz pomoć filozofije i znanosti.

23. 2) Budući da je duhovnost znanost, koja se PROŽIVLJAVA, VAŽNO JE POKAZATI POVIJESNO KAKO SE JE ONA PRAKTICIRALA. I zato treba čitati životopise Svetaca, starih i modernih različitih staleža i krajeva, da se vidi na koji su način tumačili asketska pravila, kako su ta pravila primjenjivana raznim vremenima, raznim narodima i različitim životnim dužnostima. I kako ima Svetaca samo u Crkvi, treba dobro voditi računa o zaprekama, koje stoje na putu u vježbanju savršenosti i o sredstvima, koja su upotrebljavali, da ih nadvladaju. Nameće nam se dakle i psihološko proučavanje, pa uz čitanje treba i promatrati.

24. 3) Na razum, osvijetljen vjerom, spada i to, da OPĆENITE PRINCIPE I PRAVILA PRIMIJENI NA SVAKU OSOBU POSEBNO, vodeći računa o njezinom temperamentu, karakteru, dobi, spolu, so-

cijalnom položaju, staleškim dužnostima kao i o nadnaravnom djelovanju milosti, vodeći računa i o pravilima za razlikovanje duhova.

Da čovjek ispuni tu trostruku zadaću potrebno je ne samo mnogo duboke inteligencije, nego i zdrava suda, mnogo takta i razbora. Treba u tu svrhu proučavati praktičnu psihologiju, temperamente, živčane bolesti, patološka oboljenja, koja imaju utjecaj na razum i volju i t.d. A kako se ovdje radi o NADNARAVNOJ znanosti, ne treba zaboraviti, da ovdje SVIJETLO VJERE igra prevažnu ulogu i da je DAROVI DUHA SVETOGA divno popunjuju. Tako nas posebno dar ZNANJA diže od ljudskih stvorova do Boga, dar RAZUMA nam pomaže da ulazimo u objavljene istine, dar MUDROSTI da ih razlikujemo i u njima uživamo, dar SAVJETA da ih primijenjujemo svaku posebno.

Tako su Sveci, koji se prepuštaju vodstvu Duha Svetoga u isto vrijeme najspremniji, da bolje shvate i da bolje primjenjuju principe duhovnog života. Oni posjeduju neku KONATURALNOST za Božje stvari, po kojoj ih bolje traže i u njima uživaju: " Sakrio si ovo od mudrih i pametnih i objavio malenima" (7).

§13. M E T O D E (8)

Da se bolje okoristimo tim izvorima, koje smo netom izložili, kojom se metodom treba poslužiti? Da li eksperimentalnom, deskriptivnom ili deduktivnom ili konačno spojenom jednom i drugom? Kakav DUH mora vladati pri upotrebi tih metoda?

25. 1) Eksperimentalna metoda, deskriptivna ili psihološka sastoji se u tome, da promatramo u sebi ili u drugima ascetske ili mistične pojave, da ih klasiramo, sredimo, da iz toga izvučemo znakove ili karakteristične oznake svakoga staleža i da promatramo kreposti ili dispozicije, koje odgovaraju svakome od njih. I to promatramo, da ne ispitujemo narav ili uzroke tih pojava, niti se pitamo: da li su oni plod kreposti, darova Duha Svetoga ili posebnih milosti. Ta metoda, u svojoj pozitivnoj strani, ima mnogo koristi . Jer treba dobro poznavati pojave prije nego im ispitujemo narav i uzroke.

26. Ali, ako se ta metoda upotrebljava ISKLJUČIVO:

a) ona ne može predstavljati pravu znanost. Bez sumnje ona joj stvara temelje time što znademo za pojave i neposredne zaključke, koji se iz tog dadu izvesti. Po njoj možemo štoviše i zaključiti, koja su praktična sredstva po kojima bivamo bolji. Ipak, budući da ta metoda ne promatra samu narav i uzroke tih pojava, ona više sliči psihologiji nego teologiji. Ili ako i opisuje potanko sredstva i način kako ćemo se vježbati u ovoj ili onoj kreposti, ne ukazuje dovoljno na snagu i poticaj, koji pomaže da se vježbamo u dotičnoj kreposti.

b) Odatle nastaje opasnost da čovjek padne u zabludu. Ako u kontemplaciji ne razlikuje ono što je čudesno, kao ekstaza, uzdignuće, od onoga što je u njoj bitno, a to je dugo i čuvstveno promatranje Boga pod utjecajem posebne milosti, moglo bi se iz toga lako zaključiti da je čitava kontemplacija nešto ČUDESNO, a to se protivi općoj nauci.

c) Mnogo bi kontroverza o mističnom stanju nestalo, kad bi se, opisujući ta stanja, nadodale distinkcije i izrazi, koje upotrebljava teološka nauka. Tako nam distinkcija stečene i ulivene kontemplacije pomaže, da bolje shvatimo stanovita vrlo realna stanja duše, i da spojimo stanovita mišljenja, koja na

prvi pogled izgledaju kontradiktorna. Na isti način i kod PASIVNE kontemplacije ima različitih STUPNJEVA. Ima ih, gdje je dovoljna savršenija upotreba darova, ima ih drugih, gdje Bog mora intervenirati, da sredi naše ideje i da nam pomogne da iz njih izvučemo frapantne zaključke, ima ih konačno, koje se ne mogu drugčije rastumačiti nego ulivenim spoznajama. Sve su te distinkcije rezultat dugog i strpljivog u isto vrijeme spekulativnog i praktičnog istraživanja. Računajući s njima, smanjit će se i broj protivnosti koje razdvajaju pojedine škole.

27. 2) DOKTRINALNA ILI DEDUKTIVNA metoda se sastoji u tome, da se brižno proučava ono, što nas o duhovnom životu uči Sveto Pismo, usmena Predaja, Teologija, posebno Suma sv. Tome, pa da se iz toga onda izvedu zaključci o naravi kršćanskog života, njegovoj savršenosti, potrebi, sredstvima da se postigne, a da se čovjek ne osvrće posebno i dovoljno na psihološke momente, temperamenat, karakter onoga, koga se ravna, na njegove sposobnosti, na postignute rezultate kod ove ili one duše s ovim ili onim sredstvom. Ona ne proučava detaljno mistične pojave, koje su opisali Sveci, koji su ih doživjeli, kao što su sv. Terezija, sv. Ivan od Križa, sv. Franjo Saleški i t.d., ili barem ne vodi o njima dovoljno računa. Budući da se nalazimo u opasnostima, da se prevarimo kod svojih izvoda i zaključaka, osobito ako ih je mnogo, pametno je, da ih stavimo pod kontrolu činjenica. Ako na primjer konstatiramo, da je ulivena kontemplacija dosta rijetka, trebat će staviti nekoliko ograničenja tezi, koju podržavaju neke škole, da su svi pozvani na najviši stepen kontemplacije (9).

28. 3) UJEDINJENE METODE. A) Treba dakle znati te dvije metode harmonički povezati.

To zapravo radi većina pisaca. Medju njima je samo ta razlika, što se jedni više oslanjaju na činjenice, a drugi na principe (10). Mi ćemo pokušati držati se zlatne sredine, iako ne tvrdimo, da ćemo u tome uspjeti.

a) Učitelji i objavljene istine će nam pomoći, da bolje promatramo činjenice, da ih potpunije analiziramo, da ih metodički bolje sredimo, da ih pametnije rastumačimo. I doista, ne smijemo zaboraviti da mistici opisuju svoje utiske, bez namjere, barem često, da im rastumače narav. Principi će nam pomoći da nadjemo uzrok činjenicama, vodeći računa o istinama, koje su nam već poznate, i da ih sredimo tako, da to bude prava znanost.

b) Nadalje PROUČAVANJE asketskih i mističnih ČINA popravit će ono, što bi bilo jako ukočeno i apsolutno u čisto dijalektičkim zaključcima. Ne može biti neke apsolutne protivnosti izmedju principa i činjenica. Ako dakle iskustvo pokazuje, da se je broj mistika smanjio, ne treba iz toga brzo zaključiti, da je to jedino stoga, što se opiru milosti. Korisno se je takodjer zapitati: zašto se u procesima za kanonizaciju mnogo više prosudjuje svetost prema izvršavanju herojskih kreposti, nego li po načinu molitve i kontemplacije. Te nam činjenice jasno pokazuju, da nije uvijek stupanj svetosti nužno u omjeru s načinom i stupnjem molitve.

29. B) KAKO POVEZATI TE DVIJE METODE? a) Treba prije svega proučavati ono, što nam je OBJAVLJENO u Svetom Pismu i usmenoj Predaji, uključivši tu i redovno učiteljstvo Crkve i s pomoću svega toga odrediti DEDUKTIVNOM METODOM, što je kršćanski život i kršćanska savršenost, koji su mu različiti stupnjevi, kakav je općeniti put napredovanja, da se dodje do kontemplacije, prolazeći putem mortifikacije i vježbanja u moralnim i

teološkim krepostima, u čemu se sastoji ova kontemplacija, koji su njezini bitni elementi, a koji su joj izvanredni fenomeni, koji je katkada prate.

30. b) Uz tu doktrinalnu metodu treba povezati PROMATRANJE.

1. Ispitivati brižljivo duše, njihova svojstva i njihove pogreške, posebnu njihovu fizionomiju, sklonosti i nenaklonosti, pokrete naravi i milosti, koji se u njima zbivaju. Ove će psihološke spoznaje omogućiti, da se bolje mogu odrediti sredstva savršenosti, koja im bolje odgovaraju, kreposti koje su im potrebnije, prema kojim ih milostima krepost više potiče, kakav je njihov odgovor na tu milost, kakve zapreke susreću i kakvim se sredstvima služe, da ih nadvladaju.

2. Da raširimo polje svoga iskustva treba pažljivo čitati ŽIVOTE SVETACA, osobito onih, ne mimoilazeći njihove pogreške, koji pokazuju progresivni način kako su ih svladali i na koje su se načine vježbali u krepostima. Tu ćemo vidjeti, da li su i kako su od asketskog života stigli do mističkog i pod kojim utjecajima.

3. A posebno u životu KONTEMPLATIVNIH osoba treba studirati različite fenomene već od prvih nejasnih tračaka sve do najvećih vrhunaca, studirati UČINKE svetosti, koje je proizvela milost, KUŠNJE, koje su morali podnijeti, KREPOSTI, u kojima su se vježbali. Sve će to potpuniti, a kadkada i ispraviti teoretsku spoznaju, koju smo stekli.

31. c) S pomoću teoloških principa i mističnih pojava, koje smo dobro prostudirali i dobro klasificirali, moći ćemo vrlo lako shvatiti NARAV kontemplacije, UZROKE i VRSTE, i lako ćemo moći razlikovati što je tu normalno, a što je izvanredno.

1) Najprije ću se pitati u kojoj su mjeri DAROVI DUHA SVETOGA formalni principi kontemplacije i kako ih treba njegovati, da se steknu nutarnje dispozicije, koje odgovaraju kontemplaciji.

2) Zatim ću ispitati, da li se svi fenomeni, koje sam konstatirao kako treba, mogu protumačiti DAROVIMA Duha Svetoga, ili neki pretpostavljaju neke ULIVENE oblike i kako oni djeluju u duši, ili je to ljubav, koja proizvodi ta stanja u duši bez nekih novih spoznaja.

3) Onda ću bolje moći razumjeti u čemu se sastoji PASIVNO STANJE i u kojoj mjeri duša u tom stanju ostaje aktivna, bolje ću vidjeti, koji je Božji a koji ljudski dio u ulivenoj kontemplaciji, ono što je redovito i ono što je izvanredno i nadnaravno. Tu ću moći bolje proučavati i problem pozvanih na mistični stupanj duhovnog života i veći ili manji broj pravih kontemplacija.

Tako postupajući, imat ćemo više nade, da dodjemo do istine, i do praktičkih zaključaka za vodstvo duša. Takav studij će nas privlačiti i posvećivati.

32. 4) KAKVIM DUHOM treba slijediti te metode? Kakvu god metodu čovjek izabrao, potrebno je, da te teške probleme studira s mnogo MIRA, STALOŽENOSTI, s nakanom da UPOZNA ISTINU, a ne da pod svaku cijenu ističemo sistem kojemu dajemo prednost.

a) Dosljedno, jako je važno tumačiti i osvjetljavati ono što je SIGURNO ili ZAJEDNIČKI USVOJENO, a stavljati na drugo mjesto ono, što je kontroverzno. Vodstvo duša ne OVISI O KONTROVERZNIM PITANJIMA, nego od nauke, koja je općenito prihva-

đena. Sve su škole jednodušne i sve priznavaju, da je odricanje i ljubav, žrtva i milosrdje potrebno svim dušama na svim putevima, i da harmonička kombinacija ovih dvaju elemenata mnogo ovisi o karakteru osobe, kojima se upravlja. Svi priznaju, da se nikada ne treba prestati vježbati u pokori, iako u različitim formama, već prema različitim stupnjevima savršenosti. Svi priznaju, da se treba vježbati u moralnim i teološkim krepostima na sve savršeniji način, da se stigne na put sjedinjenja i da darovi Duha Svetoga, ako se brižljivo usavršuju, daju našoj duši GIPKOST po kojoj postaje poučljivija prema nadahnućima milosti, i pripremaju je, ako je Bog tamo zove, na kontemplaciju. Slažu se takodjer i u toj važnoj točki, da je ulivena kontemplacija bitno DAROVANA od Boga i da je On daje kome hoće i kada hoće. Prema tome ne može čovjek sam sebe staviti u pasivno stanje i da su oznake bližeg poziva na to stanje one, kako ih opisuje jako dobro sveti Ivan od Križa. A kada duše stignu do kontemplacije, onda moraju, po priznanju sviju, napredovati u savršenom predanju u volju Božju, svetoj osamljenosti, a posebno u poniznosti, tj. u krepostima, koje stalno preporučuje sveta Terezija.

Možemo dakle razborito voditi duše, štoviše i one, koje su pozvane na kontemplaciju, a da prije toga nijesmo riješili sva kontroverzna pitanja, koja se još postavljaju medju savremenim auktorima.

33. b) Čini se takodjer, da ćemo, ako se prilazi tim problemima s nekim POMIRLJIVIM DUHOM, tražeći više ono, što nas spaja, nego ono što nas razdvaja, postići, ne doduše to, da nestane kontroverza, ali barem to, da ih ublažimo i smanjimo, i da u svakom sistemu vidimo istinu. To je sve, što se može ovdje reći. Treba postići svijetlost blaženog gledanja, da riješimo izvjestan broj teških problema.

§ 4. L J E P O T A I P O T R E B A

Ono malo, što smo rekli o naravi, izvorima i metodi ascetike dostaje, da pogledamo njezinu ljepotu i potrebu.

I. LJEPOTA ASCETIKE

34. Njezina ljepota izvire iz njezinog objekta. Njezin je pak objekt jedan od najljepših koji se može proučavati. To je participacija na božanskom životu, koji se primjenjuje duši i koji ona neumorno njeguje. Ako analiziramo taj pojam, onda ćemo vidjeti, koliko je ova grana teologije vrijedna naše pažnje.

1. Tu mi proučavamo prije svega Boga u njegovim najintimnijim odnosima s dušom. Proučavamo Presveto Trojstvo, koje stanuje i živi u nama, koje nam priopćuje sudjelovanje u svojem životu, koje s nama suradjuje u dobrim djelima, i koje nam pomaže da u sebi neprestano povećavamo nadnaravni život, da čistimo svoju dušu, da je poljepšavamo vježbajući se u krepostima, i da je transformiramo sve dotle, da bude zrela za blaženo gledanje. Može li se zamisliti nešto veće, nešto ljepše od ovog Božjeg djelovanja, koji preobražava našu dušu, da je sa sobom sjedini i da je učini sličnom sebi na jedan tako savršeni način.

2. Zatim studiramo SAMU DUŠU U NJEZINOJ SURADNJI S BO - GOM, oslobadjajući se malo po malo svojih pogrešaka, nesavršenosti, gajeći kršćanske kreposti, nastojeći nasljedovati kreposti svog Božanskog Uzora, usprkos zapreka, na koje nailazimo i iznutra i izvana, gajeći darove Duha Svetoga, stičući čudnovatu Gipkost, da se pokorimo najmanjim poticajima Duha Svetoga i približujući se tako svaki dan svom nebeskom Ocu. Ako se danas smatra da su pitanja, koja se od - nose na naš ŽIVOT, najvažnija i najdostojnija naše pažnje, što da onda kažemo o znanosti, koja raspravlja o nadnaravnom životu, o sudjelovanju na životu samoga Boga, koja opisuje podrijetlo tog života, njegov razvitak i njegov potpuni procvat u nebu? Nije li to najljepši predmet našeg proučavanja. Nije li to i najpotrebnije?

II. POTREBA ASCETIKE

Da budemo što precizniji u tako delikatnoj materiji, izložiti ćemo: potrebu ascetike za svećenika
veliku njezinu korist za laike
praktični način studija.

1. Potreba za svećenika

35. Svećenik je dužan posvetiti sebe i posvećivati svoju braću. I on jes toga dvostrukoga naslova dužan da studira svetačku znanost.

A) Da je svećenik dužan ne samo težiti k savršenosti, nego da ju je dužan posjedovati u jednom višem stupnju nego OBIČNI VJERNIK, to ćemo kasnije dokazati sa svetim Tomom. Poznavanje kršćanskog života i sredstava, koja služe da se taj život usavršuje NORMALNO je potrebno, da se dodje k savršenosti. Ništa ne možemo htjeti, što nismo spoznali.

a) Spoznaja budi i potiče želju. Znati što je to svetost, njezinu ljepotu, nužnost, njezine divne učinke u duši, njezinu plodnost, to već predpostavlja ŽELJU. Spoznaja nekoga dobra budi u nama želju. Ne može čovjek dugo i pažljivo promatrati neki plod, a da se ne porodi pomisao da ga pojede. Dakle želja, posebno kada je jaka i duga, jest već početak akcije. Ona stavlja u pokret volju i tjera je, da postigne dobro, koje joj je pokazao razum. On joj daje poleta, energije da ga postigne i potpomaže njezin napor, da ga dokuči. A to je tim potrebnije, što mnogo zapreka stoji na putu našem duhovnom napretku.

b) Detaljno promatranje MNOGOBROJNE ETAPE, koje treba preći da se dodje do savršenosti, promatranje napora, koje su SVECI podnijeli da pobjede poteškoće i da neprestano napreduju prema željnome cilju, potrebno za nas, jer raspaljuje našu odvažnost, podržava našu odlučnost u borbi, uklanja smalaksalost i mlakost, osobito ako u isto vrijeme čovjek vidi pomoć i utjehu, koju je Bog spremio dušama dobre volje.

c) Ovakav studij je još više zahtjev našeg vremena. Živimo u atmosferi rastresenosti, racionalizma, naturalizma, senzualizma , koji prodire, i nesvijesno, u veliku većinu kršćanskih duša, i koji provaljuje čak i u svetište (11).

... A koji je najbolji način reagiranja na te pogubne tendencije našeg vremena, ako ne živjeti u društvu našeg Gospodina i Svetaca metodičkim studijem i držeći se principa duhovnosti, koji su direktno protivni trostrukoj požudi?

36. B) Potreba DA POSVETIMO POVJERENE DUŠE. a) I onda, kada se radi o grješnicima, svećenik mora poznavati asketiku, da ih nauči kako treba izbjegavati grješne prigode, boriti se protiv napasti, odolijevati strastima, vježbati se u krepostima, koje su protivne manama, koje hoćemo izbjeći. Bez sumnje već moralka ukratko sugerira ove stvari. Ali Ascetika sve to sintetizira i na široko izlaže.

b) Ali još je važnije, da u svakoj župi ima IZABRANIH DUŠA, koje Bog zove k savršenosti, i koje, ako ih dobro vodimo pomažu svećenika u apostolatu svojim molitvama, svojim primjerima i mnogim malim uslugama. Možemo u svakom slučaju formirati nekoliko njih izborom medju djecom, koje poučavamo u katekizmu ili vodimo u društvu. A da uspije u tom tako važnom poslu, potrebno je, da svećenik bude dobar vodja, da posjeduje pravila, koja su Sveci zacrtali i koja se nalaze u duhovnim knjigama. Bez toga svećenik ne može imati ni smisla ni sposobnosti, koje su potrebne za tako tešku službu, kao što je odgajanje duša.

37. c) Još je više potrebno proučavanje duhovnih puteva za vodstvo onih, REVNIH DUŠA, koje su pozvane k svetosti i koje se kadkada mogu susresti i u najmanjim selima. Da te duše možemo dovesti do jednostavne molitve i do obične kontemplacije, treba poznavati ne samo Ascetiku nego i Mistiku, ako ne želimo da se izgubimo i da budemo zapreka u napredovanju tih duša. To je opaska svete Terezije: " Za to je duhovni vodja vrlo potreban, ali je poželjno, da bude iskusan.. Moje je mišljenje, i uvijek će biti, da svaki kršćanin,samo ako može, mora saobraćati sa UČENIM LJUDIMA. I što to oni više budu, to će više htjeti. Oni koji idu putevima molitve trebaju ih više nego oni drugi. Prema tome i u omjeru koliko će biti više duhovni...I stoga sam ja uvjerena da djavao ne će zavesti svojim majstorijama nijednu osobu molitve,koja traži savjete od teologa ili barem da se ne će sama prevariti. Kako meni izgleda on se jako boji ponizne i kreposne znanosti, on znade da će ga ona demaskirati i da će se morati povući s gubitkom" (12). SVETI IVAN OD KRIŽA kaže to isto: " Takvi duhovni učitelji,(koji ne poznaju mističnih puteva) ne razumiju duše, koje su pozvane na ovu mirnu i samotnu kontemplaciju. ... oni ih sile da se prihvate meditacije i rada pamćenja, da bude nutarnje čine u čemu takve duše nalaze samo suhoću i rastresenost...Neka se dobro zapamti: onaj koji se zavarava neznanjem, budući da mu njegova služba nalaže dužnosti da upozna ono, što je najnužnije, ne će izbjeći kaznu već prema veličini zla, koje je time prouzrokovao" (13).

Neka nitko ne kaže: Ako se nadje takvih duša, ja ću ih prepustiti Duhu Svetomu da ih On vodi. - Duh će vam Sveti odgovoriti, da ih je On povjerio vama i da vi morate surađivati s Njime u vodstvu tih duša. Bez sumnje ih On može voditi i sam, ali da se izbjegne svaka pogibao iluzije, želi da ovo vodstvo bude pod paskom i kontrolom vidljivoga duhovnog vodje.

2. Korist za laike

38. Kažemo KORIST, a ne potreba, jer se laici mogu dati voditi od učenog i iskusnog duhovnog vodje i nisu dakle apsolutno obvezani da studiraju Asvetiku. Ipak će im takav studij vrlo koristiti i to s ova tri glavna razloga:

a) Da taj studij u njima potiče i podržava ŽELJU za savršenošću, a isto tako po njemu stiču neko POZNAVANJE naravi kršćanskog života, i sredstava po kojima ga usavršavamo. Ono što čovjek ne pozna, ni ne želi, ignoti nulla cupido, dok čitanje duhovnih knjiga potiče i povećava iskrenu želju, da i sami činimo ono što smo pročitali. Koliko se duša na primjer s većim oduševljenjem dalo na savršeniji način života čitajući: Nasljeduj Krista, Duhovni boj, Uvod u pobožni život, Vježbaj se u ljubavi prema Bogu!

b) Još više, ako čovjek i ima duhovnog vodju, čitanje dobre ascetske literature OLAKSAVA i POPUNJAVA vodstvo. Čovjek bolje znade što mora reći prilikom ispovijedi ili duhovnog razgovora. Bolje shvaća i bolje se drži naputaka duhovnog vodje, kada ih nalazi u knjizi koju on može pročitati. Duhovni vodja opet sa svoje strane vidi, da ne mora ulaziti u pojedinosti i zadovoljava se, nakon nekoliko glavnih misli, dade da se pročita neki odlomak, gdje će onaj, kojega on vodi, naći rasvijetljenje i potrebne nadopune. Tako će vodstvo moći biti kraće, a da se ništa time ne gubi na koristi: knjiga će nastaviti i nadopuniti djelovanje duhovnog vodje.

c) Napokon, kakav odlomak iz duhovnog života moći će NADOMJESTITI, u nekoj mjeri vodstvo, koje čovjek ne može primiti, krivnjom duhovnog vodje ili barem, koje prima rijetko. Bez sumnje, kako ćemo kasnije vidjeti, vodstvo je normalni i obični način da se formiramo u savršenosti. Ali, kada zbog ovog ili onog razloga ne možemo naći kakvog dobrog duhovnog vodju, dobri Bog to nadopunja i jedan od načina, kojima se za to služi jesu knjige, koje nam na precizni i metodički način, ortaju put, kojim treba ići da postanemo savršeni.

3. Način studiranja

39. Tri su uvjeta, koji se traže da se steknu potrebne spoznaje za vodstvo duša. To su:

Priručnik
Čitanje velikih učitelja
Praksa

A) Proučavanje priručnika. Svakomu sjemeništarcu, da se formira za tešku službu vodjenja duša, sigurno mnogo pomaže duhovno čitanje, koje se čita u svakom sjemeništu, vodstvo kojemu se sam predaje, a posebno polagano sticanje kreposti. Ipak je potrebno nadodati tome i studiranje nekog Priručnika.

1) Duhovno čitanje je prije svega jedna pobožna vježba, ozbiljna pouka, savjet i poticaj za duhovni život i vrlo je rijetko, da se tu iznose na jedan METODIČKI I SISTEMATSKI NAČIN sva pitanja duhovnosti.

2) U svakom slučaju ako Sjemeništarci nemaju Priručnika u kojem će moći logički povezati različite savjete, koji im se daju i da ih mogu čitati od vremena do vremena, oni će brzo ZABORAVITI ono što su čuli i ne će imati potpunog znanja.

To je dakle znanost, koju mladi klerik mora steći u Sjemeništu, kaže s pravom Pijo X.: " Znanje pobožnosti i dužnosti koje zovu Ascetikom" (14).

40. B) PRODUŁJENI STUDIJ DUHOVNIH UČITELJA, posebno KANONIZIRANIH autora, a ako to nisu, onda onih, koji su SVETO ŽIVJELI.

a) U dodiru s njima SRCE se raspaljuje, RAZUM rasvjetljen vjerom vidi jasnije i više uživa nego u poučnoj knjizi o velikim principima duhovnog života, a VOLJA, koju pomaže milost, biva potaknuta, da se vježba u krepostima, koje su opisane tako životbaš od onih, koji su se u njima tako junački vježbali. Ako k tome još pridodamo i čitanje ŽIVOTA SVETACA, još ćemo bolje shvatiti zašto i kako ih valja nasljedovati i neodoljivi utjecaj njihova primjera dat će novu snagu njihovim razlaganjima: "Riječi ganu, primjeri privlače".

b) Ovaj studij, koji je počeo u Sjemeništu, treba nastaviti u službi i usaVRŠITI. Vodstvo duša učinit će taj studij praktičnijim. Isto kao što dobar liječnik ne prestaje da usavršava svoje znanje praksom i novim studijem, tako će pametni duhovni vodja nadopuniti svoje studije i teoretske spoznaje kontaktom s dušama i umjetnost vodstva s novim studijama u vezi s posebnim potrebama duša, koje su mu povjerene.

41. C) VJEŽBANJE u kršćanskim i svećeničkim KREPOSTIMA, po mudrim vodstvom duhovnog vodje. Da dobro shvatimo različite etape savršenosti nema efikasnijeg načina nego da ih predjemo sami. Najbolji vodja preko brda nije li onaj, tko ga je prešao u svim pravcima? I kad je netko bio dobro vodjen pretpostavivši da je sve drugo jednako, takav je prikladniji i sposobniji da vodi druge, jer je iskustvo pokazalo kako se primjenjuju pravila na pojedinačne slučajeve.

Kombiniranjem ovih triju uvjeta, Ascetika se uči sa mnogo koristi za sebe i za druge.

42. Rješenje nekih poteškoća: A) Kadkada predbacuju Asceтici da iskrivljuje savjesti prikazujući se mnogo važnijom od Morala i tražeći od duša savršenost, koja se ne da ostvariti. - Prigovor bi bio na mjestu, kada ne bismo razlikovali ono što nam je zapovjedjeno od onoga što nam se samo savjetuje, i kad ne bismo pravili razlike medju dušama, koje su pozvane na savršenost i onima, koje nisu. Ali to nije tako. Vodeći izabrane duše prema vrhuncima, koji su nedokučivi običnim kršćanima, ona ne zaboravlja na razliku i medju zapovijedima i savjetima, bitnim uvjetima za spasenje i onima, koji se ne traže za savršenost. Ali ona znade i to, da treba obdržavati neke savjete, da uzmognemo ispuniti zapovijedi.

43. B) Optužuju je i radi EGOIZMA, jer na prvo mjesto stavlja vlastito posvećenje. - Da je spas naše duše prva i najveća naša zadaća, to nas uči naš Spasitelj sam:" Što naime koristi čovjeku da cijeli svijet zadobije, a duši svojoj da naškodi (15). Ali u tome nema egoizma. Jer jedan od osnovnih uvjeta za spasenje je ljubav prema bližnjemu, koja se očituje u tjelesnim i duhovnim djelima milosrdja. A savršenost traži da ljubimo bližnjega i uz vlastite žrtve, kao što je Isus Krist nas ljubio. A da je to egoizam, priznajmo da je malo sumnjivo.

C) Protivnici nastavljaju: Ascetika tjera duše do KONTEMPLACIJE, i prema tome odvraća ih od aktivnog života. Tvrditi da kontemplacija škodi akciji, znači apsolutno ne poznavati povijest. Pravi su mistici, kaže M.de Montmorand,(16) ljudi prakse i akcije, a ne razmišljanja i teorije. Oni imaju smisao

za organizaciju, dar za zapovijedanje, oni se pokazuju vrlo sposobni za poslove. Djela, koja čine su velika i trajna. Oni pružaju dokaz razboritosti i smjelosti i onog pravog ocjenjivanja mogućnosti u zamisli i provodjenju svojih djela, što upravo karakterizira zdravi razum. I doista izgleda da je zdravi razum njihova glavna odlika. Taj zdravi razum ne pomućuje nikakvo bolesno uzdizanje, nikakva neuredna misao i k tomu svemu nadolazi ona tako rijetka moć penetracije. Nismo li doista vidjeli, čitajući povijest Crkve, da su većina Svetaca, koji su pisali o duhovnom životu, u isto vrijeme bili ljudi znanosti i rada: Na primjer: Klement Aleksandrijski, S.Bazilije, Sv.Ivan Zlatousti, sv.Anzelmo, S. Albert, sv.Toma, sv.Bonaventura, Gerson, sv.Terezija, sv. Franjo Saleški, sv.Vinko Paulski, kard. de Berulle, Me Acarie, i toliki drugi, što bi bilo teško izbrojiti. Kontemplacija daleko od toga da bi bila zapreka za akciju, ona je osvjetljava i upravlja.

§ 5. D I O B A

I. RAZLIČITI PLANOVI,KOJIH SE DRŽE PISCI

Nakon što izložimo različite zgodne planove, izložit ćemo i onaj, koji nam izgleda najprikladniji za naš cilj. Možemo s različite točke gledišta zacrtati logičku diobu znanosti o duhovnosti.

44. 1) Jedni, promatrajući je prije svega kao PRAKTIČNU znanost, puštaju po strani sve spekulativne istine na kojima ona počiva i ograničavaju se samo na to, da srede što je moguće više metodički pravila kršćanske savršenosti. Takvi su bili medju Ocima Kasijan u svojim KONFENRENCIJAMA, sveti Ivan Klimak u svojoj MISTIČNOJ LJESTVICI, i u moderno vrijeme Rodriguez u svojoj knjizi VJEŽBAJ SE U KRŠĆANSKOJ SAVRŠENOSTI. Korist je ove metode da ulazi neposredno u proučavanje praktičnih načina, koji vode k savršenstvu. Njezin NEDOSTATAK je u tome, što nam ne izlaže POTICAJE, koje nam pruža promatranje onoga, što je Bog i Isus Krist učinio za nas i što još uvijek čini i što ne temelji vježbanje u krepostima DUBOKOM i općenitom UVJERENJU, koje čovjek nalazi u promatranju dogmatskih istina.

45. 2) Najslavniji grčki i latinski Oci: Atanazije, sv. Ćiril, sv.Augustin i sv.Hilarije, veliki teolozi srednjega vijeka Rikard od sv.Viktora, Albert Veliki, Toma i Bonaventura nastoje, da svoju duhovnu nauku baziraju na dogmama i da s njima povežu kreposti, kojima tumače narav i stupnjeve. To je posebno činila francuska škola 17.stoljeća, s Berulle-om, Condren-om, Olier-om i J.Eudos-om (17). Ta škola želi osvijetliti razum i pojačati uvjerenje, da se bolje može vježbati u strogim krepostima, koja nam stavlja za naše vježbanje, i u tom je njezina zasluga. No predbacivaju joj kadkada da previše daje na spekulaciju, a malo na praksu. Ujediniti jedno i drugo bilo bi savršeno i više ih je to pokušalo s uspjehom (18).

46. 3) Medju onima, koji nastoje da kombiniraju ova dva bitna elementa, ima ih koji slijede ontološki red kreposti, dok drugi slijede psihološki red razvijanja tih istih kreposto kroz tri puta čišćenja, rasvjetljenja i sjedinjenja.

A) Medju prvima se nalazi sv.Toma, koji u svojoj Sumi izlaže redom teološke i moralne kreposti i darove Duha Svetoga, koje spaja sa svakom kreposti. Njega su slijedili glavni pisci francuske škole 17.stoljeća, i drugi pisci (19).

B) Medju druge spadaju svi oni, koji su u namjeri da formiraju duhovne vodje, postepeno opisali uspinjanje duše kroz tri puta stavljajući samo na početku svoga izlaganja kratki uvod o naravi kršćanskog života. Takvi su: Toma de Vallgornera, O.P.Mystica Theologia Divi Thomae, Filip de la Ste Trinite, C.D. Summa theologiae mysticae, Schram,O.S.B. Institutiones theologiae mysticae, Scaramelli,S.J. Dirretorio ascetico, i u naše vrijeme A. Saudreau, Les degres de la vie spirituelle.

47. 4) Treći su konačno, kao P.Alvarez de Paz, S.J. i P.Le Gaudier, S.J. kombinirali obje metode: najprije su izložili i na dogmatski način ono što spada na narav i glavna sredstva savršenosti, a zatim su te glavne principe primijenili na tri puta. Izgleda nam, da bi to bila najbolja podjela, koju bismo i mi mogli slijediti, da odgovorimo cilju,koji smo si postavili,naime da FORMIRAMO DUHOVNE VODJE. Bez sumnje se na ovaj način ne može izbjeći da se nešto ne ponavlja i mora se materijal malo raskidati. Ali to su nužne posljedice svake diobe i tome se može pomoći tako, da se vraćamo na predmet o kojem je već bilo govora, ili da ga obradimo kasnije.

II. NAŠ PLAN

48. Mi ćemo razdijeliti našu Ascetiku na dva dijela, U prvom, koji će biti naučni i koga ćemo nazvati PRINCIPI,izložit ćemo postanak i narav kršćanskog života, savršenost tog života, DUŽNOST težiti k savršenosti i OPĆA sredstva,da se postigne.

U drugom dijelu, koji će biti APLIKACIJA PRINCIPA na različite kategorije duša, slijedit ćemo progresivni uspon duše, koja, oduševljena željom za savršenošću ide postepeno trim putevima ČIŠĆENJA, RASVIJETLJENJA, I SJEDINJENJA. Ovaj drugi dio, sve jednako se oslanjajući na nauku, bit će osobito PSIHOLOŠKI.

Prvi će dio OSVIJETLITI naš put pokazujući nam Božanski plan našeg posvećenja, POTAĆI će naše napore, sjećajući nas dobrote Božje prema nama i već će nam zacrtati glavne crte, koje treba slijediti, da odgovorimo na ovu dobrotu potpunim darom samoga sebe.

Drugi će nam POMOĆI i voditi naše korake izlažući detaljno sukcesivne etape, kojima treba proći, da uz pomoć Božju, stignemo k cilju. Tako ćemo, barem mislimo, imati ujedinjene i spojene prednosti i koristi drugih metoda.

+ + + + + + + + + + + + +

P R V I D I O

N A Č E L A

SVRHA I PODJELA PRVOG DIJELA

49. Svrha je prvog dijela, da nas podsjeti ukratko na temeljne dogme, na koje se oslanja naš nadnaravni život, da nam izloži narav i savršenstvo nadnaravnog života, kao i glavna sredstva, koja vode k savršenosti. Slijedit ćemo pri tom ONTOLOŠKI red, dok ćemo u drugom dijelu prikazati PSIHOLOŠKI red, koji redovno slijede duše u upotrebi raznih sredstava.

Podjela:
- Glava I. Početci nadnaravnog života. Uzdignuće čovjeka u nadnaravni red. Pad. Otkupljenje.
- Glava II. Narav kršćanskog života. Uloga Boga i duše.
- Glava III. Savršenstvo tog života. Ljubav prema Bogu i bližnjemu sve do žrtve rasplamsana.
- Glava IV. Dužnost težiti k savršenstvu za laike, redovnike i svećenike.
- Glava V. Opća sredstva: nutarnja i vanjska da se ostvari ta savršenost.

50. Odmah lako uočujemo RAZLOG ove podjele. Prva glava iznoseći POČETKE nadnaravnog života, pomaže nam da bolje shvatimo narav i osobitost toga života.
Druga glava izlaže NARAV kršćanskog života u otkupljenom čovjeku. Izlaže ulogu, koju tu igra Bog DAJUĆI SE NAMA, bilo sam, bilo po svom Sinu, i boraveći uz nas preko Bl. Djevice i Svetaca. Iznosi nam ulogu, koju igra čovjek DAJUĆI SE BOGU, odvažnom i ustrajnom suradnjom s milošću.
Treća nam glava iznosi SAVRŠENSTVO ovog života, koje se sastoji bitno u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, ali i to da se ova ljubav na zemlji ne može izvršavati bez VELIKIH ŽRTAVA.
U četvrtoj se glavi crta POTREBA težiti k toj savršenosti i ono na što su obavezani laici, na što redovnici, a na što svećenici.
U petoj glavi preostaje precizirati glavna SREDSTVA, koja nam pomažu da se približimo savršenosti, zajednička sredstva za sve, ali u različitim stupnjevima, što će pokazati II. dio, koji će raspravljati O TRI PUTA.

I. Glava

P O Č E C I N A D N A R A V N O G Ž I V O T A

51. U ovoj ćemo glavi bolje upoznati što je nezasluženo (darovano) i veličanstveno u nadnaravnom životu, kao i odlike i slabosti čovjeka, kome je ovaj život darovan. Da bi to temeljitije saznali, vidjet ćemo:

I. Naravni život čovjeka
II. Uzdignuće čovjeka u nadnaravni red

III. Pad i kazna
IV. Otkupljenje i učinci Otkupljenja

I. N a r a v n i   ž i v o t   č o v j e k a

52. Treba opisati čovjeka kakav bi bio u stanju čiste naravi, kako ga prikazuju filozofi. Kako se naš nadnaravni život nadovezuje na naravni, koji usavršava i čuva, potrebno je prikazati ukratko, što nam o naravnom životu kaže zdrav razum.

1) Čovjek je tajinstveni spoj duše i tijela, materije i duha, koji se sasvim ujedinjuju u čovjeku, tako da sačinjavaju samo jednu narav i jednu osobu. Čovjek je prema tomu veza jedinstva izmedju duhova i tjelesa, u kome je sadržano ono što je najbolje u stvorenju, to je mali svijet, koji rezimira sve svjetove, mikrokozmos, koji pokazuje božansku mudrost, koja zna ujediniti dvije tako oprečne stvari.

53. To je svijet PUN ŽIVOTA: prema zgodnoj primjedbi SVETOG GRGURA VELIKOGA, razlikujemo trostruki život: vegetativni, senzitivni i intelektualni. HOMO HABET vivere CUM PLANTIS, sentire CUM ANIMANTIBUS, intelligere CUM ANGELIS (20). Poput biljke čovjek se hrani, raste i razmnožava se. Poput životinje spoznaje osjetne predmete, teži prema njima osjetnom težnjom sa čuvstvima i strastima. Kao andjeo, ali u manjem stupnju, različnim načinom čovjek spoznaje intelektualnim putem nadosjetno biće, istinu i svojom voljom teži prema razumskom dobru.

54. 2) Ova tri života nisu sagradjena jedan na drugi, nego se PROŽIMAJU, uskladjuju i podredjuju, da bi postigli isti cilj, a to je savršenstvo čitavog bića. Postoji zakon razumski, biološki, u svakom sastavljenom biću, da se život može održati i razviti samo pod uvjetom uskladjivanja, koordinacije i podredjivanja raznih dijelova glavnom. Dijelovi su zato, da služe. Prema tome kod čovjeka niže sposobnosti vegetativne i senzitivne trebaju se podvrgnuti razumu i volji. Ovaj je uvjet apsolutan. Ukoliko se to ne učini, život slabi i prestaje. Tako kad prestane podredjivanje, započinje raspadanje na sastavne dijelove, a to je slabljenje cijelog organizma i na koncu smrt (21).

55. 3) Život je dakle borba, jer naše sposobnosti teže velikim žarom prema uživanju, dok više sposobnosti teže za moralnim dobrima. Izmedju ovih dviju težnja dodje često do sukoba, i ono što nam se svidja nije uvijek moralno dobro. Treba dakle razum da svlada protivne težnje, da bi zavladao red i razum triumfirao. To je BORBA IZMEDJU DUHA I TIJELA, volje i strasti. Ta je borba kadkada vrlo teška i mučna, jer su NAVALE ŽESTOKE, kadkada u senzitivnom dijelu naše duše, kao kad u proljeće novi sok i život dodje u drveće.

56. Ipak te navale nisu NESAVLADIVE. Volja potpomognuta razumom vrši nad ovim strastvenim pokretima četverostruku moć: 1. predvidja i predusreće pametnom i stalnom pažnjom mnoge utiske i opasna čuvstva, 2. SPREČAVA I KROTI pokrete strasti: ako ne može potpuno, a to bar dovodi u mjeru i granicu, 3. POTIČE I POJAČAVA dobre pokrete, 4. UPRAVLJA prema dobru i odvraća od zla. Tako ja mogu na primjer ukrotiti moje oči, da ne gledaju kakav opasan predmet. Maštu da se zabavlja lošom slikom, srdžbu mogu također u sebi da

smirim.

57. Osim ovih borba postoji i druga između DUŠE I NJEZINOG STVORITELJA. Svakako uviđamo zdravim razumom, da se moramo posve podvrgnuti našem suverenom gospodaru. Ali nekako nas ovo podvrgavanje žulja. U nama se nalazi neka težnja za neovisnošću i autonomijom, koja nas nuka, da se istrgnemo ispod Božjeg autoriteta. To je oholost, nad kojom možemo trijumfirati samo poniznim uviđanjem svoje nedostojnosti i nemoći i priznavanjem neotuđivih prava Stvoritelja na svoje stvorenje.

I tako bismo se mi imali u stanju čiste naravi boriti protiv trostruke požude (očiju, tijela i oholosti).

58. 4) Ako čovjek mjesto da popusti grešnim sklonostima, - izvrši svoju dužnost, ima pravo da očekuje PRAVEDNU NAGRADU. Ta bi se sastojala u dubljoj i jasnijoj spoznaji istine i Boga, razumije se uvijek bi ta spoznaja bila u skladu s ljudskom naravi. Bila bi i ljubav čišća i trajnija također nagrada. Naprotiv, ako čovjek slobodnom voljom prekrši zakon u teškoj stvari i umre ne pokajavši se, zavrijedio je kaznu: bio bi lišen Boga i trpio bi muke razmjerno prema težini prestupka.

Takav bi, eto, bio čovjek u takozvanom STANJU ČISTE NARAVI, ali takav nije nikada postojao. Čovjek je bio uzdignut u nadnaravno stanje, bilo odmah u času stvaranja - kaže sv. Toma, bilo neposredno poslije - veli sv. Bonaventura.

U svojoj neizmjernoj dobroti, Bog se nije zadovoljio samo tim, da čovjeku dade naravne darove. On ga je htio i uzdignuti u više stanje, dajući mimonaravne i nadnaravne darove.

II. Uzdignuće čovjeka u nadnaravni red

POJAM VRHUNARAVNOGA

59. Općenito govoreći nadnaravno je sve ono što nadilazi narav nekog bića, njegove snage, zahtjeve i zasluge. Razlikuju se dvije vrste nadnaravnoga:

1. RELATIVNO, što nadilazi zahtjeve ovog ili onog stvorenja, ali ne sviju.

2. APSOLUTNO, koje nadilazi ne samo aktivne sposobnosti, nego i prava i zahtjeve svakoga stvora, koji postoji, kao onih, koji nisu stvoreni, nego su samo mogući (mogu biti stvoreni). Nadnaravno je u apsolutnom smislu prema tome d.. uistinu BOŽANSKI: učestvovanje u nečemu božanskom na ograničen način, koliko je to stvorenju moguće. Nadnaravno u apsolutnom smislu zove se i nadnaravno PO BITI, dok se na..naravno u relativnom smislu zove često i nadnaravno PO Č... Samo su dvije stvari doista nadnaravne u apsolutnom smisl.. UTJELOVLJENJE I MILOST POSVETNA.

A) U prvom slučaju Bog se sjedinjuje s ljudskom naravi u osobi Riječi, tako da ljudska narav Isusova ima za osob.. subjekt drugu osobu Presv. Trojstva. I tako Isus, koji je p.. svojoj ljudskoj naravi čovjek, uistinu je i Bog po svojoj osobnosti. To je SUBSTANCIJALNO (BITNO) JEDINSTVO, koje n.. spaja dvije naravi u jednu, nego ih ujedinjuje, ali tako, .. svaka narav sačuva svoju cjelovitost. To je OSOBNO ili HIPOSTATIČKO jedinstvo i najviši stupanj nadnaravnoga u aps..lutnom smislu.

B) MILOST POSVEĆUJUĆA je manji stupanj nadnaravnoga u apsolutnom smislu. Po njoj čovjek sačuva svoju vlastitu osobnost, ali se Božanski modificira (Promijeni), makar samo akcidentalno i u naravi, i u sposobnosti djelovanja, i on ne postaje Bog, nego se POBOŽANSTVENI tj. postaje sličan Bogu, sposoban da dosegne Boga DIREKTNO u blaženom gledanju, da ga vidi licem u lice, kao što se sam Bog vidi, a to će biti, kada se milost preobrazi u slavu. Povlastica je to, koja očito nadilazi zahtjeve i najsavršenijih stvorova, jer nam omogućuje učestvovanje u intelektualnom životu Božjem, u njegovoj naravi.

60) RELATIVNO nadnaravno ili PO NAČINU je dar, koji sam po sebi ne nadilazi sposobnosti i zahtjeve svakoga stvorenja, nego samo neke odredjene naravi. Tako na pr. uliveno znanje, koje nadilazi sposobnosti čovjeka, ali ne andjela, - nadnaravno je u relativnom smislu.

Bog je dao čovjeku nadnaravno i u apsolutnom i u relativnom smislu. Dao je našim praroditeljima DAR CJELOVITOSTI (nadnaravno po načinu), koji je usavršavao ljudsku narav i upravljao je za primitak milosti, i u isto vrijeme primio je čovjek MILOST, NADNARAVNI DAR PO BITI, U APSOLUTNOM SMISLU: skup ovih dvaju darova sačinjava tzv. STANJE PRVOTNE PRAVEDNOSTI (justitia originalis).

MIMONARAVNI ADAMOVI DAROVI.

61. DAR CJELOVITOSTI (INTEGRITETA) ne diže ljudsku NARAV do božanskoga reda, ali je usavršava. Dar je to sigurno NEZASLUŽEN, MIMONARAVAN, koji nadilazi zahtjeve i moći čovjeka, ali ipak to još nije nadnaravno u apsolutnom smislu. Taj dar obuhvaća tri velike povlastice, koje istina ne mijenjaju temeljnih oznaka ljudske naravi, ali joj daje savršenost, na koju ona nema nikakvog prava. Tri spomenute povlastice jesu: 1. ULIVENO ZNANJE, 2. GOSPODSTVO NAD STRASTIMA, ili izuzetak od požude i 3. BESMRTNOST TIJELA.

62. A) ULIVENO ZNANJE. Po naravi nemamo na to znanje nikakvog prava, jer je to povlastica andjela. Samo postepeno i s teškoćom, po psihološkim zakonima stičemo mi znanje. I Bog, da bi olakšao prvome čovjeku ulogu prvaka i odgojitelja ljudskoga roda, dao mu je nezasluženo uliveno znanje svijū istina, koje su bile potrebne i neku lakoću za sticanje iskustvenog, eksperimentalnog znanja: i tako se Adam približava andjelima.

63. B) GOSPODSTVO NAD STRASTIMA, ili izuzetak od tiranske požude, koja toliko otešćava krepost. U predjašnjem poglavlju rečeno je već, da po samomu sastavu čovjeka nalazi se u nama žestoka borba izmedju prave želje za dobrom i neuredne sklonosti prema uživanju i osjetnim dobrima. Povrh toga u čovjeku se nalazi i težnja, koja ide sve do oholosti. To je sve u stvari ono što zovemo trostrukom požudom. Da bi izliječio ovu naravnu slabost Bog je darovao našim praroditeljima neko GOSPODSTVO NAD STRASTIMA, koje je olakšavalo krepost, a nije ih učinilo bezgrješnima. Adam nije znao za TIRANIJU POŽUDE, koja silovito nagoni čovjeka prema zlu. Njegova težnja za uživanjem bila je podvrgnuta razumu. Jer mu je volja bila podložna Bogu, niže sposobnosti podvrgnute razumu, a tijelo duši: bijaše to red i savršen sklad.

64. C) BESMRTNOST TIJELA. Po naravi čovjek je podvrgnut bolesti i smrti, ali posebna providnost čuvala je prvoga

čovjeka od te dvostruke slabosti zato, da bi se duša mogla slobodnije baviti ispunjavanjem viših dužnosti.

Ali sve ove povlastice bile su odredjene zato, da bi čovjeka učinile što sposobnijim da primi i iskoristi dar mnogo dragocjeniji, koji je posve i apsolutno nadnaravan, a to je POSVEĆUJUĆA MILOST.

NADNARAVNE POVLASTICE

65. A) Čovjek je po svojoj naravi SLUGA božji. On je Božja stvar i svojina. Ali u prevelikoj dobroti svojoj, kojoj se ne ćemo moći nikada zahvaliti, Bog je htio da čovjek unidje u obitelj njegovu, uzeo ga je kao svoje dijete, i učinio ga zakonitim baštinikom rezervirajući mu mjesto u svojem ~~kraljevstvu~~. I jer ovo posinjenje nije bila obična formalnost, Bog daje čovjeku, da učestvuje u Božanskom životu, daje mu za to potrebnu sposobnost, stvorenu doduše, ali stvarnu, koja mu omogućuje da već ovdje na zemlji uživa u svjetlu vjere, koje je nadmoćnije od razumske jasnoće i u nebu da posjeduje Boga po blaženom gledanju i po ljubavi, koja je razmjerna sjaju ovog gledanja.

66) B) Ovoj posvećujućoj milosti, koja usavršava i da tako reknemo pobožanstvenjuje substanciju duše, bile su se pridružile i ULIVENE KREPOSTI I DAROVI DUHA SVETOGA, koji su bili pobo~~žanstvenili~~imoći duše i DJELUJUĆA MILOST, koja je pokretala cijeli ovaj nadnaravni organizam i omogućila mu da izvrši čine nadnaravne i zaslužene za vječni život.

Ova milost je SUBSTANCIJALNO, BITNO ista kao i milost, koja nam se daje u opravdanju i stoga je sad ne opisujemo potanjnije, jer ćemo to učiniti kasnije, kad budemo govorili o preporodjenom, otkupljenom čovjeku.

Sve ove povlastice bijahu podjeljene čovjeku - Adamu, ali ne kao njegovo osobno dobro, nego kao OBITELJSKA BAŠTINA (ljudskoga roda), koja bi prelazila na potomstvo, ali pod uvjetom Adamove vjernosti.

III. P a d i k a z n a

PAD

67. I pored svih povlastica, koje je imao prvi čovjek, ostao je SLOBODAN i bio je podvrgnut KUŠNJI, da bi pomoću milosti zaslužio nebo. Ova se kušnja sastojala u ispunjavanju Božanskog zakona i POZITIVNE ZAPOVIJEDI, koja je bila dodana naravnom zakonu. Ta je pozitivna zapovijed izražena u Knjizi Postanka u obliku zabrane, kojom se zabranjuje blagovati plod od drveta ZNANJA DOBRA I ZLA. Sveto Pismo govori, kako je djavao u obliku zmije došao da napastuje naše praroditelje. On je to učinio na taj način, što je pobudjivao u njima sumnju u zakonitost Božje zabrane. Pokušavao je da ih uvjeri, da će postati kao bogovi, i da ne će umrijeti, budu li jeli zabranjeni plod, jer će sami znati, što je dobro, a što zlo, pa se ne će morati obazirati na Božje zakone: "eritis sicut dii, scientes bonum et malum" (24). To je bila napast na oholost i pobuna protiv Boga. Čovjek je podlegao napasti i učinio je čin NEPOSLUŠNOSTI, kako spominje sveti Pavao (25), ali je taj grijeh neposlušnosti bio nadahnut OHOLOŠĆU. Bio je to težak prekršaj, jer

je bio otkaz podvrgavanju Božjem auktoritetu, bilo je to odricanje vrhovnog gospodstva Božjega i njegove mudrosti. Grijeh je utoliko teži, što su naši praroditelji poznavali neizmjernu velikodušnost Božju prema njima. Znali su za neotudjiva prava Božja. Težina same zabrane vidjela se je prema težini kazne, koja je bila dodana zabrani kao sankcija. Grijeh je utoliko veći, što Adam i Eva nisu bili uznemirivani strastima, djavolska napast bila je čisto intelektualna i imali su dosta vremena da razmišljaju o posljedicama svoga čina.

68. Mogao bi netko zapitati, kako su uopće Adam i Eva mogli sagriješiti, kad nisu bili podvrgnuti neurednim strastima i požudi. Da bi to razumjeli, trebamo se sjetiti, da nijedan stvor Božji, koji ima slobodnu volju nije bezgriješan. Slobodan stvor Božji može odvratiti svoj pogled s pravoga dobra, od Boga, i svratiti na prividno dobro, može htjeti prividno dobro, a zapostaviti Boga, a baš u tome zapostavljanju Boga se i sastoji grijeh, kako zgodno primjećuje sv. Toma. Samo je onaj bezgriješan, čija se volja podudara s moralnim zakonom, a to je Bog.

KAZNA

69. Dvostruka je kazna za grijeh naših praroditelja: OSOBNA KAZNA I KAZNA ZA NJIHOVO POTOMSTVO.

A) U Knjizi Postanka (Geneza) opisana je osobna kazna naših praroditelja, ali se tu takodjer pokazuje i dobrota Božja. Bog je mogao odmah primijeniti kaznu smrti na naše praroditelje, ali radi svog milosrdja to nije učinio. Zadovoljio se s tim, da ih liši specijalnih povlastica, koje im je bio podijelio, tj. oduzeo im je dar integriteta i milost posvećujuću. Ali ipak su prvi ljudi sačuvali narav i njezina svojstva. Sigurno da je volja njihova oslabila, ako se usporedjuje s voljom, kakva je bila s darom cjelovitosti (integriteta), ali nije dokazano da je bila slabija, nego je ostala slobodna i mogla je birati izmedju dobra i zla. Bog im je čak ostavio vjeru i ufanje i učinio je, da pred njihovim zastrašenim očima zasja nada u osloboditelja, koji će izići iz ljudskoga roda i koji će jednoga dana triumfirati nad djavlom i obnoviti paloga čovjeka. U isto vrijeme ...lujućom milošću Bog je njihova srca poticao na kajanje ...došao je čas, kada je njihov grijeh bio oprošten.

70. B) Što se dogodilo s ljudskim rodom, koji je potekao od Adama i Eve? On je takodjer bio lišen PRVOTNE PRAVEDNOSTI, t.j. ljudi dolaze na svijet BEZ MILOSTI OSVEĆUJUĆE I BEZ DARA INTEGRITETA. Ovi darovi, (milost posvećujuća i integritet) sačinjavali su, da tako reknemo, ZAJEDNIČKO DOBRO LJUDSKOGA RODA, koje bi se prenosilo na potomstvo Adamovo, ali pod uvjetom Adamove vjernosti Bogu. Ti su darovi posve nezasluženi i jer se uvjet za prenošenje tih darova nije ispunio (Adam je sagriješio) to se i cijeli ljudski rod radja bez tih darova, bez prvotne pravednosti. Kad se Adam kasnije pokajao, činio pokoru i stekao milost, učinio je to samo kao privatna osoba, a ne kao pratstavnik ljudskoga roda. Adam je to učinio sam za sebe i nije mogao više prenijeti milost na svoje potomke. To predavanje milosti učinit će Mesija, koji će zadovoljiti za naše grijehe i ustanoviti sakramenat PREPORODJENJA, da s njim svakom krštenom čovjeku preda milost koju je Adam izgubio.

71) I tako se djeca Adamova radjaju lišena PRVOTNE MI - LOSTI (milosti i integriteta). I baš to lišenje milosti posvećujuće i jest ono, što se zove ISTOČNI ILI NASLJEDNI GRIJEH, grijeh u širem smislu, koji ne uključuje nikakav krivičan"čin s naše strane, nego označava STANJE PADA. Ako mislimo na nadnaravnu svrhu, za koju smo odredjeni, onda je to što nemamo milosti defekt, nedostatak - manjak bitnog svojstva, koje bi morala posjedovati i dosljedno taj manjak jest MORALNA MRLJA, koja nas isključuje iz kraljevstva nebeskoga.

72. Jer smo izgubili ne samo milost posvećujuću, nego i dar integriteta stoga požuda bijesni u nama, i ako joj se ne odupremo junački, navede nas na grijeh. Mi smo dakle u odnosu na prvotno stanje OSLABLJENI I RANJENI, podvrgnuti neznanju, skloni k zlu, slabi, da se odupremo napastima. I-skustvo nam pokazuje da požuda nije jednaka u svim ljudima. Ljudi nemaju jednak temperamenat i jednak karakter i prema tome ni strasti nijesu jednako žestoke. Kad je nestalo prvotne pravednosti, koja je vladala požudama, strasti su uzele maha i postale su veoma žestoke - kod nekih ljudi ili nešto umjerenije kod drugih ljudi. To je tumačenje, koje nam daje sv. Toma (26).

73. Treba li ići dalje i s AUGUSTINIJANSKOM školom tvrditi da postoji i neko NUTARNJE oslabljenje naših posobnosti i naših naravnih snaga? - To nije potrebno i to ne dokazuje ništa. Ili da li je potrebno tvrditi s nekim TOMISTIMA da postoji neko VANJSKO umanjenje naših snaga, u tom smislu što imamo VIŠE ZAPREKA, koje treba nadvladati, a posebno tiraniju, kojom djavao gnjavi pobjedjene i štoviše nemamo nekih naravnih pomoći prirodnih, koje nam je Bog odredio u stanju čiste naravi? - To je moguće, štoviše i vrlo vjerojatno. Ali da budemo pravedni, treba nadodati, da je Bog te zapreke obilno nadoknadio aktualnim milostima, koje nam daje po zaslugama svoga Sina, pa nadalje zaštitom dobrih andjela, a posebno andjela čuvara.

ZAKLJUČAK

74. Prvotnim padom izgubio je dakle čovjek onu lijepu sredjenost i uravnoteženost, koju mu je Bog bio dao i čovjek je sada - obzirom na prvotno stanje - ranjen i nesredjen kao što se to vidi iz stanja, u kome se nalaze naše sposobnosti.

A) To se vidi najprije u našim SENZITIVNIM SPOSOBNOSTIMA.

a) Naša VANJSKA SJETILA, na primjer, vid teži s velikom žudnjom prema onom što izaziva radoznalost, uši slušaju rado ono što može zadovoljiti našu želju, da spoznamo novosti, ... traži ugodne osjete bez obzira na pravila morala.

b) Isto je kod NUTARNJIH SENZITIVNIH SPOSOBNOSTI: Fanta- (mašta) nam predočava sve vrste prizora, koji su mali više senzibilni. Strasti s velikom žudnjom, čak i ...stinom, traže sjetilna dobra, bez obzira na moralnu ...u tih dobara i pokušavaju, da postignu i pristanak vo-. Sigurno ove težnje i sklonosti nisu nesavladive, jer ove senzitivne sposobnosti ostaju u odredjenoj mjeri podložnute gospodstvu volje, ali koliko se traži taktike i na...ra, da utišamo ove žestoke pobune?

75. B) I DUHOVNE SPOSOBNOSTI, koje čine čovjeka čovje...m - inteligencija i volja - oslabljene su istočnim grijehom.

a) Sigurno, naš je UM ostao sposoban da upozna istinu i

strpljivim trudom i naporom može, i bez objave Božje, doći do spoznaje nekih temeljnih istina naravnoga reda. Ali koliko slaboća, koje nas doista ponizuju!

1) Naša inteligencija (razum)mjesto da spontano ide k Bogu i Božanskim stvarima, da se uzdigne od stvorenja do Stvoritelja, kako je to bilo u prvotnom stanju, mjesto svega toga, um se često zaokupi spoznavanjem stvorenih stvari i ne uzdigne se do njihovih uzroka. Skoncetrira svu svoju pažnju na ono što umiruje radoznalost, a zanemari ono što ga vodi do cilja. Razna vremenita zaposlenja sprečavaju brigu za vječnost.

2) I KAKO LAKO PADA U ZABLUDU! Brojne predrasude, prema kojima imamo sklonosti, strasti, koje tresu dušom i meću veo izmedju istine i duše, zanose um, nažalost vrlo često i u najvažnijim pitanjima, o kojima ovisi naš moralni život.

b) I naša VOLJA umjesto da se podvrgne Bogu, hoće da bude neovisna. Teško joj je kad se podvrgava Bogu i OSObito Božjim postupcima na zemlji... kad se radi na tome da se prebrode poteškoće, koje se protive ostvarenju dobra, koliko onda slabosti i koliko nestalnosti! I koliko puta se volja dade zanijeti strastima! Sveti Pavao je opisao jakim izrazima ovu žalosnu i bijednu našu slabost: "Ne činim dobro, koje hoću, nego zlo, koje ne ću da činim...Osjećam radost radi zakona Božjega, kao unutrašnji čovjek, ali vidim drugi zakon u udovima mojim, koji se bori protiv zakona razuma i koji me zarobljava pod zakon grijeha, koji je u udovima mojim. Nesretan ja čovjek! Tko će me osloboditi od ovog smrtnoga tijela? Milost Božja, koja nam je dana po Isusu Kristu" (27). I tako, po svjedočanstvu Apostola, lijek protiv ovog bijednog stanja je MILOST OTKUPLJENJA, o kojoj ćemo govoriti.

IV. Otkupljenje i učinci Otkupljenja (28)

76. Otkupljenje je najveličanstvenije djelo Božje, koje je obnovilo čovjeka izobličena grijehom i postavilo ga, u nekom odredjenom smislu u stanje bolje, nego što je bilo stanje čovjeka prije istočnoga grijeha. Otkupljeni se čovjek nalazi u tako sretnom stanju, da se Crkva usudjuje u svojoj liturgiji blagoslivati grijeh, koji nam je zavrijedio Otkupitelja, Boga-Čovjeka. " O FELIX CULPA QUAE TALEM ET TANTUM MERUIT HABERE REDEMPTOREM - O SVETE KRIVNJE, KOJA ZAVRIJEDI TAKVA I TOLIKOGA OTKUPITELJA".

NARAV OTKUPLJENJA

77. Bog, koji je od vijeka predvidio pad čovjeka, od vijeka je takodjer htio dati ljudima Otkupitelja u osobi svoga Sina. Odlučio je stoga da njegov Sin postane čovjekom, da bi tako, kao pravi čovjek, bio Glava i Predstavnik ljudskoga roda i da bi mogao savršenim načinom zadovoljiti za grijeh i vratiti im s milošću sva prava na nebo. I tako je Bog znao zlo okrenuti na dobro i pomiriti zahtjeve svoje PRAVEDNOSTI SA DOBROTOM.

Sigurno, da Bog nije bio dužan izvršiti sve zahtjeve svoje pravednosti. On je mogao oprostiti čovjeku uvredu i

zadovoljiti se sa savršenom naknadom, koju bi mu mogao dati čovjek. Ali Bog je smatrao, da je dostojnije za njegovu slavu i korisnije za čovjeka, da traži potpunu naknadu za nanesenu uvredu.

78) Savršena pravda tražila je POTPUNU zadovoljštinu (adekvatnu reparaciju), U RAZMJERU PREMA UVREDI, i da tu zadovoljštinu prikaže ZAKONITI PRETSTAVNIK LJUDSKOGA RODA. Sve je te zahtjeve Bog savršeno ostvario Utjelovljenjem i Otkupljenjem.

a) Sin Božji se utjelovio, postao čovjekom i na taj način postao poglavar čovječanstva, glava tajinstvenog tijela kojega smo mi udovi. Ovaj Sin Božji ima dakle pravo da radi u ime ljudi i da u njihovo ime zadovolji za uvredu.

b) Ova zadovoljština Sina Božjega, Boga-Čovjeka, NIJE SAMO RAZMJERNA nanesenoj uvredi, nego je POSVE NADILAZI I IMA NEIZMJERNU MORALNU VRIJEDNOST. Moralna vrijednost nekoga čina zavisi prije svega od dostojanstva osobe, koja je taj čin izvela. Stoga svi čini i sva djelovanja Boga-Čovjeka imaju neizmjernu vrijednost. Jedan jedini Njegov čin bio je dovoljan da potpuno zadovolji za grijehe sviju ljudi. A Isus je učinio nebrojena djela naknade,koja su bila prožeta čistom ljubavi. On ih je sve upotpunio najuzvišenijim i naj - većim junačkim djelom: potpunim žrtvovanjem samoga sebe za cijene svoje gorke muke, osobito na Kalvariji. On je dakle zadovoljio obilno i preobilno: "gdje se umnoži grijeh,ondje se još većma umnoži milost" (29).

c) Ova zadovoljština je iste vrste kao i grijeh: Adam je sagriješio NEPOSLUŠNOŠĆU I OHOLOSTI. Isus je zadovoljio PONIZNOM POSLUŠNOŠĆU, koja je bila inspiririrana LJUBAVLJU i to ljubavlju do smrti, do smrti na križu" Postavši sve do smrti, do smrti na križu" (30). I kao što je jedna žena sudjelovala kod pada, tako isto jedna žena sudjeluje kod Otkupljenja svojom moći zagovora i svojim zaslugama (31). Marija, neokaljana Djevica, Majka Spasiteljeva, koja učestvuje sekundarno,u drugom redu, sa Spasiteljem u otkupiteljskom djelu.

I tako je PRAVDI potpuno zadovoljeno,a učinjeno je to još više DOBROTI.

79) B) Sveto Pismo pripisuje Otkupljenje naizmjernom milosrdju Božjem i neiskazanoj Njegovoj ljubavi:" Bog, koji je bogat milosrdjem, radi prevelike ljubavi, kojom nas je ljubio... oživio nas je u Kristu"(32).

Tri svete Božanske Osobe pokazale su kod Otkupljenja ljubav, koja nadilazi sve.

a) Bog Otac ima samo jednoga Sina, koji je jednak Ocu kojega ljubi i od koga je neizmjerno ljubljen. I toga jedinoga Sina On daje, on ga žrtvuje za nas, da nam vrati život izgubljen grijehom: "Toliko je Bog ljubio svijet, da je i Sina svojega jedinorodjenoga dao,da nijedan,koji vjeruje u njega ne pogine, nego da ima život vječni". Je li mogao biti velikodušniji, i da li nam je mogao što više dati od Sina? Ustalom s Njim, zar nam nije sve dao: "Koji dakle svoga Sine poštedi, nego ga predade za sve nas, kako dakle, da nam s Njim sve ne daruje?"(33).

80. b) Sin prima radosno i velikodušno poslanje,koje mu je povjereno. Od prvoga časa Utjelovljenja On se prikazuje kao ŽRTVA, koja će nadomjestiti žrtve Staroga Zavjeta. Sav je Njegov život bio samo duga, velika žrtva,inspirirana ljubavlju prema nama i dovršena na Kalvariji:" Krist nas je ljubio i predao je sebe za nas kao prinos i žrtvu Bogu" (34).

81. c) Da dovrši svoje djelo Krist nam šalje Duha Svetoga, koji se ne zadovoljava tim, da razvije u našim dušama milost i ulivene kreposti i osobito Božansku ljubav, nego se sad daje nama tako, da se mi možemo radovati ne samo Njegovim darovima, već i Njegovoj osobi: "Ljubav se Božja izli u srca naša Duhom Svetim, koji nam je dan" (35).

Otkupljenje je dakle djelo ljubavi par excellence. Preostaje nam sad da vidimo što smo dobili Otkupljenjem.

UČINCI OTKUPLJENJA

82. Isus se nije zadovoljio samo tim, da učini naknadu za nanesenu uvredu Bogu i da nas s Bogom pomiri, nego nam je i ZASLUŽIO sve milosti, koje smo bili grijehom izgubili i još nekoje druge.

Krist nam je prije svega vratio VRHUNARAVNA DOBRA, koja su bila grijehom izgubljena.

a) Vratio nam je MILOST POSVEĆUJUĆU, s njezinom pratnjom ulivenih kreposti i darova Duha Svetoga. Da je bolje prilagodi ljudskoj naravi, ustanovio je SAKRAMENTE, vanjske znakove, koji nam podjeljuju milost u svim najvažnijim životnim zgodama, i koji nam, radi svoje vidljivosti, daju veću sigurnost i pouzdanje, da smo doista primili milost.

b) Vratio nam je i DJELUJUĆE MILOSTI, tako obilno, da smijemo reći sa sv. Pavlom: " Gdje se umnoži grijeh, ondje se još većma umnoži milost" (36), i misliti, da imamo sada obilnije djelujuće milosti, nego što bismo ih imali u stanju prvotne nevinosti.

83. c) Što se tiče dara INTEGRITETA (mimonaravni darotreba znati da nam nije vraćen neposredno nego samo PROGRESIVNO. Milost Otkupljenja i preporodjenja ostavlja u nama trostruku požudu i sve bijede našega života, ali nam zato daje i potrebnu snagu, da triumfiramo nad požudama i bijedama. Milost Otkupljenja čini nas poniznijima, pažljivijima, aktivnijima u predvidjanju i borbi protiv napasti, utvrdjuje nas u krepostima i daje nam prilike, da što više ZASLUŽIMO. Tim što nam stavlja pred oči primjer Isusa, koji je nosio svoj i naš križ, potiče u nama želju za borbom i podržava snagu u duhovnim naprezanjima. DJELUJUĆE MILOSTI, koje nam je Isus zaslužio i koje nam nekom svetom rasipnošću dijeli, olakšavaju naše borbe i pobjede. Prema tome, koliko se borimo pod vodstvom nebeskog Učitelja, toliko se i umanjuje požuda, a povećava otporna snaga i - kod nekih posebno odlikovanih duša - dolazi i takovo stanje u kome su tako utvrdjene u krepostì da, iako ostaju posve slobodne i mogu sagriješiti, ipak ne čine lakih ni obićničnih grijeha. Potpuna pobjeda bit će postignuta tek našim ulaskom u nebo. Pobjeda će biti utoliko sjajnija, ukoliko je stečena većim naprezanjima i žrtvama. Zar ne možemo dakle kazati: "O sretna li grijeha!" (

84. d) Ovim UNUTARNJIM milostima dodao je naš Gospodin VANJSKU pomoć, osobito tim što je osnovao VIDLJIVU CRKVU, koja je utemeljena i organizirana zato, da prosvijetli naš duh svojim doktrinalnim auktoritetom, da uzdrži našu volju svojom zakonodavnom i sudačkom moći, da posveti naše duše svojim sakramentima, sakramentalima, oprostima. Zar ne nalazimo i tu naizmjernu pomoć, za koju se treba zahvaliti: " O, sretna li grijeha!"

85. e/ Ne zna se posve sigurno, da li bi se Sin Božji utjelovio, da nije bilo istočnoga grijeha. A već samo utjelovljenje je tako veliko i dragocjeno dobro, da je ono samo dovoljno veliko i dragocjeno dobro, da opravda usklik Crkve: "O sretna li grijeha!"

Mjesto Adama, slabog i grešnog prvaka ljudskoga roda, imamo sada prvaka, glavu - Vječnog Sina Božjega, koji je primio našu ljudsku narav i koji je doista pravi čovjek, kao što je doista i pravi Bog. On je IDEALNI POSREDNIK RELIGIJE I OTKUPLJENJA, koji se klanja Ocu ne samo u svoje ime, nego i u ime cijeloga ljudskoga roda, kao i u ime anđela, koji su po njemu sretni da mogu hvaliti Boga "per quem laudant Angeli" (37).On je savršeni svećenik, koji ima uvijek savršen pristup Bogu po svojoj božanskoj naravi i koji se prigiblje sa smilovanjem nama ljudima, koji smo postali njegova braća i koji postupa s nama blago, jer je zaogrnut ljudskom slabošću (to jest tim, što je uzeo na se ljudsku narav uzeo je i sve naše slabosti, osim grijeha): "Qui condolere possit iis qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate" (38).

S Njim i po Njemu možemo iskazati Bogu neizmjerno štovanje, na koje Bog ima pravo. S Njim i po Njemu možemo postići sve milosti, koje su potrebne i nama i našoj braći. Kad se klanjamo Ocu, Krist mu se klanja u nama i po nama. Kad tražimo milost, Krist se moli za nas. Radi toga sve što zamolimo Oca u ime Njegovo, dat će nam se.

Moramo se zato radovati, što imamo takvoga Otkupitelja i Posrednika i moramo imati potpuno pouzdanje u Njega.

ZAKLJUČAK

86. Kad smo promotrili samo otkupljenje i njegove učinke, najbolje ćemo učiniti, ako na osnovu toga uvidimo UZVIŠENOST nadnaravnoga života, ali i veličinu i bijedu čovjeka, koji je tim životom obdaren.

1. Uzvišen je sigurno ovaj život, jer: a/ dolazi do NAJNJEŽNIJE PROMISLI BOŽJE, koji nas je od vijeka ljubio i htio nas je sjediniti sa sobom u najsrdačnijoj intimnosti: "In caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans - Ljubavlju vječnom ljubim te, zato sam Ti tako dugo sačuvao milost" (39).

b/ taj nadnaravni život je STVARNO, iako ograničeno učestvovanje u NARAVI I ŽIVOTU BOŽJEM: "divinae consortes naturae" (4o), kako ćemo to kasnije vidjeti.

c/ Bog Otac toliko cijeni taj život, da je radi njega dao svoga Sina jedinoga, koji se je za taj život žrtvovao na križu i radi kojega dolazi Duh Sveti u dušu, da nam ga saopći.

To je najveće dobro "maxima promissa nobis donavit - najveća i dragocjena obećanja darovao je nama" i ta dobra nadnaravnoga života moramo najviše cijeniti, čuvati i razvijati, jer "tanti valent, quanti Deus - toliko vrijedi, koliko Bog".

87. 2. I to preveliko blago, nosimo u krhkoj posudi. Kad su naši praroditelji, obdareni premnogim povlasticama, izgubili tu milost za se i za ljudski rod, kako da se ne bojimo mi, koji i pored milosti duhovnoga preporoda, nosimo u sebi TROSTRUKU POŽUDU? U nama se nalaze plemenite i uzvišene sklo-

nosti, koje imamo od svoje ljudske naravi i osobito radi našega učlanjenja u Krista, imamo velike duhovne energije, koje su nam darovane radi zasluga Kristovih. Pored svega toga ostajemo SLABI I NESTALNI, (41), ako se ne oslonimo na onoga, koji je naš Poglavar, ali i naš Pomoćnik. Tajna naše snage nije u nama, nego u Bogu i Isusu Kristu.

Povijest naših praroditelja i njihov bijedni pad jasno nam pokazuju, da je veliko zlo, jedino zlo na svijetu - GRIJEH. Dosljedno tomu moramo biti budni i oprezni, da odbijemo odmah i energično napade neprijatelja, dolazio on odakle mu drago: izvana ili iznutra.

Mi smo protiv neprijatelja dobro oboružani, kako ćemo to vidjeti u slijedećem poglavlju o naravi našeg kršćanskog života.

II. Glava

N A R A V   K R Š Ć A N S K O G   Ž I V O T A

88. Protumačivši početke kršćanskog života možemo se sada lakše dati na proučavanje naravi tog života. Kršćanski život u koliko je učestvovanje ili dioništvo u božanskom životu često se definira kao BOŽANSKI ŽIVOT U NAMA ILI ISUSOV ŽIVOT U NAMA. Ove su izreke sigurno ispravne samo u koliko se dobro protumače, tako da se izbjegne i svakoj sjeni panteizma. Naš kršćanski život nije IDENTIČAN sa životom Božjim ili Spasiteljevim, nego mu je sličan. To je DIONIŠTVO u božanskom životu stvarno, REALNO, ali ipak ograničeno.

Prema tome možemo naš kršćanski život definirati: DIONIŠTVO U BOŽANSKOM ŽIVOTU, DAROVANO DUHOM SVETIM, KOJI PREBIVA U NAMA. DANO RADI ZASLUGA ISUSA KRISTA I KOJE DIONIŠTVO TREBA RAZVIJATI PROTIV OPREČNIH SKLONOSTI.

89. Razumije se da je nadnaravni život takav život, u kome Bog ima GLAVNU, a mi SEKUNDARNU ulogu. Sam Bog, presveto Trojstvo, (ili kako se često kaže Duh Sveti, budući da djelo posvećenja njemu pripisujemo), dolazi u dušu i daje nam nadnaravni život, jer nas samo Bog može učiniti dionicima svoga života. On nam ga daje po zaslugama Isusa Krista, koji je zaslužni (meritorni), egzemplarni i vitalni uzrok našeg posvećenja. Prema tome istina je kad se kaže: BOG ŽIVI U NAMA ili ISUS ŽIVI U NAMA, ali naš duhovni život nije, kako smo već gore spomenuli, identičan životu Božjem ili Spasiteljevom, ali mu je sličan.

NAŠ DUHOVNI ŽIVOT sastoji se u tomu, da iskoristimo božanske darove, kako bismo mogli živjeti u Bogu i za Boga, u zajednici s Isusom i nasljeđujući Njega. Ali, jer u nama ostaje trostruka požuda, mi se stalno nalazimo u stanju borbe s požudom, i kako nam je Bog darovao nadnaravni, milosni organizam, mi se trebamo brinuti za razvoj tog organizma čineći ZASLUŽNA DJELA i primajući često svete sakramente.

To je eto smisao definicije, koju smo iznijeli. Čitavo ovo II. pogla vlje bit će tumačenje i proširenje te definicije, što će nam omogućiti da povučemo praktične zaključke o pobožnosti prema presvetom Trojstvu i prema Utjelovljenoj Riječi. I pobožnost prema Djevici i svecima razumjet će se na

osnovu odnosa Bl. Djevice i Svetaca naprama Utjelovljenoj Riječi.

Iako se djelovanje Božje i djelovanje naše razvijaju paralelno u kršćanskom životu, ipak ćemo mi radi jasnoće izlagati to u dva zasebna članka o DJELOVANJU BOŽJEM i O ULOZI ČOVJEČJOJ. Radi veće preglednosti donosimo i shemu cijeloga poglavlja o naravi kršćanskoga života.

I. Bog djeluje u nama	1. SAM sobom	a/ prebiva u nama: stoga potreba pobožnosti prema presvetom Trojstvu, b/ dariva nam milost, nadnaravni organizam
	2. Po ISUSU	a/ primarni MERITORNI uzrok našeg života b/ Egzemplarni " c/ VITALNI " Odatle potreba pobožnosti prema Isusu Kristu
	3. Po MARIJI	a/ koja je sekundarni MERITORNI uzrok n.ž. b/ koja je " VITALNI " milosnog ž. c/ Ona je Djeliteljica i Posrednica milosti Odatle potreba pobožnosti prema Mariji.
	4. Po SVECIMA i anđelima	a/ koji su odrazi savršenstava Božjih, zato ih moramo <u>štovati.</u> b/ oni su naši zagovornici. Zato ih moramo <u>zazivati.</u> c/ oni su i naši uzori. Zato ih treba <u>nasljedovati.</u>
II. Mi živimo i radimo za Boga	1. Boreći se proti	a/ požude b/ svijeta c/ đavla
	2. Posvećujući naše djelovanje	a/ trostruka vrijednost dobrih djela b/ Uvjeti zasluge c/ Sredstva, da djela budu što zaslužnija
	3. Primajući sakramente	a/ o sakramentalnoj milosti b/ posebno o primanju pokore i Euharistije

Time će, nadamo se, biti dana sinteza kršćanskog milosnog života.

I. Uloga Božja u kršćanskom životu

Bog djeluje u nama bilo SAM, bilo preko UTJELOVLJENE RIJEČI, bilo posredovanjem MAJKE BOŽJE, SVETACA I ANĐELA.

§ 1. ULOGA PRESVETOG TROJSTVA

90. Početni i glavni tvorni i egzemplarni uzrok nadnaravnog života u nama jest Presveto Trojstvo ili - per appropriationem - Duh Sveti. Iako je život milosti u ljudima zajedničko djelo triju božanskih osoba, jer je djelo ad extra, ipak se to pri-

pisuje Duhu Svetomu, jer je djelo ljubavi.

Dakle, Presveto i svakog poklona vrijedno Trojstvo, vrši naše posvećenje na dva načina: DOLAZI I PREBIVA u našoj duši i tu proizvodi nadnaravni organizam, koji supernaturalizirajući dušu, omogućuje joj, da čini nadnaravno, deiformna djela.

1. Prebivanje Duha Svetoga u duši (42)

91. Jer je jasno, da je kršćanski milosni život sudjelovanje u božanskom životu, to je stoga i razumljivo, da taj život može samo Bog dati. On to i čini dolazeći u našu dušu i dajući se nama posve, tako da se mi možemo radovati njegovoj nazočnosti, iskazati mu naše počasti i pustiti da nas on vodi. Mi možemo onda u sebi osjećati raspoloženje, dispozicije i kreposti Isusa Krista: (43) a to teolozi zovu NESTVORENOM MILOŠĆU. Najprije ćemo vidjeti, kako tri božanske osobe žive u nama. A zatim: Kako se mi moramo odnositi prema njima.

Kako tri Božanske Osobe prebivaju u nama

92. Bog se nalazi u stvorovima, kaže sv.Toma (44) trostrukim načinom: svojom MOĆI u tom smislu što su svi stvorovi podvrgnuti njegovoj vlasti. Svojom NAZOČNOŠĆU u koliko vidi sve, pa i najveće tajne naše duše "omnia nuda et aperta sunt oculis ejus". Svojom BITI u koliko svagdje radi i svugdje je punina njegova bića prvi uzrok svega što je stvarno u stvorovima, njima daje neprestano ne samo pokret i život, nego i sam opstanak: "In ipso enim vivimus, movemur et sumus - u Njemu živimo, mičemo se i jesmo" (45).

Ali nazočnost Božja u nama po MILOSTI je višega reda i intimnija je. To je nazočnost ne samo Stvoritelja i Uzdržavaoca, koji izdržava sva bića, koja je stvorio, već je to nazočnost presvetoga i poklona dostojnog Trojstva, kako nam ga vjera otkriva. OTAC dolazi u nas i tu neprestano rađa Sina. S Ocem primamo i Sina, savršeno jednaka Ocu, njegovu živu i substancijalnu sliku, koji ne prestaje ljubiti Oca neizmjerno, kao što je i sam ljubljen od Oca. Iz ove uzajamne ljubavi proizlazi DUH SVETI, osoba jednaka Ocu i SINU po svojoj naravi, ali i različna od jednoga i drugoga svojim relacijama. Koliko se čudesa obnavlja u duši, koja je u stanju milosti.

Ono što karakterizira ovu nazočnost Božju, nije samo to da se Bog nalazi u nama, nego što nam se DAJE, tako da se možemo Njemu veseliti. Prema načinu govora naših svetih Knjiga možemo reći da nam se po milosti Bog DAJE KAO OTAC, PRIJATELJ, SURADNIK I POSVETITELJ, i da je također početnik našeg nutarnjeg života, njegov TVORNI I EGZEMPLARNI UZROK.

93. A. U REDU NARAVI nalazi se Bog u nama kao Stvoritelj i Vrhovni Gospodar, a mi smo BOŽJI SLUGE, njegovo VLASNIŠTVO i Njegova STVAR. Ali u redu MILOSTI, on nam se daje kao OTAC, a mi smo Njegova POSINJENA, USVOJENA DJECA. Vanredna je to povlastica, koja je temelj našeg nadnaravnog života. To stalno ponavljaju sveti Pavao i sv.Ivan: "Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba (Oče). Ipse enim spiritus testimonium redit spiritui nostro quod sumus filii Dei" (46). Bog nas je posinio i to na daleko savršeniji način, nego

što to čine ljudi zakonitim posinjenjem. Oni mogu prenijeti na svoju posvojenu djecu svoje ime i svoja dobra, ali ne mogu svoju krv i svoj život. Zakonsko usvojenje, kaže s pravom kardinal Mercier (47) jest fikcija. Usvojeno dijete smatraju adoptivni roditelji KAO DA JE NJIHOVO i ono prima baštinu, na koju bi imao pravo samo plod njihove roditeljske ljubavi. Društvo priznaje ovu fikciju i sankcionira njezine učinke. Nijedan objekt ove fikcije ne može biti nešto doista stvarno. Milost Božanskoga posinjenja nije nikakva fikcija, ona je stvarnost. Bog daje onima, koji imaju vjeru u Riječ Božansko posinjenje, kaže sv.Ivan: "Dedit ejis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus - dade im vlast da budu djeca Božja, onima, koji vjeruju u Njegovo ime" (48). Ovo posinjenje nije nominalno nego efektivno: "Ut filii Dei nominemur et simus - da se djeca Božja zovemo i jesmo". Mi ulazimo u posjed božanske naravi, divinae consortes naturae - dionici božanske naravi.

94. Sigurno, ovaj Božanski život u nama je samo učestvovanje, mi smo "consortes - dionici", to je sličnost, koja nas ne čini bogovima, nego Bogu sličnima. Ali je i to sigurno, da to nije fikcija, već stvarnost, novi život, ne jednak, nego sličan Božjem i taj novi život po svjedočanstvu Svetih Knjiga pretpostavlja novo rođenje ili preporod: ".. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto ... Per lava: crum regenerationis et renovationis spiritus sancti... Regeneravit nos in spem vivam.... Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis" (49). Svi ovi izrazi pokazuju, kako naše posinjenje nije samo nominalno nego ISTINITO i STVARNO. To je radi toga da mi postanemo punopravni baštinici nebeskog kraljevstva, a subaštinici onoga, koji je naš stariji brat. "Heredes enim Dei, cohaeredes autem Christi ... Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus" (5o). Kako da se pri tom ponovno ne sjetimo onih nježnih Ivanovih riječi: "videte qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei nominemur et simus" (51).

Bog ima dakle prema nama, očinsku naklonost i nježnost. On se sam uspoređuje s majkom, koja ne može zaboraviti svoje dijete: "Numquid oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui? - Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui" (52). On nam je i pokazao, kako radi spasenja svoje pale djece nije oklijevao dati i svoga jedinoga Sina da se žrtvuje. "Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam - tako je Bog ljubio svijet da je i svoga Jedinorođenoga Sina dao, da svaki koji vjeruje u njega ne pogine, nego da ima život vječni." (53) To je ista ljubav, koja ga nuka, da nam se posve dadne i da stanuje u našem srcu: "Si quis diligit Me, sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus" (54). On prebiva dakle u nama kao Otac, koji nas ljubi svom nježnošću.

95. B. Bog nam se daje također i kao PRIJATELJ. Prijateljstvo dodaje odnosima između oca i sinova još neku jednakost ("amicitia aequales accipit, aut facit) i izvjesnu recipročnost najnježnijih odnosa. A eto u takav odnos s Bogom stupano mi po milosti. Razumije se samo po sebi, kad se radi o Bogu i ljudima, da ne može biti govora o POTPUNOJ JEDNAKOSTI već o SLIČNOSTI, koja je dovoljna da se uspostavi pravo

prijateljstvo. Zato nam Bog saopćuje svoje tajne, jer nas drži svojim prijateljima, zato nam i govori, ne samo preko Crkve, već i posebnim unutarnjim načinom: "On će vas naučiti svemu i napomenut će vam sve, štogod sam vam rekao" (55), kaže Isus o Duhu Svetomu. Tako na posljednjoj večeri objavljuje Isus Apostolima, da ih ne smatra više slugama, nego prijateljima, jer nema više pred njima tajna: "Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audivi a patre meo nota feci vobis" (56). Bog stupa u odnos familijarnosti prema nama i taj će odnos od sada biti glavni."Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo et ipse mecum" (57). I ova divna intimnost je ostvarena i ostvaruje se i dalje svaki dan ne samo kod svetaca, već i kod onih pobožnih duša, koje pristaju da otvore vrata svoje duše Božanskomu Gostu. O tome nam govori pisac knjige "Nasljeduj Krista", kad opisuje česte pohode Duha Svetoga takovim dušama, srdačne razgovore između Boga i duša - utjehe i veselja, kojima ih Bog obasiplje, mir, koji vlada u iskreno pobožnim dušama i izvanrednu familijarnost s kojom Bog postupa prema osobama, koje su mu se predale. "Frequens illi visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis" (58).

Uostalom, život modernih mistika sv. Terezije od Djeteta Isusa, sestre Elizabete od presvetoga Trojstva, sv. Geme Galgani i tolikih drugih pokazuje, kako se spomenute riječi knjižice "Nasljeduj Krista" ostvaruju svakim danom. Doista je dakle istina, da Bog živi u nama kao intimni prijatelj.

96. C. Bog u nama nije bezposlen. On tu radi kao najmoćniji SURADNIK. Znajući dobro da smo nemoćni da kultiviramo nadnaravni život, koji je on sam stavio u nas, pomaže našu slabost surađujući s nama po djelujućoj milosti. Trebamo li SVJETLA da spoznamo vjerske istine, koje će od sada voditi naše korake? - Zato je On, Otac svijetlosti, koji dolazi da rasvijetli našu inteligenciju o posljednjoj svrsi čovjeka, o sredstvima da postignemo svoju konačnu svrhu. On će nam sugerirat zgodne misli, koje onda nadahnjuju dobra djela. Trebamo li SNAGE, kako bismo mogli iskreno htjeti, da upravimo svoj život stalno i energično prema zadnjem cilju? - Eto i opet dolazi Bog, koji nam daje nadnaravnu pomoć, koju možemo i htjeti i učiniti: "Operatur in nobis et velle et perficere" (59). Ako se radi o borbi sa strastima i o njihovoj discipliniranosti, o pobjedi nad napastima, koje nas češće spopadaju i opet nam Bog daje snagu da im se opremo i da potvrdimo svoju jakost. "Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum" (60). Kad se umorimo čineći dobro i kad smo pripravni da se obeshrabrimo i klonemo, Bog nam se približuje, da nas pridrži i osigura našu ustrajnost: Koji je počeo u nama dobro djelo, on će i dovršiti sve do dana Isusa Krista "Qui coepit in vobis opus bonum, ipse perficiet usque in diem Christi Jesu" (61). Jednom riječju, mi nismo više sami ni lišeni pomoći i utjehe: Milost Božja bit će uvijek s nama: "Gratia ejus in me vacua non fuit sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum" (62). Naslonjeni na ovoga svemogućeg suradnika, bit ćemo nepobjedivi, jer možemo sve učiniti u onome, koji nas jača: "Omnia possum in eo qui me confortat"(63).

97. D. Ovaj naš božanski Suradnik je u isto vrijeme i POSVETITELJ. Dolazeći da stanuje u našoj duši, on je preobražuje u sveti hram ukrašen svim krepostima. "Templum Dei sanctum est: quod estis vos" (64). Bog, koji po milosti dolazi u nas, nije samo Bog objavljen prirodom, već Presveto Trojstvo, neizmjerno vrelo života, Bog, koji nas čini dionicima svoje svetosti i stoga se ovo Božansko prebivanje u nama pripisuje Duhu Svetomu PER APPROPRIATIONEM, jer je djelo ljubavi, ali jer je to djelo Božje prema vani, ad extra, ono je zajedničko svim trima božanskim osobama. I zato nas i zove Pavao sad hramom Božjim, sad opet hramom Duha Svetoga: "Nescitis quia templum Dei estis et spiritus Dei habitat in vobis" (65).

Naša duša tako postaje hramom Božjim, postaje svetište posvećeno Bogu i za njega rezervirano, ona je prijestolje milosrđa s koga Bog dijeli svoje nebeske darove i ukrasuje dušu svim krepostima. Mi ćemo već poslije opisati i nadnaravni organizam, koji nam Bog daje, ali je već sada očito da prebivanje Najsvetijega u nama mora i nas posvećivati, jer je Presveto Trojstvo u nama PRINCIP na-šega posvećenja i VRELO našeg duhovnog života. Ono je EGZEMPLARNI UZROK da mi posinjeni sinovi Božji nasljedujemo Oca. A to ćemo bolje razumjeti, kad protumačimo kakav treba da bude naš odnos prema trima božanskim osobama, koje prebivaju u nama. Vidjet ćemo to u slijedećem odsjeku o pobožnosti prema Presvetom Trojstvu.-

Naše dužnosti prema Presv.Trojstvu, koje prebiva u nama

98. Kad posjedujemo u sebi tako veliko blago, kao što je Presveto Trojstvo, potrebno je često pomisliti na to. "ambulare cum Deo intus - šetati s Bogom, koji je u meni". Pri toj se pomisli na Presveto Trojstvo rađaju u nama tri glavna čuvstva: poklon, ljubav, nasljedovanje (66).

99. KLANJANJE je prvi osjećaj, koji se spontano izvija iz srca. "Proslavite dakle i nosite Boga u tijelu svome" (67). Pa zbilja kako ne bismo slavili, blagosivali i zahvaljivali tom Božanskom Gostu, koji našu dušu pretvara u pravo svetište? Kad je Marija primila u svoje krilo utjelovljenu Riječ, njezin je život postao neprestani čin zahvalnosti i poklona: "Veliča duša moja Gospodina... jer mi učini velike stvari, koji je moćan i sveto je ime Njegovo." Ti se isti čini javljaju, iako u manjem stupnju, u svakoj duši, koja je svijesna da Duh Sveti stanuje u njoj. Takva duša shvaća, da mora, kao hram Duha Svetoga, neprestano se prikazivati kao ŽRTVU HVALE na slavu triju božanskih osoba.

a/ Na početku svakoga posla, križajući se U IME OCA I SINA I DUHA SVETOGA, takva im duša posvećuje svaki svoj posao. Svršavajući poslove i opet priznaje da sve dobro, koje je napravila ima Njima pripisati: SLAVA OCU I SINU I DUHU SVETOMU.

b/ Takva duša voli često moliti LITURGIJSKE MOLITVICE, kojima se hvali Presveto Trojstvo. Na primjer: SLAVA BOGU NA VISINI... u kojoj molitvi dolaze do izražaja sva pobožna čuvstva prema božanskim Osobama, a posebno prema Utjelovljenoj Riječi. SVET osobito ističe božju svetost, a TEBE BOGA HVALIMO je himan hvale.

c/ Duša ponizno spoznaje, promatrajući toga Božanskoga gosta, koji je bez sumnje blagonaklon, ali koji ne prestaje biti i Bog, svoju potpunu OVISNOST od Onoga, koji je njezin prvi početak i zadnji cilj, spoznaje svoju nesposobnost da Ga slavi onako kako to On zaslužuje i osjećajući to sjedinjuje se s Isusovim Duhom, koji jedini može Bogu dati dostojnu hvalu. "To je Duh, koji dolazi u pomoć našoj slabosti, jer ne znamo, za što ćemo se moliti, kao što treba nego se sam Duh moli za nas uzdisanjem neiskazanim - Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus" (68).

100. B. Poslije poklona Bogu i priznanja svoga ništavila, duša ide dalje, pa budi u sebi osjećaje najpovjerljivije LJUBAVI. Kako god On bio neizmjerni, spušta se prema nama kao najljubezniji otac prema sinu i poziva nas da ga ljubimo i da mu dademo svoje srce: "Daj mi, sinko, svoje srce!" (69). On ima pravo da od nas zapovjednički zahtjeva tu ljubav. Ali on ju traži tiho, blago, tako više voli, da bude, da se tako izrazim, više spontanosti u našem odgovoru i više sinovske neusiljenosti u našem obraćanju na nj. Kako da čovjek ne odgovori na tako delikatnu susretljivost i na tako majčinske poticaje jednom bezazlenom ljubavlju? To će biti ljubav puna pokore i kajanja da okajemo svoje bezbrojne nevjernosti iz prošlosti. Ljubav puna zahvalnosti da se zahvalimo tom posebnom svom dobročinitelju, tom dragom suradniku, koji djeluje neumorno u našoj duši. To će biti posebno prijateljska ljubav, koja će nam omogućiti da se tiho razgovaramo s najvjernijim i najplemenitijim od svih prijatelja, po kojoj ćemo se zanijeti za sve njegove interese, širiti njegovu slavu i blagosivati njegovo sveto ime. To neće dakle biti kakav obični čuvstveni osjećaj, to će biti plemenita ljubav, koja ide sve do žrtve, do vlastitog zaborava, do odricanja svoje vlastite volje po podložnosti božanskim zapovijedima i savjetima.

101. C. Ta će nas ljubav poticati na to da nasljedujemo presveto Trojstvo u onoj mjeri, u kojoj to slaba ljudska narav može. Kao posinjena djeca presvetoga Oca, kao živi hramovi Duha Svetoga, lakše razumijemo potrebu poštivanja i svoga tijela i svoje duše. To je istina, na koju je Apostol upozoravao svoje učenike: "Ne znate li da ste hram Božji i da Duh Božji stanuje u vama? Ako li tko oskvrni hram Božji, upropastit će njega Bog, jer je hram Božji svet, a to ste vi". Nescitis quia templum Dei estis, et spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violavetit, disperdet illum Deus? Templum enim Dei sanctum est quod estis vos (70). Iskustvo uči da nema za čestite duše jačeg motiva da ih odvrati od grijeha i potakne na krepost. Pa, nije li zbilja potrebno čistiti i neprestano krasiti hram gdje stanuje presveto Trojstvo. U ostalom i kad naš Spasitelj hoće da nam pokaže ideal savršenosti, ne traži ga izvan presvetog Trojstva: Budite savršeni, kaže On, kao što je savršen vaš nebeski Otac. "Estote perfecti, sicut et pater vester coelestis perfectus est" (71). Na prvi pogled taj ideal izgleda previsok, nedostiživ. Ali kad se sjetimo da smo mi posinjena Očeva djeca, i da On živi u nama, da tu utisne svoju sliku i da s nama surađuje u našem posvećenju, tada shvaćamo da nas naš položaj na to sili i da nam je zadaća da se neprestano približavamo njegovim božanskim savršenostima. Isus želi osobito za-

to da imamo uvijek pred očima ovaj savršeni uzor i model nerazdijeljenog jedinstva božanskih osoba da se naučimo bratskoj ljubavi. "Da svi budu jedno, kao što si ti, oče, u meni i ja u tebi. Da i oni s nama budu jedno.- Ut omnes unum sint, sicut tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint" (72). Dirljiva molitva, kojoj će i sv.Pavao jednoga dana postati jeka, kad zaklinje svoje drage učenike da ne zaborave da moraju sačuvati jedinstvo duha i ljubavi, budući da su isto tijelo i isti duh i budući da imaju jednoga te istoga Oca, koji stanuje u svim pravednima (73).

Da sve to rezimiramo, možemo zaključiti da se kršćanski život sastoji prije svega u intimnom, pobožnom i posvetnom jedinstvu s trim božanskim Osobama, koje nas drže i čuvaju u duhu vjere, ljubavi i žrtve.

2. Organizam kršćanskog života

1o2. Tri božanske Osobe stanuju u nama, u svetištu naše duše, uživaju u tom da je obogaćuju nadnaravnim darovima, i priopćuju nam život, koji je sličan njihovom, a zove se život milosti ili božanski život.

Dakle, svaki život ima ova tri elementa: VITALNI PRINCIP, koji je, da tako kažemo, izvor života. SPOSOBNOSTI pomoću kojih proizvodimo životne čine, I konačno ČINI koji predstavljaju njegov razvitak i koji ga povećavaju. U nadnaravnom redu, Bog, koji stanuje u nama, proizvodi u našoj duši ta tri elementa:

a/ On nam u prvom redu daje HABITUALNU MILOST, koja u nama igra ulogu NADNARAVNOG ŽIVOTNOG PRINCIPA (75), pobožanstvenjuje, da tako kažemo, samu bit naše duše i čini je sposobnom, iako na neki daleki način, za blaženo gledanje i za čine, koji nas k tome vode.

1o3. b/ Iz te milosti istječu i ULIVENE KREPOSTI (76) i DAROVI DUHA SVETOGA, koji usavršavaju naše sposobnosti i daju nam neposrednu moć i sposobnost, da izvršujemo bogu slične, nadnaravne i zaslužne čine.

c/ Da se te sposobnosti i pokrenu na djelovanje daje nam DJELATNE MILOSTI, koje rasvijetljuju naš razum i jačaju našu volju, pomažu nam u nadnaravnom djelovanju i tako povećavaju habitualnu milost, koja nam je dana.

1o4. Ovaj život milosti, iako se razlikuje od naravnog života, nije ipak jednostavno nadograđen na ovaj, nego ga posve PROŽIMLJE, preobražava i pobožanstvenjuje. On se asimilira sa svim onim što ima dobra u našoj naravi, odgoju, stečenim navikama i sve to orijentira prema konačnom dobru, to znači prema konačnom cilju, koji je posjedovanje Boga po blaženom gledanju i ljubavi, koja ga prati.

Ovaj nadnaravni život mora upravljati onim naravnim, prema onom već izloženom (u br.54) općenitom pravilu, da se niža bića moraju podvrći višim (76). Taj nadnaravni život ne može potrajati niti se razvijati, ako ne GOSPODARI i nema pod svojim UTJECAJEM razumne čine, kao i čine volje i ostalih sposobnosti. Prema tome, on ne ruši niti umanjuje narav, nego je uzdiže i usavršuje. To ćemo dokazati, promatrajući redom ova tri elementa (nadnaravna).

O posvećujućoj milosti (77).

105. Bog, htijući nas u svojoj neizmjernoj dobroti, privući sasvim do sebe, u mjeri, koja odgovara slaboj našoj naravi, daje nam ŽIVOTNI NADNARAVNI PRINCIP, po kojemu smo slični Njemu. To je habitualna, POSVEĆUJUĆA milost. Zovemo je STVORENOM (78), za razliku od nestvorene milosti, koja se sastoji u stanovanju Duha Svetoga u nama. Ova nas milost čini SLIČNIMA Bogu i SJEDINJUJE nas s Njim na posve intimni način. "Ova je milost neko pobožanstvenje, neka ASIMILACIJA i JEDINSTVO s Bogom, u koliko to može biti. To ćemo sada izložiti, i dati najprije DEFINICIJU, a onda prikazati JEDINSTVO, koje proizvodi ta milost između naše duše i Boga.

A. DEFINICIJA. 106. Obično se ova habitualna milost definira ovako: To je nadnaravni dar, koji je dan našoj duši, po kojemu na stvarni i formalni, ali akcidentalni način participiramo na božanskom životu i naravi.

a/ To je dakle neka STVARNOST nadnaravnog reda, ali nije substancija, jer nijedna STVORENA substancija ne može biti nadnaravna. To je NEKI NAČIN BIVOVANJA, NEKO STANJE naše duše, NEKI DAR, SVOJSTVO, koje pripada substanciji naše duše, koje ju transformira, uzdiže nad sva naravna bića i najsavršenija, STALNO svojstvo njezine naravi, koje ostaje u nama, sve dok ga ne istjeramo i ne izgubimo po svojevoljnom velikom grijehu. "Ona je, kaže kard.Mercier (80), oslanjajući se na Bossuet-a, ono duhovno svojstvo koje Isus stavlja u našu dušu. Koje prodire najdublje i najintimnije u našu substanciju, koje se zabija u najveće tajne naših duša, i koje se širi (po krepostima) u sve moći i sposobnosti duše. To je svojstvo, koje na nutarnji način drži u vlasti dušu, po kojoj ona čista i mila očima tog Božanskog Otkupitelja, po kojoj je ona njegovo svetište, njegov hram, njegov tabernakul i konačno mjesto njegova veselja i uživanja".

107. b/ Ovo svojstvo, odnosno ta milost, prema lijepim i izričitim riječima svetoga Petra, čini nas dionicima božanske naravi (divinae consortes naturae). Ona nam omogućuje, prema riječima svetoga Pavla, da stupimo u zajednicu sa Svetim Duhom (communicatio Sp.S./81/) u društvo s Ocem i Sinom, nadodaje sv.Ivan (82). Po njoj nipošto ne postajemo jednaki Bogu, nego postajemo bogoliki, slični Bogu. I po njoj ne postajemo dionici božanskog života, kakav je sam u sebi, jer se taj ne može drugima priopćiti, nego nekog života, koji je SLIČAN njegovom. To ćemo sada rastumačiti, u koliko to ljudski razum može da shvati.

108. 1. Vlastiti život Božji sastoji se u tome, da sam sebe GLEDA DIREKTNO i da se neizmjerno ljubi. Nikakvo stvorenje, pa predstavili ga mi kako mu drago savršeno, ne može samo po sebi promatrati i gledati Božju bit, koja prebiva u svijetlosti, kojoj se ne može pristupiti (83). Ali Bog, potpuno dragovoljnim privilegijem, poziva čovjeka da promatra tu božansku bit u nebu. I, budući da je čovjek za to posve nesposoban, On ga diže, proširuje i jača njegov razum sa SVJETLOM SLAVE. Tada ćemo, kako kaže sveti Ivan, biti slični Bogu, jer ćemo Ga vidjeti, kako i On sam sebe gleda: "Bit ćemo mu slični, jer ćemo Ga vidjeti, kao što jest"(84). Vidjeti ćemo ga, kaže sveti Pavao, ne kao u ogledalu stvorenja,

nego licem u lice sa sjajnom jasnoćom. "Sada u ogledalu i zagonetki, a tada licem u lice" (85). Tako ćemo PARTICIPIRATI, dakako na neki OGRANIČENI način, na SAMOM BOŽANSKOM ŽIVOTU, jer ćemo Ga spoznati na način, kako i On sam sebe spoznaje i ljubit ćemo Ga, kako i On sam sebe ljubi. To je ono što teolozi kažu i tumače govoreći da će se božanska bit najintimnije sjediniti s našom dušom i da će nam biti kao neka UTISNUTA SLIKA, koja će nam omogućiti, da promatramo tu bit bez stvorenih posrednika, bez ikakve slike.

lo9. 2. A posvećujuća je milost već kao neka priprava za blaženo gledanje, ona je kao neki predokus one sreće (praelibatio visionis beatificae). To je pupoljak, koji u sebi sadrži cvijet, koji će se razviti kasnije. Ona je dakle iste vrste kao i blaženo gledanje samo u sebi i ona je zapravo participacija na naravi tog gledanja. Napraviti ćemo jednu usporedbu, iako nije savršena. Ja mogu upoznati kakvog umjetnika na tri načina: ili da studiram njegova djela, ili da mi ga prikaže netko od njegovih intimnih prijatelja ili konačno, da mi sam umjetnik nešto o sebi kaže. Prvi od ovih načina, jest spoznaja Boga, koji stičemo promatrajući Božja djela, to je INDUKTIVNA i vrlo nesavršena spoznaja, jer ona djela, iako mi kazuju njegovu Mudrost i moć, ništa mi ne kazuju o njegovom nutarnjem životu. Drugi način odgovara spoznaji, koju imam o Bogu po VJERI. Prema svjedočanstvu svetih pisaca, i posebno Isusa Krista, vjerujemo ono, što nam je Bog otkrio ne samo o svojim djelima i svojim svojstvima, nego i ono, što nam je objavio o svojem nutarnjem životu. Vjerujemo, da On od vječnosti rađa Riječ, koja je Njegov Sin, da Ga On ljubi i Sin da ljubi Oca i da iz te međusobne Ljubavi proizlazi Duh Sveti. Bez sumnje, mi to sve ne razumijemo, napose to ne vidimo, ali vjerujemo apsolutnom sigurnošću i po toj vjeri posjedujemo na neki uvijeni, nejasni, ali stvarni način spoznaju, kakvu i Bog ima o sebi. Kasnije, u blaženom gledanju ostvariti će se i treći način spoznaje. Ali, kao što se vidi, drugi je način na koncu konca iste naravi kao i zadnji i sasvim sigurno kud i kamo odličniji od razumne spoznaje.

llo. c/ Ovo sudjelovanje u Božanskom životu nije samo virtualno, nego i FORMALNO. Virtualno sudjelovanje označuje posjedovanje nekog svojstva na RAZLIČITI NAČIN, nego se ono nalazi u prvotnom uzroku. Tako je naš razum virtualna participacija na Božanskom intelektu, jer po njemu spoznajemo istinu, ali na jedan način, koji se jako razlikuje od spoznaje, koju Bog ima o njoj. Nije tako, kad se radi o blaženom gledanju i u određenim granicama, kad se radi o vjeri. Blaženo gledanje i vjera nam omogućuju spoznati Boga, kako se i sam spoznaje, svakako ne u istom stupnju, ali na posve isti način.

lll. d/ Ova participacija nije Substancijalna, nego AKCIDENTALNA. Tako se ona razlikuje od rađanja Riječi, koja prima SVU bit Očevu. Tako se razlikuje i od hipostatske Unije, koja se sastoji u substancijalnom jedinstvu ljudske i Božanske naravi u jednoj jedinoj Osobi Riječi. Mi naprotiv zadržavamo svoju osobnost, i naše jedinstvo s Bogom nije substancijalno. To je nauka svetoga Tome (86): "Budući da je milost dobro, koje nadilazi našu narav, ne može biti ni substancija, niti substancijalna forma duše, ona joj može biti samo akcidentalna forma." I da rastumači svoju misao nadoda-

je, da je ono, što je SUBSTANCIJALNO u Bogu, dano nama AKCIDENTALNO i da po tome participiramo na njegovoj božanskoj dobroti. "Ono što je u Bogu substantialiter, accidentaliter biva u duši, koja participira Božju dobrotu, kako je jasno promatrajući na primjer znanje."

Imajući na pameti sve te restrikcije, nema bojazni, da upadnemo u panteizam, a ipak ostaje nam vrlo visoka ideja o milosti, koja nam se ukazuje kao božanska sličnost, koju je Bog utisnuo u našu dušu: "Načinimo čovjeka na sliku i priliku svoju" (87).

112. Da lakše shvatimo tu Božansku naličnost, Oci upotrebljavaju različite USPOREDBE.

1. Naša je duša, kažu oni, živa slika presvetog Trojstva, neka vrsta portreta u minijaturi, jer nam Duh Sveti dolazi da se utisne u nas kao pečat u vosak i u njoj tako ostavlja Božansku sliku (88). Oni iz toga zaključuju da je duša u stanju milosti prekrasne ljepote, jer je umjetnik, koji u njoj slika tu sliku neizmjerno savršen, budući da je to sam Bog: "Naslikan si čovječe, naslikan si od Gospodina Boga svojega" (89). Imaš dobra umjetnika i slikara. Oni iz tog zaključuju s pravom da mi moramo, daleko od toga da pokvarimo ili uništimo tu sliku, svaki dan činiti je sličnijom i ljepšom.- Ili dalje uspoređuju našu dušu s prozirnim tjelesima, koje prožima sunčana svjetlost, koju primaju u se, dobivaju od nje divni sjaj i zatim ga šire oko sebe (9o). Tako i naša duša, slična kristalnoj kugli obasjanoj sunčanom svjetlošću, prima Božansko svijetlo, širi živi sjaj i odrazuje ga na predmetima, koji je okružuju.

113. 2. Da pokažu, da ova sličnost nije samo na izvan, nego da prodire u dno naše duše, pronašli su usporedbu s vatrom i željezom. Na isti način, kažu oni, kao što željezna šipka stavljena na jaku vatru, brzo poprimi sjaj, toplinu i gipkost vatre, tako je i naša duša, kad se zaroni na vatru Božanske ljubavi, oslobađa svoje tamnosti i hrđe, pa postaje sjajna, svijetla i poučljiva i gipka prema Božanskim nadahnućima.

114. 3. Jedan suvremeni pisac (Bymieu) htijući izraziti misao, da je milost novi život, uspoređuje ju s BOŽANSKIM KALEMOM, koji je nakalamljen na divljaka naše naravi i koji se spaja sa našom dušom, da u njoj probudi novi životni princip i prema tome sasvim neki viši život. Ali isto, kao što kalem ne daje divljaki čitav život bitka, na koji je nakalamljen, nego samo ovu i ovu od njezinih životnih vlastitosti, tako i posvećujuća milost ne daje nama čitavu božansku narav, nego samo NEŠTO OD NJEGOVA ŽIVOTA, što predstavlja za nas novi život. Participiramo dakle na Božanskom životu, ali ga ne posjedujemo u punini (91).

Ova Božanska sličnost očito pripravlja našu dušu na vrlo intimno jedinstvo s poklona vrijednim presvetim Trojstvom, koje stanuje u nama.

B. JEDINSTVO IZMEĐU DUŠE I BOGA. 115. Iz onoga što smo rekli o stanovanju presvetog Trojstva u našoj duši (br.92) slijedi da između nas i Božanskoga Gosta postoji vrlo uska i vrlo sveta moralna veza i jedinstvo.

No, nema li tu nešto više, nema li tu i nešto fizičkog (92) u tom jedinstvu?

116. a/ Usporedbe, koje su upotrebljavali Oci, će nam to pokazati.

1. Veliki broj njih kažu, da je jedinstvo između Boga i duše slično jedinstvu između tijela i duše. "Ima dva života u nama, kaže sveti Augustin, život tijela i život duše, život tijela, to je duša, život duše, to je Bog."Kao što je duša život tijela, tako je Bog život duše" (93). To su, jasno, analogije. Pokušajmo izvući istinu, koju one sadržavaju. Jedinstvo između tijela i duše koju one sadržavaju. Jedinstvo između tijela i duše je substancijalno, to jest takvo, da sačinjavaju jednu te istu narav, jednu te istu osobu. Nije tako kod jedinstva između moje duše i Boga. Mi uvijek zadržavamo svoju narav i svoju osobnost i ostajemo tako bitno različiti od Božanstva. Ali isto, kao što duša daje život tijelu, kojim ono živi, tako Bog, daje duši svoj nadnaravni život, a da time ne bi va On forma duše, daje joj život, koji nije jednak, ali je ISTINSKI I FORMALNO sličan Njegovom. I taj život uspostavlja VRLO REALNO jedinstvo između moje duše i Boga.

To jedinstvo predpostavlja konkretnu realnost, koju nam Bog daje i koja služi kao veza između nas i Njega. Ova relacija ne pridodaje bez sumnje ništa novoga Bogu, ali ona usavršuje našu dušu i čini je bogolikom. Duh Sveti prema tome nije formalni uzrok našeg posvećenja, nego je On tvorni i primjerni uzrok (causa efficiens et exemplaris).

117. 2. Isto takva istina izvodi se iz usporedbe, koju su napravili neki pisci (94) između HIPOSTATSKE UNIJE i jedinstva naše duše s Bogom. Sigurno je između jednoga i drugoga bitna razlika. Hipostatska unija je SUBSTANCIJALNA I OSOBNA, jer Božanska i ljudska narav, premda su savršeno i potpuno različite, sačinjavaju u Isusu Kristu samo jednu te istu osobu, dok jedinstvo naše duše s Bogom ostavlja nama našu vlastitu narav i osobnost, bitno različitu od božanske osobnosti i sjedinjuje nas s Bogom samo AKCIDENTALNO, "Ono nastaje preko milosti posvetne, "akcident" nadodan substanciji duše. Prema skolastičkom načinu izražavanja, jedinstvo accidenta i substancije, zove se accidentalno jedinstvo (95).

Jednako je istinito i to da je jedinstvo duše s Bogom kao i jedinstvo Substancije i substancija (96), da su Bog i čovjek u tako intimnom kontaktu kao vatra i željezo, koje ga ovija i prožima, kao kristal i svijetlo. Da sve saberemo u jednu riječ, hipostatska unija ima za rezultat Boga-Čovjeka, a jedinstvo milosti proizvodi i ima za rezultat POBOŽANSTVENJENJE LJUDE.- I na isti način, kao što su čini Kristovi Božansko-čovječanski, ili teandrični, tako su i čini pravednika bogoliki, načinjeni u isto vrijeme po Bogu i po nama, i s obzirom na to zaslužni za život vječni, koji nije ništa drugo nego neposredno jedinstvo sa Božanstvom. Možemo dakle reći, zajedno sa P. de Smedt-om (97) "da je hipostatsko jedinstvo slika i tip našeg jedinstva s Bogom po milosti, a ovo je opet najsavršenija slika, koju čisti stvor može proizvesti u sebi."

Zaključimo dakle s istim piscem, da jedinstvo po milosti nije čisto moralno, nego da ono sadrži u sebi fizički eleme-

nat, koji nam dopušta, da ga nazovemo FIZIČKO-MORALNIM: "Narav Božanska je doista i u njegovom vlastitom biću sjedinjena sa substancijom duše posebnim vezom zako da pravedna duša posjeduje po njemu Božansku narav kao nešto što joj pripada i dosljedno posjeduje Božanski karakter, savršenost Božanskog reda, Božansku ljepotu, neizmjernu veću od svake naravne savršenosti u bilo kojem postojećem ili mogućem stvoru" (98).

118. b/ Ako studiramo, pustivši na stranu te usporedbe, to pitanje s NAUČNE STRANE, dolazimo do istog zaključka.

1. U NEBU izabrani gledaju Boga licem u lice bez posrednika. To je sama božanska bit, koja igra ulogu utisnute slike. "U blaženom gledanju, u kojem ćemo gledati Boga u biti, sama božanska bit bit će kao forma intelekta, kojim gledamo" (99). Postoji dakle između njih i Božanstva pravo jedinstvo, stvarno, koje možemo nazvati fizičkim, jer Boga oni ne mogu gledati ni posjedovati osim da bude prezentan njihovom duhu svojom biti i ne mogu Ga ljubiti, osim ako je efektivno sjedinjen s njihovom voljom kao objekt ljubavi. "Ljubav više sjedinjuje nego spoznaja" (1oo). Dakle, milost je upravo početak, klica slave. "Milost nije ništa drugo, nego početak slave u nama" (1o1).

Dakle jedinstvo, koje se započima na zemlji između naše duše i Boga po milosti je na koncu konca iste vrste kao i ono u slavi, stvarno i na neki način fizičko, kao i ono. Tako zaključuje P. Froget u svojoj lijepoj knjizi HRAM D.Sv. (str. 159) oslanjajući se na brojne tekstove svetoga Tome: "Bog je dakle realno, fizički, supstancijalno nazočan u kršćaninu, koji je u milosti. I to nije neka jednostavna materijalna prisutnost, to je pravo posjedovanje, koje prati i početak uživanja".

2. Isti takav zaključak izlazi još i iz ANALIZE SAME MILOSTI. Prema nauci anđeoskog naučitelja, koja se osniva na samim tekstovima sv.Pisma i to na onim istim, koje smo citirali, milost posvećujuća nam je dana ne samo da po njoj imamo Božanske darove, nego i same Božanske Osobe. "Po daru milosti, koja nam se badava daje, usavršuje se razumni stvor tako da se ne samo slobodno služi tim stvorenim darom, nego da po njemu posjedujemo i samu Božansku Osobu" (1o2). A, nadodaje jedan učenik svetog Bonaventure, da uživamo u nekoj stvari, potrebna je prisutnost tog objekta i dosljedno:da uživamo u Duhu Svetomu, njegova nam je prisutnost isto tako nužna, kao i stvoreni dar, koji nas s Njime sjedinjuje (1o3). A budući da je prisutnost stvorenog dara REALNA I FIZIČKA, ne mora li i prisutnost Duha Svetoga biti isto takva?

Tako nam dakle izvodi iz vjere isto kao i usporedbe Otaca, daju pravo reći, da jedinstvo naše duše s Bogom nije samo moralno i da je ono, iako nije substancijalno u pravom smislu riječi, tako realno, da ga možemo nazvati FIZIČKO-MORALNIM. Budući da to jedinstvo ostaje u isto vrijeme skrovito i tajnovito, i budući da je ono PROGRESIVNO, u tom smislu da u toliko bolje zamjećujemo učinke, koliko više njegujemo u sebi vjeru i darove Duha Svetoga, odvažne duše, koje teže za Božanskim sjedinjenjem, osjećaju se prinuđenima, da se svaki dan vježbaju u krepostima i darovima.

Kreposti i darovi nadnaravnoga reda

Spomenut ćemo najprije OPSTOJNOST i NARAV, a zatim ćemo govoriti o KREPOSTIMA i DAROVIMA.

A. OPSTOJNOST I NARAV. 119. Nadnaravni život, ucijepljen u našu dušu po posvetnoj milosti zahtjeva - da djeluje i da se razvija, - nadnaravne moći, koje nam Božanska veli-kodušnost darežljivo udjeljuje pod imenom ULIVENIH KREPOSTI i DAROVA DUHA SVETOGA. "Čovjek pravedan, kaže nam Leon XIII., koji živi životom milosti i koji djeluje pomoću kreposti, koje u njemu igraju ulogu sposobnosti, trebaju također i darovi Duha Svetoga" (1o4). Zaista je nužno da se naše naravne sposobnosti, koje same po sebi nisu u stanju proizvesti nadnaravne čine, nego samo čine naravnoga reda, usavrše i pobo-žanstvene ulivenim moćima, koje ih PODIŽU u viši red i OSPO-SOBLJUJU da nadnaravno djeluju. Kako je Božja darežljivost velika, dane su nam dvije vrste moći: KREPOSTI, koje nam uz vodstvo RAZBORITOSTI i uz suradnju djelatne milosti omogućuju nadnaravni rad i život, - i DAROVI, koji nas čine osjetljivim za nadahnuća Duha Svetoga tako da smo pokretljivi i prepušteni vodstvu ovoga Duha jednom vrsti Božanskih poriva. Ali ovdje treba naglasiti da ovi darovi, koji su nam podijeljeni s krepostima i posvetnom milošću, ne djeluju često i žestoko, osim kod umrtvljenih duša, koji dugom praksom moralnih i bogoslovskih kreposti stekoše ovu nadnaravnu umješnost (gipkost), koja ih čini potpuno osjetljivim za nadahnuća Duha Svetoga.

12o. Bitna razlika između kreposti i darova dolazi od različitog načina djelovanja u nama: u prakticiranju kreposti milost nas ostavlja aktivnima pod utjecajem razboritosti, a upotreba darova, kod potpunog razvitka, traži od nas više poslušnosti, nego aktivnosti, kako ćemo to poslije iznijeti raspravljajući o putu sjedinjenja.

Ova će nam usporedba pomoći, da shvatimo: kad majka uči svoje dijete hodati, čas mu ne da pasti, čas ga uzimlje na ruke, da svlada zapreke na putu ili da ga umiri i nosi. U prvom slučaju imamo djelujuću milost kreposti, a u drugom djelujuću milosr darova.

Odatle načelno proizlazi, da su čini učinjeni pod djelovanjem darova savršeniji od čina učinjenih pod utjecajem kreposti, napose stoga što je djelovanje Duha Svetoga u prvom slučaju djelotvornije i plodnije.

B. ULIVENE KREPOSTI. 121. Posve je sigurno, po Tridentinskom koncilu, da u času opravdanja primamo ulivene kreposti vjere, ufanja i ljubavi (1o5). Opće je mišljenje potvrđeno po katekizmu Trid. koncila (1o6), da su nam dane u času opravdanja (justificatio) moralne kreposti razboritosti, pravednosti, jakosti i umjerenosti. Ne smijemo zaboraviti, da nam ove kreposti ne daju l a k o ć u, nego nadnaravnu m o g u ć n o s t činiti nadnaravne čine. Treba ove čine ponavljati i obnavljati, da dođemo do lakoće - tako se dolazi do stečene kreposti.

Da vidimo, kako ove kreposti ponadnaravnjuju naše moći:

a/ Jedne su kreposti BOGOSLOVSKE, jer imaju materijalni objekt Boga i formalni objekt neko Božje svojstvo. VJERA nas sjedinjuje s Bogom, zadnjom Istinom i potpomaže nam na sve

gledati i sve shvaćati u ovom Božanskom svijetlu. UFANJE nas sjedinjuje s Onim, koji je izvor naše sreće, koji je uvijek spreman na nas izliti svoju dobrotu da dovrši našu preobrazbu i pomogne nas svojom moćnom pomoći, da činimo čine posvemašnjeg pouzdanja i sinovske odanosti. LJUBAV nas diže do Boga, mi se veselimo beskrajnim Božjim savršenostima, više nego samomu sebi. I pod njegovim utjecajem mi se radujemo u beskrajnim Božjim savršenostima, težimo da budu poznata i slavljena, sklapamo s Njime sveto prijateljstvo i postajemo Mu sve sličniji. Ove nas tri BOGOSLOVSKE kreposti direktno s Njime sjedinjuju.

122. b/ MORALNE kreposti, koje imaju za objekt neko dobro različito od Boga, a za motiv samu čestitost objekta, pospješuju i ovjekovječuju ovo sjedinjenje s Bogom, upravljajući tako sjajno naše čine, kraj svih smetnja, koje se nalaze u nama i izvan nas, da bez prestanka teže k Bogu. Tako po RAZBORITOSTI izabiremo najbolja sredstva za postizavanje svoga nadnaravnog cilja. PRAVEDNOŠĆU dajemo bližnjemu, što mu pripada. Pravednost posvećuje naše odnose prema bližnjemu na taj način, da se po tome mi sami približujemo Bogu. HRABROST jača našu dušu protiv kušnja i borba, čini da strpljivo podnosimo patnje i da poduzmemo svetom smionošću i najteže poslove za slavu Božju. A budući da bi nas grešni užitak od toga mogao odvratiti, UMJERENOST uređuje našu volju za užitcima i podvrgava je zakonu dužnosti.

Sve ove kreposti imaju zadaću, da uklone zapreke i da nas osposobe pozitivnim sredstvima na putu Bogu (1o7).

C. DAROVI DUHA SVETOGA. 123. Ne mislimo ih ovdje do u tančine prikazati, učinit ćemo to kasnije, nego za sada neka bude dosta, da pokažemo njihov snošaj s krepostima.

Premda darovi nisu savršeniji od Bogoslovskih kreposti, a napose od ljubavi, ipak ih usavršuju u pogledu praktikovanja. Tako dar SHVAĆANJA čini, da dublje uronimo u vjerske istine, tako otkrivamo sakriveno blago u čudesnu skladnost vjerskih istina. Dar ZNANJA čini, da uočimo odnošaje stvorenja prema Bogu. Dar STRAHA još nađu u nama upirući prstom u lažne vrijednosti ovdje na zemlji, koje nas mogu upregnuti u grijeh, i po tome nam povećava želju za nebeskim dobrima. Dar MUDROSTI povećava našu ljubav prema Bogu, dajući nam da kušamo Božanske stvari. RAZBORITOST je veličanstveno usavršena darom SAVJETA; po njoj u pojedinim i posebno teškim slučajevima upoznajemo, što nam je činiti ili ostaviti. Dar POBOŽNOSTI usavršuje krepost religije, koja se svodi na pravednost. Po ovome gledamo u Boga Oca i sretni smo, da Ga možemo slaviti po ljubavi.- Dar HRABROSTI, nadopunjuje krepost istog imena, koja u nama izazivlje odluke sve herojčkije u izdržljivosti i djelovanju. Najposlije dar straha, koji, osim što olakšava nadu, usavršava u nama umjerenost, da strahujemo od kazni i zala, koje dolaze od neopravdane ljubavi prema užitcima.

I tako se skladno pod utjecajem djelotvorne milosti u našoj duši razvijaju kreposti i darovi. Ostaje nam još da progovorimo koju o djelotvornoj milosti.

O djelatnoj milosti (1o3)

Na isti način, kao što u poretku prirode treba Božja suradnja kod prelaza iz moći u čin, tako u nadprirodnom redu ne možemo pokrenuti naše moći bez pomoći djelotvorne milosti.

124. Iznijeti ćemo: 1. njezin pojam
2. način djelovanja i
3. njezinu potrebu.

A. P o j a m: Djelotvorna je milost nadnaravna i prolazna pomoć, koju nam Bog daje da rasvijetli naš razum i ojača našu volju u proizvađanju nadnaravnih čina.

a/ Ona prema tome djeluje DIREKTNO na naše duhovne moći, na razum i volju, ne samo da ih podigne u viši, nadnaravni red, nego i da ih stavi u kretanje i osposobi ih za nadnaravne čine. Uzmimo primjer: prije opravdanja (justificatio) ili ulijevanja posvetne milosti rasvijetljuje nas u pogledu zloće i strašnih posljedica grijeha, da ih zamrzimo. Iza opravdanja pokazuje nam, u svijetlu vjere, neograničenu ljepotu Božju i njegovu milosrdnu dobrotu tako, da ga ljubimo iz svega srca.

b/ Ali kraj ovih nutarnjih milosti ima još i drugih, koje se zovu vanjske milosti, koje djelujući direktno na naša osjetila i na naše senzitivne moći, dohvaćaju indirektno naše duhovne moći u toliko više, što su češće popraćene istinskom unutarnjom pomoću. Tako čitanje sv.Pisma ili kršćanskih djela, slušanje propovijedi, religiozne glazbe, dobar razgovor su vanjska milost. Same po sebi još ne jačaju volje, nego proizvode povoljne dojmove, koji znadu razbuktiti razum i volju, i tako ih upravljaju prema nadnaravnim dobrima. Uostalom tu će Bog dodati unutrašnje pobude, koje će nam rasvijetljujući naš razum i jačajući našu volju pomoći, da se obratimo ili da postanemo bolji. Knjiga Djela Apostolskih daje nam jedan zgodan slučaj: Duh je sveti otvorio srce jedne žene, po imenu Lidije, na propovijed apostola Pavla (1o9). Uostalom, Bog, koji znade da se dižemo od osjetnih stvari u nadosjetne, u duhovne, prilagođuje se našoj slabosti i služi se osjetnim stvarima, da nas ponese u krepost.

125. B. K a k o d j e l u j e: a/ Djelotvorna milost djeluje na nas ujedno na fizički i moralni način. Na moralni način po uvjerenju i privlačivošću, - kao majka koja hoće pomoći svome djetetu u hodanju, zove svoje dijete slatko i dozivlje ga sebi obećavajući mu nagradu, - na fizički način (11o) dodijeljujući nove sile našim snagama, po sebi slabima, kao što se to vidi kod majke, koja svoje dijete uzima među ruke, pa mu ne samo nagovorom nego i kretnjama pomaže u njegovom koračanju. Sve bogoslovske struje uče, da djelujuća milost djeluje u nama fizički, proizvađajući u našoj duši nesvijesne pokrete. Radi li se o milosti suradnje, postoje među raznim strujama razilaženja, koja neznatno, vrlo neznatno utječu na praksu: ne ulazimo u ove rasprave, jer ne želimo postaviti svoju duševnost na ideje, o kojima se još raspravlja.

b/ Ima još jedan vidik, milost, koja prethodi našem pristanku ili ga prati u izvađanju. Tako mi dođe misao ljubavi prema Bogu, a da pri tom nisam ništa učinio: dobra misao, koju mi Bog daje, jest PRETHODNA milost. Ako je lijepo dočekam i trsim se, da proizvedem čin ljubavi prema Bogu, činim to po-

moću milosti, koja potpomaže ili prati djelo.- Dosljedno tome, DJELATNA (operans) milost je ona, koja djeluje u nama bez našeg promišljenog sudjelovanja, a milost je suradnja ona, koja djeluje u nama uz suradnju naše slobodne volje.

126. C. P o t r e b a (111).- Opće je načelo, da nam je potrebna djelotvorna milost za svaki nadnaravni čin, budući da mora postojati razmjer između učinka i njegova uzroka.

a/ Stoga, kad se radi o obraćenju, to jest o prelazu iz stanja grijeha u stanje milosti, potrebna nam je nadnaravna milost, kojom ćemo se pripraviti na čine vjere, ufanja i ljubavi, kao što nam je potrebna uz tu milost i početak vjerovanja, pobožna želja vjerovati, a ta je želja vjerovati u svemu ovome prvi korak.

b/ Posljedica je te djelotvorne milosti, kad ustrajemo u dobru tokom svojega života i do časa smrti. Pa doista se treba: 1) oduprijeti napastima, koje napadaju i same pravednike i koje su katkad tako jake i uporne, da im se ne možemo oduprijeti bez pomoći Božje. Stoga Gospodin preporučuje svojim apostolima, na samoj zadnjoj večeri, da bdiju i da se mole, a to znači, da se ne oslanjaju na svoja nastojanja, nego i na milost Božju da ne upadnu u napast (112). 2) Traži se međutim mnogo više. Treba ispunjavati sve svoje dužnosti, i to junački i neprestano, a ovako se ove dužnosti ne mogu ispunjavati bez posebne milosti: onaj koji je započeo u nama djelo savršenstva, jedini ga može privesti kraju (113). Onaj, koji nas je pozvao k spasenju ima zadatak, da ga i dokonča (114).

127. Ovo se napose tiče KONAČNE USTRAJNOSTI, koja je poseban i veliki dar (115): umrijeti u stanju milosti, uza sve napasti, koje nas znadu spopasti, u zadnjem času, ili izmaknuti svim ovim borbama slatkom i nenadanom smrću, u kojoj se umire u Gospodinu, to je, govoreći jezikom razbora, milost nad svim milostima, koja se ne može zahtjevati, koja se u užem smislu ne može zaraditi, nego se samo molitvom i vjernom suradnjom s milošću može postići, suppliciter emereri potest (116).

c/ I kad čovjek želi ne samo ustrajati, nego i RASTI svaki dan u svetosti, izbjegavati LAKE GRIJEHE i umanjiti pogreške učinjene iz ljudske slabosti, zar i za to ne treba Božje naklonosti? - Misliti da možemo duže vremena živjeti, a da ne učinimo nikakva grijeha, i da se tako ne bi zaustavio naš duhovni napredak, nije ništa drugo, nego govoriti protiv iskustva najboljih duša, koje se optužuju tako gorko radi padanja natrag, - nije ništa drugo, nego protusloviti sv.Ivanu, koji veli da sebi ovakvi utvaraju da ne griješe: "Ako velimo da nemamo grijeha, to nije ništa drugo, nego sebe varamo i nema istine u nama" (117) - nije dalje ništa drugo, nego protusloviti Tridentinskom Saboru, da opravdan čovjek ne može u cijelomu svom životu izbjegavati lake grijehe bez posebne povlastice Božje (118).

128. Djelatna nam je dakle milost potrebna i poslije opravdanja (justificatio) i ovo je razlog, zašto sv.Pismo uporno ističe potrebu molitve, jer se po njoj dobiva Božje milosrđe, o čemu ćemo poslije govoriti. Mi je možemo postići i po zaslužnim djelima, ili drugim riječima, promišljenom suradnjom s milošću. Što smo vjerniji djelotvornim milostima,

koje nam se podjeljuju, to se Bog osjeća naklonjeniji, da nam podijeli nove milosti.

Zaključak

129. 1. Moramo neobično cijeniti život milosti. Svakako je ovo novi život, život, koji nas sjedinjuje i čini sličnima Bogu, sa svim nužnim organizmom, da može proraditi i raditi. Daleko je to savršeniji život, od naravnog života. Razumski je život savršeniji od vegetativnog i osjećajnog života, a kršćanski život daleko nadilazi obični razumski život. Ovaj život zapravo pripada čovjeku u času, kad ga je Bog odlučio stvoriti, dok život milosti nadilazi sve aktivnosti i sve zasluge i najsavršenijih stvorenja. Tko bi se ikad mogao pozvati na pravo, da postane posinjeni Sin Božji, hram Duha Svetoga. Tko bi se mogao pozvati na povlasticu, da vidi licem u lice Boga, kao što Bog sam sebe vidi? - Zato trebamo ovaj život cijeniti više nego sva stvorena dobra, čuvati ga kao SAKRIVENO BLAGO, a da ga stečemo, ne treba časiti časa, već prodati u tu svrhu sve što posjedujemo.

13o. 2. Kad već posjedujemo ovo blago, treba sve žrtvovati, samo da ga ne izgubimo. Zaključak, koji iz ovakvog razmatranja izvlači papa Lav Veliki, jest ovaj: "UPOZNAJ KRŠĆANINE, SVOJE DOSTOJANSTVO! I BUDUĆI DA SI POSTAO DIONIK BOŽANSKE NARAVI, NEMOJ SE VIŠE VRATITI NA SVOJE PRIJAŠNJE JADNO STANJE OGAVNIM PREOKRETOM" (119). Nitko se više ne treba poštivati od kršćanina, ne radi svojih vlastitih zasluga, nego radi Božanskog života, na kome on sudjeluje, i radi toga, što je hram Duha Svetoga, čiju ljepotu ne smije uništiti: "... KUĆI TVOJOJ PRIPADA SVETOST U SVA VREMENA, GOSPODINE!" (12o).

131. 3. Očevidno, da se trebamo OKORISTITI, odgajati ovaj nadnaravni organizam u nama, kojim smo obdareni. Kad se Božjoj dobroti svidjelo, da nas digne u više stanje, da nam velikodušno dadne darove i kreposti, koji usavršavaju naše naravne moći, - kad nam nudi svaki čas svoju suradnju, da ih pokrene u život, bilo bi nevaljalo spoznati njegove darove i darežljivosti, i odbaciti njegove darove, - činiti samo naravno dobre čine ili proizvađati samo nesavršene plodove u vinogradu naše duše. Što se darovatelj pokazao darežljiviji, to više očekuje od nas djelotvorne i plodne suradnje. Bit će nam to još jasnije, kad budemo vidjeli <u>ulogu Isusovu u kršćanskom životu.</u>

§ 2. ISUSOVA ULOGA U KRŠĆANSKOM ŽIVOTU (121)

132. Presveto nam Trojstvo daje sudioništvo na Božanskom životu, koje smo malo čas opisali. Presveto Trojstvo to čini radi zasluga i zadovoljštine Isusa Krista, koji igra u ovom poslu toliku ulogu, da se ovaj život s pravom zove KRŠĆANSKIM ŽIVOTOM.

Po nauci svetoga Pavla, Krist je glava preporođenog čovječanstva, kao što je Adam glava ljudskoga roda u njegovoj kolijevci, ali na mnogo savršeniji način. Svojim ZASLUGAMA povratio nam je pravo na milost i slavu. Svojim PRIMJEROM pokazao nam je, kako treba živjeti da se posvetimo i zaslu-

žimo nebo, ali prije svega On je GLAVA mističnoga tijela, kojega smo mi udovi. On je prema tome:

causa meritoria - zaslužni uzrok
causa exemplaris - primjerni uzrok našeg posvećenja
causa vitalis - životni uzrok.

1. Krist kao causa meritoria našeg posvećenja.

133. Kad kažemo, da je Isus causa meritoria našeg posvećenja, uzimljemo ovu riječ u najširem značenju, u toliko prije, što ovaj pojam sadržava u sebi zadovoljštinu i zaslugu. "... radi velike ljubavi svoje, kojom nas je ljubio... (Ef. 2,4) i svojom presvetom mukom na drvetu Križa zaslužio nam je opravdanje i za nas zadovoljio".

LOGIČKI zadovolješ-tina stoji ispred zasluge, - jer najprije treba popraviti uvredu učinjenu Bogu, ako želimo postići oproštenje grijeha i zaslužiti milost. Ali u stvari svi slobodni čini našeg Spasitelja bili su u isto vrijeme čini zadovoljštine i zaslužni čini. I svi su oni imali beskrajnu vrijednost, kako smo to kazali na svom mjestu. Ostaje nam samo to da iz ove činjenice povučemo odgovarajuće zaključke. (vidi br. 78!)

A. Nema neoprostivog grijeha, samo ako smo skrušeni i ponizni. Činimo to u ispovijedi, pred prijestoljem milosrđa, gdje nam se primijenjuje snaga Krvi Isusove po svećeniku posredniku. Činimo to i u svetoj misnoj žrtvi, gdje Isus nastavlja da se pruža po svećeničkim rukama, kao žrtva skrušenosti, gdje izazivlje u našoj duši duboke osjećaje pokajanja, - čini Boga milostivim prema nama, - postizava sve savršenije oproštenje grijeha i obilnije otpuštenje naših kazna, za koje smo trebali ispaštati. Možemo dodati, da svi naši kršćanski čini ujedinjeni s mukama Isusovim, imaju vrijednost zadovoljštine za nas i za sve one, za koje smo namijenili moliti.

134. B. Isus je također ZASLUŽIO milosti, koje trebamo kod postizavanja našeg nadnaravnog cilja i kod vođenja pravog kršćanskog života. "... koji nas je blagoslovio svakim blagoslovom duhovnim na nebesima u Kristu (122), milost obraćenja, milost ustrajnosti, milost odupiranja napastima, milost okoristiti se kušnjama, milost utjehe u kušnjama, milost duhovne obnove, milost drugog obraćenja, milost konačne ustrajnosti, - Isus nam je sve zaslužio. On nas uvjerava, da će sve ono dati, što uzmolimo u Njegova Oca u Njegovo ime.

Da ulije u nas više pouzdanja, ustanovio je svete sakramente, vidljive znakove, koji nam daju milost u svim važnim životnim zgodama i daju nam pravo na aktualne milosti, koje primamo u zgodno vrijeme.

135. C. On je učinio još više. Dao nam je MOĆ ZADOVOLJAVATI I ZASLUŽIVATI, želeći nas tako sebi privući kao drugotne uzroke i učiniti nas same radnicima našeg vlastitog posvećenja. On to zapovijeda i stavlja kao bitni preduvjet našeg duhovnog života. Nosio je svoj Križ, da i mi svoj nosimo: "Ako tko hoće ići za mnom, neka uzme križ svoj i slijedi Mene" (123). Tako su apostoli shvatili: "Ako želimo imati dijela u Njegovoj slavi, kaže sveti Pavao, treba da imamo dijela

i u njegovim patnjama (jer ako s njim trpimo, da se s njim i proslavimo)(124). A Sveti Petar dodaje da je Isus patio radi nas, da idemo Njegovim stazama (125). Još više, velikodušne se duše osjećaju prisiljene, kao sveti Pavao, trpjeti RADOSNO u sjedinjenju s Kristom za Njegovo mistično tijelo, koje je Crkva (126). One tako imaju dijela na uspješnoj djelotvornosti njegove muke i surađuju drugotno na spasavanju svoje braće. Koliko je ovo istinitije, plemenitije, utješnije od nevjerojatne tvrdnje nekih protestanata, koji imaju tužnu smionost kazati, da Krist, - dovoljno budući da je patio za nas, - pruža plodove svoga otkupljenja bez daljnjega i da stoga ne treba piti iz Njegova kaleža. Nastoje ovim priznati puninu Njegovih zasluga, ali u stvari ništa drugo ne rade, nego moć zasluživanja kod čovjeka onemogućuju i uništavaju. Zar nije časnije za Krista, da pokaže PLODNOST svoje zadovoljštine pridružujući nas svojem otkupiteljskom djelu i učiniti nas sposobnima da na tom djelu i mi SURAĐUJEMO, premda na drugačiji način - nasljeđujući njegov primjer?

2. Krist kao causa exemplaris našeg života

136. Isus se nije zadovoljio samo tim, što zaslužuje za nas. Htio je da bude causa exemplaris, živi uzor našeg života.

Nama treba uzor ove vrsti. Jer za podržavanje života, koji nije ništa drugo nego sudjelovanje na Božanskom Životu, treba nas približiti što je moguće više, ovom Božanskom životu. Dakle,kako to zaista opaža sveti Augustin, ljudi, koje imamo pred očima, vrlo su nesavršeni, da mogu služiti kao uzor, i Bog bi bio vrlo daleko od nas. Zato se vječni Sin Božji, njegova živa slika, utjelovljuje, i svojim nam primjerom pokazuje, kako se čovjek može približiti Božanskim savršenostima. Sin Božji i Sin čovječji živio je doista BOŽANSKIM životom, te nam je mogao reći: "Tko vidi mene, vidi i Oca" (127). Pokazavši nam u svojim djelima Božansku svetost, mogao nam je iznijeti kao moguće nasljedovanje njegove savršenosti "Budite savršeni, kao što je savršen vaš nebeski Otac"(128). Tako nam se i Otac pokazuje kao uzor: na krštenju i preobraženju objavljuje se učenicima i kaže im: "Ovo je moj ljubljeni Sin, koji mi je po volji" (129). Budući da je Isus po Njegovoj volji, želi da ga nasljedujemo. Tako nam Gospodin kaže u punom povjerenju: "Ja sam put... nitko ne dolazi k Ocu, nego po meni... Učite od mene, jer sam krotak i ponizna srca. Primjer sam vam dao: da kao što sam ja učinio vama, tako i vi činite" (13o). A što su najposlije Evanđelja nego prikaz činjenica i djela našega Gospodina, u koliko nam se daju za nasljedovanje: "... što je učinio i učio" (131). Što je kršćanstvo, ako nije nasljeđovanje Božanskog Spasitelja. Sveti Pavao izvodi da kršćanski život nije ništa drugo, nego nasljedovanje Isusa Krista: "Molim vas dakle, ugledajte se na mene, kao i ja na Krista" (132). Pogledajmo, koje su osobine ovog Uzora!

137. a/ Isus je potpuno savršen uzor. Po priznanju onih, koji ne vjeruju u njegovo Božanstvo, Isus je najsavršeniji uzor kreposti, koji je ikad bio na zemlji. Vršio je kreposna djela u herojskom stupnju i najsavršenijim UNUTARNJIM DISPOZICIJAMA: vjeran Bogu, ljubavlju prema bližnjemu, dubokom poniznošću, strahom od grijeha i od onoga, što k njemu vodi

(133). A ipak je Isus uzor, KOJI SE DADE NASLJEDOVATI. OPĆENIT JE I PUN PRIVLAČIVOSTI. Njegovi su primjeri PUNI DJELOTVORNOSTI

138. b/ Isus je uzor, koji SVI MOGU NASLJEDOVATI. Htio je na se uzeti naše jade i naše slabosti, podvrgnuti se samoj kušnji, sasvim se s nama izjednačiti, osim u grijehu. "Jer imamo velikog Svećenika, koji se ne bi mogao sažaliti s naših slaboća, nego koji je u svemu iskušan kao i mi, osim grijeha" (134). Trideset je godina živio potpuno POVUČENIM životom, nepoznatim, općim, slušajući Mariju i Josipa, radeći kao šegrt i radnik, "sin tesarov" (135). Tako je postao savršen uzor većine ljudi, koji imaju posvršavati nepoznate dužnosti, i koji se trebaju posvećivati usred najobičnijih poslova. Ali je Isus imao i svoj JAVNI život. Vršio je svoj apostolat u jednom elitnom društvu, kao što je društvo apostola. Imao je utjecaj na mase. Bio je umoran i gladan; veselio se prijateljima, morao podnositi nezahvalnost; doživljavao je i uspjehe i razočaranja; jednom riječi doživljavao je peripetije čovjeka, koji ima posla s neprijateljima i javnošću. Njegov PATNIČKI život dao nam je primjer nadherojske strpljivosti u fizičkim i moralnim mukama, koje je podnio ne samo bez žalenja, nego moleći za svoje krvnike. I nek se ne kaže, da je bio Bog, pa mu je to bilo lako. Bio je također čovjek: nadaren istančanom osjećajnošću, osjećao je neobično živo nezahvalnost ljudi, nehaj prijatelja, Judinu izdaju; osjetio je takve osjećaje čame, žalosti, straha, da nije molio da ne moli, da ga mimoiđe ovaj kalež, ako je moguće, a sa križa čuo se razdirući krik, koji pokazuje dubinu njegovih tjeskoba: "Oče moj, Oče moj, zašto si me ostavio?" (136). On je prema tome uzor za sve.

139. c/ On je pun PRIVLAČIVOSTI. Navijestio je, kad bude uzdignut sa zemlje (aluzija na smrt na križu), da će sve povući k sebi. "A kad ja budem podignut od zemlje, sve ću privući k sebi" (137). Ovo se proročanstvo ispunilo. Videći sve ono, što je Isus učinio i trpio, velikodušne duše su se zanijele za Raspetim na Križu;(138) uza sve protivljenje naravi odvažno nose svoje unutarnje i vanjske križeve, da što više nalikuju na svog Božanskog Učitelja, bilo da mu zasvjedoče svoju ljubav trpeći za Nj i s Njim, bilo da im padne u dio jači dio otkupljenja i jači dio suradnje u posvećenju besmrtnih duša. Zato sveci trče za Križevima više, nego svjetski ljudi za užitcima.

14o. d/ Ova je privlačivost toliko jača, koliko se pridružuje djelovanje milosti: sva djela i svi čini Isusovi PRIJE NJEGOVE SMRTI bili su zaslužni, zaslužio nam je milosti, da možemo činiti slična djela. Kad gledamo na Njegovu poniznost, njegovo siromaštvo, njegovo mrtvenje i druge kreposti, potaknuti smo da Ga nasljedujemo ne samo po uvjerljivoj moći Njegova primjera, nego i po djelotvornosti Njegove milosti, koju nam je zaslužio vršeći kreposti. Milosti ovom prilikom nadolaze.

141. Postoje izvjesni čini našega Spasitelja, koji su vrlo važni, i s kojima treba nap-ose se sjediniti, jer sadrže obilje milosti, a to su TAJNE. Tako tajna Utjelovljenja zaslužila nam je milost odricanja samih sebe i sjedinjenje s Bogom, budući nas je Gospodin sa sobom prikazao Ocu u svrhu našeg posvećenja. Tajna križa zaslužila nam je milost, da razapnemo

tijelo i njegovu požudu. Tajna Njegove smrti zaslužila nam je milost, da umremo grijehu i njegovim uzrocima i.t.d. (139). Ovo ćemo uostalom bolje vidjeti, kad pokažemo, na koji je način Isus gla-va mističnoga Tijela, čiji smo udovi.

3. Isus je glava mističnoga Tijela (14o)

142. Ta se nauka bitno već nalazi u riječima našeg Spasitelja: "Ja sam čokot, vi loze.- Ego sum vitis vos palmites" (141). Tu On zapravo tvrdi, da mi primamo svoj život od Njega, kao što vinova loza prima svoj od čokota, iz kojeg je izrasla. Iz ove usporedbe izlazi JEDINSTVO ŽIVOTA, koje postoji između našega Gospodina i nas. Sada si je lako prema tome napraviti pojam i zamisliti MISTIČNO-OTAJSTVENO TIJELO, u kojem iz Krista, kao glave, struji život u njegove udove. Baš sveti Pavao inzistira najviše na toj nauci, koja je tako plodna u svojim rezultatima.

U svakom tijelu ima: glava, duša i udovi. Ta ćemo 3 elementa opisati i ovdje, držeći se Apostolove nauke.

143. 1. Glava igra na ljudskom tijelu trostruku ulogu. Prva je uloga prednosti pred ostalim djelovima, jer je glava kud i kamo najglavniji dio. Druga je uloga središtva jedinstva, jer zajedno povezuje i upravlja sve udove. Treća je uloga životnog utjecaja, jer od nje dolazi gibanje i život.

Isto takvu trostruku zadaću i ulogu igra Isus kao mistična glava u Crkvi i u dušama.

a/ On prije svega svakako ima prednost pred svim ljudima, On, koji je, kao Bog i Čovjek, prvorođeni prije svakog stvorenja, koji je predmet Božanskog uživanja, divni uzor svih kreposti, zaslužni uzrok našeg posvećenja, On, koji je radi svojih zasluga, uzdignut iznad svakoga stvora, i pred Kim treba da se prigne svako koljeno na nebu i na zemlji i pod zemljom.

b/ On je baš u Crkvi centar ili središte jedinstva. Dvije su stvari bitne za savršeni organizam: RAZNOLIKOST organa i njihovih funkcija, koje vrše i njihovo JEDINSTVO u zajedničkom principu. Bez tog dvostrukog elementa, imali bismo pred sobom samo neku nepokretnu masu ili kakav skup živih bića bez organske veze. A upravo je Isus onaj, koji je ustanovljenjem hierarhije u Crkvi uspostavio raznolikost organa i koji nakon toga ostaje centar jedinstva, jer On, kao nevidljivi, ali stvarni Poglavar, upravlja i pokreće poglavare u hierarhiji.

c/ On je također i životno počelo, koje oduhovljuje i oživljava sve udove. Što više i kao Čovjek prima puninu milosti, da nam je može priopćiti: "vidjesmo Ga puna milosti i istine.... od kojega punine svi mi primismo, i milost za milošću (142). Nije li On i uzrok, koji nam je zaslužio sve milosti, koje primamo i koje nam dijeli Duh Sveti? - I Tridentinski sabor priznaje bez daljnjega ovaj životni utjecaj Isusa na opravdane: "jer naime sam Isus Krist, kao glava na udove... djeluje sveudilj krepošću na opravdane" (143).

144. 2. Svakomu tijelu treba ne samo glava, nego i d u š a. A baš Duh Sveti (to jest čitavo presveto Trojstvo o-

značeno tim imenom), duša otajstvenoga tijela, kojemu je Krist glava: On izlijeva u duše LJUBAV i MILOST, koju je Krist zaslužio. "... jer se ljubav Božja izli u srca naša Duhom Svetim, koji je dat nama" (144). Eto zato se Duh Sveti naziva "davaocem života". Vjerujem u Duha Svetoga... davaoca života.. Eto zato sveti Augustin kaže, da je Duh Sveti za tijelo Crkve ono, što je duša za naravno tijelo: "Što je duša u našem tijelu, to je Duh Sveti u tijelu Kristovom, koje je Crkva" (145). To je isto izrazio i te riječi posvetio i papa Lav XIII. u svojoj enciklici o Duhu Svetomu (146). Nadalje Duh Sveti je Onaj, koji dijeli RAZLIČITE DAROVE, jednima dar mudrosti ili milost propovijedanja, drugima dar čudesa, ovima dar proroštva, onima dar jezika i t.d. A sve to čini jedan te isti Duh, koji razdijeljuje svakome kako hoće" (147).

145. Ova dvostruka akcija Krista i Duha Svetoga nipošto jedna drugu ne smeta, nego se upotpunjuju. Duh nam Sveti dolazi po Kristu. Dok je Isus živio na zemlji, imao je u svojoj svetoj duši puninu DUHA. Po svojim djelima, a posebno po svom trpljenju, ZASLUŽIO je, da taj Duh bude i nama dan. Njegova je dakle milost, da Duh Sveti dolazi k nama i da nam daje i priopćuje život i kreposti Kristove i da nas čini Njemu sličnima. Tako sve postaje jasno: Isus, kao Čovjek, može jedini biti glava otajstvenoga tijela, koje je sastavljeno od ljudi, jer glava i udovi moraju biti iste naravi. Ali, kao Čovjek, on ne može sam po sebi dati milost potrebnu za život svojih udova. Duh Sveti tu dolazi, da to nadomjesti ispunjujući tu zadaću. Ali, kako On to čini po zaslugama Spasiteljevim, može se reći, da životni princip dolazi baš od Isusa, da uđe u njegove udove.

146. 3. Koji su dakle u d o v i toga otajstvenoga tijela? - Svi oni, koji su kršteni. Sveti Pavao veli, da smo po krštenju inkorporirani u Krista: "Jer jednim duhom mi se svi krstimo u jedno tijelo.." (148). Evo, zašto on nadodaje, da smo svi kršteni u Kristu i da po krštenju zaodijevamo Krista (149), to znači participiramo na nutarnjim Kristovim dispozicijama. To tumači i DEKRET ARMENCIMA, govoreći, da po krštenju postajemo članovi i udovi Krista i tijela Crkve: "Po krštenju smo na-ime udovi Kristovi i povezujemo se s tijelom Crkve" (15o).

Iz toga slijedi da su svi kršteni udovi Kristovi, ali u različitoj mjeri.

Pravednici (opravdani = u milosti) sjedinjeni su s Njime po posvetnoj, habitualnoj milosti i svim privilegijima. koji su s njome povezani. Grješnici po vjeri i nadi. Blaženi u nebu po blaženom gledanju.- Što se pak tiče nevjernika,oni sada nisu članovi mističnog Kristovog tijela. Ali dok žive na zemlji, pozvani su da to postanu. Jedino su osuđeni za uvijek isključeni da uživaju tu povlasticu.

147. 4. Posljedice, koje slijede iz te dogme. A. Na toj inkorporaciji na Krista osniva se OPĆINSTVO SVETIH. I pravedni ljudi na zemlji, duše u čistilištu i blaženi u nebu pripadaju mističnom Kristovom tijelu, svi participiraju na Njegovu životu, pod Njegovim su utjecajem, moraju se međusobno ljubiti i međusobno se pomagati kao udovi istoga tijela. Jer sveti nam Pavao kaže: "I ako strada jedan ud, s njim stra-

daju svi udi, ili ako se slavi jedan ud, s njim se raduju svi udi" (151).

148. B. Iz toga slijedi nadalje da su svi ljudi b r a ć a. "Nema više ni Židova ni Grka, ni roba ni slobodnjaka. Nego smo svi JEDNO u Isusu Kristu (152). Svi smo dakle SOLIDARNI i što koristi jednomu, koristi i drugima, jer, kakva god bila raznolikost darova i služba, čitavom tijelu koristi ono, što ima dobra u svakom od udova, isto kao što i svakom pojedinom udu koristi dobro čitavoga tijela. Ta je nauka još jedan razlog više, da je Božanski Spasitelj mogao reći: "Ono što ste učinili jednomu od najmanje moje braće, meni ste učinili". Glava se poistovjetuje s udovima.

149. C. Iz toga slijedi dalje, po nauci svetoga Pavla, da su kršćani Kristova NADOPUNA. Bog je naime "sve podložio pod noge Njegove i Njega dade za Glavu nad svom Crkvom, koja je tijelo Njegovo, punina onoga, koji sve ispunjava u svemu" (153). A Isus, koji je savršen u sebi, treba stanovitu nadopunu, da izgradi i razvije svoje otajstveno Tijelo. S tog stanovišta On ne dostaje sam Sebi i trebaju mu udovi, da može vršiti i obavljati sve životne funkcije. I M. Olier zaključuje (154): "Dajmo svoje duše Duhu Isusa Krista, da On u nama poduzme rast. Ako nađe subjekte koji su disponirani, širi se, povećava, sve više prodire u njihova srca i ispunja ih duhovnim pomazanjem, kojim je i sam ispunjen".- Tako isto možemo i moramo nadopuniti Muku Spasitelja Isusa, trpeći kao što je i On trpio, da se to trpljenje, koje je tako potpuno u samom sebi, nadopunjuje još u Njegovim udovima u vremenu i prostoru: "I sad se radujem u patnjama za vas, i dopunjujem na svome tijelu nedostatak Kristovih muka za tijelo Njegovo, koje je Crkva" (155). Vidi se dakle jasno, da nijedna nauka nije tako bogata i puna sadržaja, kao nauka o otajstvenom Kristovom Tijelu.

4. Pobožnost prema utjelovljenoj Riječi (156)

150. Iz svega onoga, što smo rekli o ulozi Kristovoj u našem duhovnom životu, slijedi, da moramo živjeti u intimnom, čuvstvenom i habitualnom jedinstvu s Njime, želimo li taj život u sebi njegovati ili drugim riječima: gojiti POBOŽNOST PREMA UTJELOVLJENOJ RIJEČI "Koji ostane u meni i ja u njemu, taj nosi mnogi rod" (157). Na to nas upozorava sveta Crkva sjećajući nas na kraju Kanona sv. Mise, da preko Njega primamo sva duhovna dobra, On nas posvećuje, oživljuje i blagosliva, po Njemu i s Njime moramo dati svu slavu i čast Bogu Ocu Svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga (158). To je cijeli program duhovnog života. Budući da smo sve primili od Boga preko Krista preko Njega moramo slaviti Boga, preko Njega moramo moliti n o v e milosti, s Njime i u Njemu moramo izvršiti svaki svoj čin.

151. 1. Budući da je Isus savršeni klanjalac svoga nebeskog Oca ili, kako kaže M. Olier, jedini savršeni Božji vjernik, koji Mu jedini može iskazati neizmjernu čast, očito je - želimo li ispuniti svoje dužnosti prema presv. Trojstvu - da to možemo najbolje učiniti, ako se svaki puta usko s Njime sjedinimo, kad želimo ispuniti svoje vjerske dužnosti. To je tim lakše, što se Isus - koji je glava otajstvenoga tijela, kojem

smo mi udovi ~~- klanja svome~~ Ocu ne samo u svoje ime, nego u ime svih onih, koji su u Njega inkorporirani, i stavlja i nama na raspolaganje čast, koju iskazuje Ocu, dopuštajući, da je prisvojimo sebi, da je zatim iskažemo presvetom Trojstvu.

152. 2. S Njime i po Njemu možemo najuspješnije i z a h t j e v a t i n o v e m i l o s t i. Jer Isus najviši svećenik, ne prestaje moliti za nas. "... koji svagda živi, da nas zagovara" (159). Što više i onda, kada smo po nesreći sagriješili, On brani i vodi našu parnicu s toliko rječitosti i tako uspješno, jer prikazuje u isto vrijeme i svoju krv prolivenu za nas. "I ako tko sagriješi, imamo zagovornika kod Oca, Isusa Krista pravednika. I on je pomirna žrtva za grijehe naše, ne samo naše, nego i svega svijeta" (160). Još više: On daje našim molitvama takvu vrijednost, da smo sigurni, da ćemo biti uslišani, ako molimo u Njegovo Ime, to jest, ako se oslanjamo na Njegove neizmjerne zasluge: "Zaista, zaista vam kažem, ako što zamolite Oca, dat će vam u moje ime" (161). Vrijednost je Njegovih zasluga prešla u dio Njegovim udovima i Bog ne može više odbiti svoga Sina. "... i bio je uslišan za svoju smjernost" (162).

153 3. Konačno, u jedinstvu s Njime trebamo raditi svaki svoj p o s a o. Imajući neprestano, po riječima M. Oliera (163), Krista pred očima, u srcu i na rukama.

Pred očima, to znači gledajući Ga kao uzor, koji moramo nasljedovati i pitajući, kao sveti Vinko Paulski: Što bi radio Isus, da je na mojem mjestu?

U srcu: imajući u sebi nutarnje dispozicije kao i On, čistoću nakane, Njegov žar, da obavljamo svoje poslove u Njegovo Ime...

Na rukama: ispunjujući uvijek plemenito, energično i stalno dobra nadahnuća, koja nam daje.

Tada će naš život biti preobražen i živjet ćemo životom Kristovim: "Živim, ali ne živim više ja, nego živi u meni Krist" (164).

§ 3. ULOGA BL. DJ. MARIJE, SVETACA I ANĐELA

154. Nema sumnje, da je samo jedan Bog i samo jedan n u ž n i posrednik Isus Krist: "Jer je jedan Bog i jedan posrednik Boga i ljudi, čovjek Krist Isus.." (165). Svidjelo se međutim Božjoj Mudrosti i dobroti, da nam dadne zaštitnike, zagovornike i uzore, koji su nam bliži ili barem tako izgleda: to su Sveci, koji su, nakon što su u sebi ostvarili Božanske savršenosti i kreposti Isusa Krista, dio Njegova mističnog Tijela i zanimaju se za nas, koji smo im braća. Poštivajući njih, častimo i poštivamo samoga Boga u njima, ta oni su samo odraz Njegovih savršenosti. Prizivajući njih, na koncu konca opet zapravo prizivamo samoga Boga, jer mi molimo Svece, da budu naši posrednici kod Gospodina. Nasljedujući njihove kreposti, opet zapravo nasljedujemo samoga Isusa, jer su i oni sami Sveti samo i baš u toliko, u koliko su u sebi

ostvarili kreposti toga Božanskog Uzora. Ta dakle pobožnost prema Svecima nipošto ne umanjuje i ne škodi štovanju Boga i Utjelovljene Riječi, nego ga naprotiv potvrđuje i dopunjuje. Budući da Blažena Djevica Marija zauzima među svecima prvo i posebno mjesto, govorit ćemo najprije o Njezinoj ulozi, pa ulozi Svetaca i anđela u našem kršćanskom životu.

1. Marijina uloga u kršćanskom životu (166).

Temelj te uloge

155. Ona je usko povezana s uskim jedinstvom između Marije i Isusa ili drugim riječima s vjerskim istinama o Njezinom Božanskom Materinstvu, iz čega proizlazi Njezino dostojanstvo i Njezina Majčinska uloga među ljudima.

A. Na dan Utjelovlj-enja Marija je postala Majka Isusova, Majka Boga-Čovjeka, Majka Božja. A ako pazimo na razgovor između Anđela i Djevice Marije, onda vidimo, da Marija nije Majka Isusova samo u toliko, u koliko je On jedna p r i v a t n a osoba, nego i u toliko, u koliko je On S p a s i t e l j i Otkupitelj. "Anđeo ne govori samo osobnoj Isusovoj veličini. On je i Spasitelj, očekivani Mesija, to je vječni kralj preporođenog čovječanstva, kojemu da bude Majka, anđeo predlaže... Cijelo je djelo otkupljenja zavisilo o Marijinom F i a t (neka mi bude). I toga je Marija posve svijesna. Ona znade, što joj Bog predlaže. Ona pristaje na Božju ponudu bez pridržaja i bezuvjetno. Svoj F i a t izgovara u opsegu Božjih namisli i proteže se na cijelo djelo otkupljenja" (167). Marija je dakle Majka O t k u p i t e l j e v a, i kao takva ima udjela u njegovom otkupljenju i Ona zauzima u otkupljenju našem ono mjesto, koje zauzima Eva u našoj duhovnoj propasti, kako to ističu i oci na čelu sa svetim Irenejem.

Marija, Majka Isusova, imat će sa sve tri Božanske Osobe posebno uske veze: Ona će biti najmilija kćerka Očeva, i njegova d r u g a r i c a u djelu Otkupljenja. Bit će M a j k a S i n o v a, koja ima pravo na Njegovo poštovanje, na Njegovu ljubav, što više, ovdje na zemlji, i na Njegovu poslušnost i koja je postala, po udjelu, koji je imala u Njegovim misterijama, d r u g o t n a, ali prava Njegova suradnica u djelu Otkupljenja ljudi i njihovog posvećenja. Bit će ž i v h r a m, povlašteno svetište Svetoga Duha i, govoreći u analogiji, Njegova Zaručnica, u tom smislu, što će s Njime i u ovisnosti od Njega, raditi na tome, da rađa duše Bogu.

156. B. Na dan Utjelovljenja Marija je postala i M a j k a l j u d i. Isus je, rekli smo u br. 142., glava preporođenog čovječanstva, glava mističnog tijela, kojemu smo mi udovi. A Marija, Majka Spasiteljeva, rađa ga p o t p u n o g, dosljedno i kao glavu čitavog čovječanstva i kao glavu otajstvenog tijela. Ona dakle rađa i sve Njegove udove, sve, koji su u Nj ucijepljeni, sve one, koji su preporođeni, i sve one, koji su pozvani u budućnosti. Tako je Ona, time što je postala Majka Isusu po tijelu, postala i majka Njegovih udova po duhu. Prizor sa Kalvarije samo potkrepljuje tu istinu. U istom času, kada je naše otkupljenje bilo dovršeno smrću Spasiteljevom na Križu, On govori Mariji, pokazujući Joj svetog Ivana, a u njemu i ~~sve~~ svoje učenike i sadašnje i buduće: "Evo

ti majke!" Time je jasno izjavio, prema predaji, koja datira još od Origena, da su svi duhovno preporođeni, duhovna djeca Marijina.

I iz tog dvostrukog naslova, što je ona Majka Božja i majka ljudska izvire Njezina uloga u našem kršćanskom životu.

Marija je zaslužni uzrok milosti

157. Vidjeli smo u br. 133., da je Isus glavni izvor i u pravom smislu svih milosti, koje primamo. On ih je sve zaslužio. Marija, Njegova suradnica u djelu našeg posvećenja, zaslužila ih je sekundarno i samo de congruo (168).

Ona je milosti zaslužila samo sekundarno, to znači u ovisnosti od Sina, i jer Joj je On predao moć da zaslužuje za nas.

Ona ih je zaslužila u prvom redu na dan Utjelovljenja, onda - kada je izgovorila svoj Fiat! I to zato, što je Utjelovljenje zapravo početak Otkupljenja i sudjelovati kod Utjelovljenja znači u isto vrijeme sudjelovati i kod Otkupljenja, kod milosti, koje će biti plod toga otkupljenja i dosljedno: znači sudjelovati na našem spasenju i posvećenju.

158. I čitav daljnji život Marijin bio je zapravo sudjelovanje na djelu otkupljenja i Njezina je volja bila posve u skladu sa voljom Božjom, kao i voljom Sinovom.

Pa Ona odgaja Isusa, Ona Ga hrani i sprema za žrtvu na Kalvariji. Ona je s Njime sjedinjena i u Njegovim radostima i u iskušenjima, kod poniznih poslova u nazaretskoj kućici, kao i u Njegovim krepostima. Ona je s Njime sjedinjena najplemenitijim sučustvovanjem i u Njegovoj muci i smrti na križu izgovarajući i tamo podno križa svoj Fiat, i pristajući na žrtvovanje svoga Sina, kojega je ljubila više nego sebe i radi čega je i Njezino ljubezno Srce bilo probodeno mačem boli: "I Tvoju će dušu probosti mač" (169). Koliko li je zasluga zaslužila Ona u toj savršenoj žrtvi!

Ona nastavlja da ih stiče krvavim mučeništvom i nakon odlaska svoga dragoga Sina na nebo. Ona je bez Njega, koji je bio sva Njezina sreća. Žarko čezne za časom, kada će s Njime biti za uvijek sjedinjena i prihvaća rado i tu kušnju da izvrši volju Božju i da pripomogne izgradnji Crkve, koja nastaje. Time ona nagomilava novih bezbrojnih milosti za nas! Njezini su čini vrijedni to većih zasluga, što ih Ona čini s najčišćom i najsavršenijom nakanom: "Veliča duša moja Gospodina" - najsrdačnija gorljivost upotpunjena s potpunim predanjem u volju Božju: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj", Ona ih čini s najužim sjedinjenjem s Isusom, koji je izvor svake milosti.

Bez sumnje sve su te zasluge koristile u prvom redu Njoj i povećavale su Njezinu glavnicu milosti i Njezina prava na slavu. Ali s obzirom na učešće, koje je Ona imala u djelu otkupljenja, zasluživala je "de congruo" za sve i kako je Ona milosti puna za samu sebe, Ona dopušta da se ta milost prelijeva i na nas prema riječi sv.Bernarda (17o): "Za se puna, za nas prepuna i preobilna".

Marija je savršeni uzor milosnog života

159. Iza Krista, Marija je najljepši uzor, koji možemo nasljedovati. Duh Sveti, koji je po zaslugama Njezinog Sina, živio u Njoj, učinio Ju je živom slikom kreposti toga Njezinog Sina: "Ona je najsavršenija slika Kristova, koju je živu naslikao Duh Sveti" (17oa). Nikada nije počinila ni najmanju pogrešku, nikada se ni u najmanjoj mjeri nije oprla milosti, ispunjujući doslovce "neka mi bude po riječi Tvojoj". I Oci, posebno sveti Ambrozije i papa sv. Liberije Je prikazuju kao savršeni uzor svih kreposti, "mila i draga svim svojim prijateljicama, uvijek spremna da im načini uslugu, ne govoreći i ne čineći ništa, što bi im moglo načiniti nešto i najmanje na žao, ljubeći ih sve i ljubljena od svih" (17ob).

Dosta će nam biti, da se sjetimo kreposti, koje ističe Evanđelje:

1. Njezinu duboku v j e r u, kojom vjeruje bez oklijevanja najčudnije stvari, koje joj anđeo javlja s Božje strane. Vjeru, na kojoj Joj čestita Elizabeta nadahnuta Duhom Svetim: "Blažena, koja si vjerovala, da će se ispuniti što Ti je kazao Gospodin" (171).

2. Njezinog djevičanstva, koje je jasno izraženo u riječima, koje je rekla anđelu: "Kako će to biti, kad ja ne poznam muža" (171a). Ona tu jasno pokazuje svoju namjeru da ostane Djevica, pa i uz cijenu, da žrtvuje dostojanstvo i čast da postane Majka Mesijina.

3. Njezine poniznosti, koja se vidi iz zabune u koju su Je stavile Anđelove riječi, i iz izjave, kojom se iskazuje za uvijek službenicom Gospodnjom i to u času, kada je proglašena Njegovom Majkom. Vidi se i po Njezinoj pjesmi "Veliča duša moja Gospodina", koju zovu i zanosom Njezine poniznosti, vidi se i po ljubavi, koju pokazuje prema skrovitom i zabitnom životu i to onda, kada je, kao Majka Božja, imala pravo na sve časti.

4. Njezine nutarnje sabranosti po kojoj ona shvaća i razmišlja o svemu, što se odnosi na Njezinog Božanskog Sina. "Mati je njegova čuvala sve riječi ove u srcu svojem" (171b).

5. Njezine ljubavi prema Bogu i prema ljudima, po kojoj je bila spremna primiti odvažno sva iskušenja duga života, a posebno žrtvu svoga Sina na Kalvariji i dugi rastanak sa svojim dragim Sinom, od Uzašašća, pa sve do Njezine smrti.

16o. Taj uzor, koji je tako savršen, u isto je vrijeme pun p r i v l a č i v o s t i. Marija je obično stvorenje kao i mi, Ona je sestra, Ona je Majka, koju osjećamo, da moramo nasljedovati i time Joj iskazati svoje poštovanje, svoju zahvalnost i svoju ljubav.

To je nadalje uzor, koji se l a k o dade nasljedovati, i to u tom smislu tim više, što se je Marija posvetila običnom životu ispunjujući svoje dužnosti djevojke, pa majke, baveći se običnim kućnim poslovima, u skrovitom životu, u veselju, kao i u žalosti, u najvećim počastima, kao i u najdubljim poniženjima.

Sigurni smo dakle, da smo na jako dobrom i sigurnom putu,

kada nasljedujemo Mariju. To je najbolji put da nasljedujemo Isusa i da postignemo Njezino moćno posredništvo.

Marija posrednica svih milosti

161. Već je odavno sveti Bernardo formulirao tu nauku u onim poznatim riječima: "Volja je Božja bila, da nas je posve htio imati po Mariji" (172). Precizirajmo smisao tih riječi! Sigurno je, da nam je Marija na neki p o s r e d n i način dala sve milosti, kada nam je dala Isusa, koji je začetnik i uzrok svake milosti. Ali, još više, prema jednodušnoj nauci (173), n e m a n i j e d n e milosti dane ljudima, koja ne dolazi n e p o s r e d n o preko Marije, to znači koja ne bi dolazila Njezinim posredovanjem. Radi se dakle ovdje o stanovitom posredovanju, koje je n e p o s r e d n o, općenito, ali ipak p o d r e đ e n o posredovanju Isusovom.

162. Da točno preciziramo tu nauku, recimo s o. de la Broise (174), da "sadašnji red Božjih nacrta hoće, da svako nadnaravno dobro, koje se daje svijetu, da mu se dade suglasno s t r i volje i da nijedno ne može biti drukčije dano.- To je prije svega v o l j a B o ž j a, koja daje sve milosti. Zatim v o l j a N. G o s p o d i n a, Posrednika, koji ih sve zaslužuje, punopravno, sam po sebi. Konačno v o l j a Marijina, naše drugotne Posrednice, koja ih, kako potpuno dolikuje, zaslužuje i dobiva po Isusu Kristu." Ovo posredništvo je n e p o s r e d n o u tom smislu, što za svaku milost, koju nam Bog daje, Marija posreduje svojim prošlim z a s l u g a m a i sadašnjim m o l i t v a m a. Ali to nužno ne uključuje u sebi, da se svaka osoba, koja prima ove milosti mora moliti Mariji: Ona može posredovati, a da Je ne molimo.

Ovo je posredništvo nadalje o p ć e n i t o, proteže se na sve milosti dane ljudima od Adamovog grijeha. Ono, konačno, ostaje p o d r e đ e n o Isusovom posredništvu u tom smislu, da Marija ne može zaslužiti niti postići milost osim po svome Sinu Božanskomu Isusu. I tako se po posredništvu Marijinu samo na izrazitiji način očituje vrijednost i plodnost Isusova posredništva.

Tu nauku potvrđuje i oficij i Misa u čast Marije posrednice svih milosti (31.svibnja), koju je odobrio Papa Benedikt XV. za Belgiju i za sve one, koji će to zatražiti (175). To je dakle sigurna nauka i možemo se njome koristiti u praksi. Ona nam može samo probuditi veliko pouzdanje u Mariju.

Pobožnost prema svetoj Djevici

163. Budući da Marija ima tako važnu ulogu u našem duhovnom životu, moramo prema Njoj imati i gajiti posebnu pobožnost. Ta riječ znači o d a n o s t, a odanost to znači darovati sebe. Bit ćemo dakle pravo pobožni prema Mariji, ako Joj predamo sebe potpuno, a preko Nje Bogu. U tom ćemo samo nasljedovati samoga Boga, koji se daje nama i koji nam daje i svoga Sina preko svoga posrednika. Treba da Joj predamo svoj r a z u m svojom najdubljom pobožnošću, svoju v o l j u potpunim pouzdanjem, svoje s r c e posve sinovskom ljubavi, čitavo s v o j e b i ć e nasljedujući savršeno, koliko je moguće, Njezine kreposti.

164. A. DUBOKO POŠTOVANJE. Ovo se poštovanje temelji na dostojanstvu Majke Božje i na posljedicama, koje iz toga proizlaze. A mi je zbilja ne možemo više cijeniti, nego što je Isus, utjelovljena Riječ, ljubio i poštovao svoju Majku, više nego što je Otac ljubio svoju najdivniju kćerku i koju Duh Sveti promatra kao svoj odabrani hram. O t a c Je časti s najvećim poštovanjem, šaljući Joj anđela, koji Je pozdravlja kao punu milosti i traži od Nje Njezin pristanak na djelo Utjelovljenja, s kojim hoće da je usko poveže. Sin je časti i ljubi kao Majku i sluša je. Duh Sveti dolazi u Nju i u Njoj uživa. Štujući Mariju samo se pridružujemo trim Božanskim Osobama, i cijenimo u Njoj ono, što i One cijene.

Bez sumnje ima i tu pretjeranosti, kojih se treba čuvati i izbjegavati, posebno tu spada sve ono, što bi išlo za tim, da Je izjednači s Bogom ili od Nje načini izvor milosti. Ali u koliko Je promatramo kao stvorenje, koje ima i veličinu i svetost i moć, samo u toliko, u koliko Joj je to Bog dao, onda se nemamo čega bojati. Mi u njoj zapravo častimo i štujemo Boga.

To štovanje mora biti veće od onoga, koje iskazujemo Anđelima i Svecima, jer Ona nadilazi sva stvorenja, a posebno time, što je Majka Božja, nadalje svojom posredničkom ulogom i svojom svetošću. I njezin kult, iako je to zapravo kult dulije, a nipošto latrije, nazvan je kultom h i p e r d u l i j e i to potpuno s pravom, jer štovanje, koje Njoj iskazujemo, nadilazi štovanje Anđela i Svetaca.

165. B. APSOLUTNO POUZDANJE temelji se na Marijinoj m o ć i i d o b r o t i .

a/ Ta m o ć ne dolazi od Nje same, nego se sastoji u njezinoj p o s r e d n i č k o j m o ć i, budući da Bog ne će ništa opravdanog odbiti Onoj, koju časti i ljubi više nego sve druge stvorove. Ništa nije konačno ni pravije: Budući da je Marija dala Isusu ono čovječanstvo, kojim je On mogao zasluživati, i budući da je s Njime sudjelovala na djelu Otkupljenja svojim činima i svojim trpljenjem, prikladno je, da [illegible] ma i nekog udjela u primjenjivanju plodova Otkupljenja. On (Isus) ne će dakle odbiti ništa, što Ga Ona opravdano [illegible] i zato kažemo: da je Ona svemoćna po svojim molbama (Omnipotentia supplex).

b/ Što se tiče njezine d o b r o t e, Ona se [illegible] odnosi kao Majka i Njezini osjećaju prema nama, [illegible] vima Isusa Krista, su isti, koje je gajila i prema [illegible] To je dobrota Majke, koja nas je u boli rodila svojim tjeskobama na Kalvariji, i koja ima prema nama tim više ljubavi, što smo je više boli i patnje stajali.

Naše će pouzdanje prema tome u Mariju biti čvrsto i općenito.

1. Č v r s t o, stalno i nepokolebivo unatoč sve naše bijede i naših pogrješaka. Ona je zbilja majka milosrđa, (Majka - mater misericordiae), koja se ne bavi pravdom, nego je izabrana da pokazuje prema nama žaljenje, dobrotu i popuštanje. Budući da znade, da smo izloženi napadajima požude, svijeta i đavla, Ona ima smilovanja prema nama, koji ne prestajemo biti Njezina djeca, pa niti onda, kada padnemo u grijeh. A onda,

kad pokažemo ma i najmanju dobru volju i želju, da se vratimo k Bogu, Ona nas dobrostivo prima. A često, idući ususret tim dobrim poticajima, Ona postiže milosti, koje će ih probuditi u duši. Crkva je to dobro shvatila, kad je ustanovila blagdan, za neke biskupije, pod imenom, koje nam na prvi pogled izgleda malo čudno, ali koje je na koncu konca sasvim ispravno: "Prečisto Srce Marijino U t o č i š t e g r i j e š n i k a (13.VIII.). I baš zato, jer je Bezgriješna i jer nije nikada načinila ni najmanjega grijeha, Ona ima još više smilovanja prema svojoj siromašnoj djeci, koja nemaju, kao Ona, posebnu povlasticu, da su izuzeta od požude.

2. ... o p ć e n i t o, to znači da se proteže na sve milosti, koje su nam potrebne. To su: milost obraćenja, duhovnog napretka, konačne ustrajnosti, milost očuvanja u napastima, tjeskobama, najtežim poteškoćama, koje nas mogu snaći. To je onakvo pouzdanje, kakvo onako silno preporučuje sv,Bernardo (176): "Ako te snadju oluje napasti, ako ti prijete grebeni kušnja, baci pogled na zvijezdu mora, zazovi Mariju u pomoć. Ako te zahvate valovi oholosti, častohleplja, ogovaranja, zavisti,pogledaj zvijezdu, zazovi Mariju. Ako srdžba, lakomost, tjelesne naslade uzgibaju barku tvoje duše, gledaj Mariju! Ako te smeta veličina tvojih grijeha, ako te zbunjuje jadno stanje tvoje savjesti, ako te spopada strah pri pomisli na sud, ako se uslijed svega toga počneš rušiti u ponor žalosti i očajanja, misli na Mariju! U pogibeljima, tjeskobama i nesigurnostima, misli na Mariju, zazivaj Mariju! Neka zazivanje Nje i misao na Nju ne ostavi nikada tvoje srce i tvoje usne i da sigurnije postigneš pomoć u svojim molitvama, ne zaboravi da nasljeduješ Njezine kreposti. Slijedeći Je, ne ćeš zalutati, moleći Je, ne ćeš očajati, misleći na Nju ne ćeš se izgubiti. Ako te Ona drži za ruku, ne možeš pasti. Ako te ona štiti, nemaš se čega bojati. Pod Njezinim vodstvom nema umora i pod njezinom zaštitom sigurno se k cilju stiže." - A budući da neprestano trebamo milosti, da pobijedimo svoje neprijatelje i duhovno napredujemo, često se trebamo obratiti na Onu, koja se zove "naša Gospodja od neprestane pomoći".

166. C) K pouzdanju još nadodajemo i ljubav, s i n o v s k u l j u b a v, punu iskrenosti, jednostavnosti, nježnosti i plemenitosti. Ona je sigurno n a j l j u b e z n i j a Majka, jer Joj je Bog dao, nakon što Ju je odredio za Majku svome Sinu, sve odlike, koje čine neku osobu milom: nježnost, takt, dobrotu, požrtvovnost jedne majke. Ona je najljubeznija, jer je Njezino Srce stvoreno baš zato da ljubi Boga - Čovjeka, I to da Ga ljubi tako savršeno, kako je to samo moguće. A tu ljubav, koju je gajila prema svojemu Sinu, prenijela je i na nas, žive udove svoga Bo - žanskog Sina, koji smo Njegov nastavak i Njegova dopuna. Ta se ljubav očituje i u tajni Pohodjenja, gdje se Ona žuri da ponese svojoj rodjakinji Elizabeti onoga Isusa, kojega je primila u svoje krilo i koji samo po samoj svojoj pri - sutnosti posvećuje čitavu kuću. Vidi se ta ljubav na svadbi u Kani, gdje Ona pazi na sve što se dogadja i posreduje kod svoga Sina, da se izbjegne mučno poniženje mladoga para. Vidi se na Kalvariji, gdje pristaje da žrtvuje ono, što Joj je bilo najdraže, zato da nas spasi. Vidi se u Dvorani posljednje Večere, gdje Ona vrši svoj moćni utjecaj, da postigne za apostole najveće obilje darova Duha Svetoga.

167. Pa ako je Ona najljubeznija i najljupkija majka, ima pravo na to, da je i mi najviše l j u b i m o. A to je doista jedan od Njezinih najljepših privilegija. Svagdje gdje ljudi poznaju i ljube Isusa, poznaju i ljube i Nju. Ne možemo rastaviti Majku od Sina, pa sve i ako vodimo računa o različnosti izmedju jednoga i drugoga, prilazimo im istim čuvstvom, iako u različitom stupnju. Sinu iskazujemo ljubav, koja pripada Bogu a Mariji onu, koja pripada Majci Gospodina Boga, ljubav nježnu, plemenitu i odanu, ali ipak podredjenu ljubavi božjoj.

To je ljubav, koja uživa i koja se veseli veličini, krepostima i povlasticama Marijinim, često ih prateći u duhu, diveći im se, uživajući u njima i čestitajući Njoj na svemu, po čemu je tako savršena. To je takodjer b l a g o n a k l o n a ljubav, koja želi da Marijino Ime postane poznatije i ljubljenije, koja moli, da se Njen utjecaj proširi u duše i koja u molitvi nadodaje riječ i čuvstvo i čin. To je s i n o v s k a ljubav puna neusiljenosti i jednostavnosti, nježnosti i odanosti, koja ide sve do one smjerne intimnosti, kakvu dopušta majka svome djetetu. To je konačno posebno u s k l a d j e n a ljubav, koja nastoji da u svim stvarima uskladi svoju volju s Marijinom voljom, a prema tome i s voljom Božjom, budući da je jedinstvo volja najautentičniji znak prijateljstva. To je ona ljubav, koja nas vodi k nasljedovanju blažene Djevice.

168. D) N a s l j e d o v a n j e je svakako najveći izraz poštovanja, koji Joj možemo iskazati. To znači, ne samo riječima, nego i djelima pokazati i potvrditi, da je ona savršeni uzor, i da je za nas posebna čast, da ga nasljedujemo. Mi smo već rekli, (br.159), da nam Marija daje primjer svih kreposti, budući da je Ona živa slika svojega Sina. Približiti se Njoj, znači približiti se Isusu. I ne možemo ništa bolje učiniti, nego te kreposti proučavati, o njima često razmatrati i nastojati, da ih na sebi ostvarimo.

Da u tom bolje uspijemo nema boljeg načina i sredstva, nego da svaki svoj posao započnemo i radimo po Mariji, u Mariji i s Marijom (177).

P o M a r i j i, to znači tražeći preko Nje milosti, koje su nam potrebne, da Je nasljedujemo idući od Nje, da dodjemo do Isusa (po Mariji k Isusu!).

S M a r i j o m, to znači promatrajući Je kao uzor i suradnicu, pitajući se često: Što bi sada radila Marija, da je na mom mjestu i moleći je ponizno, da nam pomogne, da uskladimo svoje čine s Njezinim željama.

U M a r i j i, u ovisnosti o toj dobroj Majci, ulazeći u Njezine poglede i Njezine nakane i izvršujući svoje poslove poput Nje, na proslavu Gospodina Boga: Veliča duša moja Gospodina!

169. U tom ćemo duhu moliti i molitve u čast Blažene Djevice Marije: Zdravo Marijo, i Andjeo Gospodnji, koje nas sjećaju prizora od dana Navještenja i njezinog naslova Majka Božja. "Pod zaštitu tvoju..." koja je čin pouzdanja u Onu, koja nas štiti u svim pogibeljima. "O Gospodjo moja, o Majko moja, još se nikada nije čulo..." koja pretstavlja čin potpunog predanja u Njezine ruke, u kojoj Joj predajemo svoju osobu, svoja djela, i svoje zasluge, a posebno sveta Krunica u kojoj, sjedinjujući se s njezinim slavnim, radosnim otajstvima, posvećujemo s Njome i sa Isusom u jedinstvu svoje

radosti, svoje žalosti i svoju slavu. Mali Oficij u čast Bl. Djevice je nadomjestak brevijara, za osobe, koje ga mogu moliti i sjeća ih više puta u danu veličine, svetosti i posvetne uloge ove naše dobre Nebeske Majke.

Čin potpune posvete Mariji (178).

170. Temelj i opseg toga čina. To je čin pobožnosti, koji sadržava u sebi sve druge. Tako, kako ga je izložio blaženi G r i g n i o n de Montfort, taj se čin sastoji u potpunom predanju Mariji i obuhvaća u sebi dva glavna elementa: Č i n posvete, koji se obnavlja s vremenom na vrijeme i t r a j n o s t a n j e u kojem živimo i radimo u ovisnosti od Marije. Sam čin posvete veli blaženi Grignion, " sastoji se u tome, da se posve, poput roba, predamo Mariji i Isusu po Njoj". Ne smije nas smetati izraz "rob", jer toj riječi treba abstrahirati svaki loši smisao, to znači, svaku nenaravnu ideju. Taj čin je izraz najčišće ljubavi i daleko je od toga da sadrži u sebi nešto nenaravno i loše. U tom je samo onaj pozitivni elemenat, kako je to rastumačio sam Blaženik: jedan obični sluga prima plaću, može slobodno napustiti Gospodara, daje mu svoj rad, a ne i svoju osobu, niti svoja osobna prava, niti svoja dobra. Rob medjutim pristaje sasvim slobodno da radi bez plaće, sasvim se povjerava svome gospodaru, koji mu daje život i stan, njemu se predaje zauvijek sa svim svojim blagom, predaje mu svoju osobu i svoja prava da živi posve ovisan o njemu.

171. Da načinimo aplikaciju u duhovnim stvarima, pravi sluga Marijin, predaje Njoj, a preko Nje, Isusu:

a) svoje t i j e l o sa svim tjelesnim osjetilima, kojima se služi i upotrebljava ih onako, kako želi Bl. Djevica ili Njezin Sin. Prima unaprijed sve ono, što Providnost odredi u pogledu zdravlja, bolesti, života i smrti.

b) Sva zemaljska dobra i njima se služi samo u ovisnosti o Mariji, na slavu Njezinu i Božju.

c) Svoju dušu i sve njezine sposobnosti posvećujući ih u službi Bogu i dušama pod vodstvom Marijinim i odričući se svega što bi moglo smetati našem spasenju i posvećenju.

d) Sva svoja dobra n u t a r n j a i duhovna, svoje zasluge, zadovoljštinu i vrijednost svojih dobrih djela, u onoj mjeri, u kojoj se ta dobra d a d u otudjiti.

Rastumačimo ovo zadnje:

1. Naše zasluge u pravom smislu riječi (de condigno) po kojima zaslužujemo sami za sebe povećanje milosti Božje i slave, su neotudjive. Ako ih dakle predajemo Mariji, to je zato, da nam ih Ona sačuva i uveća, a ne da ih Ona primijeni drugima. Ali zasluge, koje nam nezasluženo daje (de congruo) stavljamo u ruke Mariji na slobodno raspolaganje, jer se te mogu prikazivati i za druge.

2. Vrijednost naših čina, kojima pružamo zadovoljštinu, uključivši tu i oproste, možemo otudjiti i prepustiti posve Mariji njihovu primjenu.(179).

3. Vrijednost naših čina, kojima nešto molimo, to znači molitve i dobra djela, ukoliko imaju takvu vrijednost, mogu Joj se prepustiti, a tako i radimo po ovoj posveti.

172. Kad smo Joj se jednom posvetili, ne možemo više raspolagati sa svojim dobrima bez dopuštenja svete Marije. Ali Je m o ž e m o, a kadkada i m o r a m o moliti, da

bude dobra, pa da, ako se tako Njoj svidja, od tih dobara udijeli i osobama prema kojima imamo posebne obveze. Način, kako ćemo sve to skupa spojiti jest, da Joj predamo ne samo i svoju osobu, nego i sve osobe i sva dobra, koja su nam draga. " Tvoj sam posve, sve je moje i svi moji su Tvoji". Tako će Bl. Djevica crpsti u našim dobrima, a osobito u svojem pologu i riznici svoga Sina, da priskoči u pomoć ovim osobama. Ne će one radi toga ništa izgubiti.

173. VRIJEDNOST TOGA ČINA. - To je čin već po sebi, kao čin velikodušnog odricanja, posebno vrijedan, ali on u sebi sadržava i najljepše kreposti.

1. To je prije svega duboki r e l i g i o z n i čin prema Bogu, Isusu i Mariji, jer tu priznajemo zbilja Božje suvereno gospodstvo, svoju ništetnost i velikodušno izričemo prava, koja je Bog Mariji dao na nas.

2. To je čin p o n i z n o s t i u kojem priznajemo svoje ništavilo i svoju nemoć, odričemo se svega, što nam je Bog dao, predavajući sve to Njemu po rukama njegove Majke, od kojega i po kojemu smo sve to primili.

3. To je čin l j u b a v i , koja je puna povjerenja, jer ljubav znači darovati sebe, a da čovjek sebe daruje treba da ima savršeno pouzdanje i živu vjeru.

Može se dakle reći, da je ovaj čin posvemašnje posvete i predanja, ako se dobro obavi, ako se često u srcu obnavlja i vježba još odličniji od h e r o j s k o g č i n a, kojim prepuštamo za drugoga zadovoljštine svojih čina i oproste, koje smo dobili.

174. PLODOVI OVE POBOŽNOSTI. Oni su posve jasni, već iz same naravi stvari.

1. Time slavimo Boga i M a r i j u na poseban način, na savršeniji način, jer Joj predajemo sve što jesmo i što imamo bez rezerve i bez vraćanja. I tako ga na neki način, koji je Njemu tako drag, slavimo, slijedeći red, koji je Mudrost odredila, vraćajući se k Njemu putem, kojim je On prošao, kad je došao k nama na zemlju.

175. 2) Tako osiguravamo i svoje osobno posvećenje. Jer Marija, videći da smo Joj predali svoju osobu i svoja dobra, osjeća se nekako jako primorana, da pomogne u posvećenju onih, koji su, tako možemo reći, Njezino vlasništvo. Ona će postići za nas preobilne milosti, da po njima povećamo svoje male duhovne tresore, da nam ih čuva i da nam ih daje, da se njima koristimo sve do svoje smrti. Ona će se služiti u tom poslu i povjerenjem, koje uživa kod srca Isusova i obiljem svojih vlastitih zasluga i zadovoljština.

3. Konačno time samo možemo posvetiti i bližnjega, a posebno duše, koje su nam povjerene. Ako dopuštamo, da Marija dijeli naše zasluge i naše zadovoljštine prema svojoj uvidjavnosti, znamo sigurno, da će biti najpametnije upotrebljene. Ona je pametnija, bolje predvidja i odanija je od nas i zato naši roditelji i prijatelji mogu samo dobiti, a ništa time ne mogu izgubiti.

176. Predbacuje se ovoj posvemašnjoj predaji i to, da time čovjek otudjuje svoj duhovni kapital, posebno svoje zadovoljštine, oproste i molitve, koje bi mogao primijeniti na sebe i da bi tako mogli ostati mnogi više godina u čistilišnim mukama. To je u s e b i istina! Ali to je pitanje p o v j e r e n j a ! Imamo li mi, da ili ne, u Mariju više povjerenja nego u same sebe ili u svoje prijatelje? Ako

imamo, ne bojmo se ništa: Ona će voditi računa o našoj duši i o našim interesima bolje, nego bismo mi sami to načinili. A ako nemamo, onda nemojmo obavljati čin posvemašnjeg predanja, koji bismo mogli kasnije žaliti.

U svakom slučaju, takav čin posvemašnjeg predanja treba načiniti nakon zrelog razmišljanja i pristankom svoga duhovnog vodje.

2. Uloga svetaca u kršćanskom životu

177. Sveci, koji posjeduju Boga u nebu, zanimaju se za naše posvećenje i pomažu nam, da napredujemo u izvršivanju kreposti po njihovom moćnom zagovoru i lijepim primjerima, koje su nam ostavili: moramo ih častiti. Oni su moćni zagovornici: moramo ih zazivati. Oni su uzori: moramo ih nasljedovati.

178. 1) Moramo ih častiti, i kad to činimo, častimo u njima samoga Boga, Isusa Krista. Sve što u njima ima dobra i lijepa, sve je to zapravo djelo Božje i Njegovog Sina. Njihovo naravno biće je samo odraz Božanskih savršenosti. Njihove pak, nadnaravne odlike su djelo milosti Božje, koju je zaslužio Isus Krist, uključivši tu i njihove vlastite zaslužne čine, koji su, iako su njihovo vlastito dobro, u tom smislu, što su slobodno pristali, da u njima suradjuje s Bogom, takodjer u prvom redu i dar Onoga, koji im ostaje prvim i efikasnim uzrokom: " nagradjujući zasluge, nagradjuješ i svoje darove.

U svecima dakle častimo: a) Živa svetišta Presv. Trojstva, koje se je udostojalo stanovati u njima, ukrasiti njihovu dušu krepostima i darovima, raditi i djelovati na njihove sposobnosti, da slobodno izvode zaslužne čine i da im dadne posebnu milost ustrajnosti.

b) ... Očevu posinjenu djecu, koju On na poseban način ljubi, za koju se očinski brine i koja su znala na to odgovoriti, približujući se malo po malo Njegovoj svetosti i Njegovim savršenostima.

c) ... braću Isusa Krista, Njegove vjerne udove, koji su, nakalamljeni na Njegovo otajstveno Tijelo, primili od Njega duhovni život i razvijali ga u sebi s ljubavlju i postojanošću.

d)... hramove i poučljive podložnike Svetoga Duha, koji su pustili, da ih On vodi, koji su slijedili Njegova nadahnuća, namjesto da su slijepo slijedili težnje svoje pokvarene naravi.

To su misli, koje jako dobro izražava Olier (180): "Moći ćete se s toga klanjati s dubljim poštovanjem ovom Božjem životu, koji je proširen i izliven u svim svecima. Vi častite Isusa Krista, koji ih sve oživljava i usavršava u svojem Duhu da svi budu samo jedno u Njemu,..On je u njima pjevač Božanskih pjesama. On im stavlja na usta sve njihove pjesme. Po Njemu ga njegovi sveci hvale i hvalit će Ga kroz svu vječnost.

179. 2) Moramo ih zazivati, da lakše postignemo potrebne milosti po njihovom moćnom zagovoru. Bez sumnje je posredništvo Isusovo sasvim dovoljno u sebi i jedino potrebno. Ali, jer su oni članovi proslavljenog i uskrslog Isusa, Sveci sjedinjuju svoje molitve s njegovima. I tako čitavo mistično Spasiteljevo Tijelo moli i na neki način

vršiti tihi pritisak na Srce Isusovo. Moliti sa Svecima, to znači sjediniti svoje molitve sa molitvama čitavoga mističnoga Tijela, a time osigurati i uspjeh tim molitvama. Uostalom Sveci su sretni, da nas mogu zagovarati: " Oni u nama ljube braću, rodjenu od istoga Oca. Oni sačuvstvuju s nama. Spominjući se nas, s obzirom na naše stanje, u kojem su i oni nekada bili, oni gledaju u nama duše, koje moraju, kao i oni, pridonijeti nešto slavi Božjoj. Kako li pak moraju biti veseli, da su združeni s nama i tako mogu iskazivati Bogu svoju počast, zadovoljiti svoju želju, da ga slave sa stotinu i stotinu usta, kada bi ih imali" (181). Tako nam dakle njihova d o b r o t a i m o ć mora inspirirati puno pouzdanje.

A posebno ih zazivamo, štujući njihove svetkovine. Tako ulazimo u liturgijski duh Crkve i participiramo na posebnim krepostima, koje je vježbao ovaj ili onaj Svetac.

180. 3) Posebno treba i n a s l j e d o v a t i njihove kreposti. Svi su oni nastojali, da u sebi ostvare crte Božanskog Uzora i svi nam mogu ponoviti riječi Sv. Pavla: " Budite mi nasljednici, kao što sam i ja Kristov" (182). Medjutim oni su najveći dio vremena upotrijebili, da se vježbaju u jednoj posebnoj kreposti, koja je, da se tako izrazimo, za njih karakteristična. Jedni u vjeri, drugi u ufanju, treći u ljubavi. Jedni u žrtvi, poniznosti, siromaštvu, a drugi u razboritosti, jakosti, umjerenosti ili čistoći. Svakoga posebno molimo, da nam isprosi krepost u kojoj se je sam posebno istakao i vježbao, jer smo uvjereni, da on ima posebnu milost, da nam je isprosi.

181. Eto zašto treba da se naša pobožnost odnosi posebno na one Svece, koji su živjeli u istim životnim okolnostima, kao i mi, koji su se bavili sličnim poslovima i koji su se posebno vježbali u krepostima, koje su nam najpotrebnije.

Gledajući sa jednog drugog stanovišta, treba da imamo posebnu pobožnost i prema Svecima, našim z a š t i t n i c i m a, gledajući u Svecu, koji nam je za zaštitnika stavljen neki znak Božje Providnosti, koji moramo na taj način priznati.

A ako imamo posebnih svojih razloga, i ako nas milost potiče i vuče, da štujemo ovoga ili onoga Sveca, čije kreposti su više u skladu s potrebama naše duše, ništa ne smeta, da se dademo na to, da ga nasljedujemo, pitajući za savjet pametnog duhovnog vodju.

182. Tako shvaćena pobožnost prema Svecima je jako korisna. Primjeri su onih, koji su imali iste strasti kao i mi, koji su podnosili iste napasti i koji su unatoč svega toga, dakako uz pomoć milosti Božje, postigli pobjedu, moćni poticaj, koji nas tjera, da se crvenimo od stida zbog svoje mlitavosti, da stvorimo solidne i čvrste odluke i da se napregnemo svim silama da ih ostvarimo, osobito sjećajući se riječi sv. Augustina: " Zar da Ti ne možeš, što su mogli ovi i ove?" (183). Njihove će molitve pomoći naše djelo i pomoći će nam da idemo njihovim stopama.

3. Uloga andjela u kršćanskom životu.

Ta se uloga temelji na njihovom odnosu prema Bogu i Isusu Kristu.

183. 1) Oni prije svega pretstavljaju veličinu i savršenosti Božje. " Svaki na posebni način označuje neki stepen Njegova neizmjernog Bića i Njemu je posebno posvećen. U jednima se vidi Njegova snaga, u drugima Ljubav, u trećima Njegova stalnost. Svaki je reprodukcija stanovite ljepote Božanskog originala. Svaki Mu se klanja i svaki ga hvali u savršenosti, kojoj je slika" (184). Dakle, u andjelima štujemo samoga Boga. Oni su "sjajna ogledala, čisti kristali i sjajne prizme, koje odrazuju crte i savršenosti Svemogućega" (185). Uzdignuti u nadnaravni red, participiraju na Božanskom životu i nakon što su sretno prebrodili kušnju, uživaju blaženo gledanje Boga u Nebu: "Andjeli njihovi (nevine djece), kaže Spasitelj, gledaju neprestano lice moga Oca, koji je na nebesima" (186).

184. 2) Promatramo li njihov odnos prema Isusu Kristu, svakako nije sigurno, da oni imaju od njega svoju milost. Ali je sigurno to, da se oni u nebu sjedinjuju s ovim našim vjerskim Posrednikom, da hvale, da se klanjaju i da slave Božansko veličanstvo, sretni da tako mogu svojim poklonima dati veću vrijednost: "po kome veličanstvo Tvoje hvale andjeli, klanjaju Ti se gospodstva, tresu se vlasti..." Kada se dakle sjedinjujemo s Isusom, da slavimo Boga, onda se u isto vrijeme sjedinjujemo i s Andjelima i Svecima i taj skladni koncert samo savršenije i potpunije slavi Boga. Možemo dakle reći s piscem, kojeg smo već spomenuli: " Svi nebeski čuvari, sva moćna gospodstva, koja ga pokreću, nadopunjuju u Isusu Kristu naše hvale, i zahvaljuju Tebi na dobročinstvima i naravi i milosti, koje primamo od Tvoje dobrote "(187).

3. Iz ovoga dvoga što smo vidjeli, slijedi da se Andjeli mnogo zanimaju za naše spasenje, jer mi sudjelujemo zajedno s njima na istom Božanskom životu i jer smo kao i oni, u Isusu Kristu, podložnici Božji i žele da im se pridružimo u nebu da zajedno s njima slavimo Boga i postanemo dionici istoga Božanskog gledanja.

a) Oni i rado prihvaćaju zadaću, koju im je Bog povjerio, da rade na našem spasenju. " Bog je," kaže psalmista" Andjelima svojim zapovijedio za tebe, da te čuvaju na svim stazama Tvojim" (188). - I sv. Pavao nadodaje, da su oni Božji službenici, poslani na dobro onih, koji imaju primiti nagradu spasenja "Nijesu li ovi službeni duhovi, koji su poslani na službu radi onih, koji će baštiniti spasenje?" (189). Oni imaju samo to za cilj, da prikupe nove izabranike, da napune mjesta, koja su ispražnjena grijehom i padom andjela i da prikupe nove klanjaoce, da slave Boga na njihovom mjestu. Nakon pobjede nad djavlima, traže samo to, da nas zaštite od tih perfidnih neprijatelja. Posebno ih je uputno zazivati, da odbijemo navale nečistoga duha.

b) Oni prikazuju naše molitve Bogu (190): a to znači, da ih oni podupiru, nadodajući im svoje vlastite. Imamo dakle računa, da ih zazivamo, osobito u kritičnim časovima, a posebno na smrtnom času, da nas zaštite protiv zadnjih nasrtaja neprijatelja i da nam dušu ponesu u nebo (191).

186. Andjeli čuvari.

Medju andjelima ima ih i takovih, koji su posebno zaduženi, da se brinu za svaku dušu napose. To su Andjeli Č u v a r i. Crkva je, ustanovljenjem blagdana njima u čast,

usvojila tradicionalnu nauku Otaca, koja je uostalom utemeljena i na tekstovima Sv.Pisma i na solidnim razumskim razlozima.

Ovi se razlozi mogu izvesti promatrajući naš odnos prema Bogu: Mi smo Njihova d j e c a, Kristovi u d o v i, i h r a m o v i Duha Svetoga. A "Budući da smo Njegova djeca, kaže Olier (192), daje nam za uzgojitelje poglavice svoga Nebeskog dvora, koji su počašćeni tom dužnošću,zato jer smo počašćeni time, da smo Mu tako blizu. Jer smo Mu udovi, želi da isti duhovi, koji Njega služe, budu neprestano kraj nas, i da nam iskazuju hiljade dobrih usluga. A budući da smo hramovi i budući da On stanuje u nama, hoće da imamo Andjele, koji su puni religioznog poštovanja prema Njemu, kao što su oni u našim crkvama. On želi da oni tu budu, da iskazuju neprestanu počast Njegovom veličanstvu, nadopunjujući ono, što bismo mi morali učiniti i uzdišući često radi nepoštivanja, koje počinjamo prema Njemu." On hoće s time, nadodaje on, povezati Crkvu ne nebu i Crkvu na zemlji: "Zato je dopustio da s neba na zemlju sidje ova čudnovata vojska Andjeoska, da bude samo jedna obitelj Crkva na nebu i Crkva na zemlji, sjedinjujući se s nama i mi se sjedinjujući s njima."

187. Preko svoga Andjela Čuvara smo dakle u neprestanoj vezi s nebom, i da se s time što bolje okoristimo, najbolje je da često mislimo na svoga Andjela Čuvara i da mu iskazujemo svoje poštovanje, pouzdanje i ljubav.

a) svoje p o š t o v a n j e, pozdravljajući ga kao jednoga od onih, koji neprestano gledaju lice Božje, koji su pred nama prestavnici našeg nebeskog Oca. Ne ćemo dakle činiti ništa, što se njemu ne bi svidjalo i što bi ga moglo ražalostiti, nego ćemo naprotiv nastojati, da mu dokažemo svoje poštovanje nasljedujući njegovu vjernost u Božjoj službi. To je posebni način, na koji ćemo mu iskazati svoje postovanje.

b) svoje p o u z d a n j e imajući na pameti njegovu m o ć, da nas zaštiti i njegovu d o b r o t u, koju iskazuje prema nama, koje mu je sam Bog dao na brigu. Posebno ga trebamo zazivati u djavolskim napastima, jer je on već naučio i zna dobro izigrati njegove zamke, toga perfidnog našeg neprijatelja. Posebno ga moramo zazivati u griješnim prilikama, u kojima nam dobro dolazi u pomoć njihovo dobro predvidjanje i vještina. Nadalje u pitanju zvanja, gdje on bolje od ikoga poznaje nacrte i planove Božje s nama. Osim toga, kada imamo obaviti kakav važan posao sa svojim bližnjim, važno je, da se obratimo na Andjele Čuvare naše braće, da ih oni priprave na ono, što bismo mi htjeli urediti s njima.

c) Svoju l j u b a v govoreći sebi, da je on bio i da je još uvijek za nas odlični prijatelj, koji nam je načinio, i još uvijek je spreman da nam načini, nebrojene usluge, Samo na nebu ćemo saznati, koliko ih je bilo. Mi ga sada možemo vidjeti samo po vjeri i to nam je dosta, da mu izrazimo svoje poštovanje i odanost. Posebno, kada nas mori osamljenost, tada se sjetimo, da nikada nismo sami, da uvijek imamo uza se vjernog i odanog prijatelja, s kojima možemo u svako doba posve intimno razgovarati.

Ne zaboravimo uostalom, da častiti Andjele znači častiti Boga, čiji su oni pretstavnici ovdje na zemlji, i sjedinimo se kadkada s njima, da Ga bolje častimo.

SINTEZA IZLOŽENE NAUKE

188. Tako eto Bog ima veliki udio u našem posvećenju. Upravo On dolazi da se nastani u našu dušu, da nam se dadne i da nas posveti. Da se uzmognemo uzdići sve do Njega, daje nam nadnaravni organizam: p o s v e ć u j u ć u m i l o s t, koja, prožimajući samu substanciju naše duše, preobraća je i čini je bogolikom. K r e p o s t i i d a r o v e, pomoću kojih smo sposobni izvoditi nadnaravne čine, zaslužne za vječni život, usavršavajući naše sposobnosti i uz pomoć d j e l a t n e milosti.

189. No to sve nije dosta za Njegovu ljubav. Šalje nam svoga J e d i n o g a S i n a, koji, postavši čovjek kao i mi, postaje s a v r š e n i u z o r, koji nas vodi pri vježbanju u krepostima, koje vode k savršenstvu i u nebo. On z a s l u ž u j e milost potrebnu da idemo Njegovim stopama, unatoč svih poteškoća, na koje nailazimo i izvan i unutar sebe. I koji nas, da nas lakše privuče, da ga slijedimo, u t j e l o v l j u j e u sebi, daje i nama, po svojemu Duhu život, kojeg On posjeduje u punini i daje, po ovoj inkorparaciji našim najmanjim i najneznatnijim činima neizmjernu vrijednost. Ti čini zapravo, sjedinjeni sa Isusovim činima, koji je naša glava, dobivaju vrijednost Njegovih čina, jer u tijelu sve postaje zajedničko izmedju glave i njezinih udova. S njime i po Njemu možemo dakle slaviti Boga onako, kako to On i zaslužuje, postizati nove milosti i tako se približiti svome nebeskom Ocu, ostvarujuć u sebi Njegove Božanske savršenosti.

M a r i j a, budući da je Majka Isusova i Njegova suradnica, iako drugotna, u djelu Otkupljenja, suradjuje i u dijeljenju milosti, koje nam je On zaslužio. Po Njoj idemo k Njemu, po Njoj tražimo milost. Mi Je štujemo i ljubimo kao Majku i nastojimo nasljedovati Njezine kreposti.

A budući da Isus nije samo naš šef i gospodar, nego takodjer i Svetaca i Andjela, stavlja u našu službu te moćne pomoćnike, da nas zaštiti protiv navala djavolskih i slabosti naše naravi. Njihovi p r i m j e r i i njihov z a g o v o r jest za nas velika pomoć.

Da li je Bog mogao učiniti nešto više? Pa ako je On sam sebe tako širokogrudno dao nama, što mi sa svoje strane ne moramo učiniti da odgovorimo na njegovu Ljubav i da razvijemo u sebi nadnaravni duhovni život, koji nam je tako velikodušno dao? -

II. U l o g a č o v j e k a u k r š ć a n s k o m ž i v o t u.

190. Očigledno je dakle, da i mi, ako je Bog toliko učinio, da nam priopći svoj život, moramo sa svoje strane odgovoriti na Njegovu ljubav, prihvatiti sa zahvalnošću taj život i gajiti ga i tako se spremati za onu blaženu vječnost, koja će biti kruna svih naših zemaljskih napora. Z a h v a l n o s t je skopčana s jednom dužnosti. Jer nema boljeg načina, da se zahvalimo za neko dobročinstvo, nego da se s njim

okoristimo za cilj i svrhu u koji nam je dano. To traži i naš duhovni i n t e r e s. Bog će nam naime vratiti i nagraditi nas prema našim zaslugama i naša će slava u nebu odgovarati stupnjevima milosti, koje smo postigli svojim dobrim djelima: "...a svaki će primiti svoju plaću po svojemu trudu"(193). A s druge će strane morati kazniti one, koji se ne će okoristiti milošću, opirući se svojevoljno Njegovoj Božanskoj susretljivosti. Jer kaže nam Apostol: "Zemlja, koja pije dažd, što često na nju pada, i koja radja povrće korisno onima, koji je obradjuju prima blagoslov od Boga. A koja iznosi trnje i draču, nepotrebna je i blizu je prokletstvu, i ona se najposlije sažeže" (194). Bez sumnje Bog, koji nas je slobodnima stvorio, poštiva našu slobodu i ne će nas spasiti ni posvetiti, ako mi ne ćemo. Ali nas ne prestaje poticati, da se okoristimo milostima, koje nam je tako dobrostivo preodredio: "A kao suradnici (Njegovi) opominjemo vas, da ne primite uzalud milosti Božje" (195).

191. Dakle, želimo li odgovoriti na tu milost, moramo prije svega odgovoriti na nju tako, da se vježbamo u onim g l a v n i m p o b o ž n o s t i m a, koje smo izložili u prošlom članku: to su pobožnost prema Presv. Trojstvu, Utjelovljenoj Riječi, Bl. Djevici, Andjelima i Svecima. Tu ćemo zbilja naći najjače m o t i v e, da se posve povjerimo Bogu u jedinstvu s Isusom i pod zaštitom naših moćnih zagovornika. Tu ćemo naći i izvor s v e t o s t i, koji nam zacrtavaju put, kojim treba ići i mnogo nadnaravne s n a g e, koja će nam omogućiti, da se svakog dana približavamo sve više idealu svetosti, koja nam je stavljena pred oči, da je nasljedujemo. Ali ovdje je važno napomenuti, da smo izložili ove pobožnosti u njihovom o n t o l o š k o m redu, ili prema dostojanstvu, ali da u praksi pobožnost prema Presv. Trojstvu ne dolazi na prvo mjesto. Uglavnom počinjemo s pobožnosti prema Našem Spasitelju i Blaženoj Djevici, a kasnije se uzdižemo sve do Presvetog Trojstva.

192. Ali to nije dosta. Moramo se k o r i s t i t i čitavim ovim nadnaravnim organizmom, koji nam je darovan i u s a v r š a v a t i ga unatoč svih zapreka iznutra i izvana, koje se suprotstavljaju njegovu razvitku.

1. U nama ostaje t r o s t r u k a p o ž u d a, koja neprestano teži prema zlu, koju podjaruje svijet i djavao. Stoga će prvi posao biti <u>boriti se</u> protiv nje i njezinih pratilaca i to odvažno.

2. A budući da nam je taj nadnaravni organizam dan zato, da možemo izvoditi Božanske čine, z a s l u ž n e za vječni život, dužnost nam je u m n o ž a v a t i z a s l u g e i konačno

3. Jer se je Bogu svidjelo, da ustanovi S a k r a m e n t e, koji proizvode u nama milost prema vjeri naše suradnje, treba da ih primamo s d i s p o z i c i j a m a što je moguće savršenijima. Tako ćemo sačuvati u sebi život milosti, štoviše, mi ćemo ga razviti do vrhunca.

§ 1. BORBA PROTIV DUHOVNIH NEPRIJATELJA (196)

To su neprijatelji: p o ž u d a, s v i j e t i v r a g. Požuda je <u>nutarnji</u> neprijatelj, kojeg uvijek nosimo u sebi. Svijet i đavao su <u>vanjski</u> neprijatelji, koji potiču vatru požude.

1. Borba protiv požude

Sveti je Ivan opisao požudu u onom svojem glasovitom tekstu:" Jer sve što je u svijetu: požuda tijela, požuda očiju i oholost života, nije od Oca, nego je od svijeta"(197). I to ćemo sada tumačiti.

Požuda tijela.

193. POŽUDA TIJELA JE NEUREDNA LJUBAV PREMA SJETILNIM UŽITCIMA. A) <u>ZLOĆA</u> - Užitak nije u sebi nikakvo zlo. Bog ga dopušta , podvrgavajući ga nekom višem cilju, nekom poštenom dobru. On povezuje užitak s nekim dobrim činima zato da ih olakša i da nas tako privuće, da ispunjavamo dužnost. Priuštiti si užitke umjereno i usmjeravajući ih prema njihovom cilju, koji je neko moralno ili nadnaravno dobro, nije nikakvo zlo. To je štoviše dobar čin, jer teži dobroj svrsi, koja je na koncu konca Bog. Ali htjeti užitak neovisno o toj svrsi, uz koju je vezan, i koja ga čini zakonitim, dosljedno htjeti ga kao s v r h u, od koje se ne ide dalje, to je nered, jer to znači postupati protiv premudroga reda, kojega je dao Gospodin Bog. I taj nered ima u sebi još i drugi: ako čovjek naime radi nešto radi užitka, onda je u opasnosti da ga pretjerano traži, jer ga više ne vodi svrha. koja stavlja granice toj neugasivoj žeđnji za uživanjem ,koja postoji u svakomu od nas.

194. Tako je Bog htio da stanoviti užitak bude skopčan sa hranom, da nas s time potiče da podržavamo svoje tjelesne sile. Ali, kako kaže Bossuet (198),nezahvlani i tjelesni ljudi su prihvatili priliku za uživanje, više da se privežu uz svoje tijelo, nego li uz Boga, koji ga je dao,.. Užitak za jelom ih zarobljava. Umjesto, da jedu da žive izgleda da žive da jedu, kako je to već rekao jedan stari a iza njega sveti Augustin. I oni, koji znadu upravljati svojim željama i koji na jelo zato, jer to traži potreba njihove naravi, prevare se tim užitkom, više ih obuzme, nego to traži njegova primamljivost i prijeđu prave granice. Dopuste da njima ovlada želja za jelom i misle da nisu zadovoljili svojoj potrebi, doklegod je u njima želja za jelom i pilom." - Odatle dolazi do neumjerenosti, pretjeravanja u jelu i pilu, što se protivi umjerenosti. A što da tek kažemo o užitku, koji je još opasniji, o nasladi, "tako dubokoj i tako strašnoj rani naše naravi, koja povezuje dušu s tijelom tako nježnim, a tako jakim sponama, da treba prave muke, da ih rastrgnemo i koja je u ljudskom rodu uzrokom tako velikih i strašnih nereda?"(199).

195. Ovaj senzualni užitak je u toliko opasniji, što je

raširen po c i je l o m t i je l u.

V i d je u prvom redu njime zahvaćen, jer se preko očiju uvlači u čovjeka otrov neuredne ljubavi.

U š i su takodjer njime zaražene, kada u nama, preko opasnih razgovora i pjesmica punih nježnosti zapaljuju ili podržavaju plamenove nečiste ljubavi i ono tajno raspoloženje, koje osjećamo prema sjetilnim užitcima. - A tako je i s drugim sjetilima. - Pogibao još više uvećava činjenica, da sve ove sjetilne naslade izazivaju jedne druge. One, koje izgledaju na prvi pogled najnevinije, ako ih neprestano nemamo na očima, mogu postati najodgovornijima. Ima u nama jedna sklonost, koja traži odmor u osjetnom, pa to osjetno onda u nama budi i potiče i podržava u jakoj mjeri. Ljubimo svoje tijelo toliko, da zaboravljamo na dušu. Pretjerana briga za zdravljem je razlog, da toliko ugadjamo svojemu tijelu u svemu. Svi ti različiti osjećaji su zapravo samo nijanse požude tijela (200).

196. B) LIJEK - Protiv tako velikog zla, lijek je mrtvljenje sjetilnog užitka. Jer kaže sveti Pavao: " A ovi koji su Kristovi, propeli su tijelo sa strastima i požudama"(201). " Raspeti tijelo", veli Olier (202), " to znači zadaviti, svezati i uništiti i z n u t r a sve svoje nečiste i neuredne ž e l j e, koje osjećamo u svojem tijelu". To znači mrtviti i svoja v a n j s k a sjetila, koja nas povezuju s vanjskim stvarima i bude u nama opasne želje. Temeljni razlog, koji nas sili, da se vježbamo u mrtvljenju, to su o b v e z e, koje proizlaze iz n a š e g k r š t e n j a.

197. Po k r š t e n j u, po kojemu umiremo grijehu i postajemo udovi mističnoga Kristova Tijela, obvezani smo na vježbanje u mrtvenju toga sjetilnog užitka. Jer, prema sv. Pavlu, nismo više dužnici tijela, da živimo po tijelu, nego moramo živjeti po duhu. A ako živimo po duhu, hodajmo po duhu, koji nam u srce utiskuje sklonost za križ i snagu da ga nosimo" (203).

Krštenje uronjavanjem, simbolički nam pokazuje istinitost te nauke: katekumen, uronjen u vodu, umire u njoj grijehu i njegovim uzrocima, a kad je iz nje izvadjen, participira na novom životu, životu uskrsloga Isusa. To je nauka svetoga Pavla: " Jer koji umrijesmo grijehu, kako ćemo još živjeti u njemu? - Ili zar ne znate, da smo mi, koji smo kršteni u Krista Isusa, u smrt njegovu kršteni? S njim smo dakle ukopani krštenjem u smrt da kao što uskrsnu Krist od mrtvih slavom Očevom, tako i mi u novom životu da hodimo". (204). Tako dakle k r s n o u r o n j a v a n j e označuje smrt grijehu i dužnost borbe protiv požude, koja teži k grijehu. Izlazak iz vode označava novi život po kojem participiramo na uskrslom životu Spasiteljevu (205). - Krštenje nas dakle obvezuje, da mrtvimo u sebi požudu, koja ostaje u nama, i da slijedimo našega Spasitelja, koji nam je, kad je raspet na Križ, zaslužio milost, da raspnemo i mi sebe. Čavli, kojima se pribijamo su baš različiti čini mrtvenja, koje obavljamo.

I to je tako važna zadaća, da mrtvimo svoje tijelo, i svoje sjetilne užitke, da o tom ovisi naš duhovni spas: "Jer ako živite po tijelu, umrijet ćete. Ako li Duhom tjelesna djela umrtvite, živjet ćete" (206).

198. A da pobjeda bude potpuna, nije dosta odreći se samo

z l i h i nedopuštenih užitaka (to je zapovijedjeno). Treba još k tome žrtvovati i užitke koji su o p a s n i, i koji nas gotovo nefaljeno vode u grijeh, prema principu : "Tko ljubi pogibao, u njoj i pogine". Još dalje: potrebno je odreći se i nekih dopuštenih užitaka, da se tako naša volja prekali u borbi protiv zabranjenih: jer tko od reda prianja uz sve naslade, koje su dopuštene, u velikoj je opasnosti, da ne padne u one, koje nisu.

Požuda očiju.

199. A) ZLOĆA - Požuda očiju obuhvaća dvije stvari: nezdravu radoznalost i neurednu ljubav prema zemaljskim dobrima.

a) R a do z n a l o s t , o kojoj se ovdje radi, je neuredna želja da vidimo, čujemo, doznamo, ono što se dogadja u svijetu, kao i tajne intrige, koje se u njemu pletu, ne da iz toga izvučemo kakvu duhovnu korist, nego da uživamo u toj isprazno j i lakoumnoj spoznaji. Ona se proteže na prošle vjekove, kada listamo povijest, ne da iz toga izvučemo pametne zaključke za ljudski život, nego da zabavimo svoju maštu svim predmetima, koji joj se svidjaju. Ona obuhvaća i sva kriva g a t a l a č k a znanja, po kojima se žele doznati tajne ili buduće stvari, koje je znanje Bog pridržao za sebe. "jer to znači miješati se u prava Božja, to znači narušiti pouzdanje, kojim se moramo predati u Njegovu volju"(207). Ta se znatiželja odnosi i na istinito i korisno znanje, kada se njime suviše bavimo ili onda, kada nije za to vrijeme. To nam oduzima vrijeme, za mnogo važnije stvari i dužnosti, kao što se dogadja onima, koji čitaju sve vrste romana, komedija i pjesama. "Jer sve je to samo neumjerenost, bolest, neurednost duha, suhoća srca, jadno robijanje, koje nam ne da mislimo na sebe i izvor pogrešaka"(208).

200. b) Druga forma ove požude jest n e u r e d n a ljubav prema novcu. Čas ga čovjek promatra kao sredstvo, da njime postigne druga dobra, na primjer, užitke ili časti, a čas teži za novcem kao novcem, da ga gleda, prebraja i da u njemu nalazi neku svoju sigurnost za budućnost. To je lakomost u pravom smislu riječi. U jednom se i drugom slučaju čovjek izlaže opasnosti da počini mnoge grijehe. Jer je ta neuredna želja izvor mnogih lukavstava i nepravdi.

2o1. B) LIJEK. a) Da se uspješno otresemo i s e i s p r a z n e r a d o z n a l o s t i treba se sjetiti, da je sve ono, što nije vječno, nedostojno da zaokupi i zadržava pažnju besmrtnih bića, kao što smo mi. Prolazi slika ovoga svijeta, nema ništa što je vječno, osim Boga i neba, koje je vječno posjedovanje Boga. Moramo se dakle baviti samo vječnim stvarima, jer ono, što nije vječno, nije ništa! Bez sumnje nas moraju zanimati sadašnji dogadjaji kao i dogadjaji prošlosti, ali samo utoliko, ukoliko oni nešto doprinose slavi Božjoj i spasu ljudi. Kada je Bog stvorio i svijet i sve, što ima njemu, imao je samo ovaj cilj: priopćiti svoj Božanski život razumnim stvorovima, Andjelima i ljudima, i prikupiti izabrane. Sve je drugo sporedno i ne mora se učiti i proučavati, osim ukoliko je put i sredstvo, koje nas vodi Bogu i nebu.

2o2. b) Onaj opet, koji pati od n e u r e d n e l j u b a v i prema zemaljskim d o b r i m a, mora imati na pameti, da bogatstvo nije cilj, nego s r e d s t v o, koje nam je Providnost namijenila da pomognemo svoje potrebe. Nadalje, da Bog ostaje pravi i suvereni gospodar svega toga, da smo mi zapravo samo upravitelji i da ćemo za sve položiti jednoga dana strogi račun: "Daj račun, kako si upravljao"(2o9). Jako je dakle pametno širokogrudno davati od svoga viška milostinju i činiti dobra djela: to zapravo znači složiti se s Božjim nacrtima, jer On hoće da bogati budu, da tako kažemo, ekonomi siromašnih. To znači osigurati si dobro mjesto u nebeskoj Banci, koja će nam stostruko vratiti, kada dodjemo u vječnost." Sabirajte sebi blago u nebu, gdje ga ne uništava ni moljac ni rdja, gdje kradljivci i ne obijaju i ne kradu" (21o). To je i način, da otkinemo svoja srca od zemaljskih dobara i da ih uzdignemo do neba: jer nadodaje Spasitelj " gdje je blago tvoje, ondje je i srce tvoje" (211). Tražimo dakle prije svega kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, a drugo će nam se sve nadodati.

Želimo li biti posve savršeni, treba ići još dalje i vježbati se u e v a n d j e o s k o m s i r o m a š t v u. " Blaženi siromašni duhom" (212). To se može načiniti na tri načina, već prema povezanosti i mogućnosti svakoga pojedinca:

1. Prodati sva svoja dobra i dati siromasima. "Prodajte sve što imate i dajte od toga milostinju" (213).

2. Dati sve u zajednicu, kako je to običaj u nekim kongregacijama.

3. Čuvati glavnicu i odreći se koristi od nje i ništa ne trošiti osim po savjetu pametnog duhovnog vodje (214).

2o3. Kako bilo da bilo, srce mora biti otrgnuto od dobara i bogatstva, da može letjeti prema Bogu. To lijepo preporuča i veli Bossuet: " Sretni su oni, koji su se ponizno zavukli u kuću Gospodnju i vesele se u siromaštvu svojih malih sobica i svega kukavnog namještaja, koji im je potreban u ovom životu, koje su samo slika smrti, da u tomu svemu gledaju samo svoju slabost i teški jaram, koji nam je grijeh stavio na vrat. Sretne su posvećene Djevice, koje ne žele biti ogledalo svijetu, nego su htjele, da se povuku same u sebe pod posvećenu koprenu, koja ih pokriva. Sretna li onog tihog ugovora, koji je sklopljen s očima, da ne će gledati ispraznosti i da govore sa Davidom: "Odvrati moje oči, da ne gledaju ispraznost..." (215). Sretni su oni, koji, iako po svojem položaju ostaju u svijetu, nisu njime zatrovani i nisu uza nj privezani...koji govore, zajedno sa Esterom sa kraljevskom krunom na glavi: "Ti znaš sve. Znaš da mrzim sjaj bezbožnika, znaš da mi je mrsko, kad moram nositi znak visosti svoje. Jer ga oduravam i nosim ga kao krpu nečistu, kada sam sama za se. Odkada je službenica tvoja dovedena ovamo do danas, radovala bi se ona samo u Tebi, Gospode, Bože Abrahamov"(216).

Oholost života.

2o4. A) ZLOĆA. - "Oholost je", veli Bossuet, (217), "najveća izopačenost u kojoj čovjek promatra sam sebe kao Boga i boluje od pretjerane ljubavi prema samomu sebi". Zaboravljajući da je Bog prvi p r i n c i p i naš konačni c i lj.

takav se čovjek pretjerano ljubi, cijeni svoje odlike i koje ima i za kojima teži, kao da bi one bile njegove, a ne dovodi ih u v e z u s Bogom. Odatle u takvom onaj duh n e o v i s n o s t i ili autonomije, koji ga sili, da se otrese auktoriteta i Božjega ili svojih poglavara, njegovih pretstavnika. Odatle i onaj e g o i z a m, koji čovjeka čini sklonim da radi za sebe, kao da je sam sebi svrha. Odatle i ona isprazna s a m o d o p a d n o s t, radi koje čovjek uživa sam u svojim sposobnostima, kao da im nije Bog auktor, koji uživa i u svojim dobrim djelima, kao da ona nisu prije svega i primarno rezultat Božjeg djelovanja u nama. Odatle i ono nastojanje, da pretjerujemo svoje sposobnosti, da si pripisujemo i ono, što ni ne posjedujemo, da se stavljamo pred druge, da ih kadkada i preziremo, kao što je to radio onaj farizej.

2o5. K ovoj oholosti treba ovdje dodati još i t a š t i n u, to znači na neki neumjereni način tražiti, da nas drugi cijene, da nam odobravaju, da nas hvale. To se zove t a š t a s l a v a. Jer, lijepo primjećuje Bossuet(218), ako su te hvale ili krive ili nepravedne, kakve li moje zablude, što im se veselim! A ako su istinite, odakle onda padamo u drugu pogrešku, da se manje veselimo istini, nego svjedočanstvu, koje su joj dali ljudi? Čudna stvar, ali je tako, ljudi se više brinu što će reći ljudi, nego li za krepost i puno se više stide javne omaške nego li trajne pogreške. I čim čovjek ostavi tu pogrešku, onda je odmah opasnost, da se izrode druge: h v a l i s a n j e, sklonost govoriti o sebi i o svojim uspjesima. I s t i c a n j e, sklonost tražiti da privučemo pažnju javnu ili luksuzom ili raskoši. L i c e m j e r s t v o, koji se izvana samo pravi krepostan, a ne brine se nikako da to i bude.

2o6. U č i n c i oholosti su žalosni: 1. To je u prvom redu veliki n e p r i j a t e l j savršenosti. Jer ona oduzima Bogu njegovu slavu i ujedno lišava i nas mnogih milosti i zasluga, koje nam Bog ne će dati radi naših oholosti " Bog se protivi oholima" (219).

2. Ona je i z v o r mnogih g r i j e h a, grijeha p r e u z e t n o s t i, koji su kažnjeni tolikim žalosnim padovima i tako mrskim manama, m a l o d u š n o s t i, kad čovjek uvidi, kako je nisko pao, p r e t v a r a n j a, jer mu je teško priznati svoje pogreške i padove. Nadalje je ona izvor opiranju poglavarima, zavisti i zlobi prema bližnjemu i t.d.

2o7. B) LIJEK je: a) Sve dovoditi u v e z u s B o g o m priznavajući da je on začetnik svakoga dobra i da On, budući da je p r v i p o č e t a k naših čina, mora biti i njihova k o n a č n a s v r h a. To vrlo lijepo kaže sveti Pavao: " Što imaš, što nisi primio? "(22o). I odatle zaključuje, da svaki naš čin mora težiti za Božjom slavom: "Ako dakle jedete, ako li pijete, ako li drugo što činite, sve na slavu Božju činite" (221). A da tom svojem činu dadnemo još veću vrijednost brinemo se, da ih činimo u ime i u kreposti Isusa Krista:" I sve štogod činite ili riječju ili djelom, sve činite u ime Gospodina Isusa Krista, zahvaljujući Bogu Ocu po Njemu"(222).

2o8. b) Ali, budući da nas naša narav vuče na to, da neprestano i u svemu uvijek tražimo samoga sebe, treba se, da

svladamo tu svoju težnju, sjetiti, da smo p o s e b i samo g r i j e h i n i š t a v i l o. Bez sumnje ima u nama dobrih, naravnih i nadnaravnih sposobnosti, koje treba u sebi razvijati. Ali budući da sve te sposobnosti imamo od Boga, ne moramo li baš njega radi njih hvaliti? Kada neki artista izvede kakvo svoje majstorsko djelo, ne hvalimo li onda njega, a ne platno?

Dakle, mi smo p o s e b i samo ništavilo. " Bili smo od vječnosti. I bitak, koji nam je Bog dao, nije od nas nego od Boga. Pa i ako nam je taj bitak dan, ne preostaje ipak biti njegov bitak, od kojega želi da bude i čašćen" (223).

Mi smo p o s e b i i grijeh, u tom smislu, što preko požude neprestano t e ž i m o g r i j e h u, tako da, prema svetom Augustinu (224), ako koje grijehe ne činimo, to imamo zahvaliti milosti: "Držim, da je Tvoja milost i što nisam učinio zlo. Što naime nisam mogao načiniti ja, koji sam ljubio dragovoljni zločin?" To ovako tumači Olier (225) "Mogu vam reći, da nema nijedne vrste grijeha, koja bi se mogla zamisliti, nikakve nesavršenosti i nereda, nikakve pogreške i smutnje, koje ne bi tijelo bilo puno. Isto tako nema nijedne vrste lakomislenosti, ludosti ni bedastoće, koje naše tijelo ne bi bilo u stanju načiniti svakoga časa". Bez sumnje nije naša narav posve pokvarena, kako je to tvrdio Luther. Ona može načiniti s naravnom ili nadnaravnom (226) pomoću Božjom, nešto dobro, ona ih mnogo i čini, kako se to vidi kod Svetaca. Ali budući da Bog ostaje kod svega Toga glavni prvotni uzrok, njemu treba zahvaliti na svemu tomu.

209. Zaključimo sa Bossuetom (227): "Ne utvarajte si ništa...To je početak svakoga grijeha... Ne tražite ljudske slave: jer ne ćete primiti prave nagrade i mogli biste samo očekivati ispravne kazne. Ne hvalite se! Jer sve ono, što u svojim dobrim djelima pripisujete sebi, otkidate Bogu, koji je svemu tomu začetnik i stavljate se na Njegovo mjesto. Ne bacajte jaram Kristove nauke! Ne govorite u sebi, kao ponosni oholice: n e ć u d a s l u ž i m ! Jer, ne budete li služili pravdi, postat ćete robovi grijehu i djeca smrti. I ne govorite: m i n i s m o p r l j a v i. I nemojte misliti, da je Bog zaboravio vaše grijehe, jer ste ih vi sami zaboravili. Jer će vas Gospodin probuditi riječima: Pogledajte putove u ovoj tajnoj dolinici: ja sam vas slijedio svuda i brojio sam sve vaše korake. Ne opirite se mudrim savjetima i ne odlazite dok vas kore. Grijeh je oholosti dizati se protiv istine, koja vas opominje i boriti se protiv ostruge.

Na taj ćemo način postati jači da se borimo protiv svijeta, drugog našeg duhovnog neprijatelja.

2. Borba protiv svijeta

210. Svijet, o kojem se ovdje radi, nije skup osoba, koje žive u svijetu, medju kojima se u isto vrijeme nalaze i duše izabranih i nevjernici. Svijet, - to je skup onih, koji se protive Kristu i koji su robovi trostruke požude. To su dakle: n e v j e r n i c i, pravi neprijatelji religije, jer ona osudjuje njihovu oholost, senzualnost i nezasitnu

želju za bogatstvom. I n d i f e r e n t n i, koji se ne brinu za religiju, koja bi ih obvezivala, da se probude iz svoje nehajnosti. N e p o k o r n i g r i j e š n i c i, koji vole svoj grijeh, jer vole užitke, kojih se ne žele odreći. S v j e t s k i o r i j e n t i r a n i, koji vjeruju, štoviše i izvršuju religiozne čine, ali spajajući to s ljubavlju prema užitcima, raskoši, dobrom životu i koji kadkada sablažnjuju svoju braću i onu koja vjeruju i onu koja ne vjeruju, jer oni radi toga govore, da vjera ima malo utjecaja na moralni život. - To je svijet, kojega Krist proklinje radi njegovih sablazni: " Jao svijetu radi sablazni" (228), i o kojem je sveti Ivan rekao, da se cijeli nalazi u zlu "... a sav svijet leži u zlu" (229).

Opasnosti svijeta.

211. 1. Svijet koji prodire sve do u kršćanske obitelji i zajednice, posjetima koji se čine i koji se uzvraćaju, pismima, štivom knjiga i novina i t.d. Pretstavlja veliku zapreku za spas i za savršenost. On budi i potiče u nama vatru požude. On nas z a v o d i i z a s t r a š u j e.

212. A) ZAVODI nas svojim načelima ispraznostima i perverznim primjerima.

a) Svojim načelima, koja su posve oprečna evandjeoskim načelima. On doista hvali sreću bogataša, jakih, štoviše nasilnih skorojevića, častohlepnih, onih, koji se znadu okoristiti životom. Rado preporučuje ljubav za užitkom. "Ovjenčajmo se pupoljcima ružinim dok ne uvenu"(230). Nije li potrebno, kaže svijet, da se mladež provede i da se život živi. Ima ih mnogo, koji to rade i dobri ih Bog ne može sve kazniti. - Treba dobro provesti svoj život, a ako bi čovjek bio u životu sitničav, u svojim poslovima, ne bi se nikada mogao obogatiti i t.d.

b)... svojim i s p r a z n o s t i m a i u ž i t c i m a; velika većina svjetskih društava ide za znatiželjom sjetilnošću, pa i nasladom. Da mana bude privlačiva, pokriva se plaštem zabave, razonode, koja je tobože čestita i dopuštena i koja nije opasna, kao što su kratke haljine, plesovi, a posebno neki izmedju onih, koji izgleda ni nemaju druge svrhe, nego da potiču na griješne poglede i sjetilne zaplete. A što da kažemo o većini kazališnih priredaba, filmskih komada i razuzdanih knjiga, koje se svuda izlažu?

c)... svojim l o š i m p r i m j e r i m a te pogibelji svijet samo povećava. Kad čovjek vidi toliko mladeži koja se zabavlja, toliko oženjenih, koji ne vrše svoje dužnosti, trgovaca i poslovnih ljudi, koji se bogate na načine, koji nisu ni malo skrupolozni, čovjek dolazi u napast, da se i sam prepusti takvim neredima. - U ostalom svijetu tako lako oprašta ljudske slabosti, da izgleda da upravo time čovjeka na njih i potiče. Zavodnik, - je prijazan, uslužan čovjek. Bankir, trgovac, koji se obogaćuje na nepošteni način, - to je okretan čovjek. Slobodni mislilac - to je čovjek bez predrasuda, koji slijedi svijetlo svoje savjesti. Koliko ih ima, koji se osjećaju osokoljeni da načine pogrešku, koja je tako blagonaklono ocijenjena.

213. B) Kada ne može zavesti, tada svijet pokušava ZASTRAŠITI: a) Pokušavaju udaljiti od izvršivanja svojih vjerskih

dužnosti onih, koji su plašljivi, rugajući im se da su pobožnjaci, licemjeri, naivčine, koji još vjeruju u zastarjele dogme, izrugujući se majkama, koje uporno nastoje čedno oblačiti svoje kćeri, ironično ih ispitujući, da li se nadaju, da će ih tako udati. I koliko ih zbilja ima, koji iz čisto ljudskog obzira uz sve prekoračanje savjesti, dopuste, da ih zarobi ta tiranska moda, koja više nema nikakva stida.

b) U drugim se opet prilikama služi svijet p r i j e t n j a m a. Kad se pravite kreposni, van iz vaših salona! Ako ste skrupolozni, ne mogu vas upotrijebiti u svojoj službi. Treba raditi kao svi i zavaravati javnost, da se zasluži novac.

Vrlo je lako da nas svijet zavede ili zastraši, jer svijet nalazi sebi pomagača, u tom poslu u našem vlastitom srcu i u naravnoj želji, da zauzimamo dobre položaje, časti i bogatstvo.

Lijek. (231)

214. Da se opremo toj opasnosti, koja nam prijeti, potrebno je staviti se ususret vječnosti i gledati na svijet u svijetlu vjere. Onda će nam se ono pokazati kao n e p r i j a t e l j Isusa Krista, kojeg treba energično svladati, da spasimo svoju dušu i kao kazalište našeg žara i gorljivosti, u koje moramo unositi misli i načela evandjelja.

215. A) Jer je svijet n e p r i j a t e l j Isusa Krista moramo poduzimati načela i misli p r o t i v n e svijetskim, govoreći sami sebi dilemu svetoga Bernardu (232): " Ili se Krist vara ili je svijet u zabludi. A nemoguće je, da se Božanska Mudrost vara. Dakle". Budući da postoji posve očigledna protivnost izmedju svijeta i Krista, apsolutno je potreban izbor. Jer nitko ne može služiti dva gospodara. A Isus je neprevarljiva Mudrost. On ima riječi života vječnoga, a svijet se vara. Mi ćemo se dakle brzo odlučiti, jer Pavao veli: " A mi ne primismo duha svijeta, nego duha, koji je od Boga, da znamo, što nam je darovano od Boga". (233). Htjeti se svidjati svijetu, znači, veli on, ne svidjati se Kristu: "Kad bi još ljudima ugadjao, ne bih bio sluga Kristov" (234).

A sveti Jakob nadodaje: " Tko dakle hoće da bude prijatelj svijetu, postaje neprijatelj Božji" (235).

Dakle u praksi: a) Č i t a j m o i l i s t a m o E v a n d j e l j e, govoreći sami sebi, da nam u njemu govori vječna istina i moleći da onaj, koji ga je nadahnuo, dade i nama da ga razumijemo i shvatimo i da ispunjujemo njegova načela: samo uz tu cijenu čovjek postaje pravi katolik i učenik Kristov. Kada dakle čitamo i slušamo načela, koja se protive Evandjelju, recimo smjelo: to je k r i v o, jer se protivi neprevarljivoj istini.

b) Izbjegavajmo o p a s n e p r i l i k e, koje se tako često nalaze u svijetu. Bez sumnje oni, koji ne živé u samostanu, moraju u nekoj mjeri da se mješaju sa svijetom, ali se moraju čuvati s v j e t s k o g a d u h a, živeći u svijetu, kao da nisu od svijeta, jer je Isus molio svoga Oca, da njegove učenike ne uzme sa svijeta, nego da ih čuva od zla: "Ne molim, da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih sačuvaš oda zla" (236). A sv. Pavao hoće, da se služimo ovim svijetom, kao da se ne služimo: "I koji uživaju ovaj svijet,

kao da ga ne uživaju" (237).

c) To posebno moraju raditi c r k v e n e o s o b e. Poput svetog Pavla moraju moći reći, da su razapeti svijetu, kao i svijet njima: "...po kojemu je meni svijet propet i ja svijetu"(238). Svijet, sjedište požude, ne može imati za nas privlačivosti. On nam može biti samo na sablazan, kao što smo i mi za nj predmet sablazni, i svojim karakterom i svojim odijelom, budući da je sve to osuda njegovih mana. Moramo dakle izbjegavati sa svijetom č i s t o s v j e t o v n e odnose, gdje ćemo biti posve deplasirani. Bez sumnje imamo s njim posjećivanja iz uljudnosti, službenih poslova, a posebno djela apostolata, koja činimo i primamo. Ali ti posjeti imaju biti kratki i ne zaboravimo na ono, što je rekao naš Spasitelj svojim apostolima poslije svoga Uskrsnuća, da im se samo rijetko javljao i to da dovrši njihovo usavršavanje i da im govori o kraljevstvu Božjem: "... On im se javljao i govorio o kraljevstvu Božjem"(239).

216. B) Ići ćemo dakle u svijet samo zato, da u njemu vršimo direktno ili indirektno a p o s t o l a t, to znači da u nj unesemo n a č e l a i p r i m j e r e EVANDJELJA.

a) Ne smijemo zaboraviti, da smo svijetlo svijeta: "Vi ste svijetlo svijeta" (240). I ne praveći od svojih razgovora neke vrsti propovijedi (što bi moglo izgledati neumjesno) ocjenjivat ćemo u njima sve, osobe, dogadjaje i stvari u svijetlu Evandjelja. Mjesto da proglasimo sretnima bogataše i silnike, sasvim ćemo jednostavno podvući, da ima i drugog bogatstva i sreće, da su najsladji čisti užitci obitelji, da zadovoljstvo nakon ispunjene dužnosti tješi mnoge nesretnike, i da mirna savjest vrijedi više nego opojnost užitka. Nekoliko konkretnih činjenica, koje ćemo u vezi s time iznijeti, pomoći će da se to bolje shvati.

Ali svećenik u svojim razgovorima posebno djeluje p r i m j e r o m. Kad sve na jednom svećeniku, i riječi i držanje pokazuje jednostavnost, dobroćudnost, vedrinu i ljubav, jednom riječju svetost, tada on čini na one, koji ga gledaju i slušaju duboki dojam. Čovjek se nužno tada mora diviti onima, koji žive u skladu sa svojim uvjerenjem i počne cijeniti religiju, koja čovjeka napunja tako solidnim krepostima. Činimo dakle ono, što je rekao Spasitelj: " Tako neka svijetli vaša svijetlost pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega, koji je na nebesima "(241). Ali nisu samo svećenici pozvani na tu vrstu apostolata. Izgradjeni l a i c i u tom uspjevaju toliko bolje, što ima manje nepovjerenja prema utjecaju njihova primjera.

217. b) Posao je dakle izabranih ljudi i svećenika, da kršćane, one plašljivije, osokole da se bore protiv t i r a n i j e ljudskog obzira i protiv mode.

218. Dakle u principu sa svijetom n e m a k o m p r o m i s a. Naime u tom smislu, kako smo već i rekli, da ne pravimo nikakve ustupke, da mu se svidjamo ili da nas cijeni. Kako to s pravom kaže sveti Franjo Saleški (243): " Kakogod mi uradili svijet će nam uvijek navijestiti rat... Pustimo toga slijepca, Filotea: neka kriješti koliko ga volja, kao sova, da uznemiruje dnevne ptice. Budimo črvsti u svojim nakanama, ne prevrtljivi u svojim odlukama. Ustrajnost će nam pokazati, da li je bio gubitak sve to i sve ono dobro, koje smo žrtvovali Bogu i posvetili pobožnom životu"

3. Borba protiv djavla (244).

Opstojnost i razlog djavolske napasti.

219. Već smo vidjeli (br.67) kako je djavao, zavidan našim praroditeljima na sreći, naveo ih na grijeh i izvrsno uspio u svojim namjerama. I knjiga Mudrosti veli:" A po zavisti djavlovoj dodje smrt na svijet" (245). I od onda nije prestao da napada Adamove potomke i da im podmeće zanke. Pa iako je njegovo kraljevstvo dolaskom Spasiteljevim i njegovom pobjedom nad Sotonom znatno umanjeno,ipak ostaje sigurna istina,da se moramo boriti ne samo protiv tijela i svijeta, nego i protiv moći tame i nečistih duhova. To nam svjedoči i sveti Pavao:" Jer naša borba nije protiv krvi i tijelu, nego protiv poglavarstvima, protiv vlastima, proti upraviteljima tame ovoga svijeta, proti duhovima pakosti u vazdušnim visinama "(246). Sveti Petar usporedjuje djavla sa lavom, koji riče i obilazi okolo i traži, koga bi proždro: " jer protivnik vaša djavao, kao lav ričući obilazi i traži koga da proždere"(247).

220. Da Providnost dopušta ovakve napade, razlog je u općenitom pravilu, da Bog ne upravlja dušama samo direktno, nego i posredstvom sekundarnih uzroka, puštajući stvorenjima izvjesnu slobodu djelovanja. Uostalom, On nas opominje, da se čuvamo i šalje nam dobre andjele, posebno andjele čuvare u pomoć, da nas zaštite (br.186 sl), a da i ne govorimo o pomoći, koju nam daje Sam ili preko svojega Sina. Koristeći se tom pobjedom, odnosimo pobjedu nad djavlom. Učvršćujemo se u kreposti i stičemo zasluge za nebo. To čudno upravljanje Providnosti nam bolje pokazuje s koliko važnosti moramo voditi brigu za svoj spas i za svoje posvećenje, jer su tu zainteresirani i nebo i pakao i da se za našu dušu, a i u samoj duši, vode žestoke borbe izmedju nebeskih i paklenih moći, a u toj borbi ulog je vječni život. Da pobjedimo,pogledajmo, kako napada djavao.

Djavolska taktika.

221. A) Djavao ne može direktno utjecati na naše više moći, razum i volju, budući da je to svetište rezervirao Bog za sebe. Jedini Bog može zaći usred naše duše i pokrenuti sile naše volje, a da nam pri tom ne načini nikakve sile.

Ali djavao može direktno utjecati na naše tijelo, vanjska i nutarnja sjetila, posebno na maštu i pamćenje, kao i na strasti, kojima je sjedište u našoj senzitivnoj težnji. A prema tome i n d i r e k t n o utječe i na volju, koja, izazvana različitim pokretima sjetilnosti, daje svoj pristanak. Ipak, kako kaže sveti Toma, " ona ostaje posve slobodna, da pristane ili da se opre tim osjetilnim pokretima. Volja ostane uvijek slobodna, da se opre i da pristane na strasti" (248).

B) Uostalom, iako je moć djavlova zbilja velika na naše sjetilne sposobnosti i tijelo, ta mu je moć o g r a n i č e n a od Boga, koji ne dopušta nikada, da nas djavao kuša iznad naših sila:" Ali je vjeran Bog, koji vas ne će pustiti, da se iskušate većma, nego što možete, nego će učiniti s kušanjem po-

voljan izlaz, da mognete podnijeti" (249). Onaj dakle, koji se oslanja ponizno i pouzdano na Boga, siguran je da će pobijediti.

222. C) Ne treba držati, uči nas sveti Toma (250), da su sve napasti, koje podnosimo, djavolsko djelo. Mnogo ih se može rastumačiti s našom požudom, koju pobudjuju prošle navike, pa sadašnje nerazboritosti. "Nego svakoga kuša vlastita požuda i mami" (251). Bilo bi s druge strane nerazborito tvrditi, da on nema nikakva utjecaja, jer se to protivi očitom naučavanju Svetoga Pisma i Predaje. Njegova zavist prema ljudima i želja da ih sebi podloži, dovoljno tumače njegovu nasrtljivost i napadanje(252).

Kako ćemo dakle poznati djavlsku napast? - To je jako teško, jer nas i naša požuda zna strašno napadati. Ipak se može reći, da uvijek, kada je napast iznenadna, žestoka i kada dulje potraje, da tu ima i djavao svoj papak. Može se njegov utjecaj pretpostavljati i onda, kada napast baci dušu u duboku i dugotrajnu tugu, kad nam sugerira želju za prevelikim stvarima, izvanrednim ili prividnim mrtvenjima, osobito kada osjećamo u sebi jaki poriv, da ništa od svega toga ne kažemo svojem duhovnom vodji i da nemamo povjerenja u svoje poglavare(253).

Lijek protiv djavolskih napasti.

223. Ove su lijekove pokazali Sveci, a posebno sveta Terezija (254). A) Prvi je lijek ponizna i pouzdana m o l i t v a, da Bog bude uz nas i njegovi andjeli. Ako je Bog s nama, tko će protiv nas? Tko se dakle može usporediti s Bogom? "Tko je kao Bog?"

Ta molitva mora biti p o n i z n a, jer nema ništa, što tako brzo natjera u bijeg pobunjenog Andjela, koji, nakon što se je pobunio iz oholosti, nije nikada znao gajiti ovu kreposti: poniziti se pred Bogom i priznati, da smo nemoćni pobijediti bez Njegove pomoći, potpuno kvari oholog Andjela. Ona mora biti i p o u z d a n a: budući da je s našom pobjedom usko povezana i Božja slava, možemo imati puno pouzdanje u djelovanje njegove milosti.

Takodjer je dobro zazivati svetog M i h a j l a, koji je, nakon što je nad djavlom već odnio jednu sjajnu pobjedu, vrlo sretan da nadopuni svoju pobjedu u nama i po nama. Naš Andjeo Čuvar će mu pomoći u tom poslu, ako se pouzdamo i u Njega. Ali posebno ne smijemo zaboraviti moliti se Bl. D j e v i c i M a r i j i, koja ne prestaje svojom nogom gaziti glavu paklene zmije i veći strah zadaje djavlu, nego dobro opremljena vojska za bitku.

224. B) Drugo je sredstvo u borbi protiv djavla i njegovih napasti pouzdano primanje S a k r a m e n a t a i sakramentala. Ispovijed, budući da je to čin poniznosti, tjera djavla u bijeg. Odrješenje, koje primamo u ispovijedi, primijenjuje na nas zasluge Isusa Krista i po njemu postajemo neranjivi za njegove udarce. A Sveta Pričest, u kojoj dolazi u naše srce Onaj, koji je pobijedio sotonu, zadaje mu užasni strah.

I sami su s a k r a m e n t a l i: znak svetoga križa, liturgijske molitve, koje izmolimo s duhom vjere, u jedinstvu s Crkvom takodjer znatna pomoć. Sveta Terezija posebno preporuča blagoslovljenu vodu (255), možda zato, jer to

strašno ponizuje djavla, kada vidi, da je izigran tako običnim jednostavnim sredstvom kao što je to.

225. C) Zadnje sredstvo, koje možemo upotrijebiti jest p o t p u n i p r e z i r djavla. I to nam kaže sveta Terezija: "Često me napadaju ti prokletnici. Ali ja ih se ne bojim, jer osjećam, da se ne mogu ni maknuti bez Božjeg pripuštenja... Zapamtimo dobro, da oni uvijek, kad ih preziremo izgube svoju snagu a duša zadobiva nad njima sve veću moć. Oni uspjevaju samo protiv mlitavih duša, koje im predaju oružje. I protiv ovakovih oni pokazuju svoju moć" (256). Za ove ponosne duhove to je zbilja strašno poniženje, da vide kako ih prezire najslabije biće. Dakle, kako smo već rekli, oslanjajući se na milost i pomoć Božju, imamo pravo i dužnost, da ih preziremo: " Ako je Bog s nama, tko će protiv nas? Mogu oni lajati, ali ne mogu ugristi, osim ako im se nerazborito ili presmiono približimo i padnemo im u šake. Može lajati, ali ugristi samo onoga, koji to hoće".

Tako nam dakle ova borba, koju imamo da vodimo s djavlom, kao i sa požudom u svijetu, služi da očvrsnemo u svojem nadnaravnom životu i da po toj borbi u njemu napredujemo iz dana u da sve više.

Zaključak.

226. 1) Kršćanski je život, kako smo sada vidjeli b o r b a, i to mučna borba koja ima u sebi različitih peripetija, koja se završava smrću, a zalog joj je vječni život. Kako uči lijepo sveti Pavao u nama postoje d v a č o v j e k a:

a) Čovjek nanovo rodjeni, n o v i, s plemenitim, nadnaravnim, Božanskim težnjama, koje potiče u nama Duh Sveti, zahvaljujući zaslugama Isusovim i Presvete Djevice i Svetaca. S težnjama, kojima nastojimo odgovoriti stavljajući u pokret i djelo nadnaravni organizam, koji nam je Bog dao, pod utjecajem djelatne milosti.

b) Ali ima kraj toga i d r u g i čovjek, naravni, t j e l e s n i, stari čovjek sa zlim sklonostima, koje krštenje nije iskorijenilo iz naše duše. To je t r o s t r u k a p o ž u d a, koju imamo u sebi od prvog dana svoga rodjenja i koju svijet i djavao u nama potiču i pojačavaju, neprestana težnja, koja nas vuče na neurednu ljubav prema sjetilnim užitcima, za svojom vlastitom slavom i zemaljskim dobrima. Ta dva čovjeka se bore na život i smrt: ti j e l o ili stari čovjek želi i traži užitak, bez obzira na njegovu moralnost, a d u h ga neprestano opominje, da ima i zabranjenih i opasnih užitaka, koje treba žrtvovati dužnosti, tj. volji Božjoj. Ali budući da tijelo inzistira na svojim željama, volja, potpomognuta milošću, mora da ga mrtvi, a ako treba i da ga raspne. Kršćanin je dakle vojnik (257), atleta, koji se bori za neraspadljiv vijenac i to smrti.

227. 2) Ta je borba n e p r e s t a n a. Usprkos svih svojih napora, nikada se ne može posve otresti staroga čovjeka. Mi ga samo možemo oslabiti, svezati i u isto vrijeme ojačati novoga čovjeka protiv njegovih napadaj. U početku je dakle borba življa, žešća, a neprijateljske navale su češće i jače. Ali, već prema tome kako odnosimo pobjede,

svojim stalnim i energičnim naporima, naš neprijatelj slabi, strasti se smiruju i izuzevši izvjesne časove kušnje, koje Bog hoće da naš dovede do savršenstva, uživamo relativno mir, znak naše konačne pobjede. Milost je Božja, da imamo u tom uspjeha. Ali ne zaboravimo, da su milosti, koje su nam dane, milosti za borbu, a ne za mirovanje, ne zaboravimo, da smo borci, atlete, askete, i da se moramo, poput svetog Pavla, boriti do kraja, da zaslužimo svoju nagradu. " Dobar sam boj bojevao, trku svršio, vjeru očuvao. Uostalom meni je pripravljen vijenac pravde, koji će mi dati Gospodin u onaj dan, pravedni sudac..."(258). Na taj ćemo način usavršiti u sebi kršćanski život i zaslužiti mnogo zasluga.

§ 2. PORAST DUHOVNOG ŽIVOTA PO ZASLUGAMA (259)

228. U duhovnom životu napredujemo b o r b o m protiv svojih neprijatelja, ali još više z a s l u ž n i m činima, koje obavljamo svakoga dana. Svaki dobar čin, koji je slobodno učinjen u stanju posvetne milosti, ima u sebi trostruku vrijednost: z a s l u ž u j e, z a d o v o l j a v a, p r o s i, a sve je to važno za naš duhovni napredak.

a) Dakle prije svega takav čin ima vrijednost da z a s l u ž u j e i po njemu povećamo naš kapital posvećujuće milosti i svoja prava na nebesku nagradu. Na to ćemo se opet vratiti!

b) Ima nadalje svaki takav čin vrijednost, da z a d o v o l j u j e, a ta vrijednost u sebi uključuje tri elementa: 1. radi našega skrušenoga i poniženoga srca, Bog se umilostivljuje, postaje milostiv i sklon, da nam oprosti naše pogriješke. 2. Takav čin okajava i briše pogrešku po ulijevanju milosti u dušu. 3. Takav čin donosi sa sobom i zadovoljštinu, koja briše djelomično ili u cijelosti dug za naše grijehe, s obzirom na težinu, koja je skopčana s dobrim djelima. Te učinke, koji su tako divni, ne proizvode samo čini u pravom smislu riječi, nego i dragovoljno prihvaćanje nevolja i trpljenja ovoga života, kako nas to uči Tridedentinski Sabor (260). I on nadodaje, da je to velika oznaka Božje ljubavi. Ta što ima utješnije od činjenice, da se možemo okoristiti svim nevoljama života, da očistimo svoju dušu i da se posve sjedinimo s Bogom?

c) Konačno, svi ti čini imaju i p r o s b e n u vrijednost, utoliko što oni sadržavaju molbu za nove milosti, koja je upravljena neizmjernom Božjem milosrdju. Kako to lijepo opaža sveti Toma, ne molimo samo onda, kada na i z r i č i t i način upravljamo svoju molbu na Boga, nego i onda, kada svojim srcem ili svojim činom t e ž i m o k Njemu, tako da uvijek moli onaj, koji svoj cjelokupni život usmjeruje prema Bogu: "tako dugo čovjek moli, dok srcem, ustima ili djelom, teži k Bogu i tako uvijek moli, tko cijeli svoj život upravlja prema Bogu". (261). Taj polet i težnja prema Bogu, nije li doista neka molitva, uzdignuće duše k Bogu i vrlo uspješno sredstvo, da postignemo od njega za sebe i druge što želimo.

Za našu svrhu, koju želimo postići, bit će dovoljno izložiti nauku o zaslugama i to: n a r a v zasluga i u v j e t e,

koji im povećavaju vrijednost.

1. Narav zasluga

Tu ćemo vidjeti dvije stvari: što je zasluga, i kako naši čini postaju zaslužni.

Što je zasluga?

229. A) Zasluga u općenitom smislu je pravo na neku nagradu. Nadnaravna zasluga, o kojoj se ovdje radi, bit će dakle pravo na nadnaravnu nagradu, to znači na sudjelovanje na Božanskom životu, na milosti i na slavi. A budući da Bog nije dužan, da nam dade da sudjelujemo na njegovom Božanskom životu, mora postojati neko obećanje na kojem temeljimo svoje pravo na tu nadnaravnu zaslugu. Nadnaravna se zasluga dakle može ovako definirati:

T o j e p r a v o n a n a d n a r a v n u n a g r a d u, k o j a i z v i r e i z n a d n a r a v n o g d o b r a k o j e s m o s l o b o d n o u č i n i l i i B o ž j e g o b e ć a n j a n a t u n a g r a d u.

230. B) Razlikujemo dvije vrste zasluga: a) Zasluga u pravom smislu riječi (koja se zove: de condigno) kojoj pripada nagrada po pravici, jer izmedju čina i nagrade postoji neka stvarna jednakost.

b) nagrada ili zasluga iz doličnosti (de congruo), koja se ne temelji na strogoj pravednosti, nego na nekoj doličnosti i prikladnosti i sl., budući da je djelo samo u maloj nekoj mjeri u omjeru sa nagradom. Da dobijemo takvu približnu sliku o tom razlikovanju, možemo reći, da vojnik, koji se junački drži na bojnom polju ima strogo pravo na nagradu, ali samo koje d o l i k u j e, da ga pohvale u dnevnoj zapovijedi ili odlikuju.

C. Tridentinski Sabor uči, da djela čovjeka, koji je opravdan (u milosti), stvarno zaslužuju povećanje posvećujuće milosti, život vječni, i ako umre u tom stanju, postignuće slave (262).

231. D) Sjetimo se ukratko o p ć e n i t i h u v j e t a za zaslugu: Djelo, da bude zaslužno, mora biti slobodno. Ako netko radi prisiljen ili iz nužde, onda nema ni moralne odgovornosti za svoje čine.

b) Mora biti n a d n a r a v n o d o b r o, da bude u proporciji s nagradom.

c) i kada se radi o zasluzi u pravom smislu riječi, mora biti učinjena u s t a n j u m i l o s t i, jer baš po toj milosti stanuje i živi Krist u našoj duši i čini nas dionicama svojih zasluga.

d) Za vrijeme z e m a l j s k o g a života, tj. dok smo na putu, jer je Bog mudro odredio, da iza ove periode kušnja, kada možemo zaslužiti i ne zaslužiti, dodjemo na konac, u kojem se zauvijek ostaje u onom stanju, u kojem čovjek umre. Uz ove uvjete, koji se traže sa strane čovjeka, dolazi još i sa strane Gospodina Boga:

e) o b e ć a n j e, koje nam daje stvarno pravo na vječni život. Jer kaže sveti Jakob, da pravednik "...prima vijenac života, koji je Gospodin obećao onima, koji ga ljube" (263).

Kako zaslužni čini povećavaju milost i slavu.

232. Na prvi se pogled čini teško shvatiti, kako vrlo obični čini, općeniti i po biti svojoj prolazni, mogu zaslužiti vječni život. Ta se poteškoća ne bi mogla riješiti, kad bi ovi čini bili samo naši. Ali oni su zapravo djela u d v o j e, rezultat suradnje B o g a i l j u d s k e volje i tu je razlog njihove djelatnosti: Krunеći naše darove, Bog kruni i svoje darove, jer u našim zaslugama ima On pretežnu ulogu. Izložimo dakle, što u tome ima Bog, a što mi. Tako ćemo shvatiti bolje djelatnost i veličinu naših zaslužnih čina.

A) Bog je p r v o t n i i g l a v n i uzrok naših zasluga. " Ali nisam (radio) ja, nego milost Božja, koja je sa mnom" (264), kaže sveti Pavao. Pa On je stvorio naše sposobnosti, On ih je uzdigao u nadnaravni red, On ih usavršava po krepostima i darovima Duha Svetoga. Pa On nas, u djelatnoj milosti, koja nas pretječe i prati, potiče na dobro i pomaže nam, da ga i činimo. On je dakle prvotni uzrok, koji pokreće našu volju i daje joj nove snage, da može nadnaravno djelovati.

233. B) Ali naša s l o b o d n a v o l j a, odgovarajući na Božje poticaje radi pod utjecajem milosti i kreposti i postaje tako d r u g o t n i, ali stvarni i djelatni uzrok naših zaslužnih čina, jer smo suradnici Božji. Bez tog slobodnog pristanka, - nema zasluge! Na nebu ne stičemo više zasluga, jer tamo ne možemo ne ljubiti Boga, kojega jasno gledamo kao konačno dobro i izvor svoje sreće. Uostalom i sama naša suradnja je n a d n a r a v n a. Po milosti posvetnoj smo pobožanstvenjeni u svojoj biti, pa po ulivenim krepostima, i po darovima u svojim sposobnostima, a po djelatnim milostima u svojim činima. Postoji dakle stvarna proporcija između naših čina, koji su postali b o g o l i k i i milosti, koja je takodjer Bogu slični život ili slave, koja nije ništa drugo, nego vrhunac toga života. Bez sumnje, ti su čini prolazni, a slava je vječna. Ali, kao što i u naravnom životu, čini koji prolaze, ostavljaju u duši tragove i navike i duševna stanja, koja ostaju, pravo je, da i u nadnaravnom redu bude isto, i da naši kreposni čini, budući da u našoj duši stvaraju habitualnu dispoziciju ljubavi prema Bogu, budu i nagradjeni trajnom nagradom. A budući da je naša duša besmrtna, d o l i k u j e da i ova nagrada nema kraja.

234. C) Moglo bi se bez sumnje prigovoriti, da Bog, kraj sve te proporcije, nije obvezan, da nam dade tako veliku i tako trajnu nagradu, kao što su milost i slava. To rado dopuštamo i priznajemo, da nam Bog, u svojoj neizmjernoj dobroti daje i više nego zaslužujemo. On ne bi dakle bio nikako dužan, da nas učini dionicima vječnog blaženog gledanja, da nam to nije obećao. Ali On nam je to obećao isto, kao što nas je i preodredio za nadnaravni cilj. Na ovo obećanje nas potsjeća Sveto Pismo ne na jednom mjestu, gdje se vječni život prikazuje kao o b e ć a n a nagrada pravednicima i kao k r u n a p r a v d e: "Primit će vijenac života-" (265), " Uostalom, meni je pripravljen vijenac pravde, koji će mi dati Gospodin u onaj dan..." (2. Tim.4,8). Tako i Tridentinski Sabor izjavljuje, da je vječni život u isto vrijeme m i l o s t milostivo obećana od Isusa Krista, i n a g r a -

d a, koja se, s obzirom na obećanje Isusa Krista točno slaže s dobrim djelima i zaslugama (266).

235. Baš iz tog obećanja možemo zaključiti, da je zasluga u pravom smislu riječi, nešto o s o b n o: z a s e b e, a nipošto za druge, zaslužujemo milost i život vječni, jer se Božansko obećanje ne proteže dalje. Sasvim je drugo sa našim Poglavicom Isusom Kristom, koji je, budući da se stavio za moralnu glavu cijeloga čovječanstva zaslužio po svojoj posebnoj ulozi, za svakoga od svojih udova i to u strogom smislu.

Možemo isto tako zaslužiti i za druge, ali zasluge iz d o l i č n o s t i. I to je vrlo utješno, jer ta zasluga se nadovezuje na onu, koju zaslužujemo za sebe i tako nam omogućuje, da radeći na svom vlastitom posvećenju sudjelujemo u isto vrijeme i na posvećenju svoje braće.

Pogledajmo dakle uvjete, koji se traže, da se poveća vrijednost naših zaslužnih čina.

2. Uvjeti koji povećavaju zaslužne čine

236. Očito je, da se uvjeti tiču onih dvaju faktora, koji zajedno sudjeluju u provodjenju zaslužnih čina, tj. B o g a i n a s s a m i h. - Možemo računati na Božju dobrotu i darežljivost, koja je uvijek divan u svojim darovima. Naša se pažnja mora primarno odnositi na naše vlastite dispozicije. Pogledajmo, što može učiniti te zaslužne čine vrijednijima i boljima sa strane s u b j e k t a, koji zaslužuje i sa strane samoga z a s l u ž n o g č i n a.

Uvjeti sa strane subjekta.

237. Ima četiri takva uvjeta, koji doprinose porastu naših zasluga. To su: naš stupanj milosti ili ljubavi - naše jedinstvo sa Isusom - čistoća naše nakane - naša gorljivost.

a) S t u p a n j p o s v e t n e m i l o s t i. Da zaslužimo u p r a v o m s m i s l u, treba da smo u s t a n j u m i l o s t i. Dakle, što više posjedujemo milosti, to smo više, pretpostavivši da je sve drugo jednako, sposobni da zaslužujemo. Bez sumnje, neki su teolozi to nijekali, pod izlikom, da ova količina milosti ne utječe uvijek na naše čine, da budu bolji i da svete duše kadkada rade nemarno i nesavršeno. Ali ova je nauka, koju mi zastupamo, općenita.

1. Pa doista vrijednost čina i medju ljudima ovisi velikim dijelom o d o s t o j a n s t v u osobe, koja ga izvodi i o njezinom u g l e d u u očima onoga, koji je mora nagraditi. A to što pretstavlja dostojanstvo kršćanina i njegov ugled u Srcu Božjem, jest baš stupanj milosti ili Božanskog života, na koji je uzdignut. Baš u tome i jest razlog, da Sveci na nebu ili na zemlji imaju moć tako silnog zagovora. Ako dakle posjedujemo uzvišeniji stupanj milosti, slijedi, da u očima Božjim vrijedimo više, nego oni, koji je imaju manje, da mu se više svidjamo i da su prema tome naši čini plemenitiji, Bogu ugodniji, a prema tome i zaslužniji.

2. Uostalom o p ć e n i t o će i normalno taj stupanj milosti imati na savršenost naših čina veliki utjecaj.

Živeći obilnijim nadnaravnim životom, ljubeći Boga savršenijom ljubavi, svakako smo u stanju bolje obavljati svoje čine, u njih unijeti više ljubavi i biti odvažniji u svojim žrtvama. A po priznanju sviju, ovakve dispozicije sigurno umnožavaju naše zasluge. I neka nitko ne kaže, da se kadkada dogadja i protivno. To je tada i z n i m k a, a ne općenito pravilo, i mi smo s time računali, kad smo nadodali: ako je sve drugo jednako (u definiciji).

I kako je ta nauka u t j e š n a ! Umnožavajući svoje zaslužne čine, svaki dan povećavamo svoj k a p i t a l milosti. Ovaj nam kapital opet sa svoje strane omogućuje, da s više ljubavi obavljamo svoje poslove, a ovi su opet zato vrijedniji da povećaju naš nadnaravni život: "... i tko je pravedan, neka još čini pravdu, i tko je svet, neka se još posvećuje" (Apoc. 22,11).

238. b) Naš stupanj j e d i n s t v a s Isusom je takodjer uvjet sa strane subjekta za porast milosti. To je očevidno. Izvor naše zasluge jest Isus Krist, začetnik našeg posvećenja, glavni zaslužni princip svih nadnaravnih dobara, glava otajstvenoga tijela, kojemu smo mi udovi. I što smo bliže izvoru, više i primamo od njegove punine. Što se više približujemo začetniku svake svetosti, više primamo i milosti. Što smo više sjedinjeni s g l a v o m , više primamo od nje snage života. Ne kaže li nam to sam Spasitelj u onoj svojoj lijepoj usporedbi sa vinogradom: "Ja sam čokot, vi ste loze... onaj, koji ostaje u meni i ja u njemu, taj rodi mnogi rod" (267). Sjedinjeni s Isusom kao loze s čokotom, primamo toliko više B o ž a n s k o g soka, koliko smo stalnije, aktuelnije i uže sjedinjeni s ovim Božanskim Čokotom. I to je razlog, zašto su gorljive duše ili koje su htjele to postati uvijek tražile sve intimnije i intimnije jedinstvo sa Isusom. Eto, zašto Crkva traži da sve svoje čine obavljamo po Njemu, s Njime i u Njemu, jer On želi biti naš suradnik, u Njemu - in Ipso, to znači Njegovom jakošću, njegovom snagom, a posebno Njegovim nakanama, tj. da ih nemamo drugih, osim onih, koje On ima.

Tada istom Krist živi u nama, nadahnjuje naše misli, želje, čine, tako da možemo reći sa sv. Pavlom: "A ja živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist..." (269). Posve je jasno, da oni čini, koje smo izvršili pod utjecajem i sudjelovanjem Kristovim, koja oživljava, s Njegovom svemogućom suradnjom imaju neisporedivo veću vrijednost nego oni, koje smo sami učinili. Dakle u praksi, često se sjediniti, posebno na početku svojih poslova, s Isusom Kristom, i s Njegovim savršenim nakanama, s punom sviješću, da smo nesposobni učiniti nešto dobra sami po sebi i imati neograničeno pouzdanje, da On može pomoći našoj slabosti, vrlo je važan uvjet za uvećavanje milosti.

239. c) Č i s t a n a k a n a ili s a v r š e n i m o t i v radi kojega djelujemo je treću uvjet važan za povećavanje milosti i zaslužnih djela. Da naša djela budu zaslužna, potrebno je, kažu teolozi, da su inspirirana nadnaravnim motivom straha, nade ili ljubavi. Sveti Toma kaže, da moraju biti izvedena pod nekim utjecajem ljubavi, makar v i r t u a l n o, činom ljubavi prema Bogu, koji smo prije probudili i čiji utjecaj još uvijek traje. Ali nadodaje, da tom uvjetu udovoljavaju svi, koji

su u stanju milosti i izvršavaju koji slobodni i dopušteni čin: Onima, kojinsu u milosti svaki čin je zaslužan ili gubitak zasluge." (270). Svaki se dobar čin svodi na neku krepost. A svaka je krepost upravljena prema ljubavi, budući da je ljubav kraljica, koja upravlja sve kreposti, kao što je volja kraljica svih naših sposobnosti. Ljubav, uvijek aktivna, upravlja prema Bogu sve naše čine i oživljava sve naše kreposti, oblikujući ih.

Ipak, želimo li, da naši čini budu zaslužni, koliko je to god moguće, treba čista nakana, mnogo savršenija, i više aktuelnija. Nakana ima glavnu ulogu u našim poslovima, to je o k o , koje ih osvijetljuje i ravna prema cilju, d u š a, koja ih inspirira i daje im vrijednost u Božjim očima: " Ako je oko tvoje zdravo, onda sve tvoje tijelo ima svijetlo" A tri elementa daju našim nakanama posebnu vrijednost.

240. 1) Budući da je l j u b a v kraljica i forma svih kreposti, svaki čin, kojeg inspirira ljubav prema Bogu i bližnjemu ima mnogo više zasluga, nego onaj, kojega inspirira strah ili nada. Vrlo je dakle važno, da svi naši čini budu obavljeni i z l j u b a v i. Tako oni postaju, pa i oni najobičniji (kao odmor i jelo) čini ljubavi, tako da imaju udjela na vrijednosti one kreposti, a da ne gube svoju vlastitu. Jesti, da osvježim svoje snage, jest častan motiv i on je za jednog kršćanina zaslužan. Ali obnoviti i osvježiti svoje snage u tom vidu, da bolje radim za duše i Boga, jest viši motiv ljubavi, koji oplemenjuje taj čin i daje mu mnogo veću zaslužna vrijednost.

241. 2) Budući da čini pojedinih kreposti, koje oblikuje ljubav, ništa ne gube od svoje vlastite vrijednosti, iz toga slijedi, da će jedan čin, koji je učinjen iz više nakana biti u isto vrijeme mnogo zaslužniji. Tako će na primjer čin poslušnosti prema poglavarima, koji je učinjen iz dvostrukog motiva: s jedne strane radi poštovanja njihova auktoriteta, a s druge strane iz ljubavi prema Bogu, kojega gledamo u njima, imati dvostruku zaslugu: poslušnosti i ljubavi. Jedan te isti čin može tako imati trostruku, četverostruku vrijednost. Mrzeći i žaleći svoje grijehe, jer sam njima uvrijedio Boga, mogu imati nakanu da vježbam u isto vrijeme kajanje, poniznost i ljubav prema Bogu. Taj je čin trostruko zaslužan. Korisno je dakle staviti si nekoliko nadnaravnih nakana. Ali ne treba u tom pretjeravati, pa se gubiti u izmišljanju mnogih nakana. To naime uznemiruje duh. Treba prihvatiti one, koje nam se nameću kao od sebe, i sve ih podrediti ljubavi prema Bogu - to je način, da rastemo u milosti i da sačuvamo mir svoje duše.

242. 3) Budući da je ljudska volja promjenljiva, jako je važno da često svoje nakane, izričitoističemo i da ih a k t u a l n o budimo, tj. baš za vrijeme ili neposredno prije čina. Inače se lako dogodi, da jedan čin, koji je započeo iz ljubavi prema Bogu, nastavimo pod utjecajem znatiželje, senzualnosti, sebeljublja, pa tako izgubi dio svoje vrijednosti. Kažemo samo j e d a n dio, jer one naknadne nakane ne poništavaju potpuno onu prvu, čin prema tome ne prestaje biti nadnaravan i zaslužan u svojoj cjelini. Kad ladja plovi iz Bresta u New-York, nije dosta samo jedamput upraviti pramac broda prema tome gradu.

Budući da plima i oseka, vjetrovi i struje utječu na ladju i nastoje je skrenuti s puta, potrebno je neprestance upravljati kormilom prema cilju. Tako je i s našom voljom. Nije dosta, da je usmjerimo jedamput, štoviše, nije dosta ni svakoga dana, da je upravimo prema Bogu. Ljudske je strasti i vanjski utjecaji brzo skrenu s pravoga puta. Treba dakle često izričitim činom upravljati je prema Bogu i prema Ljubavi. Tada naše nakane ostaju trajno nadnaravne, štoviše savršene, a vrlo zaslužne, posebno, ako tome nadodamo i gorljivost u činima.

243. d) I j a č i n a i l i g o r l j i v o s t, kojom djelujemo utječe na povećanje zasluga. Može netko raditi, pa i onda, kada dobro radi, kao da hoće i ne će s malo truda i napora, a može opet svim svojim snagama, koristeći svu aktualnu milost, koja mu je dana na raspologanje. Očito je, da će i rezultat u ta dva slučaja biti posve različit. Ako netko radi, nee h a j n o, stiče samo malo zasluga, a kadkada je i kriv za koji laki grijeh, - koji uostalom ne ruši svu zaslugu, - ako naprotiv čovjek moli, radi ili se žrtvuje, č i t a v om svojom d u š o m, svaka od tih akcija zaslužuje znatnu količinu posvetne milosti. Ne ulazeći u hipoteze, o kojima se dade raspravljati, može se sigurno reći, da Bog, koji stostruko nagradjuje svaki čin, koji je učinjen za njega, gorljivu dušu obasipa svaki dan velikim brojem milosti, i tako postaje za kratko vrijeme v r l o s a v r š e n a, kako to zapaža knjiga Mudrosti: " Rano svršivši, ipak je živio mnogo godina" (271). Kolika je u toma pobuda za gorljivost i koliko vrijedi muka, da obnavljamo često svoje napore i to odvažno i ustrajno!

Uvjeti sa strane **objekta** ili samoga čina.

244. Ne povećaju zasluge samo uvjeti, koji se tiču subjekta, odnosno čovjeka, koji ih stiče, nego i sve okolnosti, koje mogu naš čin učiniti savršenijim. Ima ih četiri glavne:

a) V r i j e d n o s t objekta ili čina, koji se obavlja utječe na umnožanje zasluge. Postoji red medju krepostima; tako su t e o l o š k e kreposti savršenije, nego m o r a l n e. Prema tome su čini vjere, ufanja a posebno ljubavi savršeniji i zaslužniji, nego čini razboritosti, pravednosti, umjerenosti i t.d. Ali, rekli smo već, i ovi posljednji mogu po nakani postazi čini ljubavi i participirati na njezinoj specijalnoj vrijednosti. Isto su tako r e l i g i o z n i čini, koji direktno idu za slavom Božjom, savršeniji od onih čina, kojima je direktna svrha naše posvećenje.

b) Kod n e k i h č i n a može k o l i č i n a utjecati na povećanje zasluga. Tako, ako je sve drugo jednako dar od 1000 Dinara će biti zaslužniji, nego dar od 0,50 din. Ali, ako se radi o r e l a t i v n o j količini, tada dva novčića one udovice, koja se odriče onoga, što je i njoj samoj potrebno, vrijedi moralno više, nego bogata ponuda onoga, koji se time odriče jednoga dijela svoga suviška.

c) T r a j n o s t takodjer čini djelo zaslužnijim: moliti, podnositi jedan sat više vrijedi, nego to raditi samo pet minuta, jer više vremena zahtijeva više napora i ljubavi.

245. d) T e ž i n a č i n a, ne u sebi samomu, nego u

koliko traži više ljubavi prema Bogu, energičniji n a p o r, bolje p o r d u e š e n i ako ne proizlazi iz aktualne nesavršenosti volje, povećava i zaslugu. Tako je na primjer, oprijeti se ž e s t o k o j napasti veća zasluga, nego se oprijeti l a g a n o j. Vježbati se u b l a g o s t i, ako je čovjek temperamentan, sklon s r d ž b i i kojeg često izaziva na srdžbu njegova okolina, mnogo je teže i zaslužnije, nego ako to radi čovjek, koji je po svojoj naravi tih i plašljiv, i koji je okružen dobrim osobama.

Ne valja medjutim zaključiti iz toga, da ona stanovita lakoća, koja je stečena mnogim kreposnim činima, nužno umanjuje zaslugu. Ako se čovjek ovom lakoćom koristi tako, da povećava nadnaravni napor, onda ona ide u prilog intenzitetu ili g o r l j i v o s t i toga čina, pa se onda s toga naslova uveća i zasluga, kako smo to prije rekli. Isto kao što d o b a r r a d n i k, koji se usavršuje u svom zanatu, izbjegava svaki gubitak vremena, štedi materijal i snagu i ostvaruje mnogo više profita s manje muke, tako i kršćanin, koji se zna dobro služiti sredstvima posvećenja, izbjegava gubljenje vremena, mnogo beskorisnih napora i s manje muke, zaslužuje više zasluga. Sveci, koji su se vježbali u krepostima, pa lakše od drugih budili čine poniznosti, poslušnosti, religije, nemaju za to manje zasluga, jer su se oni lakše i češće vježbali u ljubavi prema Bogu. I dalje oni nastavljaju da se trude, da se žrtvuju, u svim prilikama, gdje je to potrebno. Jednom riječi, teškoće povećavaju zaslugu, ne ukoliko je to neka zapreka, koju treba svladati, nego ukoliko nas one potiču na veću gorljivost i na v e ć u l j u b a v (272).

Nadodajmo na kraju, da ovi uvjeti sa strane objekta utječu stvarno na zaslugu samo utoliko, ukoliko smo ih prihvatili i slobodno htjeli i ukoliko na taj način utječu na savršenost naših nutarnjih dispozicija.

3. Potreba i način kako posvećivati svoje čine

246. Zaključak, koji nam se nameće jest p o t r e b a posvećenja svih svojih čina i svakog pojedinog, pa i onih najobičnijih. To smo već rekli, svi mogu biti zaslužni, ako ih obavljamo iz nadnaravnih motiva u jedinstvu sa Radnikom iz Nazareta, koji nije prestao, ni radeći u radionici zasluživati za nas. A ako je to tako, koliko li možemo napredovati samo u jednom danu! Već od prvog časa dana, pa sve do večernjeg lijeganja ima na s t o t i n e čina, koje možemo smatrati zaslužnima, koje duša prihvaća i plemenito izvrši. Jer nije samo zasluga svaki čin za sebe, nego su isto tako zaslužna djela, po kojima Bog i njegova milost raste u našoj duši, svaki napor, koji činimo, kad rad dulje traje, da ga izvodimo što bolje, na primjer, da otjeramo rastresenost pri molitvi, da svoju pažnju skrenemo na posao, da izbjegnemo koju manje ljubeznu riječ, da učinimo bližnjemu ma i najmanju uslugu.

247. Može se dakle slobodno reći, da nema sredstva, koje bi bilo e f i k a s n i j e, koje bi bilo p r a k t i č n i j e, i koje bi bolje odgovaralo s v i m a, za posvećenje, nego je: stavljati na nadnaravnu bazu svaki svoj čin. Ovaj je način sam po sebi dosta, da uzdigne dušu

na visoki stupanj svetosti. Svaki naš čin pretstavlja tada sjetvu m i l o s t i, jer po njemu ona niče i raste u našoj duši, i sjetvu s l a v e, jer u isto vrijeme svaki naš čin povećava i naša prava na nebesko blaženstvo.

248. P r a k t i č n i n a č i n da pretvorimo sve svoje čine u zasluge, jest taj, da se s a b e r e m o prije svoga posla, da p o z i t i v n o o d b i j e m o svaku naravnu ili lošu nakanu i da se s j e d i n i m o s našim Uzorom, Božanskim Spasiteljem i našim Posrednikom, s osjećajem vlastite nemoći i da p o N j e m u po- vjerimo svoj čin Bogu n a N j e g o v u s l a v u i z a d o b r o d u š a. Tako prikazivanje naših čina, ako ga često ponavljamo, pretstavlja čin samoprijegora, poniznosti, ljubavi prema našem Spasitelju, ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. To je s k r a ć e n i put k savršenstvu (273). A da do savršenost dodjemo što uspješnije, na raspologanju su nam i S a k r a m e n t i.

§ 3. PORAST DUHOVNOG ŽIVOTA PO SAKRAMENTIMA (274)

249. Osim po zaslužnim činima, koje obavljamo svakoga časa, možemo rasti u milosti još i čestim primanjem svetih Sakramenata. To su vidljivi znakovi, ustanovljeni od Isusa Krista, koji o z n a č u j u i d e j u, milost (nevidljivu) u dušama. Budući da je Bog znao, koliko na čovjeka utječu i koliko je povezan s vanjskim stvarima, htio je u svojoj neizmjernoj dobroti, povezati svoju milost uz vidljive stvari i čine. Vjera nas uči, da Sakramenti s a d r ž a v a j u milost, koju o z n a č u j u i da je d a j u svima, koji joj ne stavljaju zapreke. (275) I to ne s a m o radi dispozicija onoga, koji ih prima, nego ex opere operato, kao instrumentalni uzroci milosti, dok Bog, posve jasno, ostaje p r i m a r n i uzrok, a Isus zaslužni uzrok.

250. Svaki Sakramenat proizvodi osim redovite, posvetne milosti, još i milost, koja je vlastita dotičnom Sakramentu, a zove se s a k r a m e n t a l n a. Ona se specifično ne razlikuje od prve, ali nadodaje sveti Toma i njegova škola ima svoju p o s e b n u s n a g u odredjenu zato, da proizvodi učinke u vezi sa svakim sakramentom. Ili u svakom slučaju, prema priznanju sviju, p r a v o n a p o s e b n e a k t u a l n e m i l o s t i, koje će nam Bog dati u zgodno vrijeme, da lakše ispunimo dužnosti, koje nam se nameću primanjem pojedinog sakramenta. Tako nam na primjer Sakramenat svete Potvrde daje i posebno pravo da primimo aktualne milosti nadnaravne snage, da se borimo protiv ljudskog obzira i da ispovijedamo svoju vjeru pred i protiv sviju.

Moramo promotriti i paziti na četiri stvari:

1. Sakramentalna milost
2. Potrebni uvjeti za dobro primanje Sakramenata
3. Uvjeti da se dobro okoristimo Sakramentom Pokore
4. Uvjeti za dobro primanje Svete Pričesti.

1. Sakramentalna milost

Sakramenti nam daju posebne milosti, koje su potrebne ob-
zirom na različite etape, kojima prolazimo u svojem životu.

251. a. U k r š t e n j u dobivamo milost duhovnog pre-
porođenja, čisti nas od istočnoga grijeha, po njemu se rađamo
na život milosti i po njemu je u nama stvoren n o v i č o-
v j e k, preporođeni čovjek, koji živi životom Kristovim. Pre-
ma lijepoj nauci svetoga Pavla, po krštenju smo ukopani s Isu-
som Kristom (to je nekada označavalo krštenje uronjavanjem) i
uskrisujemo s njime na novi život: "Ili zar ne znate, da smo
svi mi, koji smo kršteni u Krista Isusa, u smrt Njegovu kršte-
ni? S njim smo dakle ukopani s krštenjem u smrt, da kao što
uskrsnu Krist od mrtvih slavom Očevom, tako i mi u novom živo-
tu da hodimo" (276). Posebna dakle ili sakramentalna milost,
koja nam je ovdje dana sastoji se u tom: 1. milost u m i r a-
n j a g r i j e h u, d u h o v n o g r a s p e ć a, što nam
omogućava, da se borimo i svladavamo loše težnje staroga čo-
vjeka, 2. milost p r e p o r o đ e n j a, koja nas ucijeplju-
je u Isusa Krista i čini dionicima Njegova života, po kojoj
možemo živjeti prema osjećajima i primjerima Isusa Krista i
tako biti potpuni kršćani. Odatle i izvire za nas dužnost, da
se borimo protiv grijeha i njegovih uzroka, da se priklanjamo
uz Isusa i da nasljedujemo Njegove kreposti.

252. b. Po P o t v r d i postajemo v o j n i c i
Kristovi. Ona nadodaje milosti krštenja još jednu posebnu mi-
lost s n a g e, da odvažno ispovijedamo svoju vjeru protiv
svih neprijatelja, a posebno protiv ljudskog obzira, koji je
zapreka za tako veliki broj ljudi, da izvršuju svoje vjerske
dužnosti. I zato su nam oni darovi Duha Svetoga, koje smo pri-
mili već na krštenju, onoga dana, kada smo primili svetu Potvr-
du, dani na jedan posebniji način, da osvijetljuju našu vjeru,
da je učine življom i dubljom i da u isto vrijeme jačaju i na-
šu volju protiv svih njezinih slabosti. Odatle potreba, da ga-
jimo darove Duha Svetoga, napose one, koji se odnose na krš-
ćansku muževnost.

253. c. E u h a r i s t i j a hrani našu dušu, koja,
kao i tijelo, treba da se hrani, da živi i da jača. Dakle, da
se hrani Božanski život, treba nam ništa manje nego B o ž a n-
s k a h r a n a. To je Tijelo i Krv Isusa Krista, Njegova du-
ša i Njegovo Božanstvo, koje će nas pretvarati u druge Kriste,
jer u nas unosi Njegov duh, Njegove osjećaje, Njegove kreposti,
a posebno Njegovu Ljubav prema Bogu i prema ljudima.

254. d. Ako po nesreći velikim grijehom izgubimo život
milosti, Sakramenat I s p o v i j e d i p e r e naše po-
grješke, u krvi Isusa Krista, čijom nam se krepošću daje od-
rješenje, samo ako smo se iskreno pokajali i odlučili preki-
nuti s grijehom, kao što ćemo to uskoro izložiti (br.262).

255. e. A kada smrt kucne na naša vrata, trebamo okre-
pe u svojoj tjeskobi i strahu, koji nas spopada radi naših
prošlih pogrešaka, sadašnje slabosti i Božjega suda. B o-
l e s n i č k o p o m a z a n j e, izlijevanjem svetoga u-
lja na naša glavna sjetila, izlijeva u našu dušu u isto vri-
jeme milost o l a k š a n j a i d u h o v n e okrepe, ko-
ja nas oslobađa od ostataka grijeha, oživljava naše pouzda-

nje, i oboružava nas protiv zadnjih navala neprijateljskih i u nama budi iste osjećaje, koje je imao sveti Pavao, koji se je, nakon što je dobar boj bio, veselio nagradi, koja ga je čekala. Vrlo je dakle važno tražiti i primiti taj Sakramenat, kada je čovjek jako bolestan, da on proizvede sve svoje učinke i da nam, ako se tako Bogu sviđa, vrati zdravlje. I vrlo je okrutno od onih, koji dvore bolesnika, da kriju pred njim težinu njegova slučaja i da odgađaju vrijeme za primanje toga tako utješnog sakramenta.

Ovi sakramenti dostaju, da posvećuju pojedinca u njegovom privatnom životu. Druga ga dva posvećuju u njegovu odnosu prema d r u š t v u. Sveti Red daje Crkvi dostojne službenike, a Ženidba posvećuje obitelj.

256. f. S v. R e d ne daje službenicima Crkve samo m o ć i čudesnu vlast, da mogu pretvarati Kruh u Kristovo Tijelo, dijeliti sakramente i poučavati Njegovu nauku, nego i m i l o s t, da se mogu tim svojim ovlastima sveto služiti, posebno daje žarku ljubav prema Euharistijskom Bogu i prema dušama, uz čvrstu volju žrtvovati se i posve se iscrpsti za ta dva plemenita cilja. Na koji stupanj svetosti moraju svećenici težiti, reći ćemo kasnije.

257. g. Za posvećenje obitelji, temeljne stanice ljudskoga društva, sakramenat Ž e n i d b e daje mladencima milosti, koje su im tako potrebne, milost potpune i stalne vjernosti, vjernosti, koja je tako teška za nepostojano ljudsko srce. Daje milost, da poštuju svetost svoje bračne zajednice, unatoč protivnih napasti sa strane požude. Daje milost, da se posvete svim žarom kršćanskom odgajanju svoje djece.

258. U svakoj dakle životnoj prilici, koja je važnija, za svaku dužnost individualnu i socijalnu, imamo mogućnosti, da porastemo u posvetnoj milosti, koja nam je dana. A da ta milost i djeluje, svaki na m sakramenat daje još i pravo na d j e l a t n e m i l o s t i, koje će nas poticati, da se vježbamo u krepostima, u kojima se moramo vježbati, i daju nam nadnaravnu snagu, da to i činimo. Na nama je da odgovorimo na to dispozicijama, koliko je moguće savršenijima.

2. Potrebni uvjeti za dobro primanje Sakramenata

Budući da obilje milosti, koje u nama proizvode sakramenti, ovisi u isto vrijeme i od B o g a i o d n a s s a m i h, (277) pogledajmo, kako je možemo povećati i s jedne i s druge strane.

259. A. Bog je bez sumnje posve slobodan u djeljenju svojih darova. On dakle može po Sakramentima dijeliti više ili manje milosti, već prema nacrtima njegove Božanske dobrote i Mudrosti. Ali ipak, postoje stanoviti Zakoni, koje je On sam postavio i koje i On sam sluša. Tako nam On često i često kaže, da On ništa ne može odbiti dobro obavljenoj m o l i t v i: "Ištite i primit ćete, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se" (278), posebno, ako se molitva oslanja i na zasluge Isusa Krista: "U istinu vam kažem, štogod zamolite Oca u ime moje, dat će vam" (278). Ako dakle molimo ponizno i žarko, u jedinstvu s Isusom Kristom, da postignemo obilniju milost, u času primanja sv.Sakramenta, i postići ćemo je.

260. B. S n a š e s t r a n e dvije su stvari važne za primanje sakramenata, da primimo obilniju sakramentalnu milost: to su p o b o ž n e ž e l j e prije primanja sakramenata i ž a r u času, kada ih primamo.

a/ Ž a r k a ž e l j a primiti sakramenat sa svim plodovima, otvara i širi našu dušu. To je primjena općenitog principa, kojeg je postavio naš Božanski Spasitelj: "Blaženi, koji gladuju i žeđaju pravde, jer će se nasititi" (279). Gladovati i žeđati sv.Pričesti, Ispovijedi, Odriješenja znači otvoriti šire svoju dušu Božanskom utjecaju i onda će Bog nasititi izgladnjele naše duše. "Gladne napuni dobara" (280). Budimo dakle, poput Danijela, ljudi želje i crpimo iz izvora žive vode, a to su Sakramenti.

b/ Ž a r će samo pomoći tome, da jače otvorimo svoju dušu. Doista je plemenita dispozicija ništa ne odbiti Bogu, pustiti Ga da radi puninom svoje kreposti, i surađivati s Njime svom svojom snagom. Takva dispozicija čisti našu dušu, proširuje ju i čini je prikladnijom za izlijeve milosti, poslušnijom za djelovanje Duha Svetoga i aktivnijom da na nj odgovori. Iz te međusobne suradnje izviru plodovi i to obilni plodovi posvećenja.

261. Ovdje bismo mogli nadodati, da svi uvjeti, po kojima naša djela postaju zaslužnija, (gledaj br. 237) usavršavaju na isti način i dispozicije, koje se traže kod primanja Sakramenata i tako povećavaju mjeru milosti, koja nam je dana. To ćemo uostalom bolje shvatiti, kada taj princip apliciramo na Ispovijed i svetu Pričest.

3. Uvjeti da se dobro okoristimo sakramentom Pokore

Sakramenat Ispovijedi, rekli smo, čisti našu dušu u krvi Isusa Krista, samo ako smo dobro disponirani da naša i s p o v i j e d bude dobra i p o k a j a n j e iskreno i istinito;

Ispovijed

262. <u>A. Nekoliko riječi o velikim grijesima.</u> O ispovijedanju velikih grijeha govorimo samo uzgred, jer je o tome bilo govora u Moralci (281). Ako je koja duša, koja teži k savršenosti, počinila po svojoj nesreći u času slabosti koji veliki grijeh, mora te grijehe iskreno, sasvim jasno ispovijediti, odmah na početku ispovijedi, bez umatanja u druge mnogobrojne male grijehe, reći im točno i iskreno b r o j i v r s t u, pokazati u z r o k e svojih padova, i uporno tražiti potrebni l i j e k za ozdravljenje. Posebno treba u tom slučaju imati d u b o k o k a j a n j e i č v r s t u o d l u k u izbjegavati u budućnosti ne samo same grijehe, nego i p r i l i k e i u z r o k e, koji su nas doveli u propast. I nakon što nam je Bog grijeh oprostio, treba da u duši ostane ž i v i i s t a l n i o s j e ć a j p o k a j a n j a, srce skrušeno i poniženo, sa živom željom n a d o k n a d i t i počinjeno zlo strogim i umrtvljenim životom, žarkom i plemenitom ljubavlju. Tada takva pogreška, koja je samo pojedinačna i koju smo odmah uklonili i nadoknadili nije nikakva trajnija zapreka u

duhovnom napretku, jer ona više ne ostavlja nikakvih tragova u duši.

263. B. Svojevoljni maleni grijesi. Što se tiče l a g a n i h grijeha, ima ih dvije vrste: jedni, koje čovjek počinja s v o j e v o l j n o, znajući da se to Bogu ne sviđa, i pretpostavljajući za taj čas svoju volju Božanskoj volji. Drugi opet, koje čovjek počinja i z n e n a d a, lakoumno, iz s l a b o s t i, radi pomanjkanja b u d n o s t i ili odvažnosti i koje odmah žali s čvrstom odlukom, da ih više ne učini. P r v i su veoma ozbiljna zapreka za savršenost, napose, kad ih čovjek počinja često, i kad je uz njih povezan, na primjer kad čovjek svojevoljno podržava male pizme ili navika nepromišljenog suda, ogovaranja, ako podržava naravne sjetilne afekcije (sklonosti), ili još prianja uz svoj sud i uz svoju vlastitu volju. To su k o n o p i, koji nas vežu uz zemlju, i koji nam ne daju da upravimo svoj žar prema Božanskoj ljubavi. Kada čovjek ne će sasvim svojevoljno da žrtvuje radi Boga svoje željice, svoje naklonosti, očito je, da tada ne može očekivati od Njega izbor Njegovih milosti, koje nas jedine mogu dovesti do savršenosti.

Važno je dakle, da se čovjek oslobodi takvih pogrešaka pod svaku cijenu. Da u tom bolje uspije, treba postepeno uzeti različite v r s t e ili kategorije, na primjer najprije pogrješke protiv ljubavi, zatim one protiv poniznosti, protiv kreposti vjere i t.d. Zatim je važno optuživati se za one stvari, koje smo zapazili, napose za one, koje nas više ponižavaju, za u z r o k e radi kojih pada čovjek u takve grijehe i stvoriti odluku, koja će se odnositi na te uzroke, govoreći sam sebi, da ih svakako želi izbjegavati. Tako će svaka Ispovijed biti korak dalje prema savršenstvu, napose, ako čovjek pazi posebno na to, da probudi p o k a j a n j e, kako ćemo to za malo reći.

264. C. Ne svojevoljni maleni grijesi. Kad smo obračunali sa svojevoljnim malim grijesima, onda treba prijeći na nesvojevoljne. Ne zato, da ih posve iskorijenimo (jer to nije moguće), nego da im s m a n j i m o b r o j. Ali tu se još traži, da se posao r a z d i j e l i. Može se doduše čovjek optuživati za sve grijehe, kojih se sjeća, ali on to čini prebrzo, da bi mogao inzistirati posebno na jednoj vrsti pogrešaka. Zanimat će se na primjer postepeno svojim rastresenostima u molitvama, pogreškama, koje se protive čistoći nakana, manjkavostima u ljubavi...

U ispitivanju savjesti i u ispovijedi ne smije se čovjek zadovoljiti da kaže: bio sam rastresen u svojim molitvama (to ne kaže ispovijedniku baš ništa), nego treba reći: bio sam rastresen ili nemaran posebno u toj i toj vježbi ili pobožnosti i to zato, jer se nisam sabrao prije početka - ili: jer nisam imao smjelosti, da naglo i energično otklonim lutanje mašte, čime se udaljila od predmeta, - ili: jer nisam bio, nakon što sam dobro započeo, odlučan i nisam ustrajno nastavio. Drugi put će se opet čovjek tužiti, da je bio dugo rastresen radi toga, što je mislio na studij, na svoga subrata, na kakvu svoju mržnju ili srdžbu, koju nije svladao i t.d. I tako kazivajući motive, čovjek tumači uzrok zla, sugerira l i j e k i o d l u k u, koju treba stvoriti.

265. Da bolje uspije ispovijed, bilo da se radi o svojevoljnim malim grijesima ili ne, treba da čovjek završi svoju ispovijed s riječima: M o j a j e o d l u k a da se u ovih 8 ili 15 dana energično vježbam protiv ovoga izvora rastresenosti, protiv ove sklonosti, ovih briga i t.d. A na slijedećoj ispovijedi ne zaboraviti dati račun o svojim naporima: imao sam tu i tu odluku, držao sam je toliko dana, u tolikoj mjeri. Ali je nisam držao u tom ili onom. Očito je dakle, da ispovijed ne će onda biti iz navike, (običaja), ako je tako obavimo, nego će ona naprotiv biti jedan korak naprijed. Milost odriješenja, koja će učvrstiti stvorenu odluku, ne će samo povećati posvećujuću milost, koja je u nama, nego će i podeseterostručiti naše snage da uspijemo u budućnosti kloniti se izvjesnog broja lakih pogrješaka i da uspješnije steknemo kreposti.

Pokajanje

266. U čestim ispovijedima treba posebno inzistirati na p o k a j a n j u i d o b r o j o d l u c i. Pokajanje treba svakako p r o b u d i t i i na njega se potaći promatranjem nadnaravnih motiva, koji, iako su bitno isti, ipak će varirati prema različitim dušama i pogreškama, za koje smo se optuživali.

Ti plemeniti motivi pokajanja odnose se i tiču se jedni B o g a, a drugi d u š e. Pogledajmo ih nekoliko.

267. A. S B o ž j e s t r a n e: grijeh, pa bio on kako mu drago mali, jest uvreda Boga, neko opiranje Njegovoj volji, nezahvalnost prema najljubljenijem i najljubeznijem Ocu i Dobročinitelju, nezahvalnost, koja je tim žalosnija, što smo mi povlašteni Njegovi prijatelji. On se obraća k nama i govori nam: "Jest, nije prijatelj, koji me tako grdi: to bih podnio; ne udara na me mrzitelj moj: ja bih se sakrio od njega. Ne, ti si, čovjek kao ja, prijatelj moj, pouzdanik moj. S kojim sam pouzdano općio, u povorci svečanoj hodio u kuću Božju" (282)... Nastojmo poslušati te vrijedne prijekore, nastojmo se prožeti poniznošću i stidom.- Poslušajmo i glas Isusov, recimo Mu, da su naše pogreške učinile gorčim Njegov kalež, koji Mu je bio pokazan u Maslinskom vrtu, i da su pooštrile Njegovu agoniju. I tada: iz dubine svoje bijede, ponizno molimo oproštenje: "Smiluj mi se, Bože, po velikom milosrđu svojem.... Operi me od opačine moje, i od grijeha moga očisti me..." (283).

268. B. S a s t r a n e n a š e d u š e: lagani grijeh, ne umanjujući u sebi naše prijateljstvo s Bogom, dušu čini manje intimnom i manje aktivnom. A kakva li gubitka izgubiti intimnost s Bogom! On paralizira ili barem sprečava našu duhovnu aktivnost, bacajući u prašinu u precizni mehanizam nadnaravnog života. On u m a n j u j e ljudske energije za dobro, uvećavajući ljubav prema užitcima. I po malo s p r e m a, ako se radi o svojevoljnim lakim grijesima, na s m r t n i g r i j e h. Jer u mnogim predmetima, a posebno u onima, koji se tiču čistoće, demarkaciona linija između laganog i teškog grijeha je tako tanka i slaba, a naša sklonost prema grješnom užitku tako zamamna, da se ta granica brzo raskida. Kad mislimo na te učinke, onda iskreno i lako žalimo svoje nemarnosti i nije nam teško stvoriti odluku, da

ćemo ih izbjegavati u budućnosti (284). Da dobro ispunimo svoju odluku, bit će od koristi, da je obavljamo na isti način, kako smo to rekli malo prije, (br.265) govoreći o načinima, kako ćemo umanjiti broj svojih pogrješaka.

269. Međutim, da budem siguran, da mi pokajanje bude valjano, dobro je optužiti se za jedan veći grijeh iz prošlog života, za koji se sigurno kajem, posebno, ako je taj grijeh ili ta pogrješka iste vrste, kao i lagani grijesi za koje se kajem i koje žalim. Ali tu treba paziti, da ne bismo upali u dvije pogrješke: n a v i k u, po kojoj ovakva vrsta optuživanja može postati puka formalnost, bez pravog osjećaja pokajanja, i n e m a r n o s t u tome, da se pokajemo za lagane grijehe, koje smo rekli u toj svetoj ispovijedi, koju obavljamo.

Ispovijed, ako se obavlja u tom duhu, i ako još slijede uz nju i mudri savjeti pametnog duhovnog vođe, a posebno m o ć a p s o l u c i j e da č i s t i, bit će jedno moćno sredstvo, da se otresemo grije a i da napredujemo u kreposti.

4. Uvjeti za dobro primanje Svete Pričesti (285)

270. Euharistija je u isto vrijeme i ž r t v a i s a k r a m e n a t. Ta su dva elementa usko povezana, jer se za vrijeme svete Žrtve i konsekrira žrtva, koju blagujemo. Pričest nije, prema općenitoj nauci, b i t n i dio Žrtve. Ali je svakako njezin i n t e g r a l n i dio, jer samo po njoj imamo udjela u osjećajima žrtve i sa plodovima svete Mise.

Bitna je razlika između jednoga i drugoga u tome, što se žrtva odnosi direktno n a s l a v u B o ž j u, a Sakramentu je direktni cilj p o s v e ć e n j e n a š e d u š e. Ali, kako su ova dva cilja u stvari jedan te isti, jer spoznati Boga i ljubiti Ga, znači slaviti Ga, jedan i drugi je važan za naše p-osvećenje.

Misa kao sredstvo posvećenja (286).

271. A. U č i n c i. a/ Ova Žrtva prije svega slavi Boga i to na savršeni način. U njoj naime Isus iznova prikazuje svome Ocu, preko svećenika kao posrednika, sve svoje čine poklona, zahvalnosti i ljubavi, koje je nekoć prikazao žrtvujući se na Kalvariji, čine neizmjerne moralne vrijednosti. Prikazujući se kao žrtvu, potvrđuje na neki najizražajniji način potpuno Božje gospodstvo nad svim stvarima: to je poklon. Dajući sam sebe Bogu u znak zahvalnosti za Njegova dobročinstva, On Mu iskazuje hvalu, koja je jednaka Njegovim dobročinstvima. To je zahvaljivanje ili euharistijski kult. I ništa ne može smetati ostvarenju toga učinka, pa ni nedostojnost službenika (287). Jer vrijednost Žrtve ne ovisi bitno o onome, koji je prinosi sekundarno, nego od cijene Žrtve, koja se prikazuje i dostojanstva glavnog svećenika, koji je sam Isus Krist. To nas uči i Tridentinski Sabor, kad izjavljuje, da ova prečista Žrtva ne može biti okaljana niti nedostojnošću niti zloćom onih, koji je prikazuju. I da je u ovoj Božanskoj Žrtvi sadržan i da se žrtvuje, na nekrvni način, isti Onaj Isus, koji se je na oltaru Križa prikazao krvnim načinom. Isti je dakle, nadodaje taj Sabor, onaj, koji žrtvuje, ista je i žrtva, koja se prikazuje sada po službeniku-svećeniku, kao i ona, ko-

ja je nekoć prikazana na križu. Nema nikakve druge razlike, osim u načinu, kako se prikazuje (288). Tako dakle iskazujemo Bogu, kada prisustvujemo svetoj Misi, a još više, kada je prikazujemo, sve svoje duboko štovanje, koje smo Mu dužni iskazivati, i to na tako savršen način, kako je samo moguće, jer prisvajamo poštovanje i ljubav Isusa-Žrtve kao svoje.- I ne smijemo reći, da to nema nikakve veze s našim posvećenjem. Jer u stvari, kada slavimo Boga, On se priklanja k nama s ljubavlju, i što smo mi više zabavljeni Njegovom slavom, to se više On zanima našim duhovnim interesima. Mnogo je dakle za naše posvećenje, da Mu iskazujemo svoje poštovanje u jedinstvu sa Žrtvom, koja obnavlja svoje žrtvovanje na oltaru.

272. b. Ali osim toga Božanska Žrtva ima i taj učinak, da u m i l o s t i v l j u j e i pomiruje i to snagom samog svog obavljanja (ex opere operato, kako kažu teolozi). Evo, u kojem smislu: Žrtva, budući da je ona iskazivanje poštovanja, koje dugujemo Bogu i pravedna nadoknada za naše grijehe, sklanja Boga, da nam dade, ne doduše direktno milost posvetnu (jer je to vlastiti efekt upravo Sakramenata), nego da nam dadne d j e l a t n u m i l o s t, i dar pokajanja, i da nam oprosti, ako se kajemo i ako nam je žao, i najteže grijehe (288).

- Ona je u isto vrijeme Žrtva, što pruža z a d o v o l j š t i n u u tom smislu, što ona s i g u r n o oprašta griješnicima, barem jedan dio v r e m e n i t e k a z n e, koju duguju za grijehe, i to razmjerno prema više ili manje savršenim raspoloženjima, kojima joj prisustvuju. I radi toga, nadodaje Tridentinski Sabor, ona se može prikazivati ne samo za grijehe, kao zadovoljština, i za duhovne potrebe živih, nego i za one, koji su umrli u Kristu, a nisu dovoljno zadovoljili za svoje grijehe (288).

Lako je uvidjeti, koliko taj dvostruki učinak Žrtve, naime da umilostivljuje i zadovoljuje, doprinosi i koristi našem napretku u duhovnom životu. Velika zapreka za jedinstvo s Bogom jest grijeh. Postići oproštenje i izbrisati mu svaki trag, to znači pripraviti se na sve veće i veće jedinstvo s Bogom: "Blaženi čista srca, jer će oni Boga vidjeti" (289). I kolike li utjehe za jadne grješnike, kad gledaju, kako se ruše zidovi, koji su ih dijelili i koji su im smetali, da uživaju Božanski život.

273. c. Misa ima učinak i da po njoj p r o s i m o, i to isto onako, kao što proizvodi i učinak umilostivljenja. Ona dakle postiže sama po sebi (ex opere operato) sve milosti, koje su nam potrebne za posvećenje. Žrtva je m o l i t v a, koja se upravo zbiva, a Onaj, koji na oltaru za nas moli s neiskazanim uzdisajima, jest Onaj, čije su molitve uvijek uslišane" ... i bio je uslišan za svoju smjernost" (29o). Tako Crkva, koja je autentični tumač Božanske misli, tu neprestano moli u jedinstvu s Isusom, koji žrtvuje i koji je Žrtva (po Gospodinu našemu Isusu Kristu), da moli sve milosti, koje su potrebne njezinim članovima za zdravlje duše i tijela, (... za nadu svojega spasenja i zdravlja), za spas i duhovni napredak, moleći za svoje vjernike, posebno u K o l e k t i posebnu milost, koja odgovara svakom blagdanu. I svaki onaj, koji se uživi u duh liturgijske molitve, s dispozicijama kakve Crkva i liturgija želi, može biti siguran, da će postići za sebe, i za sve druge, za koje se moli, najobilnije milosti.

Vidi se dakle, da sveta misna žrtva sa svoje strane u svim svojim učincima mnogo doprinosi našem posvećenju. I to stoga s više ~~uspjeha,~~ što tu mi ne molimo sami, nego sjedinjeni s cijelom Crkvom, a posebno s Isusom Kristom, koji, obnavljajući svoju žrtvu na Kalvariji, moli, da radi Njegove Krvi i radi Njegove molbe, Njegove zadovoljštine i Njegove zasluge budu na nas primijenjene.

274. B. Potrebne dispozicije, da se okoristimo svetom Misom. Koje su dakle potrebne d i s p o z i c i j e, da se okoristimo tim tako moćnim sredstvom posvećenja?- Osnovno je raspoloženje, koje u sebi uključuje sva druga, da uz nju p r i n e s e m o ponizno i pouzdano s osjećajima, koji su izraženi u Božanskoj Žrtvi, da se na njoj p r i č e s t i m o, da te osjećaje učinimo svojima, i da tako ispunimo ono, što traži Pontifikal od svećenika: Upoznajte što radite, nasljedujte što obavljate. Na to nas uost[illegible]om poziva i Crkva u svojoj liturgiji 291).

275. a/ U k a t e k u m e n s k o j Misi, koja traje sve do Ofertora isključivo, liturgija nam budi osjećaje skrušenja i pokajanja (Confiteor, Aufer a nobis, Oramus te, Kyrie eleison), klanjanja i zahvalnosti (Gloria in excelsis Deo), vrućih želja i molba (Collectae) i iskrene vjere (Poslanica, Evanđelje, Credo).

b/ Zatim dolazi velika drama: 1. P r i k a z i v a n j e ž r t v e u Ofertoriju, za spas cijeloga ljudskoga roda, "za spasenje naše i svega svijeta", prikazivanje kršćanskog naroda, u zajednici s glavnom Žrtvom, "u duhu poniznosti i u srcu skrušenomu, primi nas, Gospodine", - a zatim dolazi Molitva presvetom Trojstvu, da blagoslovi i primi ovaj prinos čitavog mističnog Kristovog tijela.

2. P r e f a c i j a navješćuje č i n Mise, koji se zove K a n o n, gdje će se obnoviti otajstveno žrtvovanje Žrtve i Crkva nas poziva, da se sjedinimo s Anđelima i Svecima, a posebno s Utjelovljenom Riječi, da se zahvalimo Bogu, [illegible] glasimo Njegovu Svetost, da zamolimo Njegovu pomoć za Crkvu, njezinog vidljivog Poglavara, njezine biskupe, njezine svećenike, posebno za one, koji su prisutni i one, koji su nam najdraži. Zatim se svećenik, u zajednici s Blaženom [illegible], Apostolima, Mučenicima i Svima Svetima, prenosi u [illegible] posljednju Večeru, poistovjetuje se sa Vrhovnim Svećenikom, i s Njime izgovara riječi, koje je Isus izgovorio u Cenakulu. Pokoravajući se njegovoj Riječi, Utjelovljena Riječ silazi na oltar, sa svojim Tijelom i Krvlju, i tiho se klanja i moli u svoje i u naše ime. Kršćanski se puk saginje, klanja se Božanskoj Žrtvi, sjedinjuje se s Njezinim osjećajima, Njezinim poklonima, Njezinim molbama i pokušava, da se žrtvuje zajedno s Njime, prikazujući Mu neke svoje male žrtve [illegible] s Njime i u Njemu".

3. S O č e n a š o m počinje priprava za svetu P r i č e s t. Kao udovi otajstvenoga Kristovog tijela, molimo Očenaš, koji nas je on sam naučio, prikazujući Mu s njime [illegible] je religiozne dužnosti i svoje smjerne molbe, posebno moleći za ovaj euharistijski Kruh, koji će nas osloboditi od svih zala, koji će nam dati, s oproštenjem grijeha, mir duše i trajno jedinstvo s Isusom "i ne dopusti, da se ikada [illegible]

rastavim". A tada, ispovijedajući poput centuriona svoju nedostojnost, i moleći ponizno za oproštenje, svećenik, a iza njega pobožni puk blaguje Tijelo i Krv Spasitelja; s Njime se posve sjedinjuje, s Njegovim najintimnijim osjećajima, i po Njemu, sa samim Bogom i presvetim Trojstvom. Tajna jedinstva je blagovaona: mi postajemo s Njime samo jedno, kao što su On i Otac jedno, i svećenička Isusova molitva na Zadnjoj Večeri, postaje stvarnost: "Ja u njima i ti u meni, da budu sasvim jedno, i da spozna svijet da si me ti poslao..." (292).

276. Ne preostaje drugo, nego se zahvaliti Bogu na tom neizmjernom dobročinstvu. To činimo u P o p r i č e s n o j i u drugim molitvama, koje slijede. Svećenički blagoslov nas čini dionicima blaga presvetog Trojstva. Zadnje Evanđelje nas sjeća slave Utjelovljene Riječi, koja je sašla još jedanput, da se nastani među nama punog milosti i istine, i nosimo Je sa sobom kroz cijeli dan, da crpimo na tom izvoru života, i da živimo životom sličnim životu samoga Isusa Krista.

Kako je lako iz svega toga uvidjeti, prisustvovati svetoj Misi, ili je služiti s ovakvim raspoloženjima, očito je, da posvećuje i gaji na savršeni način, kako je to samo moguće, nadnaravni život, koji je u nama. Što ćemo reći o svetoj Pričesti, to će nam sve to osvijetliti još bolje. (293)

Sveta Pričest kao sredstvo posvećenja

277. A. U č i n c i.- Sveta Pričest kao s a k r a m e n t proizvodi u nama direktno, svojom vlastitom snagom, ex opere operato, povećavanje milosti posvećujuće. Ona je ustanovljena upravo zato, da bude h r a n a naših duša: "Tijelo je moje zaista jelo, i krv je moja zaista pilo" (294). Učinci su dakle svete Pričesti analogni učincima prirodne hrane: ona podržava, povećava i obnavlja naše duhovne sile, uzrokujući u nama veselje, koje, iako nije uvijek osjetljivo, ipak je uvijek realno. Tu je sam Isus naša hrana, čitav Isus: njegovo tijelo, krv, duša, božanstvo. On se sjedinjuje s nama, da nas pretvori u sebe. To je jedinstvo u isto vrijeme f i z i č k o i m o r a l n o, koje p r e o b r a ž a v a i ono je po svojoj naravi t r a j n o. Takva je nauka svetog Ivana, koju ovako rezimira P. Lebreton: "U Euharistiji se dovršava jedinstvo Krista i vjernika i živi preobražaj, koji je plod toga jedinstva. Ne radi se samo o nekoj naklonjenosti Kristu po vjeri, niti o inkorporaciji na Krista po krštenju. To je ovdje jedno novo jedinstvo, vrlo realno, a u isto vrijeme vrlo duhovno. Po tom jedinstvu se može reći, da onaj, koji se priklanja Spasitelju nema s njime samo jedan duh, nego i jedno tijelo. To je jedinstvo tako intimno, da se Isus ne ustručava reći: "Kao što ja živim po Ocu, tako i onaj koji mene blaguje, živi po meni". Bez sumnje, to je samo analogno rečeno. Ali vrijedno je ovdje podvući, da se ne radi samo o moralnom jedinstvu, koje se zasniva na zajedničkim osjećajima, nego o pravom fizičkom jedinstvu, koje u sebi uključuje miješanje dvaju života ili radije, sudioništvo kršćanina na životu samoga Krista" (295).

Ovo ćemo fizičko jedinstvo pokušati rastumačiti:

278. a. To je jedinstvo f i z i č k o. Članak je vjere (de fide) prema Tridentinskom Koncilu, da Euharistija sadrži u-

istinu, stvarno i substancijalno tijelo i krv Isusa Krista, s Njegovom dušom i Božanstvom, dosljedno čitavoga Krista.(296).

Kad se dakle sakramentalno pričešćujemo, primamo stvarno i fizički, pod svetim prilikama, tijelo i krv Spasitelja, s Njegovom dušom i Njegovim Božanstvom. Mi smo dakle ne samo tabernakuli, nego pravi c i b o r i j i (krušnici), gdje Isus stanuje i živi, gdje Mu se Anđeli dolaze pokloniti, i gdje se i mi moramo pridružiti njihovim poklonima. Što više, između nas i Isusa postoji jedinstvo, koje je slično onomu, koje postoji između hrane i onoga, koji je uzima, ipak s tom razlikom, što nas ovdje Isus pretvara u sebe, a ne da mi Njega pretvaramo u svoju substancu. Više se biće izjednačuje s nižim (297). To jedinstvo ide za tim, da što više podloži naše tijelo duhu, da ga učini čistijim, i da u nj stavi klicu besmrtnosti: "I ja ću ga uskrisiti" (298).

279. b. Za to se fizičko jedinstvo nakalamljuje d u h o v n o, vrlo intimno i koje p r e o b r a ž a v a,

1. To je jedinstvo vrlo i n t i m n o i vrlo nas p o s v e ć u j e. Ta duša se Isusova sjedinjuje s našom, da bude s njome jedno srce i jedna duša. Njegova mašta i njegovo p a m ć e n j e, koje su bilo tako disciplinirano i tako sveto, sjedinjuju se s našom maštom i našim pamćenjem, da ih disciplinirajų i uprave prema Bogu i Božanskim stvarima, skrećući njihovu djelatnost na sjećanje Božjih dobročinstava, Njegove neizrecive ljepote i neizmjerne dobrote. Njegov r a z u m, pravo sunce duša, rasvijetljuje naš duh svijetlom vjere, pomaže nam, da sve gledamo i sve ocjenjujemo u Božjoj svijetlosti. Tako opipljivo osjećamo ispraznost svjetskih dobara, ludost svjetskih načela, tako prihvaćamo evanđeoska načela, prije tako nejasna za nas, jer su tako protivna našim prirodnim težnjama. Njegova v o l j a, tako jaka, tako ustrajna, tako plemenita, ispravlja naše slabosti, naše nepostojanosti, naš egoizam, dajući nam Njegove Božanske energije, tako da možemo reći sa svetim Pavlom: "Sve mogu u Onomu, koji me jača" (298). Čini nam se, da nam napori ne će više zadavati muke, da ćemo u napastima biti nesavladivi, da ćemo bez straha ustrajati u dobru, jer nismo više sami, nego smo povezani s Kristom, kao bršljan oko hrasta i tako sudjelujemo na Njegovoj snazi. Njegovo s r c e, koje gori od ljubavi prema Bogu i prema dušama, raspaljuje naše, koje je tako hla-dno za Boga, a tako nježno za stvorenja. Poput učenika iz Emausa, govorimo samima sebi:"Nije li gorjelo naše srce, dok nam je govorio na putu" (299). I tada, pod utjecajem te Božanske vatre, osjećamo u sebi čas ža r i gorljivost, kojoj se ne da oteti, za dobro, čas čvrstu i odlučnu volju, da sve uradimo, da sve podnesemo za Boga i da Mu ništa ne odbijemo.

28o. 2. Očito je, da takvo jedinstvo ima snagu, da doista p r e o b r a ž a v a. 1. Malo po malo naše se m i s l i, ideje, uvjerenja, sudovi izmjenjuju. Namjesto, da sve ocjenjujemo prema svjetskim načelima, naše misli i sudovi postaju Isusovi, prihvaćamo s ljubavlju evanđeoska načela, i neprestano se pitamo: "Što bi radio Isus, da je na mojem mjestu? - 2. Tako je isto s našim ž e l j a m a i h t i j e n j e m. Shvaćajući, da s v i j e t i j a imamo krivo, da je jedini Isus, vječna Mudrost, u pravu, želimo samo ono, što On želi, slavu Božju, svoj spas i spas svoga bližnjega.

Hoćemo samo ono, što i On hoće: "ne moja, nego tvoja neka bude volja". Pa i onda, kada nas ta volja raspinje, mi je velikodušno prihvaćamo, uvjereni da ide za našim vlastitim duhovnim dobrom ili za dobrom bližnjega.

3. I naše se s r c e malo po malo oslobađa svoga više ili manje svijesnog egoizma, svojih naravnih i osjetilnih sklonosti, da uzljubi žarko, velikodušno, strastveno Boga i duše, radi Boga. Ono, što ljubimo, to nisu Božanske utjehe, pa kako mu drago one bile mile, nego je to sam Bog. To nije više veselje, da smo s onima, koji su nam dragi, ono što volimo, nego velimo dobro, da im ga možemo činiti. Mi živimo dakle, ali jednim životom, koji je intenzivniji, nadnaravniji, više Božanski, nego je bio onaj u prošlosti. To nisam više j a, onaj s t a r i č o v j e k, koji živi, misli i radi. To je sam Isus. Njegov duh živi u nama i ožmvljuje naš: "Živim, ali ne živim više ja, nego živi u meni Krist" (3oo).

281. c. To se d u h o v n o jedinstvo produljuje tako dugo, dokle hoćemo, prema svjedočanstvu, samoga Spasitelja: "Tko jede moje tijelo, i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu" (3o1). On želi vječno ostati u nama, i ovisi samo o nama da i mi, uz pomoć Njegove milosti, ostanemo stalno sjedinjeni s Njime.

Ali, kako se održava to jedinstvo? Neki su auktori mislili, s o. Sehramom (3o2), da se duša Isusova s n i z u j e da tako kažem, do u središte naše duše, da tu trajno ostane. To bi bilo posve izvanredno čudo, jer Isusova duša ostaje stalno sjedinjena s Njegovim tijelom i jer tog tijela nestaje sa sakramentalnim prilikama. To mišljenje ne može dopustiti, jer Bog ne čini ovakva čudesa bez potrebe.

Ali, ako se njegova duša povlači iz nas u isto vrijeme, kada i njegovo tijelo, Njegovo B o ž a n s t v o ostaje u nama tako dugo, dok smo u milosti. I još više, njegovo s v e t o č o v j e č a n s t v o, koje je sjedinjeno s Njegovim Božanstvom, ostaje s našom dušom u posebnom sjedinjenju. To se teološki može rastumačiti na slijedeći način: Duh Isusov, drugim riječima, Duh Sveti, koji živi u l j u d s k o j I s u s o v o j d u š i, ostaje u nama, po posebnom afinitetu, kojeg smo dobili s Njime po sakramentalnoj sv. Pričesti, i tu u nama proizvodi nutarnje dispozicije, koje su slične Spasiteljevim. Na molbu Isusovu, koji ne prestaje moliti za nas, daje nam vrlo mnogobrojne i vrlo efikasne djelatnosti milosti, čuva nas posebnom brigom u napastima, proizvodi u nama milosti, upravlja nam dušu i njezine sposobnosti, govori našem srcu, krijepi nam volju, raspaljuje našu ljubav i tako nastavlja u našoj duši učinke sakramentalne Pričesti. Ali, da uživamo sve te povlastice, očito je, da treba živjeti u nutarnjoj sabranosti, slušati pažljivo glas Božji, i biti spreman izvršiti Njegove i najmanje želje. Tada se s a k r a m e n t a l n a Pričest upotpunjuje d u h o v n o m sv. Pričesti, koja čini trajnima njezine divne učinke.-

282. d. Ova sveta Pričest povlači sa sobom i posebno j e d i n s t v o s čitavim presvetom T r o j s t v o m (3o3). Jer, prema circuminsesiji (stanovanje jedne Božanske Osobe u drugoj) Riječ ne dolazi sama u našu dušu. On dolazi k nama zajedno s Ocem, koji Ga ne prestaje rađati u svom krilu, dolazi s Duhom Svetim, koji ne prestaje ishoditi iz me-

đusobne ljubavi Oca i Sina: "Tko mene ljubi, držat će moju riječ, i Otac moj ljubit će njega, i k njemu ćemo doći i u njega ćemo se nastaniti" (304). Bez sumnje su tri Božanske Osobe u nama već po milosti. Ali po svetoj Pričesti, One su u nama s posebnog naslova: budući, da smo fizički sjedinjeni s Utjelovljenom Riječi, u Njoj i po Njoj su One sjedinjenje s nama, i ljube nas kao produljenje Utjelovljene Riječi, kojoj smo udovi. Noseći Isusa u svojem srcu, sobom nosimo u Njemu i Oca i Duha Svetoga. Pričest je dakle anticipacija neba, i kad bismo imali živu vjeru, ostvarili bismo onu riječ knjižice "Nasljeduj Krista": da biti s Isusom, da je to već raj na zemlji. "Biti s Isusom, slatki je raj!" (305).

283. B. Dispozicije za valjano primanje sv. Pričesti.- Budući da Euharistija ima za cilj da nas sjedini s Isusom i Bogom na intimni način, na način, koji nas preobražava i koji stalno ostaje, sve ono, što potpomaže to jedinstvo u p r i p r a v i ili z a h v a l i, uvećavat će i njezine divne plodove.

a/ P r i p r a v a dakle treba da bude neko a n t i c i p i r a n o j e d i n s t v o s našim Spasiteljem. Pretpostavljamo, da je već duša sjedinjena s Bogom po milosti posvećujućoj. Inače bi sveta Pričest bila svetogrdna (306).

1. Prva je dispozicija u pripravi najsavjesnije izvršivanje svih svojih staleških dužnosti u j e d i n s t v u s I s u s o m i zato, da Njemu ugodim. Nije li to zbilja najbolji način i sredstvo, da privučemo k sebi Onoga, čiji se cijeli život svodi na sinovsku poslušnost Ocu, da se Njemu svidi: "... jer ja svagda činim, što je njemu ugodno "(307). Kako se to čini, rastumačili smo u br. 229.

2. Druga je dispozicija u pripravi i s k r e n a p o n i z n o s t, koja se temelji s jedne strane na veličini i svetosti Našega Spasitelja, a s druge strane na našoj bijedi i nedostojnosti: "Gospodine, nijesam dostojan..." Ta dispozicija stvara u našoj duši, da se tako izrazimo, prazni prostor, jer nas oslobađa egoizma, oholosti, preuzetnosti. A baš se u tom praznom prostoru u samom sebi zbiva jedinstvo s Bogom: što više svoju dušu ispražnjujemo od sebe, to je prikladnija, da ju obuhvati i posjeduje Bog.

3. Tu poniznost mora pratiti ž a r k a ž e l j a sjediniti se s Euharistijskim Bogom. Osjećajući živo svoju nemoć, svoje siromaštvo, čeznuti nam je za Onim, koji jedini može ojačati našu slabost, obogatiti nas svojim blagom i ispuniti prazninu našega srca. Dakle ova će želja, razveseljujući naše srce, otvorit će ga potpuno Onomu, koji sam želi, da nam se dade: "Željno sam želio, da ovu Pashu jedem s vama" (308).

284. b. Najbolji način z a h v a l e će biti onakav, u kojem se nastavlja naše jedinstvo s Isusom.

1. Treba dakle da započne s činom tihog p o k l o n a, skrušenosti i potpunog p r e d a n j a sebe Onomu, koji se, iako je Bog, potpuno daje nama (308): "Klanjam Ti se smjerno, tajni Bože naš... Srce Ti se moje cijelo predaje..." (309).

U jedinstvu s Marijom, koja je najsavršenija klanjateljica Isusova, ponizit ćemo se pred Božanskim veličanstvom,

da Ona blagosliva, da Ona hvali, da se Ona zahvaljuje najprije Utjelovljenoj Riječi, zatim s Njime i po Njemu presvetom Trojstvu. "Veliča duša moga Gospodina,... jer mi učini velike stvari, koji je moćan i silno je ime Njegovo" (31o). Ničim ne možemo Krista tako duboko staviti u svoju dušu, kao tim činom potpune skrušenosti. To je način, na koji se mi, jadna stvorenja, dajemo Onomu, koji je sve. Mi Mu dajemo ono, što je dobro u nama, i to će biti neka r e s t i t u c i j a, jer sve dolazi od Njega i ne prestaje Mu pripadati. Ali Mu prikazujemo i svoju bijedu, da je On spali na vatri svoje ljubavi i da namjesto nje stavi svoje tako savršene dispozicije. Kako je to divna zamjena!

285. 2. Zatim dolazi onaj t i h i r a z g o v o r između duše i Božanskoga Gosta: "Govori, Gospodine, sluša sluga Tvoj... Daj mi razum, da spoznam putove tvoje... Prikloni srce svoje k riječima mojim..." (311). Čovjek pažljivo sluša Učitelja i Prijatelja. Govori Mu s poštovanjem, čuvstveno i jednostavno. Čovjek otvara svoju dušu Božanskim nadahnućima. Jer to je čas, kada Isus budi u nama svoje nutarnje dispozicije, svoje kreposti. Njih treba ne samo primiti, nego zadržati, prihvatiti i s njima se srasti. "Pun žudnje otvaram usta svoja, čeznem za propisima tvojim" (312). I da nam taj razgovor ne postane navikom, dobro je, da ga mijenjamo, ako ne baš svaki dan, a ono barem s vremena na vrijeme, uzimajući čas jednu krepost, čas koju drugu, prelazeći u duhu nekoliko riječi iz Evanđelja, gdje molimo našeg Spasitelja, da nam dade da shvatimo, prihvatimo i vježbamo se u njima.

286. 3. Ne smijemo zaboraviti, da Mu se zahvalimo i na rasvijetljenjima, koja nam je dao, na pobožnim čuvstvima, a također i na nejasnoćama i suhoćama, koje nam je dao s vremena na vrijeme. Ovim posljednjim stvarima (nejasnoćama i suhoćama) treba da se čovjek okoristi, da se ponizi, da prizna svoju nedostojnost za Božanske darove i da svojom voljom prione češće uz Onoga, koji, ni u samoj suši, ne prestaje nastavljati na jedan tajni i čudni način, u takvome svoj život i svoje kreposti. Treba Ga moliti, da nastavi u nama svoj život i svoje djelovanje: "O, Isuse, koji živiš u Mariji, dođi i živi u slugama svojim"... (313) da primi, da ga preobrati, ono malo dobro što ima u nama: "Primi Gospodine, i uzmi svu moju slobodu..."(314).

287. 3. Nadalje čovjek sebe p r i k a z u j e i odlučuje, da će načiniti n u ž n e ž r t v e, da reformira i transformira svoj život, a posebno u t o j i t o j t o č k i. A budući da smo svijesni svoje slabosti, odmah treba moliti, da On svojom milošću nadopuni te žrtve (315). To je važna stvar i tako nam svaka sveta Pričest postaje sredstvom, da po njoj napredujemo u kojoj posebnoj kreposti.

288. 5. Sada je čas (poslije Pričesti) da se m o l i m o i za sve osobe, koje su nam drage, za sve velike potrebe Crkve, na nakane svetog Oca, za biskupe, svećenike. Ne bojmo se i nastojmo da naša molitva bude, što je moguće općenitija. To je na koncu konca najbolje sredstvo i način, da bude uslišana.

Konačno završavamo svoju zahvalu molbom, u svoj ili onoj formi, upravljenu našem Spasitelju, da nam dade milost, da o-

stanemo u Njemu, kao što On stanuje u nama, da obavljamo sve i svaki pojedini svoj posao u jedinstvu s Njime, u duhu zahvalnosti. Na koncu povjerimo Blaženoj Djevici toga Isusa, kojeg je Ona tako dobro čuvala, da nas Ona pomogne, da On raste u našem srcu. I tako, okrijepljeni molitvom, dajemo se na posao.

Zaključak

289. Imamo dakle na raspolaganju tri velika sredstva, da sačuvamo i povećamo u sebi kršćanski život, koji je Bog u nas stavio i da Mu se onako odano predamo, kako se on predaje nama.

1. Junačkom i odvažnom b o r b o m, s pomoću Boga i svih zaštitnika, koje nam je dao, protiv svojih duhovnih neprijatelja, sigurno pobjeđujemo i učvršćujemo u sebi nadnaravni život.

2. P o s v e ć i v a n j e m, često obnavljanim predanjem s v i h svojih č i n a, pa i onih najobičnijih, stičemo mnogobrojne zasluge, povećavamo znatno svakoga dana svoj duhovni kapital i svoja prava na nebo, nadoknađujući i okajavajući svoje grijehe.

3. S a k r a m e n t i, ako ih primamo s dobrim i žarkim dispozicijama, nadodavaju na naše lične zasluge, iznimno i posebno obilje milosti, koje nam dolazi od zasluga samoga Isusa Krista. I ako se često ispovijedamo i svaki dan pričešćujemo, ako to hoćemo, samo do nas stoji da budemo sveti. Isus je došao i još uvijek dolazi u nas, da nam priopći svoj život i to u izobilju: "Došao sam, da imaju život i to u izobilju"(316). Dolazi u naše duše, da otvori i potakne duše, da taj život prime, da ga gaje, da ga neprestano povećavaju u zajednici s dispozicijama, krepostima i žrtvama Isusovim. Tada će doći vrijeme, kada ćemo, nakon što se pretvorimo u Njega, i nakon što ne budemo imali drugih misli, drugih osjećaja i drugih nakana od Njegovih, moći reći sa svetim Pavlom: "Živim, ali ne živim više ja, nego živi u meni Krist".

SINTEZA II. Glave

290. Nakon što smo stigli na kraj II. glave, koja zauzima prvo mjesto u prvom dijelu, možemo bolje shvatiti u čemu se sastoji kršćanski život.

1. To je prije svega s u d j e l o v a n j e na Božanskom ž i v o t u, jer Bog živi u nama i mi živimo u Njemu. On ž i v i u n a m a realno, u jedinstvu svoje naravi i u trojstvu svojih Osoba. On u nama nije neaktivan. U našoj duši stvara cijeli jedan nadnaravni organizam, po kojemu živimo životom, koji nije jednak Njegovom, nego mu je sličan, jednim bogolikim životom. Taj život stavlja u djelovanje opet On sa svojom djelujućom milosti, On, koji nam pomaže, da možemo izvršivati nadnaravne zaslužne čine, On, koji te čine nagrađuje provodeći u nama novo ulijevanje milosti posvećujuće. Ali i mi živimo u n j e m u i za Njega. Jer smo Njegovi suradnici. Potpomognuti Njegovom milosti, primamo od Njega poticaj slobodno, s Njime surađujemo i tako pobjeđujemo svoje neprijatelje, stičemo zasluge i pripremamo se za ono obilno ulije-

vanje milosti, koju nam daju sakramenti. Ali međutim ne zaboravljamo da je i sam naš pristanak djelo Božje i Njegove milosti i zato Njemu pripisujemo zasluge svojih dobrih djela, živeći z a Njega, kao što živimo p o Njemu i u Njemu.

291. 2. Taj je život također i s u d j e l o v a n j e na Isusovom životu, jer Isus živi u nama i mi živimo u Njemu. On ž i v i u n a m a ne samo kao Bog, isto kao i Otac, nego još i kao B o g o - Č o v j e k. Pa On je g l a v a otajstvenoga t i j e l a, kojemu smo mi udovi, i od Njega imamo život i pokret. On živi u nama na još čudniji način, jer po Njegovim zaslugama i molitvama Duh Sveti provodi u nama raspoloženje slična onima, koja je taj Duh budio u Njegovoj duši. On živi u nama realno i fizički u času svete Pričesti i po Njegovu Božanskom Duhu, provodi u nama njegove osjećaje i Njegove kreposti. Ali osim toga i m i ž i v i m o u N j e m u. Nakalamljeni na Njega, slobodno primamo život, koji nam daje. Slobodno nastojimo da nasljedujemo Njegove kreposti, no ipak ne zaboravljajući, da u tom uspjevamo samo po milosti, koju nam je zaslužio. Slobodno pristajemo uz Njega, kao loze uz čokot, i otvaramo svoju dušu slobodno Božanskom soku, koji u nas struji. A kako sve imamo od Njega, živimo zapravo p o N j e m u i z a N j e g a, sretni, da Mu se možemo predati, kao što se i On predaje nama, i žaleći samo to, što tev možemo učiniti na tako nesavršeni način.

292. 3. Taj je život, u nekoj mjeri, i s u d j e l o v a n j e na M a r i j i n o m životu, ili kako kaže Olier na životu Isusovom, koji živi u Mariji. Htijući, da Njegova Božanska Majka bude Njegova živa slika, Isus Joj daje po svojim zaslugama i molitvama, svoj Božanski Duh, po kojem Ona participira, na jedan viši način, Isusove dispozicije i kreposti. Tako On ž i v i u M a r i j i, i kako On želi da Njegova Majka bude i naša Majka, želi da nas Ona duhovno rađa. A rađajući nas za duhovni život (kao d r u g o t n i uzrok, koji treba ispravno shvatiti), po Njoj sudjelujemo ne samo na Isusovom životu, nego i na Njezinom. Sudjelujemo dakle na životu Marijinom u isto vrijeme, kada i na životu Isusovom, ili drugim riječima, na životu Isusovom, koji živi u Mariji. To je misao, koja je tako lijepo izražena u onoj lijepoj molitvi Condrenovoj, a koju je nadopunio Olier: "O Isuse, koji živiš u Mariji, dođi i živi u slugama svojim".

293. Konačno je taj život s u d j e l o v a n j e na životu nebeskih i zemaljskih S v e t a c a. Već smo vidjeli, da otajstveno Kristovo tijelo obuhvaća sve, koji su u Njega inkorporirani po krštenju, a posebno sve one, koji uživaju milost i slavu. Dakle svi udovi toga otajstvenog tijela participiraju na istom životu, životu, koji primaju od Glave i koji je razliven u njihovu dušu po istomu Božanskomu Duhu. Svi smo dakle zbilja braća, primajući od istoga Oca, koji je Bog, po zaslugama samoga Otkupitelja, sudjelovanje na istom duhovnom životu, kojeg je punina u Isusu Kristu "od čije smo punine svi primili".

I Sveci na nebu i na zemlji, interesiraju se za naš duhovni napredak i pomažu nas u borbi protiv tijela, svijeta i đavla.

294. Kako su utješne sve te istine! Nema sumnje, duhovni je život ovdje dolje na zemlji borba. Ali, ako se pakao bori protiv nas i nalazi svoje saveznike u svijetu, a posebno u trostrukoj požudi, Nebo se bori za nas. A nebo ne sačinjava samo Anđeoska i Svetačka vojska, nego i Krist pobjednik Sotone, i presveto Trojstvo, koje živi i kraljuje u našoj duši. Moramo dakle biti puni nade i uvjerenja, da ćemo pobijediti, samo ako se, ne pouzdavajući se sami u sebe, oslonimo prije svega na Boga, jer: "Sve mogu u Onomu, koji me jača" (316).

III. Glava

S A V R Š E N S T V O K R Š Ć A N S K O G Ž I V O T A

295. Svaki se život mora usavršavati, a posebno to vrijedi za kršćanski život, koji je - po svojoj naravi - progresivan biti, i koji će završiti istom u nebu. Moramo stoga ispitati u čemu se sastoji s a v r š e n s t v o t o g ž i v o t a, da se tako možemo bolje usmjeriti na putove savršenstva. A budući da u tom osnovnom pitanju ima zabluda i mišljenja, koja su više ili manje nepotpuna, počet ćemo time, da najprije izlučimo k r i v e p o j m o v e o kršćanskoj savršenosti, a zatim ćemo izložiti njezinu p r a v u n a r a v.

I. Krivi pojmovi:
- nevjernika
- svjetski orijentiranih ljudi
- pobožnjaka

II. Pravi pojmovi:
- ona se sastoji u ljubavi
- pretpostavlja na zemlji žrtvu
- harmonično spaja ta dva elementa
- prihvaća zapovijedi i savjete
- ima svoje stupnjeve i svoje granice

I. K r i v i p o j m o v i o s a v r š e n o s t i

Ovih krivih pojmova imamo: kod nevjernika
svjetskih ljudi i
lažnih (krivih) pobožnjaka

296. 1. U očima nevjernika, kršćanska je savršenost čisto subjektivna pojava, koja ne odgovara nikakvoj sigurnoj stvarnosti.

A. Većina od njih, ono što oni nazivaju mističnim fenomenima, studiraju samo sa zlobnim predrasudama, a da i ne prave nikakve razlike između pravih i lažnih mistika. Takvi su na primjer: Max Nordau, J.H. Leuba i E. Murisier (316). Prema njima je tobožnja savršenost mistika samo bolesna pojava, neka vrsta psiho-nervoze, pretjeravanje religioznog osjećaja, što više: posebna vrsta seksualne ljubavi, kako to pokazuju izrazi: zaruke, duhovna ženidba, poljubac, zagrljaj, Božansko milovanje, koji se tako nalaze često u spisima mistika.

Očito je, da ti pisci, koji razumiju i poznaju samo svjetsku ljubav, nisu ništa shvatili od Božanske ljubavi. Oni spadaju među one, na koje bi se mogle primijeniti riječi našeg Spasitelja: "Nemojte bacati svoje biserje pred svinje" (317). A i drugi psiholozi, kao W.James, primjećuju na njihove izvode, da seksualni instinkt nema ništa zajedničkog sa svetošću. Da su pravi mistici njegovali herojsku čistoću, i to jedni od njih nisu iskusili ništa ili gotovo ništa od slabosti tijela, a drugi nakon što su nadvladali žestoke napasti s herojskim sredstvima, na primjer, valjajući se po trnju. Ako su dakle oni upotrijebili riječ: ljubav, to je zato, što nema druge riječi, koja bi na zgodniji način mogla izraziti na neki analogni način nježnost Božanske ljubavi (318). Osim toga oni su pokazali čitavim svojim životom, djelima, koja su poduzimali i koja su priveli sretnom cilju, da su bili mudri, uravnoteženi i da u svakom slučaju smijemo blagoslivati živčane bolesti, koje su nam dale Tomu Akvinca i Bonaventuru, Ignacija Lojolu i Franju Ksaverskoga, sv.Tereziju i Ivana od Križa, sv. Vinka Paulskoga i gdjicu Legras, Berulle-a i Oliera, Alfonza Liguorija i Pavla od Križa i njima slične.

297. B. Ostali nevjernici daju priznanje našim misticima, ali sumnjaju u objektivnu stvarnost fenomena, koje opisuju. Takvi su William James i Maxime de Montmorand (318). Oni priznavaju da religiozni osjećaj budi u dušama čudnovate učinke, neki nepobjedljivi žar prema dobru, bezgraničnu požrtvovnost prema bližnjemu, da njihov tobožnji egoizam zapravo predstavlja ljubav, koja je čisto socijalna, koja ima najljepši utjecaj na druge, da njihova žeđa za trpljenjem nimalo ne smeta da uživaju i najveće radosti i da prosipaju mnogo sreće oko sebe. Ali se oni pitaju - dok to priznavaju - nisu li oni možda žrtve autosugestije i halucinacije. Ovima ćemo odgovoriti, da tako divni učinci ne mogu dolaziti samo od nekog uzroka, koji je s njima u razmjeru; da - u svojoj cjelini, realno i trajno dobro može dolaziti samo od pravoga dobra, i, ako su jedino kršćanski mistici prakticirali herojske kršćanske kreposti i izveli socijalno korisna djela, to je zato, što kontemplacija i ljubav prema Bogu, koja im je inspirirala ta djela, nisu halucinacije, nego žive i djelotvorne stvarnosti: "Po plodovima ćete ih njihovim poznati" (319).

298. 2. S v j e t s k i nastrojeni ljudi, pa i onda kada imaju vjeru, imaju o savršenosti, ili kako oni kažu p o b o ž n o s t i, često vrlo krive pojmove.

A. Jedni smatraju p o b o ž n e kao licemjere, Tartife (lice iz Molierove komedije istog imena), koji pod koprenom pobožnosti krivaju svoje gadne mane, ili ambiciozne političke namjere, kao na primjer želju da gospodare savjestima i da tako vladaju svijetom. To znači samo brkati stvar od njezine z l o u p o t r e b e, a proučavanje savršenosti će nam jasno pokazati, da su jednostavnost, lojalnost i poniznost prave oznake pobožnosti.

299. B. Drugi opet smatraju pobožnost nekim pretjeranim izražajem o s j e ć a j n o s t i i mašte, nekom vrsti uzbudljivosti, koja je dobra doduše za žene i djecu, ali koja je nedostojna ljudi, koji hoće da vodi zdravi razum i volja. A međutim koliko ipak ima ljudi, koji su ubrojeni i upisani

u kalendar Svetaca, koji su se isticali neobičnim zdravim razumom, visokom inteligencijom, jakom i odlučnom voljom? - I ovdje, tvrditi tako, znači brkati portret i karikaturu.

300. C. Konačno ih ima, koji smatraju savršenost neostvarivom, a prema tome i o p a s n o m u t o p i j o m, jer je dosta obdržavati zapovijedi i posebno pomagati bližnjega, bez gubljenja svoga dragocjenog vremena u minucijoznim vježbama ili u traženju nekih vanrednih kreposti.- Čitanje Života Svetaca je dovoljno, da obori ove tvrdnje, jer nam pokazuje, da je savršenost ostvariva i ostvarena ovdje na zemlji, i da vršenje i obdržavanje savjeta - daleko od toga da škodi obdržavanju zapovijedi, upravo to obdržavanje olakšava.

301. 3. I među p o b o ž n i m osobama ima ih koje krivo misle i imaju krive pojmove o pravoj naravi savršenosti, jer je svaka slika "prema svojim strastima i mašti" (320).

A. Ima ih dosta koji ne razlikuju i miješaju pobožnost i kojekakve pobožnosti, zamišljajući si, da se savršenost sastoji u tome da mole veliki niz molitava, da su članovi mnogih društava, pa i na štetu svojih staleških dužnosti, koje katkada zanemaruju, da obave ovu ili onu vježbu ili na štetu kreposti ljubavi prema svojim osobama u kući. To znači staviti sporedno na mjesto glavnoga, znači žrtvovati cilj za sredstvo.

302. B. Drugi se opet daju na velike postove i na s t r o g o s t i, tako da iscrpljuju svoje tijelo i postaju nesposobni da dobro ispunjuju svoje staleške dužnosti i misle, da su zato ispričani i da ih ne veže ljubav prema bližnjemu. I dok se ne usuđuju ni liznuti vina svojim jezikom, ne će se ustručavati ni bojati, da ga sasvim umoče u krv bližnjega svoga ogovaranjem i klevetanjem. I to znači ne shvatiti dobro i krivo razumjeti, što je u savršenosti najbitnije, i zanemarivati glavnu dužnost i zapovijed ljubavi, za vježbe, koje su bez sumnje dobre, - ali svakako manje važne. - U istu pogrešku padaju i oni, koji daju b o g a t e m i l o s t i n j e, ali koji neće oprostiti svojim neprijateljima, ili koji, - opraštajući im - ne misle isplatiti svoje dugove.

303. C. Neki opet, budući da miješaju i ne razlikuju d u h. u t j e h e od žara i gorljivosti, drže da su savršeni, kad ih obuzme veselje u duhovnim vježbama, i kada se lagano mole. A utvaraju si naprotiv, da su popustili i omlitavili, ako ih spopadnu duhovne suše ili rastresenosti pri molitvi. Oni zaboravljaju na to, da je glavno u Božjim očima p l e m e n i t o n a s t o j a n j e i napor, koji često obnavljamo, usprkos svih prividnih neuspjeha, koje možemo doživjeti.

304. D. Treći opet, zaokupljeni poslom i v a n j s k i m d j e l o v a n j e m, zanemaruju nutarnji život, da se mogu potpunije predati apostolatu. To opet znači zaboraviti, da je d u š a s v e g a a p o s t o l a t a neprestana molitva, koja navlači Božju milost i oplođuje svaki rad.

305. E. Konačno neki, jer su čitali u mističnim knjigama ili u Životima Svetaca, u kojima su opisane ekstaze i viđenja, zamišljaju, da se savršenost sastoji u tim vanrednim fenomenima pa poduzimaju velike napore glavom i maštom, da se

i oni tamo vinu. Oni nisu shvatili, da su ti fenomeni - i po svjedočanstvu samih mistika - sporedni fenomeni, koji ne oblikuju svetost i za kojima nije potrebno težiti. Oni nisu shvatili da je put usklađivanja svoje volje s voljom Božjom mnogo sigurniji i mnogo praktičniji.

Nakon što smo na taj način pokazali i raskrčili sve zapreke, moći ćemo lakše shvatiti u čemu se sastoji prava savršenost.

II. P r a v i p o j a m s a v r š e n o s t i (321)

3o6. Samo pitanje. O čemu se tu radi?

Da dobro shvatimo taj problem, počinjamo preciziranjem samoga pitanja:

1. Neko je biće savršeno (per-fectum) u naravnom redu onda, kada je dovršeno, svršeno, dosljedno - kada je postiglo svoju svrhu. "Za svaku se stvar kaže da je savršena, u koliko je postigla svoju svrhu, koja je zadnja savršenost stvari" (323). To je a p s o l u t n a savršenost. No ima i jedna druga, koju zovemo r e l a t i v n o m ili progresivnom, a sastoji se u približavanju tome cilju, razvijajući sve svoje sposobnosti i vršeći sve svoje dužnosti prema propisima naravnog zakona, koji se očituje u zdravom razumu.

3o7. 2. Bog je s v r h a č o v j e k a i u naravnom redu. Stvoreni od N j e g a nužno smo stvoreni i z a N j e g a, jer On očito ne može naći savršenije svrhe, nego je On sam, jer je punina bitka. A osim toga stvarati za jedan nesavršeniji cilj, bilo bi Njega nedostojno.

2. Nadalje, budući da je Bog neizmjerna savršenost, i prema tome izvor svake savršenosti, čovjek je toliko savršeniji, što se više približava Njemu i participira na njegovim Božanskim savršenostima. Eto zašto On ne nalazi u stvorenjima ništa, što bi moglo zadovoljiti njegove opravdane težnje. "Konačno je čovjekova svrha nestvoreno dobro, to jest Bog, koji jedini svojom neizmjernom dobrotom može savršeno ispuniti ljudsku volju" (324). Prema Bogu dakle treba usmjeriti sve svoje djelovanje. Njega spoznati, Njega ljubiti, Njemu služiti i tako Njega proslaviti, to je cilj našeg života i izvor svake savršenosti.

3o8. 3. To je još istinitije u n a d n a r a v n o m redu. Bog nas je bez ikakvih naših zasluga uzdigao u red, koji prelazi naše potrebe i naše mogućnosti. Pozvao nas je, da Ga gledamo jednoga dana u blaženom gledanju, i posjedujemo već sada po milosti. Nadario nas je čitavim jednim nadnaravnim organizmom, da nas sjedini sa sobom po izvršivanju kršćanskih kreposti. Očito je, da se ne možemo usavršavati, nego neprestano Mu se približujući. I budući da mi to ne možemo učiniti bez jedinstva s Isusom, koji je nužni put, da dođemo k Ocu, naša će se savršenost sastojati u tome, da živimo za Boga u jedinstvu s Isusom Kristom: "Živjeti samo tome, da živimo za Boga u Isusu Kristu" (325). To mi činimo vježbajući se u kršćanskim krepostima, teološkim i moralnim, koje sve imaju za cilj, da nas sjedine s Bogom, na više ili manje direktni način, omogućujući nam, da nasljedujemo Gospodina Našega Isusa Krista.

309. Tu se postavlja pitanje, koje treba riješiti, nema li među tim krepostima koja, koja sadržaje u sebi sve druge i u kojoj se, - da tako kažemo - sastoji bit savršenosti. Na to pitanje sveti Toma, rezimirajući nauku naših svetih Knjiga i nauku Otaca, odgovara afirmativno i uči nas, da se savršenost sastoji b i t n o u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kojega ljubimo radi Boga: "Po sebi se i bitno savršenost kršćanskog života sastoji u ljubavi prema bližnjemu" (326). A budući da se čovjek u ovom životu ne može vježbati u ljubavi prema Bogu, a da se ne odrekne neuredne ljubavi prema samomu sebi i-li trostruke požude, potrebno je u praksi povezati žrtvu s ljubavi.

To ćemo eto izložiti, pokazujući:

1. Kako se u ljubavi prema Bogu i bližnjemu sastoji savršenost
2. Zašto ta ljubav mora ići do žrtve
3. Kako treba kombinirati ta dva elementa (ljubav i žrtvu)
4. Kako savršenost obuhvaća zajedno i zapovijedi i savjete
5. Koji su stupnjevi savršenosti i dokle se može ići na zemlji.

§ 1. BIT SE SAVRŠENOSTI SASTOJI U LJUBAVI

310. Razložimo najprije smisao same teze:

Ljubav prema Bogu i bližnjemu, o kojoj se ovdje radi, jest n a d n a r a v n a i po objektu i po motivu i po svom principu. - Bog, kojeg ljubimo (objekt) je Bog, koji nam se očituje po o b j a v i. Mi ga ljubimo, jer nas vjera uči (motiv), da je On neizmjerno dobar i neizmjerno ljubezan. Mi ga ljubimo v o l j o m (princip), koju usavršuje krepost ljubavi i koju potpomaže d j e l a t n a m i l o s t. To nije dakle neka sjetilna ljubav. Budući da je čovjek biće, koje je sastavljeno od duše i tijela nema sumnje, da se često i u naše najplemenitije osjećaje umiješa neki sjetilni elemenat. Ali ovog osjećaja katkada uopće nema i u svakom slučaju on je posve sporedan. Sama bit ljubavi je u odanosti, to je čvrsta volja, da se potpuno dademo - pa i uz žrtvu - za Boga i za Njegovu slavu, da pretpostavimo uvijek Njegove želje željama svojima i stvorova.

311. Isto to treba reći i o ljubavi prema bližnjemu, vodeći dakako računa o omjeru. U bližnjemu ljubimo zapravo Boga, Njegovu sliku, odraz Njegovih božanskih savršenosti. (Objekt).- Motiv radi kojega ljubimo bližnjega je Božja dobrota u toliko, u koliko se ona pokazuje, izražava, izbija u bližnjemu. Ili konkretnijim riječima da kažemo, gledamo i ljubimo u svojoj braći dušu, u kojoj stanuje Duh Sveti, koju resi milost Božja i koja je otkupljena cijenom Krvi Isusa Krista. Ljubeći Ga, hoćemo Njegovo nadnaravno dobro, savršenost Njegove duše, i Njegov vječni spas.

Tako ne postoje zapravo dvije kreposti ljubavi, jedna prema Bogu i druga prema bližnjemu, nego je zapravo samo jedna, koja obuhvaća u isto vrijeme i Boga, kojega ljubimo radi Njega samoga i bližnjega, kojega ljubimo radi Boga.

Kada sve to znamo, bit će nam lakše shvatiti, da se savršenost sastoji baš u kreposti ljubavi.

Dokazi za tezu: 312. 1. Pitajmo Sveto Pismo:

A. U Starom, kao i u Novom Zavjetu, dominira i rezimira čitav Zakon upravo velika zapovijed ljubavi, ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu.

Tako na primjer kada jedan učitelj zakona pita Našeg Gospodina što mora činiti, da dobije život vječni, Božanskom je Učitelju dosta da ga upita: "Što čitaš u zakonu?" A on bez oklijevanja potsjeća na tekst Deutoronomija: "Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom i bližnjega svoga kao samoga sebe - Diliges Dominum Deum tuum...." (327). I Isus ga kuša, govoreći mu: "To čini i živjet ćeš!" (328). On nadodaje dalje, da se u te dvije zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu sastoji zakon i Proroci. To je isto ono, što i Sveti Pavao naglašuje - u jednoj drugoj formi - kada nadodaje - nakon što je potsjetio na glavne zapovijedi Dekaloga - da je "punina zakona ljubav - Plenitudo legis dilectio" (329). Tako je ljubav prema Bogu i prema bližnjemu u isto vrijeme i sinteza i punina Zakona. Dakle kršćanska savršenost može biti samo savršeno i potpuno ispunjenje Zakona. Jer Zakon je sveta Volja Božja, a ima li što savršenije, nego li je sveta volja Božja?

313. B. Ima još jedan drugi dokaz, koji se izvodi iz nauke svetog Pavla o ljubavi, u 13.poglavlju 1. poslanice Korinćanima. Tu on doista u jednom liričkom hvalospjevu, opisuje ljepotu ljubavi, njezinu veću vrijednost od karizma (darova) ili milosti, koje nam Bog dragovoljno dijeli, od drugih teoloških kreposti: vjere i nade. On pokazuje, da ona u sebi skuplja i sadržava odlično sve kreposti, što više, da je ona sama, skup svih tih kreposti: "Ljubav je strpljiva, dobrostiva je; ljubav ne zavidi, ne hvasta se, ne misli o zlu. Ne čini što ne valja, ne traži svoje, ne razdražuje se..." Konačno nadodaje, da će karizmatički darovi proći, da će nestati vjere i da će isčeznuti ufanje, ali da ljubav ostaje vječno. Ne znači li to naučavati, ne samo, da je ljubav kraljica i duša svih ostalih kreposti, nego da je ona tako velika, da ona sama dostaje, da čovjek po njoj postane savršen, jer mu ona daje i sve druge kreposti?

314. C. Sveti Ivan, apostol Božanske ljubavi, daje nam za to temeljno obrazloženje. Bog je - veli on - ljubav. Deus caritas est (33o). To je, da tako kažemo, njegova bitna oznaka. Želimo li Mu dakle sličiti, želimo li biti savršeni, kao što je savršen naš nebeski Otac, treba Ga ljubiti, kao što je On nas ljubio - "jer je On nas ljubio prvi" (33o). A budući da ne možemo Njega ljubiti, a da ne ljubimo bližnjega, moramo ljubiti tog dragog bližnjega sve do žrtvovanja za nj, "tako moramo i mi život svoj položiti za braću" (33o). I on nadodaje: "Ljubljeni, ljubimo jedan drugoga, jer je ljubav od Boga. I svaki koji ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga. Koji ne ljubi ne poznaje Boga, jer je Bog ljubav. ... U tom je ljubav, ne da smo mi ljubili Boga, nego da je On prvi ljubio nas i poslao Sina svojega kao pomirnu žrtvu za naše grijehe. Ljubljeni, ako nas je Bog tako ljubio, i mi moramo jedan drugoga... Bog je ljubav i koji ostaje u ljubavi u Bogu ostaje, i Bog ostaje u njemu" (331). Ne može se jasnije reći, da se sva savršenost sastoji u ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu radi Boga.

315. 2. Pitajmo r a z u m, kojeg rasvijetljuje v j e-
r a: Promatramo li narav savršenosti, ili promatramo li narav
ljubavi, dolazimo do istog zaključka:

A. Savršenost se nekog bića sastoji u tome, - kako smo
već rekli - da postigne svoju svrhu ili da joj se približi, što
je više moguće (br.306). A svrha je čovjekova u nadnaravnom
redu da po blaženom gledanju vječno posjeduje Boga i po ljuba-
vi, koja iz tog gledanja izlazi. A na zemlji se približujemo
tome cilju već živeći u intimnom jedinstvu s presvetim Troj-
stvom, koje živi u nama i s Isusom, koji je nužni Posrednik
na putu k Ocu. Što smo dakle više sjedinjeni s Bogom, koji je
naš konačni cilj i izvor našeg života, to smo i mi savršeniji.

316. A koja među svim kršćanskim krepostima može najviše
u j e d i n j a v a t i, koja ujedinjuje našu dušu posve s
Bogom, ako ne Božanska ljubav? Druge nas kreposti samo s p r e-
m a j u za to jedinstvo ili ga samo z a p o č i m a j u u
nama, ali ga nisu u stanju d o v r š i t i. Moralne kreposti:
razboritost, jakost, umjerenost, pravednost i t.d. ne sjedi-
njuju nas d i r e k t n o s Bogom, nego nam samo pomažu da
potisnu ili umanje zapreke, koje nas od toga jedinstva udalju-
ju i pomažu nam da se približimo Bogu po slaganju s redom, ko-
ji je dao. Tako na primjer umjerenost - dok se bori protiv
neumjerene uporabe naslade i uživanja - umanjuje jednu od naj-
većih zapreka za ljubav s Bogom. Poniznost opet, - uklanjajući
oholost i sebeljublje, ~~time što~~ priprema nas za vježbanje u
Božanskoj ljubavi. Osim toga te kreposti, time što nam omogu-
ćuju da se vježbamo u redu ili pravoj mjeri, koja je dana od
Boga, podređuju našu volju Božjoj volji i tako nas približuju
Njemu.

Što se pak tiče t e o l o š k i h kreposti, različitih
od ljubavi, - one nas nesumnjivo sjedinjuju s Bogom, ali na
jedan nepotpuni način. V j e r a nas sjedinjuje s Bogom,
koji je neprevarljiva istina, i pomaže nam, da gledamo stvari
u Božanskoj svijetlosti. Ali, ona se može spojiti sa smrtnim
grijehom, koji nas rastavlja od Boga. N a d a nas diže do
Boga u toliko, koliko je On dobar za nas i omogućava nam, da
želimo nebeska dobra, ali može postojati i uz teške pogreške,
koje nas odvraćaju od našeg posljednjeg cilja.

317. Jedina nas ljubav potpuno sjedinjuje s Bogom. Ona
pretpostavlja vjeru i nadu, ali ih i nadvisuje. Ona posve o-
buhvaća našu dušu, razum, srce, volju, djelatnost i daje ju
Bogu bez rezerve. Ona isključuje s m r t n i grijeh, koji
je neprijatelj Božji i omogućuje nam da budemo prijatelji Bož-
ji. "Ako tko mene ljubi, i Otac moj njega ljubi" (332). A
prijateljstvo, to je jedinstvo, to je prelijevanje dviju duša
u samo jednu. Jedno srce i jedna duša... jedno htjeti i jedno
ne htjeti. Potpuno jedinstvo svih naših sposobnosti: jedin-
stvo duha, koje omogućuje, da se naša misao oblikuje po Bož-
joj. Jedinstvo volje, koje omogućuje, da prihvatimo volju
Božju kao svoju volju, jedinstvo srca, koje nas sili, da se
predamo Bogu kao što se On predaje nama, "ljubljeni moj me-
ni i ja njemu" (Cant. 2,16). Jedinstvo aktivnih snaga po ko-
jem Bog stavlja u službu naše slabosti svoju Božansku moć,
da nam pomogne izvršiti naše dobre i lijepe odluke i želje.
Ljubav nas dakle povezuje i sjedinjuje s Bogom neizmjerno
savršenim, našom konačnom svrhom, i ona tako sačinjava bitni
elemenat naše savršenosti.

318. B. Ako opet promatramo n a r a v ljubavi doći
ćemo do istog rezultata. Kako to doista i pokazuje sveti Fra-
njo Saleški, ljubav obuhvaća sve kreposti i daje im posebnu
savršenost (333).

a/ Ona obuhvaća sve kreposti. Savršenost se sastoji oči-
to u sticanju kreposti. Ako ih netko posjeduje sve, u nekom
stupnju ne samo početnom, nego i povećanom, taj je očito savr-
šen. A onaj koji posjeduje ljubav, posjeduje sve kreposti i
to u njihovoj savršenosti: v j e r u, bez koje ne možemo spo-
znati ni ljubiti neizmjernu ljubeznost Božju, n a d u, koja
nas - inspirirajući nam pouzdanje, dovodi do ljubavi, i sve
moralne kreposti, kao na primjer r a z b o r i t o s t bez
koje se ljubav ne bi mogla ni sačuvati ni uvećavati, j a -
k o s t kojom nadvladavamo poteškoće, koje nam se pojavljuju
na putu pri vježbanju ljubavi, u m j e r e n o s t, koja uma-
njuje i slabi senzualnost, koja je neukrotivi neprijatelj Bo-
žanske ljubavi.

Što više, nadodaje sveti Franjo Saleški, "veliki Apostol
ne kaže samo da nam ljubav daje strpljivost, blagost, ustraj-
nost i jednostavnost, nego on veli, da je ona sama, naime
ljubav strpljiva, dobrostiva, ustrajna", jer ona sadržaje sa-
vršenost svih kreposti (334).

319. b/ Ona im daje što više neku s a v r š e n o s t,
i neku posebnu vrijednost, ona je po riječima svetoga Tome
(335) f o r m a svih kreposti. "Sve su kreposti, odijelje-
ne od ljubavi, jako nesavršene, jer one ne mogu bez nje po-
stići svoj cilj, a taj je učiniti čovjeka sretnim...

Ja ne niječem, da one bez ljubavi ne mogu nastati, što
više i rasti. Ali da one imaju svoju savršenost, da nose ime
potpunih kreposti, koje imaju svoju formu, to ovisi o ljuba-
vi, koja im daje snagu da se dignu do Boga i da pokupe od
Njegova milosrđa med prave zasluge i posvećenja srdaca u ko-
jima se nalaze. Ljubav je među krepostima kao sunce među zv-
jezdama. Ona im svima daje svoju svijetlost i ljepotu. Vjera,
nada, strah i kajanje dolaze redovito u dušu prije nje, da
joj pripravе mjesta. A kada ona stigne, onda joj se ove kre-
posti pokoravaju i nju čuvaju, kao i sve druge kreposti, a
ona ih oživljava, ukrašuje i oživljuje svojom prisutnošću"
(336). Ili drugim riječima: ljubav, upravljajući direktno
našu dušu prema Bogu, najvećoj savršenosti i konačnom našem
cilju, daje i svim drugim krepostima, koje se u nama stav-
ljaju pod njezino vodstvo, istu orijentaciju, a prema tome
i istu vrijednost. Tako na primjer čin poslušnosti ili poniz-
nosti, osim svoje vlastite vrijednosti, prima od ljubavi još
jednu veću vrijednost, kad je on učinjen, da se s v i d i-
m o Bogu, jer on tada postaje čin ljubavi, a to znači čin
najsavršenije kreposti. Nadodajmo još i to, da taj čin na taj
način postaje l a k š i i privlačiviji. Slušati ili se po-
niziti nije lako za našu oholu narav, ali svijest, da vršeći
te čine ljubimo Boga i da Njemu iskazujemo Njegovu slavu, po-
sebno ih olakšava.

Tako dakle ljubav nije samo sinteza, nego zapravo duša
svih kreposti, i ona nas sjedinjuje s Bogom na najsavršeniji
i direktniji način nego ijedna od njih. U njoj se dakle i
sastoji bit svake savršenosti.

Zaključak. 320. Budući da se bit savršenosti sastoji u ljubavi prema Bogu, slijedi da je s k r a ć e n i put da se do nje dođe, mnogo ljubiti, ljubiti jako i odlučno, a posebno ljubiti čisto i nesebično. A to ne biva samo onda, kada izgovaramo kakav čin ljubavi prema Bogu, nego i svaki puta kada ispunjujemo Njegovu svetu volju ili kada vršimo svoju dužnost, pa i onu najmanju, i to zato, da se Njemu svidimo i da Mu ugodimo. Dakle svaki pojedini naš čin, kako god on bio po sebi običan i jednostavan, možemo pretvoriti u čin ljubavi i pomoću njega napredovati u savršenosti. - Napredak u savršenosti će biti toliko stvarniji i toliko brži, koliko će ta ljubav biti intenzivnija i plemenitija, i dosljedno, koliko će naš napor biti energičniji i trajniji. Jer kod Boga vrijedi naš napor, nastojanje, naša čvrsta volja, neovisno od svakog osjećajnog uzbuđenja.

I budući da je i nadnaravna ljubav prema bližnjemu ujedno i čin ljubavi prema Bogu, sve usluge koje iskazujemo svojoj braći, gledajući u njima odraz Božje savršenosti, ili - što izlazi na isto - gledajući u njima Isusa Krista, postaju čini ljubavi, koji nas približuju svetosti. Eto dakle u ljubavi prema Bogu i bližnjemu leži tajna savršenosti, samo ako je ovdje na zemlji uz nju spojena i privezana i žrtva.

§ 2. LJUBAV NA ZEMLJI PRETPOSTAVLJA ŽRTVU

321. Na nebu ćemo ljubiti, a ne ćemo se morati žrtvovati. Ali na zemlji to ide sasvim drukčije. U stanju sadašnje pale naravi, n e m o g u ć e nam je ljubiti Boga pravom i afektivnom ljubavi, a da se za Nj ne žrtvujemo.

To slijedi iz onoga što smo prije rekli, u brojevima 74-75 o težnjama pokvarene naravi, koje ostaju i u otkupljenom čovjeku. Ne možemo ljubiti Boga, a da se ne borimo i ne krotimo te težnje. I ta borba počinje onim časom, kada dolazimo k razumu i svršava se s posljednjim našim dahom. Bez sumnje, ima časova odmora, kada borba nije tako živa. Ali i onda ne smijemo odložiti oružje, a da se time ne izložimo opasnosti ponovne navale neprijatelja. To nam svjedoči i S v e t o P i s m o.

1. Sveto Pismo

Sveto Pismo nam jasno govori o apsolutnoj potrebi žrtve ili odricanja, da možemo ljubiti Boga i bližnjega.

322. A. Svima učenicima Naš Gospodin upravlja ovakav poziv: "Ako tko želi da ide za mnom, neka se odreče samoga sebe, uzme križ svoj i pođe za mnom" (337). Bitni je uvjet, želimo li slijediti Krista i Njega ljubiti, da se odreknemo samih sebe, to znači: zlih težnja naravi, egoizma, srdžbe, častohleplja, senzualnosti, bludnosti, neuredne ljubavi prema blagostanju i bogatstvu. Nositi svoj križ, to opet znači prihvatiti trpljenja, nevolje, poniženja, nesreće, trud, bolesti, jednom riječi sve one križeve, koje nam Providnost šalje, da nas iskuša, da nas učvrsti u kreposti i da nam olakša ispaštanje naših pogrešaka. Tada i jedino tako možemo biti Njegovi učenici i ići putevima ljubavi prema savršenstvu.

Tu nauku potvrđuje i On svojim p r i m j e r o m. On, koji je sišao s neba prije svega, da nam pokaže put savršenosti, išao je upravo putem križa: Cijeli je Njegov život bio križ i mučeništvo! Od kolijevke do Kalvarije, to je jedan veliki niz nevolja, poniženja, napora, apostolskog rada, a sve to kruni na koncu tjeskoba i muka žalosnoga križnoga puta i muke. To je riječiti komentar onoj Njegovoj: "Ako tko želi da ide za mnom..." Da ima koji drugi, sigurniji put, On bi nam ga pokazao: Ali je On znao, da nema drugoga, i On je njime išao, da i nas privuče, da njime pođemo: "A kad ja budem uzdignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi" (338). Tako su shvatili i apostoli, koji nam ponavljaju, zajedno sa sv. Petrom, da ako je Krist trpio za nas, da je trpio zato, da nas potakne da Ga slijedimo: "Krist je trpio za vas i primjer vam dao, da i vi slijedite Njegove stope" (339).

323. B. To uči i sveti P a v a o: Za njega se kršćanska savršenost sastoji u tome, da svučemo staroga čovjeka, a obučemo novoga. "Svucite staroga čovjeka s djelima njegovim" (340). A stari čovjek to je skup svih zlih težnja i strasti, koje smo naslijedili od Adama, to je trostruka požuda s kojom se valja uhvatiti u koštac i umiriti vježbanjem u mrtvenju. On veli i otvoreno, da oni, koji žele biti učenici Kristovi, moraju raspeti svoje mane i svoje zle želje: "A koji su Kristovi, propeli su tijelo sa strastima i požudama"(341). To je bitni uvjet i to tako jak i tako važan, da se i on sam osjeća primoranim da kažnjava svoje tijelo i potiskuje požudu, da ne bi propao:"Nego trapim svoje tijelo i zarobljavam, da kako - pošto sam drugima propovijedao - sam ne budem zabačen" (342).

324. C. Sv. I v a n, apostol ljubavi, tvrdi upravo to isto. On uči, da ljubiti Boga znači obdržavati Njegove zapovijedi i boriti se protiv trostruke požude, koja se šepiri poput kraljice u svijetu. I nadodaje, da onaj tko ljubi svijet i onaj, koji je u svijetu, to znači pod utjecajem trostruke požude, ne može posjedovati ljubav Božju. "Ako tko ljubi svijet, nema ljubavi Očeve u njemu" (343). A da zamrzimo svijet i njegova zavođenja očito je potrebno vježbati se u duhu žrtve, uskraćujući si zle i opasne užitke.

2. Stanje naravi

325. To uostalom slijedi i iz stanja naše p a l e naravi, kako smo je opisali u brojevima 74. i iz naravi trostruke p o ž u d e, s kojom se imamo boriti, kako smo rekli u br. 193.sl. Zbilja je nemoguće ljubiti Boga i bližnjega, a da se pri tom uz junačke žrtve ne odreknemo onoga,što nam smeta u toj ljubavi. A trostruka se požuda, kako smo već rekli i opisali,protivi ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Treba se dakle boriti bez odmora i bez smilovanja protiv te požude, želimo li napredovati u ljubavi.

326. Dajemo nekoliko primjera. Naša v a n j s k a s j e t i l a požudno se odnose prema onomu, što na njih djeluje i stavljaju u pogibao našu slabu krepost. Što da radimo, da se opremo? Naš nam Spasitelj to kaže u svojem energičnom govoru: "Ako te tvoje oko sablažnjava, iskopaj ga i odbaci od sebe, jer ti je bolje, da ti jedno udo propadne,

nego da te posve cijeloga bace u ognjeni pakao" (344). Tim riječima želi Krist reći, da treba mrtvenjem odvratiti svoje oči, svoje uši, sva svoja sjetila od onoga, što nam pruža priliku za grijeh. Bez toga nema ni spasenja ni savršenstva.

Isto je tako s našim n u t a r n j i m moćima, posebno s maštom i pamćenjem. Tko ne zna, kolikim se pogibeljima izlažemo, ako odmah iz početka ne obuzdavamo njihova zastranjenja?

Pa i same naše v i š e sposobnosti, razum i volja, znadu zastraniti, znade ih obuzeti znatiželja, neovisnost i srdžba. Da ih stjeramo pod sud vjere i ponizno podlaganje u volju Božju i naših poglavara, koliko je tu potrebno napora, i koliko borba, koje se javljaju svakoga časa!

Treba dakle priznati da treba znati - želimo li ljubiti Boga i bližnjega - mrtviti egoizam, sensualnost, srdžbu, neurednu ljubav prema bogatstvu, i tako nam se žrtva nameće kao bitni uvjet ljubavi prema Bogu na zemlji.

Nije li na koncu to isto misao svetoga Augustina, kad nam veli: "Dvije su ljubavi izgradile dvije tvrđave: ljubav prema sebi, koja se razvila do mržnje na Boga, načinila je zemaljsku tvrđavu. Ljubav prema Bogu, koja se razvila do prezira samoga sebe izgradila je nebesku" (345). Drugim riječima: Ne možemo pravo ljubiti Boga, ako ne preziremo samoga sebe, to znači, ako ne preziremo i ne borimo se protiv zlih težnja. Što se pak tiče onoga, što je dobro u nama, na tom treba zahvaljivati prvom i pravom tvorcu svega toga, i to razvijati neprestanim trudom.

327. Z a k l j u č a k : koji nam se nameće jest taj, da - želimo li biti savršeni - treba izvršavati što više čine ljubavi, ali je jednako potrebno i z v r š a v a t i č i n e ž r t v e, jer na zemlji ne možemo ljubiti, ako se i ne žrtvujemo. U koliko nas ti čini odvraćaju od stvorova i otkidaju od nas samih - to su žrtve. U koliko nas opet sjedinjuje s Bogom, to su čini ljubavi. Preostaje dakle da pogledamo, kako je moguće ujediniti ta dva elementa: ljubav i žrtvu.

§ 3. ODGOVARAJUĆI DIO LJUBAVI I ŽRTVE U KRŠĆANSKOM ŽIVOTU

328. Budući da i ljubav i žrtva moraju imati svoga udjela u kršćanskom životu, koja će biti uloga svakog pojedinog tog elementa? - U tom predmetu ima točaka, u kojima se svi slažu, a ima ih i takvih, u kojima ima razlika, premda u praksi učitelji različitih škola dolaze do zaključaka, koji su bitno isti.

329. 1. Svi priznaju, da ljubav u s e b i, ontološki, s obzirom na dostojanstvo, zauzima prvo mjesto. Ona je c i l j i b i t n i elemenat savršenosti, kako smo to dokazali u našoj tezi, u br. 312. Ljubav nam dakle mora biti pred očima prije svega, za njom treba ići bez odmora, ona daje žrtvi njezin pravi smisao i pravu vrijednost. "U svemu gledaj na svršetak". Treba dakle o njoj, o tom cilju govoriti već od početka duhovnog života i treba posebno naglašavati,

da ljubav prema Bogu jako olakšava žrtvu, ali nas nikada ne može od nje osloboditi.

330. 2. Što se tiče k r o n o l o š k o g reda, svi dopuštaju i to, da su ta dva elementa n e o d j e l j i v a i moraju se, dosljedno, zajedno gojiti i međusobno se prožimati, jer nema na zemlji prave ljubavi bez žrtve i jer je žrtva, učinjena za Boga, jedan od najljepših dokaza ljubavi prema Njemu!

Cijelo se dakle pitanje na koncu konca svodi na ovo: u KRONOLOŠKOM redu, na kojem elementu treba i n s i s t i r a t i, na ljubavi ili na žrtvi? Tu se nalazimo pred dvije težnje i dvije škole.

331. A. Sv. FRANJO SALEŠKI, - oslanjajući se na mnogo predstavnika benediktinske i dominikanske škole, - i pun pouzdanja u snagu, koju nam pruža obnovljena ljudska narav, - stavlja na prvo mjesto ljubav prema Bogu, da pomoću te ljubavi lakše prihvatimo i vježbamo se u žrtvi. Ali - nipošto ne isključujući ni taj drugi elemenat - on traži od svoje Filoteje mnogo odricanja i žrtve. On to radi s mnogo obzira i blagosti u formi zato, da bolje postigne svoj cilj. To se vidi već u I. poglavlju njegovog "Uvoda u pobožni život": "Prava i živa pobožnost predpostavlja ljubav prema Bogu, zapravo prava pobožnost je baš ljubav prema Bogu... I tim više što pobožnost sadrži u sebi neki stupanj vanredne ljubavi, ne samo da po njoj postajemo spremni, radini, vrijedni da o b d r ž a v a m o sve zapovijedi Božje, nego nas ona osim toga n u k a, da spremno i gorljivo izvršimo najviše d o b r i h d j e l a, koliko možemo, pa i takvih, koja nisu nikako zapovjeđena, nego koja nam se samo savjetuju ili preporučuju". Dakle, obdržavati zapovijedi, slijediti savjete i preporuke milosti, to sigurno znači u visokom stupnju vježbati se u mrtvenju. Osim toga Svetac savjetuje Filoteji, da počne čišćenjem ne samo od teških grijeha, nego i od lakih pogrešaka, da počne čišćenjem od privezanosti uz beskorisne i opasne stvari i zla nagnuća. A kad govori o krepostima ni tu ne zaboravlja stranu žrtve. On samo želi, da sve bude začinjeno ljubavlju prema Bogu i bližnjemu.

332. B. S druge strane, ignacijanska škola i francuska škola 17. stoljeća - ne zaboravljajući, da je ljubav prema Bogu cilj, koji treba postići i da ona mora oživljavati sve naše čine -, stavlja na prvo mjesto - posebno za početnike - odricanje, ljubav prema križu ili raspinjanje staroga čovjeka, kao najsigurnije sredstvo, da postignemo pravu i djelotvornu ljubav prema Bogu (346). Čini se, da se oni boje, ako se to ne bi odmah na početku naglašavalo, da ne bi većina duša upala u iluziju, da su već uznapredovale u ljubavi prema Bogu, dok je njihova pobožnost još više osjećajna i prividna, nego li stvarna. Odatle onda žalosni padovi, kad se pojave teške napasti i kada duša osjeti duhovnu suhoću. Nadalje žrtva, koju smo junački prihvatili, iz ljubavi prema Bogu, vodi do plemenitije i ustrajnije ljubavi i neprestano će vježbanje u ljubavi prema Bogu okruniti duhovnu zgradu.

333. PRAKTIČKI ZAKLJUČAK: Ne namjeravajući riješiti tu kontroverzu, izložit ćemo i dati nekoliko zaključaka, koje daju i dopuštaju u č i t e l j i svih škola.

A. Treba se čuvati d v i j u p r e t j e r a n o s t i: a/ Prva se pretjeranost sastoji u tome, ako bismo htjeli prerano duše povesti tako zvanim putem ljubavi, a da ih ne vježbamo u isto vrijeme u strogim vježbama svagdanjeg odricanja. Tako idemo u susret i favoriziramo iluzije i žalosne padove: kolike se duše, jer su osjetile one sjetilne utjehe koje Bog daje početnicima, i jer vjeruju, da su već dovoljno jake u krepostima, - izlažu opasnostima grijeha, počinjaju nepromišljenosti i padaju u velike pogreške? Malo više mrtvenja, malo više poniznosti, nepouzdavanja u same sebe, odlučnija borba protiv napasti, sačuvala bi ih od ovih slabosti.

b/ Druga je pretjeranost govoriti samo o odricanju i mrtvenju, i ne pokazivati, da su to samo sredstva, da dođemo do prave ljubavi prema Bogu ili da su to manifestacije te ljubavi. Tako se neke duše dobre volje, ali još neodvažne, osjećaju odbačenima, pa i obeshrabrenima. One bi imale mnogo više poleta i snage, ako bismo im pokazali, da te žrtve postaju mnogo lakše, ako ih činimo iz ljubavi prema Bogu: "Gdje je ljubav, tu nema umora!"

334. B. Duhovni će vođa, nakon što je izbjegao ove dvije pretjeranosti, znati izabrati za svoga penitenta onaj put, koji bolje odgovara njegovom karakteru, kao i pozivima milosti.

a/ Ima osjetljivih i čuvstvenih duša, koje nikako ne vole mrtvenje, sve dok se nisu vježbale neko vrijeme u ljubavi prema Bogu. Istina je, da je ta ljubav često nepotpuna, da je više žarka i osjetilna, nego li plemenita i trajna. Ali, ako smo se brižljivo okoristili tim prvim poletima, da pokažemo, da u pravoj ljubavi ne možemo ustrajati bez žrtve, ako smo nadalje uspjeli, da se vježbamo u nekim činima pokore, zadovoljštine, mrtvenja iz ljubavi prema Bogu, posebno onim činima, koji su potre-bni da izbjegnemo grijeh, malo po malo krepost se učvršćuje, volja se tih ljudi jača, i dolazi čas, kada te duše osjećaju i shvaćaju, da žrtva mora ići korak u korak zajedno s ljubavlju prema Bogu.

b/ Ako se naprotiv radi o e n e r g i č n i m karakterima, koji su privikli da rade po dužnosti, možemo - sve jednako im stavljajući pred oči, ljubav prema Bogu kao cilj, - inzistirati u početku na odricanju kao k a m e n k u š n j a za ljubav, svejednako zaslađujući ove oštre vježbe motivom ljubavi prema Bogu ili gorljivosti za duše.

Tako ne ćemo nikada odijeliti ljubav od žrtve i pokazat ćemo, da se ta dva elementa kombiniraju i da se međusobno usavršavaju.

§ 4. SASTOJI LI SE SAVRŠENOST U ZAPOVIJEDIMA ILI U SAVJETIMA

1. O čemu se tu zapravo radi.

335. Vidjeli smo, da se savršenost bitno sastoji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, i to ljubavi, koja ide do žrtve. A ima u isto vrijeme i z a p o v i j e d i i s a v j e t a, gdje možemo pokazati svoju ljubav prema Bogu i smisao za žrtvu. Postoje ZAPOVIJEDI, koje nam n a l a ž u pod kaznom grijeha, da tu i tu stvar činimo, ili da se od nje uzdržavamo. Postoje i SAVJETI, koji nas pozivaju, da činimo radi Boga ne-

što više od onoga, što je zapovijeđeno pod kaznom svojevoljne nesavršenosti i opiranja milosti. Naš je Spasitelj na to aludirao, kad izjavljuje bogatom mladiću: "Ako hoćeš ući u život, drži zapovijedi... A ako hoćeš biti savršen, idi, prodaj sve što imaš, podaj siromasima i imat ćeš blago na nebu. Onda dođi i idi za Mnom" (347). Prema tome, dakle, obdržavanje zakona pravde i ljubavi u stvari vlasništva je dosta za ulazak u nebo. Ali, ako tko želi biti s a v r š e n, treba prodati sva svoja dobra, podijeliti ih sirotinji i tako se vježbati u dragovoljnom siromaštvu. Sveti Pavao nam također veli, da je d j e v i č a n s t v o savjet, a ne zapovijed, da je dobro oženiti se, ali da je još bolje ostati u djevičanstvu (348).

2. Rješenje.

336. Neki su pisci iz toga zaključili, da se kršćanski život sastoji u o b d r ž a v a n j u zapovijedi, a s a v r š e n o s t u obdržavanju savjeta. To je malo jednostrano gledanje, i ono bi - ako ga loše shvatimo - dovelo do kobnih posljedica. U stvari savršenost traži najprije ISPUNJAVANJE ZAPOVIJEDI, a drugotno obdržavanje nekih savjeta.

To je upravo i nauka svetoga Tome (349). Nakon što je dokazao, da savršenstvo nije ništa drugo nego ljubav prema Bogu i bližnjemu, zaključuje, da se u praksi ona bitno sastoji u zapovijedima, među kojima je najglavnija ona zapovijed ljubavi, i drugotno da se sastoji u savjetima, koji se također odnose na ljubav, jer oni uklanjaju zapreke, koje smetaju, da se vježbamo u ljubavi. Rastumačimo tu nauku:

337. A. Savršenstvo traži najprije i kao prijeko potrebno ISPUNJAVANJE zapovijedi. I vrlo je važno tu stvar naglasiti nekim osobama - koje na primjer, pod izlikom pobožnosti, zaboravljaju na svoje staleške dužnosti ili koje, da mogu što upadljivije dijeliti milostinju, u beskraj odgađaju plaćanje svojih dugova, jednom riječi onim osobama, koje zanemaruju ovu ili onu zapovijed Dekaloga, (tobože) težeći na viši stupanj savršenosti. Sasvim je očito, da prestupanje koje teške zapovijedi, kao što je ta, da isplatimo svoje dugove, ruši u nama ljubav, i da pod izlikom davanja milostinje ne možemo i ne smijemo kršiti taj prirodni zakon. Isto je tako i sa svojevoljnim kršenjem zapovijedi u maloj stvari, koja - ne rušeći doduše ljubav u nama, svakako više ili manje smeta vježbanje u ljubavi i posebno vrijeđa Boga i umanjuje naše prijateljstvo s Njime. To posebno vrijedi za SVOJEVOLJNI i ČESTI lagani grijeh, koji u nama stvara loše tragove i koji nam smeta u našem poletu prema savršenosti. Treba dakle prije svega, - želimo li biti savršeni - obdržavati sve zapovijedi.

338. B. Ali k tomu treba pridodati i OBDRŽAVANJE NEKIH SAVJETA, barem nekih, a posebno onih, koje nam nameće ispunjenje naših staleških dužnosti.

a/ Tako na primjer R e d o v n i c i, koji su se zavjetom obvezali, da će se vježbati u tri velika evanđeoska savjeta, savjetu siromaštva, čistoće i poslušnosti, očito se ne mogu posvetiti, ako ne ostanu vjerni svojim zavjetima. U ostalom vježbanje u tim zavjetima posebno olakšava ljubav prema Bogu

otkidajući dušu od glavnih zapreka, koje stoje na putu Božanskoj ljubavi: SIROMAŠTVO, otkidajući redovnike od neuredne ljubavi prema bogatstvu, ugađa poletu srca prema Bogu i prema nebeskim dobrima. ČISTOĆA, otkidajući ih od tjelesnih užitaka, pa i onih, koji su dopušteni u svetom ženidbenom staležu, dopušta im i omogućuje, da ljube Boga, ne dijeleći je s nikim. POSLUŠNOST, - koja se bori protiv oholosti i neovisnosti duha, podlaže njihovu volju volji Božjoj, i ta je poslušnost na koncu konca upravo čin ljubavi.

359. b/ Što se pak tiče onih, koji nisu položili zavjete, oni moraju u tome vježbati svoj duh, da budu savršeni, svaki prema svojem položaju, prema nadahnućima milosti i prema savjetima pametnoga duhovnog vođe. Tako će se na primjer oni vježbati u duhu siromaštva, uskraćujući si mnoge beskorisne stvari, zato da si stvore neke zalihe za milostinju i za svoje poslove. U duhu čistoće će se vježbati, pa i oni koji su oženjeni, tako, da se umjereno i s nekim ograničenjem služe zakonitim i dopuštenim užicima braka, a posebno brižljivo izbjegavajući sve što je zabranjeno ili pogibeljno. U duhu poslušnosti, podvrgavajući se poučljivo svojim poglavarima, u kojima će gledati sliku Božju i nadahnućima milosti, koja nadzire mudri i iskusni duhovni vođa. Tako dakle, eto u ČEMU JE PRAVA SAVRŠENOST: ljubiti Boga i bližnjega radi Boga i znati se žrtvovati, da bolje ispunimo tu dvostruku zapovijed i savjete, koji se na to odnose, svaki prema svojem položaju i zvanju.

§ 5. RAZLIČITI STUPNJEVI SAVRŠENOSTI

Savršenost ima svojih s t u p n j e v a, a i g r a n i c a ovdje na zemlji. Prema tome imamo dva pitanja:
1. Koji su glavni stupnjevi savršenosti
2. Koje su granice savršenosti ovdje na zemlji?

1. Stupnjevi savršenosti

34o. Ima mnogo stupnjeva, kojima se penjemo k savršenosti. Ovdje se ne radi o tome, da ih sve nabrojimo, nego da samo pokažemo glavne etape. A prema opće prihvaćenoj nauci, koju je izložio sveti Toma, razlikujemo tri glavne etape, ili kako se to obično i općenito veli: t r i p u t a, i to: put, kojim idu početnici, put onih, koji su uznapredovali i put savršenih i to prema glavnom cilju, kojemu pojedini teže.

341. a/ Na p r v o m putu, u prvom stadiju duh. života, glavna je briga p o č e t n i k a, da ne izgube ljubav, koju posjeduju. Oni dakle nastoje, da i z b j e g a v a j u grijeh, posebno TEŠKI grijeh i da pobijede i nadvladaju zle sklonosti, strasti i sve ono, što bi moglo doprinijeti, da izgube ljubav Božju.(35o).

To je put č i š ć e n j a, kojemu je cilj očistiti dušu od njezinih pogrešaka.

342. b/ U d r u g o m putu ili na drugom stadiju, duše žele n a p r e d o v a t i u pozitivnom vježbanju u k r e p o s t i m a, i jačati svoju ljubav. Budući da im je

srce već očišćeno, ono je prema tome jače otvoreno Božanskoj svijetlosti i Božjoj ljubavi. Te duše žele slijediti Isusa, nasljedovati Njegove kreposti, i jer - slijedeći Isusa - idemo po svijetlosti, taj se put zove put r a s v i j e t l j e n j a (351).

Duše na tom putu idu za tim, da se čuvaju ne samo teškoga, nego i svakog laganog grijeha.

343. c/ Na t r e ć e m putu, u trećem stadiju, s a v r š e n i imaju samo jednu brigu, da pripadaju Bogu i da u Njemu uživaju. Tražeći neprestano, da se sjedine s Bogom, oni su na putu s j e d i n j e n j a. Grijeha se plaše i pred njim se zgražaju, jer se boje, da se ne zamjere Bogu i da Ga ne uvrijede. Kreposti ih privlače, posebno teološke kreposti, jer su to načini, da se sjedinimo s Bogom. Zemlja im se čini kao kakvo izgnanstvo, i poput svetog Pavla žele umrijeti i sjediniti se s Kristom (352).

To su samo kratke oznake, na koje ćemo se opet vratiti i razviti ih u II. dijelu ove knjige, gdje ćemo pratiti dušu od prve etape, - čišćenja duše, - pa sve do jedinstva, koje je preoblikuje i koje je sprema na blaženo gledanje.

2. Granice savršenosti

344. Kada čitamo živote Svetaca, a posebno život velikih mistika, iznenađujemo se gledajući u kakve se visine može vinuti plemenita i odvažna duša, koja ništa ne odbija Bogu. Ipak postoje g r a n i c e savršenosti ovdje na zemlji, koje ne smijemo htjeti prijeći, a da ne padnemo opet na koji niži stupanj, ili što više i u grijeh.

345. 1. Sasvim je sigurno, da ne možemo ljubiti Boga toliko, koliko je On vrijedan ljubavi. On je doista neizmjerne ljubavi vrijedan, a naše srce, budući da je ograničeno, može Ga ljubiti, - pa i u nebu - samo ograničenom ljubavi. Možemo dakle uvijek nastojati, da Ga ljubimo sve to više, i - prema svetom Bernardu, - mjera za ljubav prema Bogu jest, da Ga ljubimo bez mjere. Ali ne zaboravimo, da se prava ljubav manje sastoji u pobožnim osjećajima, nego u činima volje, i da je najbolji način ljubavi prema Bogu baš to, da uskladimo svoju volju s Njegovom, kako ćemo to izložiti kasnije, kada budemo govorili o usklađivanju naše volje s Božanskom voljom.

346. 2. Na zemlji ne možemo ljubiti Boga bez nekih prekida i nedostataka. Možemo bez sumnje - uz posebne milosti, - koje Bog ne uskraćuje dušama dobre volje, izbjeći svaki SVOJEVOLJNI lagani grijeh, ali ne možemo izbjeći svaku pogrešku s l a b o s t i. Nikada ne možemo postati NEPOGRJEŠIVI, kako je to Crkva izjavila u više navrata.

A. U srednjem su vijeku Beghards-i tvrdili, "da je čovjek u sadašnjem životu, u stanju steći takav stupanj savršenosti, da postane stvarno nepogrješiv i da više ne može rasti u milosti" (353). Iz toga su zaključivali, da onaj, koji je postigao taj stupanj savršenosti, ne mora više ni moliti ni postiti, jer je u tom stanju senzualnost toliko podređena duhu i razumu, - da može dopustiti svomu tijelu sve što mu

godi. Takav više ne mora obdržavati crkvene zapovijedi, niti se pokoravati ljudima, što više, ne mora se vježbati ni u krepostima, jer je to svojstveno nesavršenim ljudima. Pa to je zbilja opasna nauka, koja u stvari dovodi i izrođuje se u nemoralnost. Kad čovjek misli, da ne može sagriješiti, i kad se više ne vježba u krepostima, on uskoro postaje plijen najprostijih strasti. To se je Beghardima doista i dogodilo. I ekumenski sabor u Viennijh je s pravom osudio godine 1311.

347. B. U 17. vijeku M o l i n a obnavlja tu zabludu, učeći, "da stečenom kontemplacijom dolazi čovjek do takvog stupnja savršenosti, da više ne počinja ni malih ni velikih grijeha". Ali će i on sam brzo dokazati - svojim primjerom - da je s maximama, koje izgledaju vrlo uzvišene, - čovjek izložen vrlo velikoj opasnosti da upadne u skandalozne pogreške. Njega je s pravom osudio Inocent XI. dne 19.studenog 1687., i kad čitamo izjave, koje je on naučavao, spopada nas užas radi strašnih posljedica, do kojih dovodi nauka, da čovjek ne može sagriješiti (354). Budimo dakle čedniji, i mislimo samo na to, kako ćemo popraviti svoje svojevoljne pogreške i kako ćemo umanjiti broj svojih pogrešaka, koje činimo iz slabosti.

348. 3. Na zemlji ne možemo ljubiti Boga konstantno ili pače habituálno savršeno čistom i nezainteresiranom ljubavlju, koja bi isključivala svaki čin nade. Na koji god stupanj savršenosti došli, moramo od vremena do vremena buditi čin nade. Ne možemo dakle na jedan apsolutni način ostati indiferentni za svoj spas. Bilo je doduše Svetaca, koji su u pasivnim kušnjama, časovito pristali na svoju osudu na neki uvjetni način, to jest u slučaju, kada bi Bog tako htio, svejednako izjavljujući, da bi oni i tada ljubili Boga. Ali to su hipoteze, koje općenito treba odbaciti, jer stvarno Bog hoće spas svih ljudi.

Ali možemo, s vremena na vrijeme, probuditi čine čiste ljubavi, bez ikakvog gledanja na sebe, dosljedno bez a k t u a l n e nade ili želje za nebom. Takav je na primjer ovaj čin ljubavi svete Terezije (355): "Ako Te ljubim, Gospodine, to nije nipošto radi neba, koje si mi obećao. Ako Te se bojim, Gospodine, to opet nipošto nije radi pakla, kojim si mi zaprijetio. To što me privlači k Tebi, Gospodine, to si Ti, jedini Ti, to je želja, da Te vidim pribijena na križu, iznakažena tijela i u tjeskobama smrtne muke. I Tvoja je ljubav toliko obuzela moje srce, da bih Te ja ljubila i kad ne bi bilo neba, ja bih Te se bojala, i kad ne bi bilo pakla. Ti mi ne možeš ništa dati, čime bi mogao izazvati moju ljubav. Jer da se i ne nadam onomu čemu se nadam, ja bih Te ljubila, kao što Te ljubim".

349. Redovito u našoj ljubavi prema Bogu postoji s m j e s a čiste ljubavi i ljubavi radi nade, a to znači, da ljubimo Boga i radi Njega samoga, jer je neizmjerno dobar, a i zato, jer je On izvor naše sreće. Ta se dva motiva nikako ne isključuju, jer je Bog htio da ljubeći i slaveći Njega nađemo svoju sreću.

Mi se dakle ništa ne uznemirujemo radi tog miješanja i misleći na nebo, recimo samo, da će se naša sreća sastojati u posjedovanju Boga, i u tom da Ga gledamo, ljubimo i slavimo.

- Tada nam želja za nebom i nada da ćemo u nj doći ništa ne smeta, da glavni motiv naših čina bude doista ljubav prema Bogu.

350. Zaključak. Tako je dakle u l j u b a v i i ž r t v i sva kršćanska savršenost. A s milošću Božjom, tko ne bi mogao ostvariti taj dvostruki uvjet? Zar je tako teško ljubiti Onoga, koji je vrijedan neizmjerne ljubavi, i beskrajno ljubezan? Ljubav, koju On od nas traži nije ništa izvanredno, to je ljubav-odanost, to je dar samoga sebe, to je posebno slaganje s Božjom voljom. Htjeti ljubiti, to znači ljubiti! Obdržavati zapovijedi radi Boga, to znači ljubiti! Moliti se, to znači ljubiti! Ispunjati svoje staleške dužnosti, da se svidimo Bogu, i to znači ljubiti. Još više: odmarati se, jesti s istim nakanama, i to znači ljubiti! Nema ništa dakle lakše, nego se - s milošću Božjom - neprestano vježbati u ljubavi. Bližnjemu iskazivati usluge radi Boga, to znači ljubiti! A prema tome i ništa nema lakše nego neprestano napredovati prema savršenstvu.

351. Bez sumnje, ž r t v a nam izgleda teža i mučnija. Ali, ne traži se od nas, da ljubimo žrtvu radi žrtve. Dosta je, da je ljubimo (prihvaćamo) radi Boga, ili drugim riječima: dosta je, da shvatimo, da na zemlji ne možemo ljubiti Boga, a da se ne odrečemo onoga, što predstavlja zapreku za Njegovu ljubav. Tako žrtva postaje najprije snošljiva, a zatim i draga. Zar majka, koja provodi duge noći uz krevet bolesnoga sina, ne prihvaća rado sav umor, kad se nada, i posebno, kad je sigurna, da će mu spasiti život? A mi se ne samo nadamo, nego smo sigurni, da se time svidamo Bogu, da Mu time iskazujemo slavu, i u isto vrijeme da spasavamo svoju dušu, kada si - iz ljubavi prema Njemu - namećemo žrtve, koje on od nas traži. I nemamo li za svoju tvrdnju primjere i pomoć Boga-Čovjeka? Nije li On toliko podnio, i više od nas, da proslavi svoga Oca i spasi naše duše? Pa zar ćemo mi, Njegovi učenici, koji smo u Nj ucijepljeni po krštenju, koji se hranimo Njegovim Tijelom i napajamo Njegovom Krvlju, zar ćemo oklijevati da podnosimo u zajednici s Njime, iz ljubavi prema Njemu, i s istim nakanama kao i On? I zar nije istina, da križ ima svoje koristi, osobito za srca, koja ljube: "U križu je spas - veli Nasljeduj Krista - u križu je život, u križu obrana od neprijatelja, u križu je obilje višnje sladosti, u križu snaga srcu, u križu radost duhu" (356).

Zaključimo sa svetim Augustinom: "Za srca, koja ljube, nema odviše teških poslova. One u tom nalaze i stanoviti užitak, kako to vidimo kod onih, koji vole lov, pecanje, borbe, trgovinu... jer kad netko neku stvar voli, tada ili ne trpi ili voli trpljenje. "Ili ne trpi, ili i trpljenje voli" (357).

Hajdemo dakle naprijed, putem žrtve i ljubavi, prema savršenstvu, ~~jer je to za nas~~ obveza!

IV. Glava

D U Ž N O S T T E Ž I T I K S A V R Š E N O S T I (358)

352. Nakon što smo izložili n a r a v kršćanskog života i s a v r š e n s t v o toga života, preostaje nam ispitati, postoji li za nas prava o b v e z a napredovati u tom životu ili nije li dosta samo to, da ga dobro čuvamo, kao što se blago čuva. Da točno odgovorimo na to pitanje, ispitivat ćemo ga u odnosu na 3 kategorije osoba:

1. obični vjernici ili kršća-ni
2. redovnici
3. svećenici, inzistirajući posebno na tom zadnjem, obzirom na posebni zadatak, koji si stavljamo pred oči.

I. O b v e z a t e ž i t i k s a v r š e n o s t i z a s v e k r š ć a n e

Izložiti ćemo: 1. Samu obvezu
2. motive, koji nam tu dužnost olakšavaju.

§ 1. OBVEZA KAO TAKOVA

353. U tako delikatnoj stvari, kao što je ova, vrlo je važno stvar precizirati koliko je moguće bolje. Sasvim je sigurno, da je dosta umrijeti u stanju milosti, želimo li se spasiti. Izgleda prema tome, da za vjernike nema, dakle, druge stroge obveze, nego da sačuvaju stanje milosti. Ali, ako se točno izrazimo, pitanje je baš u tome, da li je moguće kroz dulje vrijeme sačuvati se u stanju milosti bez nastojanja za napredovanjem. A UGLED nam drugih i vlastiti RAZUM osvijetlji VJEROM pokazuju, - da u stanju pale naravi - ne možemo dugo stati u stanju milosti bez n a s t o j a n j a za napretkom u duhovnom životu i vježbanja od vremena na vrijeme i [illegible] kim evanđeoskim savjetima.

1. Dokaz iz ugleda drugih

Sv. Pismo

354. S v e t o P i s m o ne govori DIREKTNO o toj stvari. Nakon što je izložilo opći princip razlikovanja između zapovijedi i savjeta, ono nam ne govori što je u poukama našeg Spasitelja obvezatno, a što nije. Ali ono toliko naglašuje svetost, koja odgovara kršćanima, ono stavlja pred oči jedan takav ideal savršenosti, ono naglašava tako otvoreno s v i m a potrebu odricanja i ljubavi, a to su bitni elementi savršenosti, da se za svaki nepristrani duh nameće uvjerenje, da treba - hoćemo li spasiti svoju dušu, - u nekim časovima, činiti i više, nego je strogo zapovijeđeno i dosljedno, težiti k napretku.

355. A. Tako nam Naš Spasitelj stavlja kao i d e a l svetosti savršenost samoga nebeskog Oca: "Budite dakle savršeni, kao što je savršen vaš nebeski Otac" (359). Prema tome se dakle s v i oni, koji imaju Boga za Oca moraju približ-

vati toj Božanskoj savršenosti. A to se očito ne može učiniti bez nekog napredovanja. I na koncu cijeli govor na gori je zapravo samo komentar, razvijanje tog ideala.- Put kojim treba ići, to je put odricanja, nasljedovanja Našega Gospodina i ljubavi prema Bogu: "Ako tko dolazi k meni, a ne mrzi (to jest ne žrtvuje) svoga Oca, svoju ženu, svoju majku, svoju djecu, svoju braću, pa i samoga sebe, ne može biti moj učenik" (360). Potrebno je dakle - u nekim slučajevima pretpostaviti Boga i Njegovu volju ljubavi roditelja, žene, djece, pa i vlastitog života i sve žrtvovati, da uzmognemo slijediti Krista. To pak pretpostavlja junačku snagu, koju ne ćemo moći posjedovati u željenom času, ako se na to nismo spremili žrtvama, koje prelaze naše stroge dužnosti. Bez sumnje je taj put uzak i težak i malo ih ide njime. Ali Isus želi, da se OZBILJNO TRUDIMO da njime idemo. "Trudite se, da uđete na uska vrata" (361). Ne znači li to tražiti od nas, da težimo k savršenstvu?

356. B. Ni Njegovi učenici ne govore drukčije. Sveti Pavao često podsjeća vjernike, da su izabrani, DA POSTANU SVETI: "... da budemo sveti i neokaljani pred njim u ljubavi nas je preodredio" (362). A to vjernici ne mogu postići, a da ne svuku staroga čovjeka i obuku novoga, to znači bez mrtvenja sklonosti zle naravi i bez nastojanja, da izvršuju Isusove kreposti. A oni to ne mogu učiniti - nadodaje sveti Pavao - bez nastojanja, da to postignu: "dok ne stignemo svi u jedinstvo vjere i poznanja Sina Božjega, u čovjeka savršena, u mjeru dobi punine Kristove..." (363). On time hoće reći, da smo mi - budući da smo ukalamljeni na Krista, Njegova d o p u n a, i da upravo na nama leži, - napredovanjem u nasljedovanju Njegovih kreposti - da Ga povećavamo i dopunjujemo. I sveti Petar hoće, da svi njegovi učenici budu sveti, kao Onaj, koji ih je pozvao k svetosti i spasu: "... nego po primjeru sveca, koji vas je pozvao i sami budite sveti u svemu životu" (364). Mogu li oni to biti, ako ne napreduju u vježbanju u kršćanskim krepostima? Sveti Ivan u zadnjem poglavlju Otkrivenja poziva pravednike, da ne prestanu vršiti pravdu i svete, da se dalje posvećuju: "... i tko je pravedan, neka još čini pravdu; i tko je svet, neka se još posvećuje" (365).

357. To isto slijedi i iz same n a r a v i kršćanskoga života, koji je, prema govoru Našeg Spasitelja i Njegovih učenika, b i t k a, gdje je bdjenje i molitva, mrtvenje i pozitivna vježba u krepostima potrebna, da se odnese pobjeda: "Bdijte i molite, da ne padnete u napast" (366)... Budući da se imamo boriti ne samo protiv tijela i krvi, to znači ne samo protiv trostruke požude, nego i protiv đavla, koji je podjaruje u nama, moramo se duhovno oboružati i junački se boriti. A u dugoj borbi, bit ćemo gotovo sigurno pobijeđeni, ako se držimo jedino u defenzivi. Treba se dakle dati na protu-udare, to znači na pozitivno vježbanje u krepostima, na bdjenje, na mrtvenje, na duh vjere i pouzdanja. To je zapravo zaključak, koji izvodi sveti Pavao, kada - nakon što je opisao borbu, koju imamo izdržati - zaključuje, da moramo biti poput rimskog vojnika oboružani od glave do pete: "Stojte dakle opasavši bokove svoje istinom i obukavši se u oklop pravde, i obuvši noge, da budete spremni za evanđelje mira. A povrh

svega uzmite štit vjere, kojim ćete moći pogasiti sve ognjene strijele đavola. I kacigu spasenja uzmite, i mač Duha, koji je riječ Božja"... (367). Tako nam on pokazuje, da moramo učiniti i više nego je propisano, želimo li nadvladati svoje protivnike.

Tradicija

358. T r a d i c i j a potvrđuje tu nauku. Kada Oci hoće naglasiti potrebu savršenosti za sve, oni vele, da se na putu, koji vodi k Bogu i spasenju, ne može ostati na mjestu: treba ili naprijed ili nazad! "Na putu prema Bogu ne napredovati znači nazadovati". Tako nas na primjer sveti Augustin, izlažući da je ljubav aktivna, podsjeća, da ne smijemo stajati na putu, baš zato, što zaustaviti se znači nazadovati: "natrag ide, tko se vraća tamo, gdje je već bio i odakle je otišao" (368). A njegov protivnik Pelagije dopuštao je isti princip, tako je jasno! I posljednji od Otaca, sveti Bernard, u vrlo ganutljivoj formi izlaže tu nauku:

"Ti ne želiš napredovati? Ne! Dakle želiš nazadovati? Nipošto! Pa što onda hoćeš? Ja hoću živjeti tako, da ostanem na točki odakle sam pošao...

To je nemoguće što ti želiš, jer ništa na ovom svijetu ne ostaje u istom stanju.." (369). I on dalje nadodaje: "Nužno je potrebno penjati se ili silaziti. Ako pokušamo da se zaustavimo, nefaljeno padamo" (37o). Pa i Njegova Svetost Sveti Otac Papa Pio XI. u svojoj Enciklici od 26.siječnja 1923. o sv. Franji Saleškom, jasno izjavljuje, da svi kršćani - bez iznimke - moraju težiti k savršenosti (371).

2. Dokaz iz razuma

Temeljni razlog, radi kojeg moramo težiti k savršenosti, jest svakako onaj, što su ga dali Oci.

359. 1. Cijeli je život, budući da je neko gibanje, bitno progresivan (napreduje), u tom smislu, da počinje slabiti u onom času, kad prestaje rasti. Razlog je toga u tome, što u svemu živomu, ima raspadljivih sila, koje, u koliko se ne zaustave, konačno prouzrokuju bolest i smrt. Tako je to isto i s našim duhovnim životom: uz težnje, koje nas nukaju na dobro, ima ih u nama i drugih - vrlo aktivnih - koje nas usmjeruju prema zlu. Da ih svladamo, jedini je djelotvorni način da povećavamo u sebi žive snage, to znači ljubav prema Bogu i kršćanske kreposti. Tada zle sklonosti slabe. Ali, prestanemo li se naprezati da napredujemo, naše se mane bude, obnavljaju svoju snagu, napadaju nas sve jače i sve češće. I ne trgnemo li se iz svoje mlitavosti, dolazi čas, kad ćemo - od predaje do predaje - pasti u smrtni grijeh (372).

To je, - nažalost - povijest mnogih duša, kako to znadu iskusni duhovni vođe.

Jedna će nam usporedba pomoći, da to shvatimo još bolje: Da se spasimo, dužnost nam je ploviti uz jedan više ili manje opasni potok, a to je potok naših neurednih strasti, ko-

je nas nose u zlo. Sve dok se trudimo, da tjeramo svoju barku naprijed, uspjevat ćemo da idemo uz potok ili barem da održimo ravnotežu. Onoga dana, kad prestanemo veslati, odnijet će nas potok i okrenuti prema Oceanu, gdje nas čekaju oluje, a to znači teške napasti, a možda i žalosni pad i propast.

36o. 2. Ima nekih teških zapovijedi, koje možemo u nekim časovima obdržati jedino uz herojske čine. A vodeći računa o psihološkim zakonima, općenito nismo u stanju činiti herojskih čina, ako se za njih nismo unaprijed pripravili nekim žrtvama, ili drugim riječima: činima mrtvenja. Da nam ta istina bude bliža, dajemo nekoliko primjera: Uzmimo na primjer krepost svete ČISTOĆE, pa vidimo, da ona zahtjeva junačkih, katkada upravo herojskih napora, da je sačuvamo kroz cijeli život. Sve do ženidbe, (a to nije za mnoge ljude prije 28. ili 3o.godine), treba se vježbati u p o t p u n o j uzdržljivosti i to pod teški grijeh. A teške napasti počinju gotovo za sve u doba puberteta, a katkada i prije. Da im se junački oppremo, treba se moliti, odbacivati opasne knjige, predodžbe i saobraćaj, predbacivati si i najmanje male pogreške i okoristiti se najmanjim slabostima, da se odmah i junački uignemo, a to kroz dugi životni period.

Zar sve to ne pretpostavlja i više nego obične i redovite napore, neka djela, koja nisu zapovijeđena? A kad je jednom sklopljena ženidba, nismo se time uklonili posve teškim napastima. U ženidbi ima i doba, kad se treba vježbati u bračnoj uzdržljivosti. A da to možemo, treba herojske snage, koja se stiče samo dugom navikom za mrtvenje sjetilnog užitka, i neprestanom vježbom u molitvi.

361. Uzmimo sada kao primjer zakone pravde u novčanim poslovima, trgovačkim i industrijskim i mislimo na veliki broj prilika i zgoda, da ih povrijedimo. Mislimo na to, kako je teško biti potpuno i posve pošten u sredini, gdje konkurencija i pohlepa za dobitkom idu za tim, da se poveća cijena iznad dopuštenih granica. I vidjet ćemo, da treba mnogo snage i više nego običnog odricanja, želi li čovjek ostati jednostavno: pošten. Hoće li biti sposoban za te napore onaj, koji je navikao, da poštiva samo teške obveze, koji si je dopustio sa svojom savješću najprije lake kompromise, a zatim ozbiljnije, nije li potrebno malo više od onoga, što je strogo zapovijeđeno, da volja - ojačana tim junačkim činima - bude dosta jaka, da je čini nepravde na odvuku u propast?

Dakle, sa svih se strana ostvaruje moralni zakon, da treba - ne želimo li upasti u grijeh - bježati od pogibelji junačkim činima, koji ne potpadaju direktno pod zapovijed. Drugim riječima: da pogodimo cilj, treba gađati malo više. A da ne izgubimo milost, treba jačati svoju volju protiv opasnih napasti djelima, koja nam nisu baš zapovijeđena, jednom riječi, težiti k nekoj savršenosti.

§ 2. MOTIVI, KOJI OLAKŠAVAJU TU OBVEZU

Mnogobrojni motivi, koji mogu utjecati na obične vjernike da teže k savršenosti svode se na tri glavna:

1. Dobro naše duše
2. Slava Božja
3. Izgradnja (dobar primjer) bližnjega.

1. Dobro naše duše

362. 1. Dobro duše, znači prije svega: A. Osigurani spas B. uvećavanje zasluga, C. sreću i veselje savjesti.

A. Spasenje svoje duše je jedno veliko djelo, koje moramo izvršiti ovdje na zemlji, djelo potrebno, i - da tako kažemo - jedino potrebno. Ako to znamo, kad bismo izgubili sva svoja dobra ovdje na zemlji, roditelje, prijatelje, dobar glas, bogatstvo, sve je spašeno. Mi ćemo to sve opet naći u nebu, i to stostruko, sve ono, što smo izgubili i to za svu vječnost. A najefikasnije sredstvo, da osiguramo svoj spas, je težnja k savršenstvu, svaki prema svojem položaju. Što više to radimo - pametno i ustrajno - sve se više time udaljujemo i od samoga smrtnoga grijeha, koji nas jedini može osuditi. Dosta je očito, da - kad iskreno nastojimo da postanemo savršeniji - izbjegavamo i same prilike za grijeh, jačamo svoju volju protiv iznenadnih prepada i kad dođe čas napasti, tada volja, - koja je već otvrdnula naporom prema savršenstvu, i koja je navikla, da se moli da si osigura milost Božju - odbija s grozom pomisao na veliki grijeh: radije umrijeti nego sagriješiti! A onaj naprotiv, koji si dopušta sve što nije veliki grijeh, izlaže se pogibelji da padne u nj, kada se pojavi žestoka i duga napast. Naviknut da popušta napastima i užitcima u manje teškim stvarima, bojati se je, da ne bi - zanešen strašću - svršio s time, da u nj padne, kao što onaj, koji neprestano skače oko ponora, konačno u nj i upadne.

Najsigurniji je način, da teško ne uvrijedimo Boga, da se udaljimo od granica ponora, čineći više od onoga, što je zapovijeđeno, i nastojeći se približiti k savršenstvu. Što čovjek više mudro i ponizno k njemu teži, to biva i sigurniji za svoj vječni spas.

363. B. Tako i povećavamo svakog dana stupnjeve posvećujuće milosti, koju posjedujemo i stupnjeve slave, na koju imamo pravo. Već smo vidjeli, da svaki nadnaravni napor, učinjen za Boga, koji je učinila duša u stanju milosti, donosi duši povećanje milosti i zasluga. Onaj, koji se ne brine za savršenost i koji izvršava svoje dužnosti s više ili manje bezbrižnosti, stiče samo malo zasluga, kako smo to rekli u br. 243. A onaj naprotiv, koji teži k savršenosti i koji se trudi da napreduje, stiče ih mnogo. Tako on svakoga dana povećava svoj kapital milosti i slave, njegovi su dani puni zasluga. Svaki se napor nagrađuje povećavanjem milosti na zemlji i kasnije ogromnim stupnjem slave: "... donosi nam izobilnu vječnu slavu, koja sve nadvisuje" (373).

364. C. Želimo li uživati i malo sreće na zemlji, ništa nije bolje od pobožnosti: "ona je - veli sveti Pavao - korisna za sve, jer ima obećanje života sadašnjega i budućega" (374). Mir duše, veselje mirne savjesti, sreća u sjedinjenju s Bogom, sreća u napredovanju u Njegovoj ljubavi, sreća u postignuću što veće intimnosti sa Našim Gospo-

dinom, - to su neke od nagrada, koje Bog daje već sada svojim vjernim službenicima u njihovim kušnjama, uz tako jaku nadu za vječnom srećom.

2. Slava Božja

365. Ništa nije tako plemenito, kao brinuti se za nju, a ništa nije ni pravednije, ako se sjetimo što je Bog učinio, i što još uvijek neprestano čini za nas. A jedna savršena duša iskazuje Bogu više slave nego hiljadu običnih duša: takva duša doista svakoga dana umnožava svoje čine ljubavi prema Bogu, čine zahvalnosti, zadovoljštine, ona upravlja u tom smislu cijeli svoj život prikazujući Mu često svoje redovite poslove i tako Ga slavi od jutra do večera.

3. Dobar primjer bližnjemu

366. Želimo li činiti dobro oko sebe, obratiti neke grešnike ili nevjernike, učvrstiti u dobru duše, koje posrću, nema efikasnijeg sredstva, nego je nastojanje, koje poduzimamo, da se bolje vježbamo u svom kršćanstvu: koliko osrednjost kršćanskog života izaziva protiv vjere kritiku nevjernika, toliko i prava svetost budi u njima udivljenje za vjeru, koja zna proizvesti u čovjeku takve učinke: po plodu se sudi drvo. "Poznat ćete ih po njihovim plodovima" (375). Najbolja je a p o l o g e t i k a primjera, kad znamo s njome spojiti i vježbanje u svim socijalnim dužnostima. To je i izvrsni poticaj za one osrednje, koji bi posve zaspali u svojoj mlitavosti, da ih napredak gorljivih duša ne vuče iz njihova mrtvila.

Mnogo je duša danas pristupačno ovom motivu. U vijeku prozelitizma, laici shvaćaju bolje nego nekada potrebu da brane svoju vjeru riječju i primjerom. Svećenicima je dužnost da idu na ruku tom pokretu, i da stvaraju oko sebe e l i t u čestitih i valjanih kršćana, koji će nastojati - ne zadovoljavajući se osrednjim i običnim životom - da napreduju svakoga dana u ispunjavanju svojih dužnosti, vjerskih dužnosti na prvom mjestu, ali i građanskih i društvenih. To će biti izvanredni s u r a d n i c i, koji će - zalazeći u mjesta, koja su malo pristupačna svećenicima i redovnicima, - uspješno ih zamijeniti i ići im na ruku u apostolatu.

II. O b v e z a t e ž n j e k s a v r š e n o s t i z a r e d o v n i k e (376)

367. Ima kršćana, koji - htijući se savršenije predati Bogu, i osigurati sigurnije spas svoje duše, - ulaze u redovnički stalež. A taj je stalež prema Kodeksu crkvenoga prava: "Stalni način života u zajednici, gdje se članovi obvezuju, osim općih zakona, da će obdržavati evanđeoske savjete i polažu zavjete poslušnosti, čistoće i siromaštva" (377).

Teolozi jednodušno naučavaju, da su Redovnici, već po svom staležu, o b v e z a n i težiti k savršenosti, a na to podsjeća i Kodeks, kada veli: da svi i svaki redovnik, poglavari kao i podložnici, moraju težiti k savršenstvu

njihova staleža (378). Ta je obveza tako velika, da se sv. Alfonz Liguori ne ustručava reći da redovnik t e š k o g r i j e š i, ako čvrsto odluči, da ne će težiti k savršenosti ili ako se nikako za to ne brine (379). Prema tome doista teško griješi o svoju staležku dužnost, a to je upravo težnja k savršenosti. Zbog toga se redovnički stalež i zove s t a l e ž o m s a v r š e n o s t i, to znači staležom, koji je službeno priznat crkvenim pravom kao s t a l n o m j e s t o, gdje postoji obveza steći savršenost. Nije dakle potrebno, da je netko stekao savršenost prije nego u taj stalež uđe, ali se u nj ulazi, da se ona stekne, kako veli sv.Toma (38o).

Obveza za redovnike da teže k savršenstvu, osniva se na dva temeljna razloga: 1. njihovi zavjeti
2. Konstitucije i Pravila

§ 1. OBVEZA UTEMELJENA NA ZAVJETIMA

368. Kada netko postaje redovnik, s ciljem da se dade i potpunije posveti Bogu, on polaže tri zavjeta. A ti zavjeti obvezuju na čine kreposti, koji nisu zapoviješeni i koji su toliko savršeniji, što zavjet nadodaje njihovoj nutarnjoj vrijednosti još i vrijednost kreposti vjere. Oni osim toga pomažu i zato da potisnu ili umanje neke od najvećih zapreka za savršenost. To ćemo bolje shvatiti, dok budemo promatrali svaki zavjet za sebe.

369. 1. Zavjetom s i r o m a š t v a se čovjek odriče v a n j s k i h d o b a r a, koje ima ili bi ih mogao steći. Ako je zavjet s v e č a n, onda se čovjek pravno odriče samog vlasništva, tako da bi svi čini vlasništva, koje bi on htio izvršiti bili kanonski nevaljani, veli nam Can.579. Ako je zavjet j e d n o s t a v a n, tada se čovjek pravno ne odriče samog vlasništva, nego slobodne uporabe toga prava, kojim se može služiti samo s dopuštenjem poglavara i u granicama, koje su oni dali.

Ovaj nam zavjet omogućava, da pobijedimo jednu od velikih zapreka za savršenost, to jest neurednu ljubav prema bogatstvu i brige, koje donosi uprava zemaljskim dobrima. To je dakle veliko sredstvo duhovnog napretka. Osim toga, taj zavjet nameće i teške ž r t v e: čovjek ne osjeća onu sigurnost, niti onu neovisnost, koju mu daje slobodno upravljanje dobrima. Osim toga nekada treba podnijeti i neke nedostatke, koje donosi zajednički život. Mučno je i ponižava čovjeka, da se uvijek obraća na poglavara, kada mu nešto treba. Ima tu dakle i kreposnih čina, na koje se redovnici obvezuju zavjetom, i koji ne samo da im pomažu da teže k savršenosti, nego ih k njoj i približuju.

37o. 2. Zavjet svete č i s t o ć e nam omogućuje da nadvladamo drugu zapreku za savršenost, a to je požuda tijela i oslobađa nas od briga i zaokupljenosti obiteljskog života. To ovako veli sveti Pavao: "Onaj, koji je oženjen brine se za svjetsko, kako će ugoditi ženi, pa je razdijeljen, a onaj, koji nije oženjen, brine se za Gospodnje, kako će ugoditi Gospodinu" (381). Ali zavjet čistoće, ne ništi požudu, i milost, koja nam je dana, da je čuvamo nije milost odmora,ne-

go milost za borbu. Da ostanemo uzdržljivi cijeli svoj život, treba bdijeti i moliti, a to znači mrtviti svoja vanjska sjetila, svoju znatiželju, zauzdavati maštanje i sjetilnost, mnogo raditi, a povrh svega predati svoje srce potpuno Bogu, vježbanjem u ljubavi, nastojeći živjeti u intimnom i srdačnom jedinstvu s Bogom, kako ćemo to pokazati, kad budemo govorili o čistoći. A tako raditi očito znači težiti k savršenstvu, znači naprezati se neprestano da pobijedimo sami sebe, i da ukrotimo jednu od najžešćih težnja pokvarene naravi.

371. 3. P o s l u š n o s t ide još dalje podlažući ne samo Bogu, nego i Pravilima i Poglavarima ono, do čega najviše držimo, a to je naša vlastita volja. A po zavjetu poslušnosti Redovnik se doista obvezuje, da će se pokoravati naredbama svoga zakonitog Poglavara u svemu što se odnosi na obdržavanje zavjeta i Konstitucija. Tu se radi o f o r m a l n i m n a r e d b a m a, a ne o običnim savjetima Poglavara. Te se naredbe poznaju po formulama, koje je Poglavar upotrijebio, kao na primjer, ako zapovijeda: u ime svete Poslušnosti, ili u ime našega Gospodina, ili ako naloži formalnu zapovijed, ili ako upotrijebi svaki drugi ekvivalentni izraz. Bez sumnje, ta vlast Poglavara ima svojih granica. Treba da, oni naređuju u skladu sa Pravilom, "ograničujući se na ono, što se tamo nalazi formalno ili implicite sadržano: takve su Konstitucije, Statuti, koji su zakonito doneseni, da se pomoću njih dođe do obdržavanja pravila, pokore, koje su određene, da se kazne prestupci i predusretne ponovni pad, sve ono što spada na dobro obavljanje službe i na dobru i ispravnu upravu" (382).

Ali kraj svih tih ograničenja, ostaje istina, da je zavjet poslušnosti jedan od onih, koji najviše stoji ljudsku narav, posebno zato, jer mnogo držimo do svoje vlastite volje. Da ga obdržavamo treba poniznosti, strpljivosti, blagosti. Treba mrtviti tako jaku sklonost da kritiziramo Poglavare, da pretpostavljamo svoj sud njihovom sudu, i da slijedimo svoje željice i svoje kaprice. Nadvladati te težnje, svoju volju s poštovanjem prikloniti pred voljom Poglavara, - gledajući Boga u njima - to je sigurno znači težiti k savršenstvu, jer to znači gojiti neke najteže kreposti. I kako je prava poslušnost najbolja oznaka ljubavi, to na koncu znači i rasti u kreposti ljubavi.

372. Vidimo dakle da vjernost zavjetima uključuje u sebi i vježbanje ne samu u tri velike kreposti: siromaštva, čistoće i poslušnosti, nego i mnogo drugih, koje su potrebne kao zaštita za ove. A obvezati se, da ćemo ih obdržavati sigurno znači obvezati se na jedan stupanj savršenosti, koji nije baš tako običan. To isto izlazi iz obveze i dužnosti obdržavanja Konstitucija.

§ 2. OBVEZA UTEMELJENA NA KONSTITUCIJAMA I NA PRAVILIMA

373. Kad netko ulazi u redovnički stalež, on se istodobno obvezuje da će obdržavati Konstitucije i Pravila, koja su mu rastumačili tokom novicijata, prije Profesije (polaganje zavjeta). A kakva god bila Kongregacija u koju netko stupa,

nema ni jedne, koja si ne bi postavila za cilj posvećenje svojih članova i koja ne određuje - katkada na vrlo detaljan način - k r e p o s t i u kojima se treba vježbati i s r e d s t v a, koja olakšavaju to vježbanje. Ako je dakle čovjek iskren, on se obvezuje, da će obdržavati, uzevši barem u cjelini, ta različita pravila i da će se tako uzdizati do izvjesnog stupnja savršenosti. Jer ako čovjek obdržava ta pravila samo onako u cjelini, ima još mnogo prilika, da se vježba u stvarima, koje nisu zapoviježene. A napor, koji za to poduzimlje, je napor prema savršenstvu.

374. Ovdje se postavlja pitanje, da li su neposlušnosti redovničkim pravilima grijeh, ili jednostavna nesavršenost?

a/ Ima pravila, koja obvezuju u ime zapovijedi ili u ime zavjeta, ili koje propisuju n u ž n a sredstva, da se obdržavaju zapovijedi i zavjeti, kao što je klauzura za zatvorene zajednice. Ovakva pravila veže u savjesti, posebno zato, jer ona samo p r o m u l g i r a j u kakvu obvezu, koja slijedi iz samih zavjeta. Polažući zavjete doista su se obvezali, da će ih obdržavati i da će poduzeti sve potrebne mjere, da ih obdržavaju. One obvezuju pod grijeh, veliki ili mali, već prema tome da li se radi o teškoj ili manje važnoj stvari. Ta su dakle pravila p r e c e p t i v n a i u nekim Kongregacijama su ona točno označena bilo direktno bilo indirektno, teškom sankcijom, koja povlači za sobom prekršaj te vrste.

375. b/ Naprotiv ima opet pravila, koja su izričito ili uključivo dana, kao jednostavne d i r e k t i v e. 1. Pogriješiti protiv tih pravila sigurno je moralna nesavršenost, ali to nije ni u s e b i laki grijeh, jer nema prekršaja zakona ni zapovijedi. 2. Ipak opaža s pravom sveti Toma(383) da se može i teško sagriješiti protiv Pravila, ako ih čovjek krši i z p r e z i r a (prezir Pravila ili Poglavara). Lagano pak može sagriješiti, ako to čini iz svojevoljne nemarnosti, strasti, srdžbe, sjetilnosti ili iz kojeg drugog grješnog motiva. Onda taj motiv stvara pogrešku. Može se nadodati sa svetim Liguorijem, da pogreška može biti velika, kad su prestupci česti i svojevoljni, bilo radi sablazni, koja iz toga nastaje i koja po malo dovodi do vidnog slabljenja discipline, bilo što se prekršitelj izlaže tako opasnosti, da ga izbace iz zajednice na veliku štetu njegove duše.

376. Iz toga slijedi, da Poglavari moraju po svojoj staleškoj dužnosti brižljivo paziti na obdržavanje Pravila i da onaj, koji zanemaruje, da sprečava prekršaje Pravila, pa i lagane, kada oni postaju sve češći, može počiniti veliku pogrešku, jer time pogoduje postepenom popuštanju, koje za zajednicu predstavlja veliko zlo. To je nauka Luga, sv.Liguorija, Schrama i mnogih drugih teologa (384).

U ostalom, pravi redovnik ni ne ulazi u te distinkcije, on vrši pravila potpuno, koliko samo može, znajući, da je to najbolji način, da se svidi Bogu: "Tko pravilu živi, živi Bogu" - živjeti u skladu sa pravilima, znači živjeti za Boga. Isto se tako pravi redovnik ne zadovoljava samo time da vrši zavjete, on u njima vježba svoj duh, nastojeći da svakoga dana napreduje u savršenosti, prema riječi sv.Ivana: "Onaj, koji je svet, neka se još posvećuje" i tada će se za nj obistiniti riječi svetoga Pavla: "I svi, koji po ovom pravilu žive, na njih mir i milosrđe, i na Izraela Božjega" (385).

III. Obveza težnje k savršenosti za svećenike (386)

377. Svećenici su dužni, - obzirom na svoje funkcije i na svoju zadaću, koja ih veže, da posvećuju duše, težiti k SAVRŠENIJOJ NUTARNJOJ svetosti, više nego li obični redovnici, koji nisu uzdignuti na dostojanstvo svećeništva. To je izričita nauka svetog Tome, koju su potvrdili i najautentičniji crkveni dokumenti: "jer se po Svetom Redu netko odre-đuje za najdostojnije službe, po kojima služi Kristu u sakramentu oltara. A za to se traži veća nutarnja svetost, nego li što se traži i za redovnički stalež" (387). Sabori, a posebno Tridentinski (388), pape, a posebno Leon 13. i Pio X.(39o), toliko naglašuju potrebu svetosti za svećenika, da bi nijekati našu tezu značilo očito se suprostaviti ovim neosporivim auktoritetima. Neka nam bude dosta podsjetiti, da je Pijo X., prilikom 5o-godišnjice svoga svećeništva, objavio pismo upravljeno katoličkom kleru, u kojem pokazuje potrebu svetosti za svećenika i točno pokazuje potrebna sredstva, da je postignemo, a to su - usput rečeno, upravo ona, koja toliko naglašavamo u svojim sjemeništima. Nakon što je opisao nutarnju svetost (vitae morumque sanctimonia), izjavljuje da nas jedino ta svetost čini takvima, kako traži naše Božansko zvanje: ljudima, koji su raspeti svijetu, koji su se obukli u novoga čovjeka, koji teže sámo za nebeskim dobrima i koji svim mogućim sredstvima nastoje da i drugimá utuve u glavu iste principe. - "Sanctitas una nos efficit quales vocatio divina exposcit: homines mundo crucifixos, homines in novitate vitae ambulantes... qui unice in coelestia tendant et alios eadem adducere omni ope contendunt".

378. Kodeks je sankcionirao ove smjernice Pija X., inzistirajući više od starog zakonodavstva, na potrebi svećeničke svetosti i na sredstvima, da se u njoj vježbamo. Kodeks izričito kaže, da "klerici moraju provoditi svetiji nutarnji i vanjski život nego laici, i da im moraju davati dobar primjer svojim krepostima i svojim dobrim djelima". Nadodaje, da se biskupi imaju brinuti, da svi klerici češće idu na sv.Ispovijed i da se tamo čiste od svojih pogrešaka. Da svakog dana neko vrijeme razmatraju, da pohode Presveto, da mole krunicu u čast bl.Djevice Marije i da ispituju savjest. Barem svake treće godine moraju svjetovni svećenici obaviti duhovne vježbe kroz vrijeme, koje određuje Biskup, u kakvoj pobožnoj ili redovničkoj kući. Oni ne mogu od te dužnosti biti ispričani i oslobođeni, osim iz vrlo važnih razloga i izričitim dopuštenjem Ordinarija. Svi su klerici, a posebno svećenici, dužni iskazivati svojem Ordinariju poštovanje i poslušnost (391).

Osim toga dužnost težiti k savršenstvu za svećenika dokazujemo:

1. Iz auktoriteta Našega Gospodina i sv.Pavla
2. Iz Pontifikala
3. Iz same naravi svećeništva i svećeničkih funkcija.

§ 1. NAUKA ISUSA KRISTA I SVETOGA PAVLA

379. 1. Naš Spasitelj jasno uči i svojim primjerom i svojim riječima, da je svetost svećeniku potrebna.

A. On daje p r i m j e r. On, koji je od vijeka bio pun milosti i istine, ("vidjeli smo Ga.. puna milosti i istine" - Jo 1,14) htio se je podvrći, gdje je mogao, zakonu razvitka: "Napredovao je, veli sveti Luka, u mudrosti i dobi i u milosti pred Bogom i pred ljudima" (392). - I - kroz 3o godina - se je spremao za svoju javnu službu, živeći posve skrovito, sa svim onim, što taj život uključuje: molitvu, mrtvenje, poslušnost. Tri riječi sadržavaju sav Isusov život kroz 3o godina: "I bio im je poslušan" (393). Da sa što više uspjeha navijješćuje kršćanske kreposti, on je prvi počeo, da ih vježba: "počeo je činiti i učiti" (394). I to tako, da bi On mogao reći za sve kreposti, što je rekao za blagost i poniznost: "Učite se od mene, jer sam blaga i ponizna Srca" (395). I na kraju svega života izjavljuje posve jednostavno, da se posvećuje i da se žrtvuje (riječ: sanctifico 1 ima to dvostruko značenje), da se i njegovi apostoli i svećenici, njihovi nasljednici posvete u svoj istini: "I za njih ja posvećujem sebe, da i oni budu posvećeni u istini" (396). A svećenik je predstavnik Isusa Krista na zemlji. On je drugi Krist. "Za Krista smo dakle poslanici" (397). Dakle i mi moramo neprestano težiti k savršenstvu.

38o. B. To u ostalom slijedi nadalje i iz n a u k e Učiteljeve. Kroz tri godine Njegovog javnog života, njegovo je veliko djelo o d g a j a n j e D v a n a e s t o r i c e. To je Njegov neprestani posao,- propovijedanje narodu je samo sporedno - i da tako kažemo - samo primjer kako će Njegovi učenici morati propovijedati. Iz toga izlaze slijedeći zaključci:

a/ Tako uzvišena nauka o blaženstvima, nutarnjem životu, odricanju, ljubavi prema Bogu i bližnjemu, vježbanje u poslušnosti, poniznosti, blagosti i drugim krepostima, o kojima tako često govori Evanđelje, odnosi se bez sumnje na sve kršćane, koji teže k savršenosti, ali prije svega na APOSTOLE i njihove NASLJEDNIKE. Pa oni moraju te velike dužnosti naučavati obične vjernike i to još više primjerom, nego li riječima. Na to i Pontifikal potsjeća đakone kod svetog ređenja: "Brinite se, da onima, kojima ustima navijeŝćujete Evanđelje, da im ga propovijedate i živim djelima". A prema priznanju sviju, ta nauka sačinjava Zbornik savršenosti i to vrlo velike savršenosti. Svećenici dakle moraju, po svojoj staleškoj dužnosti, težiti k svetosti.

381. b/ Na Apostole i svećenike posebno se odnose neke pobude na veću savršenost, koja je sadržana na nekim stranicama Evanđelja: "Vi ste sol zemlje... vi ste svjetlo svijeta" (398). S v j e t l o o kojem se ovdje radi nije samo ZNANJE, nego posebno i dobar PRIMJER, koji svijetli i privlači više nego znanje: "Tako neka se svijetli svijetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega na nebesima" (399). Na njih se na poseban način odnose i s a v j e t i siromaštva i čistoće, jer su oni po svojem zvanju obvezani, da iz bližega i do kraja slijede Isusa Krista.

382. c/ Konačno ima i niz pouka, koje se direkte i izričito odnose samo na apostole i njihove nasljednike (400). To su one pouke, koje daje 12-torici i 72-jici, kad ih je slao da propovijedaju u Judeji, i one pouke, koje je izgovorio na Posljednjoj Večeri. A ti govori sadrže čitav niz tako uzvišene svećeničke savršenosti, da iz toga slijedi za svećenike apsolutna dužnost, da neprestano teže k savršenosti. Oni će se morati vježbati u apsolutnoj nezainteresiranosti, u duhu siromaštva, i u pravom siromaštvu, koje će se zadovoljiti najnužnijim, gorljivosti, ljubavi, potpunoj odanosti, strpljivosti, poniznosti usred svih progona, koji ih čekaju, morat će se vježbati u jakosti, da ispovijedaju Krista i propovijedaju Evanđelje pred i protiv svima, u odricanju svijeta i obitelji, vježbati se u nošenju križa i u potpunom odricanju (401).

383. Na Posljednjoj Večeri (402) im daje novu zapovijed, koja se sastoji u tome, da ljube braću, kao što ih je On ljubio, a to znači do potpunog žrtvovanja. Preporuča im živu vjeru, apsolutno pouzdanje u molitvu, koju čine u Njegovo ime. Ljubav prema Bogu, koja se očituje u ispunjavanju Njegovih zapovijedi. Mir duše, da se saberu i osjete pouke Duha Svetoga. Intimno i stalno jedinstvo s Isusom samim, što je bitni uvjet posvećenja i apostolata. Ustrpljivost u progonima svijeta, koji će ih mrziti, kao što je mrzio Učitelja. Poučljivost prema Duhu Svetomu, koji će doći da ih tješi u njihovim poteškoćama. Čvrs-toću u vjeri i molitvu u kušnjama. Jednom riječi, On im preporuča sve one bitne uvjete onoga, što mi danas nazivamo nutarnjim ili savršenim životom. I na koncu dolazi ona s v e ć e n i č k a m o l i t v a, tako puna nježnosti, gdje On moli svoga Oca da sačuva Njegove učenike, kao što ih je On sačuvao za vrijeme svoga zemaljskog života. Da ih sačuva od zla u svijetu u kojem moraju propovijedati i da IH POSVETI U ISTINI. Tu je molitvu molio ne samo za same apostole, nego i za sve one, koji će vjerovati u Njega, da budu uvijek povezani vezama bratske ljubavi, kao što su sjedinjene tri Božanske Osobe i da svi budu sjedinjeni s Bogom i da svi budu sjedinjeni s Kristom "da ljubav, kojom si me ljubio bude u njima i da i ja budem u njima".

Nije li to cijeli jedan program savršenstva, koji je unaprijed zacrtao Vrhovni Svećenik, kojemu smo mi predstavnici na zemlji? I nije li utješno vidjeti i to, da se je On molio, da bismo ga ostvarili?

384. 2. I sveti se je Pavao nadahnuo tom naukom Isusovom, kada on sa svoje strane opisuje apostolske kreposti. Nakon što je naglasio, da su svećenici djelitelji Božjih tajna, Njegovi ministri, zastupnici Kristovi, posrednici između Boga i ljudi, on izbraja u svojim Pastoralnim Poslanicama kreposti, koje moraju resiti đakone, svećenike, biskupe. Za njih nije dosta samo to da su primili milost ređenja, oni je moraju r a s p i r i v a t i, oživljavati, iz straha, da se ne bi umanjila: "Zato te opominjem, da opet raspiriš milost Božju, koja je u tebi polaganjem mojih ruku" (403). Đ a k o n i moraju biti čisti, nevini, neokaljani, nesebični, čedni, vjerni, znajući mudro i dostojno upravljati svojom kućom. Biskupi i svećenici moraju biti još savršeniji (404). Njihov život mora biti tako čist, da budu besprijekorni. Moraju se dakle brižljivo boriti protiv oholosti, srdžbe, neumjerenosti, lakomosti

i gajiti moralne i teološke kreposti, poniznost, trijeznost, uzdržljivost, svetost, dobrotu, gostoljubivost, strpljivost, blagost, i iznad svega pobožnost, koja je korisna za sve, pa vjeru i ljubav. "A ti, o čovječe Božji, bježi od ovoga, a idi za pravdom, pobožnosti, vjerom, ljubavi, strpljivosti, krotkosti" (4o5). Treba u tim krepostima davati i p r i m j e r, i dosljedno vježbati se u njima u jednom višem stupnju: "U svemu sam sebe podaj za izgled dobrih djela" (4o6). Sve te kreposti predpostavljaju u isto vrijeme i već neku stečenu savršenost i sve više plemenitog i junačkog nastojanja prema daljnjoj savršenosti.

§ 2. AUKTORITET PONTIFIKALA

385. Bilo bi lako pokazati, da su Oci, komentirajući Evanđelja i Poslanice, otkrili i precizirali te pouke. Mi bismo mogli što više nadodati, da su oni napisali mnoga pisma i čitave rasprave o dostojanstvu i svetosti svećeništva (4o7). Ali da ne duljimo, ograničimo se samo na to, da se pozovemo na auktoritet Pontifikala, koji je kao neki svećenički Kodeks Novoga Zavjeta i koji sadrži skup svega onoga, što Crkva Katolička traži od svojih službenika. Ovaj će jednostavni prikaz pokazati, kako veliki stupanj savršenosti traži Crkva za Ređenike, a s još više prava za svećenike u službi (4o8).

386. 1. Od mladića, koji p r i m a t o n z u r u traži Crkva, da se POTPUNO ODREKNE svega onoga, što predstavlja zapreku za ljubav prema Bogu i traži INTIMNO JEDINSTVO s našim Gospodinom, da svladava nagnuća staroga čovjeka i da obuče i da se zaodjene raspoloženjima novoga čovjeka. Riječi: "Dominus pars...", koje mora moliti svaki dan, sjećaju ga da je Bog, i to j e d i n i Bog njegova baština, njegov dio, i da sve, što se ne može odnositi na Boga ima zgaziti svojim nogama. Molitva "Induat me.. (Dominus novum hominem...) mu pokazuje, da je njegov život b o r b a, borba protiv nagnuća pale naravi, neprestano nastojanje oko uzgajanja nadnaravnih kreposti, koje su nam na krštenju usađene u dušu. Tako mu se već od početka l j u b a v prema Bogu stavlja pred oči kao cilj, žrtva kao sredstvo, a obvezom da usavršuje ove dvije dispozicije (ljubav i žrtvu) da napreduje u klerikatu.

387. 2. S n i ž i m redovima klerik prima DVOSTRUKU VLAST, jednu nad euharistijskim Tijelom Kristovim, a drugu nad Njegovim mističnim tijelom, to jest nad dušama. I od njega se traži, osim toga da se odrekne svijeta, i DVOSTRUKA LJUBAV, jedna prema Bogu naših tabernakula i ljubav prema dušama, od kojih i jedna i druga pretpostavljaju žrtvu.

Tako se kao v r a t a r mladi klerik odriče domaćih briga, da postane čuvar, koji je vezan uz kuću Gospodnju i da bdije nad doličnošću svetoga mjesta i svetih ukrasa. Č i t a č se odriče vanjske mudrosti i nauke, da se može posvetiti čitanju svetih Knjiga i u njima crpsti onu nauku, koja će mu pomoći da posveti sebe i da posveti druge. E g z o r c i s t a se odriče grijeha i njegovih ostataka da sigurnije izbjegne vražjem gospodstvu. A k o l i t se odriče sjetilnih užitaka, da se već sada vježba u onoj čistoći, koja se traži

za službu oltara. - U isto se vrijeme jača i njegova ljubav za Boga. On voli Boga u tabernakulu, kojemu je čuvar. On (klerik) voli Riječ, koja se krije pod ljuskom slova svetoga Pisma, On voli Onoga, koji zapovijeda nečistim duhovima, i on konačno (klerik, akolit) voli Onoga, koji se žrtvuje na oltaru. I ta ljubav prelazi u g o r l j i v o s t. On ljubi d u š e, i osjeća se sretnim, da im otvara vrata k Bogu svojim riječima i primjerom, da ih izgrađuje svojim krepostima, da ih čisti svojim egzorcizmima, da ih posvećuje sa svojim učešćem, koje ima u svetoj Žrtvi. Tako klerik malo po malo napreduje prema kreposti i savršenstvu.

388. 3. S u b d j a k o n, posvećujući se konačno Bogu, žrtvuje se iz ljubavi prema Njemu, spremajući se tako, kao što je to nekoć učinila Sveta Djevica, na plemenitiju žrtvu, koju će prikazivati kasnije na svetom oltaru. On žrtvuje i posvećuje svoje tijelo zavjetom č i s t o ć e, uzdržljivosti, svoju dušu svagdanjom obvezom molenja javne molitve (brevijara). Uzdržljivost pretpostavlja mrtvenje vanjskih i nutarnjih sjetila, razuma i srca. Redovno molenje brevijara traži duh sabranosti i molitve, neprestani napor da živimo sjedinjeni s Bogom. Ni jedna ni druga se dužnost ne može vjerno ispuniti bez ŽARKE LJUBAVI PREMA BOGU, koji jedini može obraniti srce protiv zamki sjetilne ljubavi i otvoriti svoju dušu u molitvi po nutarnjoj sabranosti. I opet upravo LJUBAV I ŽRTVU traži Crkva od subđakona: ž r t v u veću nego je bila ona, koju je do sada činio. Jer vježbati se u uzdržžljivosti kroz čitav svoj život traži od nas u stanovite dane herojske napore, i neprestano duh, koji stalno bdije, koji je pun poniznog nepovjerenja u samog sebe i duh mrtvenja. To je žrtva, koja se ne može OPOZVATI. "Ako li jednom primite ovaj red, ne možete više promijeniti svoje odluke, već morate bez prestanka Bogu služiti". A da ta žrtva bude m o g u ć a i t r a j n a, treba u nju unijeti mnogo ljubavi. Jedino velika ljubav prema Bogu i prema dušama može dušu očuvati od profane ljubavi, jedino ona može dati osjetiti ljepotu neprestane molitve, upravljajući naše misli i naše osjećaje prema Onomu, koji ih jedini može privući. Biskup na njih priziva i sedam darova Duha Svetoga, da mogu ispuniti teške dužnosti, koje se na njih stavljaju.

389. 4. Od đ a k o n a, koji postaju sudionici svećenika u prikazivanju svete Žrtve "jer ste sudionici i suslužbenici kod žrtve Tijela i Krvi Gospodnje" Pontifikal traži još savršeniju čistoću: "Budite sjajni, nevini, čisti, neokaljani". I jer imaju pravo propovijedati evanđelje, traži se od njih da propovijedaju primjerom još više, nego li ustima: "Nastojte da živim djelima pokazujete Evanđelje onima, kojima ga ustima propovijedate". Njihov život mora dakle biti živa predaja Evanđelja, a prema tome i neprestano nasljedovanje kreposti Našega Gospodina. I onda, kada moli da Duh Sveti siđe na njih, sa svim svojim darovima, a posebno s darom j a k o s t i, Biskup upravlja Bogu ovu lijepu molitvu: "Obilovala u njima krasota savršene kreposti, skromno dostojanstvo, postojana stidljivost, čistoća nevinosti i obdržavanje duhovne stege". Ne znači li to moliti za njih, da se vježbaju u krepostima, koje vode k svetosti? U Konačnoj molitvi moli Biskup, da budu "urešeni svim krepostima, kojima valja tebi služiti, da omile tebi".

390. 5. Još više traži Pontifikal od s v e ć e n i k a. Budući da on prikazuje svetu misnu Žrtvu, treba da bude u isto vrijeme i ž r t v a i onaj koji žrtvuje. On će to biti žrtvujući svoje strasti: "Upoznajte što radite! Nasljedujte ono, čime se bavite da obavljajući otajstvo smrti Gospodnje nastojite mrtviti svoje udove od svih mana i požuda". To će biti, ako obnavljaju u sebi neprestano duh svetosti: "obnovi u njima duh svetosti!" Zato će svećenik dan i noć razmišljati o Božjem zakonu, da u njemu pouči druge, da se i sam u njemu vježba i da tako daje primjer svim kršćanskim krepostima. "Da danju i noću razmatrajući tvoj zakon, što su čitali vjeruju, što su uzvjerovali naučavaju, što su naučavali slijede i neka pokazuju pravednost, postojanost, milosrđe, jakost i ostale kreposti". I budući da se on mora posve predati i za duše, vježbat će se u bratskoj ljubavi u formi požrtvovnosti: "Primi svećeničku haljinu, koja označuje ljubav..." Poput svetog Pavla će se sasvim predati za duše: "A ja ću veoma rado sve žrtvovati, i sama ću sebe žrtvovati za duše vaše" (409). To je uostalom ono, što slijedi i iz svećeničkih f u n k c i j a, kako ćemo odmah vidjeti.

391. Tako dakle traži Pontifikal u svakoj novoj etapi prema svećeništvu više kreposti, više ljubavi i više žrtve. A kad smo došli do svećeništva, onda se traži od nas s v e t o s t, veli sveti Toma, da svećenik može dostojno prikazivati svetu Žrtvu i posvećivati duše, koje su mu povjerene. "Za dolično izvršavanje redova, nije dostatna kakva mu drago dobrota, nego se traži izvrsna dobrota. Da kao što se oni, koji priznaju red, stavljaju iznad puka po stepenu reda, tako da budu i stariji zaslugom svetosti" (410). Ređenik je slobodan, da li da ide naprijed ili da ne ide. Ali, ako prima redove, onda je jasno da prihvaća i uvjete, koje Pontifikal tako izričito iznosi, to znači prima obvezu, da će težiti k savršenosti, obvezu, koju nipošto ne umanjuje, nego ju još više traži, sveta služba, kako ćemo to sada pokazati.

§ 3. SAME SVEĆENIČKE FUNKCIJE TRAŽE SVETOST

392. Po svjedočanstvu svetoga Apostola Pavla, svećenik je p o s r e d n i k između ljudi i Boga, između neba i zemlje. On je izabran o d l j u d i, da bude njihov p r e d s t a v n i k, on mora biti o d a b r a n i k Božji, od Njega pozvan, da ima pravo, da se pokaže pred Njim, da Mu iskazuje poštovanje ljudi i da za njih moli potrebna dobra: "Jer svaki veliki svećenik, koji se od ljudi uzima, za ljude se postavlja na službu Bogu, da prinosi darove i žrtve za grijehe... I nitko sam sebi ne prisvaja časti, nego koji je pozvan od Boga kao i Aron" (411). Njegove se funkcije mogu svesti na dvije osnovne: On je Božji službenik (412) (vjerski predstavnik), koji je obvezan, da Mu iskazuje štovanje u ime čitavog kršćanskog puka. On je Spasitelj i posvetitelj duša, budući da ima zadaću da sudjeluje zajedno sa Isusom Kristom na njihovom posvećenju i njihovom spasenju. (Službenik ga zovemo zato, što on službeno mora iskazivati Bogu vjerske dužnosti). A s tog dvostrukog naslova (kao službenik i kao spasitelj) mora biti s v e t (413) i dosljedno neprestano težiti

k savršenstvu, jer nikada ne postiže potpuno puninu svetosti, koju traže njegove funkcije.

1. Svećenik mora biti svet kao Božji službenik

393. Po svojoj je zadaći svećenik dužan s l a v i t i Boga u ime svih stvorenja, a posebno u ime kršćanskoga puka. On je uistinu dakle i to po svećeništvu, kojim ga je uresio naš Spasitelj službenik Božji "za ljude se postavlja u onim stvarima, koje se odnose na Boga, da prinosi darove i žrtve". Tu dužnost izvršuju svećenici posebno svetom MISNOM žrtvom i molenjem SV.OFICIJA. Ali i svi njegovi čini, pa i oni najobičniji, mogu se ovamo priključiti, kao što smo to gore rekli, ako su učinjeni, da Njemu ugodimo. A tu zadaću može ispuniti samo s v e t i s v e ć e n i k, ili barem, koji je raspoložen, da takav bude.

394. A. Kolika li se svetost traži za svetu Žrtvu? Svećenici Staroga Zavjeta, koji su se htjeli približiti Bogu, morali su biti sveti (radi se posebno o zakonskoj svetosti) pod prijetnjom kazne: "I sami svećenici, koji se inače smiju približiti Gospodinu, imaju se posvetiti, da ih ne uništi Gospodin" (414). Morali su biti sveti i zato, da prinesu kad i određene kruhove na oltar: "Neka budu sveti Bogu svojemu i neka ne svrne ime Gospoda Boga svojega! Jer prinose žrtve ognjene Gospodinu, hranu Boga svojega. Zato imaju biti sveti" (415).

Koliko moraju biti svetiji oni, i to svetiji jednom n u t a r n j o m svetošću, koji prikazuju ne sjene i slike, nego žrtve u pravom smislu, Žrtvu neizmjerno svetu? U toj je Božanskoj žrtvi sve sveto: ž r t v a i g l a v n i s v e- ć e n i k, a to je po riječima svetoga Pavla, sam Isus Krist, koji je svet, nevin, bez ljage, odijeljen od grješnika i uzvišen iznad nebesa.

"Jer takav nam je trebao da bude veliki svećenik: svet, nevin, neokaljan, odvojen od grješnika, uzvišen nad nebesa" (415). Sveta je i C r k v a u čije ime svećenik prikazuje svetu Misu i koju je Isus posvetio cijenom svoje Krvi. "... i sebe samoga predao za nju, da je posveti, očistivši je kupelju vodenom u riječi, da on prikaže sebi slavnu Crkvu, koja nema ljage ni nabora, ili što slično, nego da bude sveta i neokaljana" (416). Svet je i c i l j, a taj je proslaviti Boga i proizvesti u dušama plodove svetosti. Svete su i m o l i t v e i c e r e m o n i j e, koje sjećaju žrtve na Kolvariji i učinaka svetosti, koja je ona zaslužila. Posebno je sveta P r i č e s t, koja nas sjedinjuje s izvorom svake svetosti. - Nije li dakle potrebno, da i s v e ć e n i k, koji prikazuje tu žrtvu kao predstavnik Isusa Krista i Crkve, bude sam posve svet? Kako bi on mogao dostojno predstavljati Isusa Krista, u tome da bude DRUGI KRIST, ako bi njegov život bio osrednji, bez ikakvih težnja prema savršenosti? Kako bi on mogao biti neokaljani službenik neokaljane Crkve, ako se njegova duša, privezana uz male grijehe, ne bi brinula za duhovni napredak? Kako bi on slavio Boga, ako bi njegovo srce bilo bez ljubavi i žrtve? Kako bi mogao posvećivati duše, ako ne bi sam imao iskrenu želju da se posvećuje?

395. Kako bi se usudio popeti na oltar, i moliti misne molitve, koje sve odišu najčišćim osjećajima pokore, vjere, poštovanja, ljubavi, odricanja, ako bi mu duša za sve to bila tuđa? Kako bi se usudio prikazivati se zajedno sa Božanskom žrtvom: "u duhu poniznosti i u srcu skrušenomu primi nas Gospodine"... (417), ako bi ti osjećaji bili u protivnosti s njegovim životom? Kako bi se usudio moliti, da participira na Isusovu Božanstvu: "daj da se združimo s Božanstvom onoga", ako je cijeli naš život ljudski? Kako se može usuditi ponavljati onu izjavu nevinoga: "A ja idem svojim putem nevin..." ako ne poduzima ni najmanji napor da se otrese prašine hiljade svojevoljnih malih grijeha? Kako će se svećenik usuditi moliti SANCTUS, gdje se izrazuje Božja svetost i protvarati, sjedinjujući se i poistovjetujući se s Kristom, začetnikom svake svetosti, ako ne nastoji, da se posvećuje s Njime i po Njemu? Kako može recitirati PATER... a da se ne sjeti, da i mi moramo biti savršeni, kao što je savršen nebeski Otac? A kako izgleda: AGNUS DEI, ako svećenik nema skrušeno i ponizno srce? A kako izgledaju krasne pripravne riječi za svetu Pričest: "i daj mi da uvijek pristajem uz tvoju zapovijed" i ne dopusti, da se ikada od tebe rastavim", ako je srce daleko od Boga, daleko od Isusa! Kako će se pričestiti svaki dan s Bogom svake svetosti, ako nema iskrene želje, da i sam sudjeluje na toj svetosti, da se svaki dan barem malo pomakne naprijed? Ne bi li to bilo očito protivurječje, manjak poštenja, izazivanje, zloupotreba milosti, nevjernost svome zvanju? Razmatrajmo dakle i primijenjujmo na sebe cijelu glavu V. četvrte knjige "Nasljeduj Krista": O dostojanstvu sakramenta i svećeničkom staležu: "Da si čist kao anđeo i svet kao sveti Ivan Krstitelj, ne bi bio dostojan primati ovaj sakramenat ni upravljati njime... Nijesi oblakšao svoje breme, nego si već privezan užom vezom stege i vezan si na veću i potpuniju svetost".

396. B. Sve to što smo rekli o svetoj Misi, može se uzeti u nekom smislu i za molenje Brevijara. Sedam se puta dnevno pojavljujemo pred Bogom, u ime Crkve, u jedinstvu s Isusom velikim Božjim Službenikom i za cijeli kršćanski puk, da Mu se poklonimo, da Mu zahvalimo, i da izmolimo od Njega brojne milosti, kojih trebaju naše duše. Budemo li Ga molili samo ustima, a ne srcem, ne ćemo li i mi čuti prijekor, koji su zaslužili Židovi od Boga: "Ovaj me narod časti ustima, ali je srce njegovo daleko od mene" (418). A hoće li nam milosti, koje na taj način ištemo od Boga, biti dane u obilju?

397. Isto tako, da pretvorimo svoje obične poslove u ž r t v e, koje će biti ugodne Bogu, nije li potrebno, da ih obavljamo s onakvim dispozicijama, kako smo već pokazali, s dispozicijama ljubavi i žrtve. (309). - Kud se god okrenemo, svuda nam se nameće isti zaključak: Kao službenik Božji, svećenik mora težiti k svetosti. Ta mu se svetost nameće kao nužni uvjet, želi li spasavati duše.

2. Bez težnje k svetosti svećenik ne može spasavati duše (419)

398. A. S t a l e š k a je dužnost svećenikova posvećivati i spasavati duše. Isus je izabrao svoje učenike, da po-

stanu ribarima ljudi "učinit ću vas ribarima ljudi" (42o). Zato oni izvode u sebi i u drugima obilne plodove spasa: "Niste vi izabrali mene, nego sam ja izabrao vas, da idete i rod donesete i vaš rod da ostane" (421). Zato oni moraju propovijedati Evanđelje, dijeliti sakramente, davati dobar primjer i žarko se moliti.

Članak je vjere, da m i l o s t Božja obraća i posvećuje duše. Mi smo samo Božje o r u đ e, kojim se Bog želi poslužiti, ali oruđe, koje proizvodi svoj učinak samo u onolikoj mjeri, koliko je sjedinjeno s glavnim uzrokom. To je nauka svetoga Pavla: "Ja sam zasadio, Apolo je zalio, a Bog daje da raste. Tako nije ništa ni onaj koji sije, niti koji zalijeva, nego Bog, koji daje da raste" (42o). Nadalje je sasvim sigurno, da se ta milost postiže osobito na dva načina, i to: m o l i t v o m i z a s l u g o m. U jednom i drugom slučaju postižemo toliko više milosti, koliko smo s v e t i j i, gorljiviji, jače sjedinjeni s Našim Gospodinom (br.237). Ako je dakle naša staleška dužnost da posvećujemo duše, to znači, da moramo najprije posvetiti same sebe: "I za njih ja posvećujem sebe, da i oni budu posvećeni u istini" (421).

399. B. Do istog zaključka dolazimo, ako promatramo glavne vrste svećenikova djelovanja, a to su: riječi i djela, primjer i molitva.

a/ R i j e č proizvodi učinke spasenja samo onda, kada je izgovaramo u ime i po snazi Božjoj. "Za Krista smo dakle poslanici. Jer Bog kao da opominje po nama" (422). A to radi gorljivi svećenik: on se m o l i, da milost oživi njegovu riječ. Kad govori, ne traži, da se nekomu svidi, nego da pouči, da čini dobro, da uvjerava, da savjetuje, i jer je njegovo srce intimno sjedinjeno s Isusovim Srcem u njegovom glasu postoji neka snaga i moć uvjeravanja, koja osvaja ljude. I budući da on, - zaboravljajući na sebe - privlači Duha Svetoga, duše potiče na milost i one se obraćaju i posvećuju. - Drugi se opet osrednji svećenik moli samo ustima i jer traži samoga sebe, muči badava samoga sebe i često je mjed koja ječi i praporac koji zveči (423).

4oo. b/ Dobar p r i m j e r može dati samo svećenik, koji se brine za svoj duhovni napredak. Onda on može, sasvim pouzdano, - poput Pavla - pozivati vjernike, da ga slijede, kao što on slijedi Krista: "Budite mi nasljednici, kao što sam i ja Kristov" (424). Kad gledaju njegovu pobožnost, njegovu dobrotu, njegovo siromaštvo, njegovo mrtvenje, tada vjernici vele: to je jedan Uvjereni (koji i radi što govori), to je Svetac! - poštuju ga i osjećaju se prinukanima, da ga slijede: riječi ganu, a primjeri privlače! Drugog opet srednjeg svećenika mogu poštivati kao dobra čovjeka, ali će za njega reći: on radi svoj zanat, kao što i mi radimo svoj, a njegova će služba biti malo plodonosna ili posve neplodna.

4o1. c/ Konačno što se tiče m o l i t v e, koja jest i uvijek će biti sredstvo najveće gorljivosti, kolika razlika između svetog i osrednjeg svećenika? Prvi moli neprestano i stalno, jer su svi njegovi čini - učinjeni za Boga - na koncu konca molitva. On ne radi ništa, ne daje ni jedan obični savjet, a da ne prizna svoju nesposobnost i ne moli Boga, da tu nadoknadi svojom milošću. Bog mu je obilato daje "ponizni-

ma daje svoju milost" i njegova je služba plodonosna. Onaj drugi svećenik malo moli, i moli slabo. Prema tome će i njegova služba biti paralizirana.

Tako dakle: svaki koji želi raditi na spasavanju duša, mora se truditi i nastojati da napreduje svakoga dana: svetost je duša ili temelj svakog apostolata.

3. Zaključak

402. Iz svega ovoga slijedi, da svećenik mora, već prije nego postane svećenik, steći neki stupanj svetosti, i da mora - nakon što je postao svećenik, nastaviti da napreduje prema što većoj savršenosti.

1. Već i pred ulazak u svećeništvo, potrebno je, da smo postigli neki stupanj svetosti. To slijedi iz svih tekstova Pontifikala, koje smo do sada naveli. Već se naime od onoga, koji prima tonzuru, traži da se odrekne svijeta i samoga sebe, da se može prikloniti Bogu, Isusu Kristu i ako Crkva propisuje i n t e r s t i c i j e (stanoviti vremenski razmak) između pojedinih redova, to je zato, da mladi klerik ima vremena steći postepeno različite kreposti, koje odgovaraju svakom od njih. To jasno veli i Pontifikal (426): "I da se tako penju od stepena do stepena, da u njima, zajedno sa dobi, raste i životna zasluga i veća mudrost". Evo zašto se od njih traži "iskušana krepost" - "Njima je starost iskušana krepost" (427). A ta se iskušana krepost postiže upravo neprestanim vježbanjem u staleškim dužnostima, i u krepostima, koje Biskup brižljivo istakao u svakom ređenju, koje je podijelio. Ta krepost mora biti tako t e m e l j n a, da je slična staračkoj, koji su dugim i teškim naporima stekli zrelost i postojanost, koja je svojstvena njihovoj dobi.

403. To nije makar kakva krepost, veli sveti Toma (428), koja se traži za dobro vršenje crkvenih funkcija, nego se traži izvrsna krepost. Mi smo doista vidjeli, da Pontifikal traži od ređenika vježbu u jakoj i živoj vjeri, u velikom pouzdanju u Boga, u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, koja ide sve do požrtvovnosti, a ne govori o moralnim krepostima pravednosti, poštovanja, poniznosti, umjerenosti, jakosti, postojanosti. I te kreposti moraju ređenici vježbati u jednom višem stupnju, jer Biskup zaziva na njih darove Duha Svetoga, koji - upotpunjujući kreposti - omogućuje da ih izvršuju u onomu, što je u njima najteže i najsavršenije. Nije dakle dosta biti kakav p o č e t n i k, koji je još izložen opasnostima da upadne u velike pogreške. Treba, nakon što smo očistili svoju dušu od privezanosti i pogrešaka, učvrstiti se dobro u krepostima, koje sačinjavaju put r a s v i j e t l j e n j a i težiti za sve većim i većim jedinstvom s Bogom.

404. 2. A kad smo jednom postali s v e ć e n i c i to onda nipošto nije vrijeme da se zaustavimo, nego radije vrijeme, da napredujemo iz dana u dan u kreposti. To veli i "Nasljeduj Krista": "Gle postao si svećenik... nisi time olakšao svoje breme, nego si privezan užom ljubavi i vezan si na veću i potpuniju svetost" (429). "Svećenik treba da je ukrašen svim krepostima, i drugima valja da pruža izgled svetog života"(ib)

Osim toga, što ne napredovati znači nazadovati, postoji, kako smo to već pokazali, govoreći o svećeničkim funkcijama, obveža, da se uskladimo s Isusom Kristom i da izgrađujemo bližnjega, da, - kraj svih svojih napora - ostajemo uvijek ispod ideala, koji je zacrtalo Evanđelje i Pontifikal. Moramo si dakle reći svaki dan, da nam ostaje još mnogo posla, da ga dostignemo. "Još veliki put stoji pred tobom" (430).

405. Nadalje mi živimo u svijetu i u njegovim pogibeljima, dok Redovnike štite njihova pravila i sve prednosti zajedničkog života. Ako su dakle oni obvezani da neprestano teže savršenosti, nismo li i mi isto toliko i još i više? Pa ako mi nemamo, da zaštitimo svoju krepost, vanjske obrane, kojima oni štite svoju, nismo li dužni to nadoknaditi većom nutarnjom snagom, koja se očito može steći samo neprestanim obnavljanjem napora prema boljem životu? Svijet, s kojim smo nužno izmiješani, neprestano nastoji da umanji i okrnji naš ideal. Treba ga dakle stalno uzdizati, čestim svraćanjem na duh svećeništva.

Činjenica, koja nas još više sili da napredujemo neprestano u svetosti jest, da o stupnju naše osobne svetosti ovisi spas i posvećenje duša, koje su nam povjerene. Prema redovitim zakonima nadnaravne Providnosti, svećenik čini toliko više dobra, koliko je svetiji, kako smo to pokazali u br.398 i sl. Da li bi dakle bilo u skladu s našom misijom posvetitelja duša, da se zaustavimo na sredini, ili što više, na samom početku savršenog puta, onda kada toliko duša, - u pogibeljima da se izgube, sa svih strana vapije da im priskočimo u pomoć? "Prijeđi u Macedoniju i pomozi nam" (431). Na taj užasni krik, jasno je da ima samo jedan odgovor, koji je dostojan jednog svećenika, a to je onaj, koji je dao sam naš Spasitelj: "I za njih ja posvećujem sebe, da i oni budu posvećeni u istini" (432).

406. Ovdje ne ćemo ispitivati na to, da li je svećenik obvezan na veću nutarnju savršenost nego obični redovnik, u staležu savršenstva? To je, da točno kažemo - pitanje kanonskog prava, i na nj se općenito odgovara negativno, jer svećenik, pa bio on i pastoralni svećenik, nema one s t a - b i l n o s t i, koju traži kanonsko pravo za stalež savršenstva.

Što se tiče svećenika, koji je u isto vrijeme i redovnik, očito je da ga obvezuju sve dužnosti svećenika, i još one, koje izlaze iz zavjeta i on nalazi u svom Pravilu obilniju pomoć da postane Svetac. Ali on ne smije zaboraviti, da ga njegovo svećeništvo obvezuje na veću savršenost, nego je ona, na koju ga obvezuje redovnički stalež.

Tako će se redovnički i svjetovni kler međusobno cijeniti, - nikada ne će jedni drugima zavidjeti, i međusobno će se pomagati, imajući pred očima samo jedan cilj, a taj je: slaviti Boga, stičući Mu što više duša, i koristeći se obilno krepostima i uspjesima, koje smo vidjeli kod svoje braće, da nas potaknu na plemenito natjecanje: "I pazimo jedan na drugoga u poticanju k ljubavi i dobrim djelima" (433).

V. Glava

O P Ć A S R E D S T V A Z A S A V R Š E N O S T

407. Nakon što smo stekli duboko uvjerenje, da moramo težiti k savršenosti, nema druge, nego potražiti i vježbati se u sredstvima, koja nas približuju željenom cilju. Ovdje se na ovom mjestu radi o o p ć i m sredstvima, to jest takvima, koja odgovaraju svim dušama, koje žele napredovati. U drugom ćemo dijelu raspravljati o p o s e b n i m sredstvima, koja odgovaraju različitim stupnjevima duhovnog života.

Ova su sredstva n u t a r n j a i v a n j s k a. Prva su sredstva dispozicije ili čini same duše, koji ju postepeno dižu k Bogu. Druga obuhvaćaju, osim tih čina, vanjske p o m o ć i, koje pomažu duši pri tom uspinjanju. Vrlo je korisno, da svemu tome damo neki sintetički pregled:

408. I. Među nutarnjim sredstvima posebno nas zanimaju ova četiri:

1. Želja za savršenošću, koja predstavlja prvi korak u napredovanju i koja nam daje potrebni elan da prebrodimo poteškoće.

2. Spoznaja Boga i samoga sebe. Budući da se radi o tome, da se duša sjedini s Bogom, što ćemo bolje upoznati te dvije stvari (Boga i sebe), to će im se biti lakše približiti. Gospodine, daj da te upoznam, pa da Te ljubim! Daj, da upoznam sebe, pa da se prezrem!

3. Slaganje s voljom Božjom, što predstavlja - kad svoju volju podvrgavamo volji Božjoj - najbolji dokaz ljubavi i najefikasniji način da se sjedinimo se izvorom svake savršenosti: unum velle et unum nolle - jedno te isto htjeti, jedno te isto ne htjeti.

4. Molitva, koju promatramo u njezinom najširem značenju, kao klanjanje, i molbu, mislenu ili usmenu, privatnu ili javnu, kao uzdignuće pameti k Bogu. Po molitvi sjedinjujemo s Bogom sve svoje nutarnje sposobnosti kao pamćenje i maštu, pažnju i volju, što više i svoje vanjske čine, u toliko u koliko su oni izražaj našeg molitvenog duha.

II. V a n j s k a se sredstva mogu također svesti na četiri glavna:

1. Duhovno vodstvo: na isti način, kako je Bog ustanovio vidljivi auktoritet, da ravna i upravlja na vanjski način njegovom Crkvom, isto je tako htio, da duše u nutarnjem području vodi iskusni duhovni vođa, koji će im pomoći, da izbjegnu opasnosti, i da aktivira i upravlja njihova nastojanja.

2. Dnevni red, koji - kada ga odobri duhovni vođa, nastavlja njegovo djelovanje u dušama.

3. Konferencije, pobude ili duhovno čitanje, i sve nas to - ako je dobro izabrano - stavlja u vezu s naukom i primjerima Svetaca i nuka nas, da ih nasljedujemo.

4. Posvećenje društvenih odnosa: roditeljskog, prijateljskog i poslovnog, koje nam omogućava, da upravimo prema Bogu

ne samo svoje pobožne vježbe, nego sve svoje čine, a na posebni način svoje staleške dužnosti.

Nutarnja sredstva:
- Želja za savršenstvom
- Spoznaja Boga i samoga sebe
- Slaganje s voljom Božjom
- Molitva

Vanjska sredstva:
- Duhovno vodstvo
- Pravilo života (dnevni red)
- Duhovno čitanje i konferencije
- Posvećenje socijalnih odnosa

I. Nutarnja sredstva

§ 1. ŽELJA ZA SAVRŠENOŠĆU (434)

4o9. Prvi korak prema savršenosti je iskreno, žarko i stalno je željeti. Da to točno uočimo, pogledajmo:
1. njezinu narav
2. potrebu i korist
3. svojstva i
4. sredstva, da je uzdržimo

1. Narav te želje

41o. 1. Želja je, općenito govoreći, pokret duše prema dobru, koje ne posjeduje. Razlikuje se prema tome, od veselja, koje zapravo označuje zadovoljstvo radi posjedovanja dobra, koje je tu. Dvije su vrste želja: sjetilna želja, ili strastveno oduševljenje za kakvim sjetilnim nenazočnim dobrom. Druga je razumska želja, koja je čin volje i odnosi se sa žarom prema kojem duhovnom dobru.- Katkada ta želja utječe i na sjetilnost i tako se miješa s osjećajem. U nadnaravnom redu milost Božja utječe na naše dobre želje, kako smo to već ranije rekli.

411. 2. Ovako dakle možemo definirati želju za savršenošću: Čin volje, - koja pod utjecajem milosti - neprestano teži k duhovnom napretku. Taj čin katkada prate uzbuđenja, pobožni osjećaji, koji povećavaju želju (435). Ali taj elemenat nije potreban.

412. 3. Ta se želja rađa iz zajedničke suradnje milosti i volje. Bog nas ljubi od vječnosti, i prema tome od tada i želi, da se s nama sjedini. "Ljubavlju vječnom ljubim te, zato sam ti tako dugo sačuvao milost" (436). On nas traži neumornom ljubavlju, prati nas, kao da ne bi mogao biti sretan bez nas. S druge pak strane kad nam duša - rasvijetljena vjerom - razmišlja sama o sebi, osjeća se beskrajno praznom, tako da je ništa ne može ispuniti, izuzevši beskrajno, samoga Boga: "Za sebe si nas stvorio, Gospodine, i nemirno je srce naše, dok se ne smiri u Tebi" (437). Ona dakle uzdiše za Bogom, za Božanskom ljubavi, za savršenošću, kao što jelen čezne za izvorom žive vode: "Kao što čezne jelen za izvor-vodom, tako čezne duša moja za tobom, Bože... Duša moja žeđa Boga, Boga živoga"(438)... I budući da ovdje na zemlji ta težnja ne može nikada biti zadovoljena, iz toga slijedi, da će ona neprestano rasti, ako joj ne budemo stavljali nikakvih zapreka.

413. 4. No nažalost mnogo je zapreka, koje idu za tim, da tu želju u nama priguše ili barem oslabe: to je trostruka požuda, koju smo već opisali (br.193), to je strah od poteškoća do pobjede, od napora, koje treba poduzeti, da odgovorimo milosti i da napredujemo. Moramo se dakle dobro uvjeriti o njezinoj potrebi i poduzeti mjere, da je pojačamo.

2. Njezina potreba i korist

414. 1. P o t r e b a. Želja je p r v i korak k savršenosti, to je uvjet bez kojega se ne može doći do nje. Put do savršenosti je t e ž a k i pretpostavlja energični napor i stalan napor, jer ne možemo - kako smo to već rekli - napredovati u ljubavi prema Bogu bez žrtve, bez borbe protiv trostruke požude i protiv zakona što manjeg truda. A nikada čovjek ne p o l a z i na put, koji je težak i pun opasnosti, ako ne posjeduje živu želju, da stigne na cilj. A ako je na nj slučajno zašao, brzo će ga napustiti, ako ga kod toga ne podržava u njegovim naporima jaki polet duše prema savršenosti.

A. I u našim svetim knjigama sve na-stoji da probudi u nama tu želju. U Evanđelju, kao i u Poslanicama nas sveti Pisci neprestano potiču na savršenost. Mi smo to već pokazali, kada smo govorili o dužnosti težiti na savršenost: tekstovi, koji nam dokazuju tu potrebu, imaju za cilj probuditi u nama želju za savršenost. Ako nam se tu nasljedovanje Božanskih savršenosti stavlja kao i d e a l, i sam Isus Krist kao m o d e l, ako se tu pripovijeda o krepostima, ako nas se nuka, da ih nasljedujemo, ne znači li sve to poticati u nama želju za savršenošću?

415. B. Isto tako radi i sveta L i t u r g i k a. Stavljajući nam pred oči tokom godine različita razdoblja iz Života Našega Gospodina, Liturgika želi da u nama pobudi n a j j a č e želje za dolaskom Kristova Kraljevstva u naše duše kroz vrijeme Došašća. Kroz Božićno vrijeme i vrijeme Bogojavljenja želju za rast toga kraljevstva u dušama, u vremenu opet od Sedamdesetnice do Uskrsa budi u nama želje za djelima Pokore, u koliko nas ta djela pripravljaju za milosti Uskrsnuća. U uskrsno vrijeme budi želju za intimnim jedinstvom s Bogom, a o Duhovima za Darovima Duha Svetoga. Tako ona zapravo kroz cijelu godinu potiče u nama želju za duhovnim napretkom, čas u ovom, čas u onom obliku.

416. C. I i s k u s t v o nam pokazuje, koje smo stekli čitanjem svetačkih životopisa ili vodeći duše, da duše ne napreduju putevima savršenstva, ako često ne obnavljaju tu želju za savršenstvom. To nam točno veli sveta Terezija (439): "Nikada nemojmo skučiti svoje želje, - to je jako važno! Čvrsto vjerujmo, da ćemo uz pomoć Božju i tijekom vremena, steći ono isto, što su stekli toliki sveci uz Božju pomoć. Da oni nisu nikada imali takvih želja, i da nisu malo po malo radili na tom, da ih ostvare, nikada se ne bi popeli tako visoko... Ah, kako li je važno u duhovnom se životu oduševljavati za velike stvari!" Svetica je u tome jasan primjer. Sve dotle, dok nije odlučila da raskine sve ve-

ze, koje su sputavale njezin polet prema vrhuncima savršenosti, ona se je mučno povlačila po osrednjosti. A od dana, kada je odlučila, da se posve dade Bogu, ona je divno napredovala.

417. Praksa duh. vodstva potvrđuje nauku svetaca. Kad susretnemo odvažne duše, koje imaju stalnu i poniznu želju da napreduju na duhovnim putevima, one probaju i vježbaju sredstva savršenosti, koja im sugeriramo. Ako naprotiv kod njih te želje za napretkom uopće nema ili je slaba, opažamo brzo, da i najsjajnije ekshortacije malo djeluju. Duševna hrana, kao i tjelesna, koristi samo onima, koji su gladni i žedni. Bog obasiplje dobrima one, koji pokazuju, da su ih željni, a dijeli ih vrlo štedljivo onima, koji za njih ne pokazuju nikakve brige: "Napunja gladne dobara, a bogataše otpušta prazne"(44o).

To isto izlazi i iz djelovanja ove želje.

418. 2. Djelovanje želje za savršenstvom. Ta je želja prava snaga, koja nam omogućuje napredovanje prema boljem životu.

a/ P s i h o l o g i j a nas uči, da doista i d e j a ako je duboka teži, da izvede i odgovarajući čin. To još više vrijedi, ako ž e l j a prati misao. Jer želja je već neki čin volje, koji pokreće naše djelatne sposobnosti. Tako dakle već željeti savršenstvo, znači zapravo k njemu težiti. A težiti k njemu, već znači početak ostvarenja. Željeti ljubiti Boga, to već znači ljubiti ga, jer Bog vidi u dno naših duša i vodi računa o svim našim nakanama. Odatle ona duboka Paskalova misao: "Ti me ne bi tražio, da me već nisi našao". Dakle, željeti znači tražiti, a tko traži taj i nalazi: "Svaki naime koji traži, nalazi" (441).

419. b/ Osim toga, u nadnaravnom redu, želja je molitva, neko uzdignuće duše k Bogu, neka vrsta duhovne zajednice s Njim, koja diže našu dušu k Njemu i Njega privlači k nama. A Bogu se sviđa da usliša naše molitve, posebno kad imaju za cilj naše posvećenje: "ovo je naime volja Božja, posvećenje vaše" (442). I baš radi toga Bog nas, u Starom Zavjetu, sili da tražimo, da slijedimo mudrost, to jest krepost i daje najljepša obećanja onima, koji slušaju Njegov glas i daje ju velikodušno onima, koji je žele: "I ja sam se pomolio: tada mi je bila dana razboritost. I zavapio sam: tada je u mene unišao duh mudrosti" (443). A u Evanđelju nas naš Spasitelj poziva, da u Njemu ugasimo svoju duhovnu žeđu: "Ako tko žeđa, neka dođe k meni i pije" (444). Što su dakle jače naše želje, to primamo i više milosti: jer je izvor žive vode nepresušiv.

42o. c/ Konačno želja, ispunjujući dušu našu, čini je prikladnijom za Božanska priopćenja. S Božje strane postoji tolika punina dobara, dobrote i milosti, da je mjera, koja je za nas određena u razmjeru s našom sposobnošću za primanje. Što dakle više raširimo svoje srce s iskrenim i žarkim željama, to je ono i sposobnije da prima od Božanske punine: "Pun žudnje otvaram usta svoja..."(445). "Otvori usta svoja i ja ću ih napuniti".

3. Svojstva, koja mora imati želja za savršenošću

Da urodi tim lijepim rezultatima, želja za savršenošću mora biti:

1. nadnaravna
2. glavna
3. sve veća
4. praktična

421. 1. Ona mora biti n a d n a r a v n a i po svojem motivu kao i svom načelu:

a/ Nadnaravna u m o t i v u, to znači mora se oslanjati na razloge, koje nam iznosi vjera i koje smo već izložili: narav i ljepota kršćanskog života i kršćanske savršenosti, slava Božja, dobar primjer bližnjemu, dobro za našu vlastitu dušu, i t.d.

b/ Nadnaravna u n a č e l u u tom smislu, što mora biti izvedena pod utjecajem milosti, koja nam jedina može dati s v j e t l a da shvatimo i uvidimo te motive i potrebnu s n a g u, da radimo u skladu sa svojim uvjerenjima. A budući da se milost postizava po m o l i t v i, treba neprestano moliti Boga, da poveća u nama tu želju za savršenošću.

422. 2. Mora biti g l a v n a, ili drugim riječima intenzivnija od svake druge želje. Budući da je savršenost uistinu sakriveno blago, i budući da je ono dragocjeni biser, koji valja kupiti pod svaku cijenu i budući da svakom stupnju kršćanske savršenosti odgovara stupanj slave, blaženog gledanja i ljubavi, treba je tražiti i željeti više nego išta drugo: "Tražite najprije kraljevstvo Božje i njegovu pravdu"(446).

423. 3. Ta želja mora nadalje biti stalna i s v e v e ć a. Budući da je savršenost posao, kojemu treba mnogo vremena, posao koji zahtjeva ustrajnosti i napredovanja, treba stalno o b n a v l j a t i tu želju postati i biti bolji. Zato nam i veli naš Spasitelj, da ne gledamo natrag, da vidimo put, koji smo već prevalili, i da se ne zaustavljamo zadovoljni s naporima, koje smo već ostvarili: "I nijedan, koji stavlja ruku na plug i okreće se natrag, nije dostojan kraljevstva Božjega" (447). Treba naprotiv - po riječima svetoga Pavla - gledati naprijed, da vidim put, kojim još treba da idem i napeti sve svoje snage, kao trkač, koji grabi rukom naprijed, da što prije stigne na cilj: "Trčim k biljezi, k nagradi nebeskoj, kojoj me zove Bog u Kristu Isusu" (448). Kasnije će i sveti Augustin vrlo insistirati na istoj toj rečenici: jer, veli on, zaustaviti se, to znači natrag ići. Zaustavljati se i promatrati prevaljen put, to znači izgubiti revnost. Geslo je savršenosti: uvijek htjeti bolje učiniti, uvijek naprijed ići: "Nemoj zastajkivati na putu, nemoj zaći s puta... Uvijek naprijed uvijek putuj, uvijek napreduj!" (449).

Treba dakle promatrati ne ono dobro, što smo ga učinili, nego ono, koje nam preostaje da učinimo. Ne gledati one, koji rade manje od nas, nego one, koji rade bolje, gorljive duše, Svece, a posebno Svece u pravom smislu riječi, Isusa Krista, naš pravi Uzor. Tada bolje napredujemo, tada se osjećamo još daleko od cilja, jer dobro vidimo, koliko je taj cilj uzvišen (450).

Ipak ne treba kod toga u našim željama biti ništa, što bi bilo usiljeno, oholo, a posebno preuzetno. Napori, koje poduzimamo na silu, dugo ne traju, a oni koji su preuzetni, nakon prvih suša brzo izgube hrabrost. Samo mirna, promišljena i na čvrstim uvjerenjima utemeljena želja, koja se oslanja na svemoć milosti, i to želja, koju smo često obnovili, samo takva omogućava naše napredovanje.

424. 4. Tada ta želja postaje p r a k t i č n a i k o r i s n a, jer počiva na jednom idealu, koji nije nemoguće ostvariti, nego na s r e d s t v i m a, koja su u našoj ruci. Ima duša, koje imaju sjajni ideal, ali čisto spekulativni, koje teže za visokom svetošću, ali zanemarivaju sredstva, da se do nje popnu. Ima u tom dvostruka pogibao: može čovjek misliti, da je već savršen, jer sanja o savršenosti i radi toga postaje ohol. Može se opet zaustaviti, pa zdvajati. Treba se naprotiv sjetiti poslovice: onaj tko hoće cilj, hoće i sredstva. I treba si postaviti za načelo, da je vjernost u m a l i m stvarima garancija vjernosti u velikima, i da dosljedno tome treba upravo sada svoju želju za savršenošću aplicirati na svoj sadašnji posao, ma kako on bio neznatan, jer vjernost u malim stvarima, osigurava i jamči vjernost u velikim: "Tko je vjeran u najmanjoj stvari, taj je vjeran i u velikoj" (451). Željeti biti savršen, a ostavljati naprezanje i trud za sutra, htjeti se posvećivati u velikim stvarima, i velikim zgodama, a zanemarivati male, to je dvostruka iluzija, koja pokazuje nedostatak iskrenosti ili barem pomanjkanja psihologije. Bez sumnje treba imati neki uzvišeni i d e a l, ali je također potrebno neposredno i progresivno njegovo o s t v a r e n j e.

4. Sredstva, kojima se budi želja za savršenošću

425. 1. Budući da se želja za savršenošću osniva na nadnaravnim uvjerenjima, možemo je steći i povećati na poseban način r a z m a t r a n j e m i m o l i t v o m. Moramo dakle prije svega r a z m i š l j a t i o velikim istinama, koje smo izložili u prijašnjim poglavljima, to jest: o naravi i ljepoti kršćanskog života, koji nam sam Bog priopćuje, o ljepoti i bogatstvu duše, koja njeguje taj život, o veselju, koje Bog takvoj duši sprema na nebu. Treba razmišljati o životima Svetaca, koji su toliko više u duhovnom životu napredovali, što su imali jaču i postojaniju želju, da se iz dana u dan sve više približuju k savršenosti. Da to razmatranje bude što korisnije, treba na nj nadovezati još i m o l i t v u, koja, privlačeći Božju milost, omogućava da ta uvjerenja prodru do dna naše duše.

462. 2. Ali ima i zgodnijih časova, kada se djelovanje milosti posebno osjeća. Pametni se duhovni vođa mora znati njima okoristiti, da probudi u svojim penitentima želju za savršenstvom.

a/ Tako Bog potiče dijete već odmah, čim dođe do razuma, da mu se preda. Kako je prevažno, da se roditelji i ispovjednici okoriste time, da potaknu i uprave onaj polet mladih srdaca. Isto je tako i s časom prve svete Pričesti.

javne ili privatne, s časom, kada se odabire zvanje, kada se bira životni stalež, ili kada se ulazi u zavod, u sjemenište ili novicijat. Ili i u času, kada se stupa u brak. U svim tim časovima, Bog daje posebne milosti, i jako je važno, da se na njih junački odgovori.

427. b/ Postoji i posebno vrijeme d u h. v j e ž b i. Sabranost, koju duhovne vježbe nose sa sobom, i to kroz dulje vrijeme, pa pouke, koje tada čujemo, duhovno čitanje, koje u tim danima obavljamo, pa ispiti savjesti i molitve, a napose obilatije Božje milosti, koje tada primamo, sve to doprinosi tome, da se jačaju naša uvjerenja, da bolje upoznamo stanje svoje savjesti, da još jače okajemo svoje grijehe i njihove uzroke, sve nam to sugerira praktičnije i velikodušnije odluke i daje nam novi polet prema savršenosti. I baš radi toga, - ima već nekoliko godina - češće obavljene z a t v o r e - n e d u h. v j e ž b e (452) su odlučno poslužile, da se među svećenicima i među laicima formira jedna elita, koja ima jedinu želju, da napreduje u duhovnom životu. Ravnatelji sjemeništa znadu jako dobro, kako divne učinke postizavaju duhovne vježbe među kleričkom mladeži, koje se obdržavaju na početku svake školske godine i prije svetih ređenja. Baš se tada rađaju, obnavljaju ili pojačavaju plemenite želje za boljim životom. Važno je dakle okoristiti se tim prilikama, da odgovorimo na Božji poziv i da započnemo ili usavršimo reformu samih sebe.

428. c/ I s k u š e n j a, koja nam šalje Providnost, i fizička i moralna, kao na primjer bolest, žalost u obitelji, moralne tjeskobe, nesreće, često prate nutarnje milosti, koje nas potiču na savršeniji život. Ta nas iskušenja otkidaju od svega onoga, što nije Bog, trpljenje čisti dušu, i one nam pomažu da osjetimo želju za nebom i za savršenošću, koja je put do njega, samo ako se njima duša okoristi, da se okrene k Bogu.

429. d/ Konačno ima časova, kada Duh Sveti budi u dušama n u t a r n j e p o k r e t e, koje ih nukaju na savršeniji život. On ih rasvijetljuje da shvate isprazn ost ljudskih stvari, da shvate kolika je sreća potpuno se predati Bogu, i nuka ih da poduzmu energičnije napore. Očito je, da se moramo okoristiti tim nutarnjim milostima želimo li napredovati.

430. 3. Ima na koncu i d u h. v j e ž b i, koje idu po svojoj naravi za tim, da u nama potaknu želju za savršenošću. To su:

a/ P o s e b n i i s p i t s a v j e s t i, koji nas obvezuje, da se svaki dan povučemo sami u se i da se ispitamo u nekoj posebnoj stvari, ne samo da utvrdimo svoje pogreške ili svoje uspjehe, nego posebno da i obnovimo odluku svoje volje, da ćemo napredovati u ovoj ili u onoj kreposti (br. 468).

b/ D o b r o obavljena i s p o v i j e d sa svrhom, da se popravimo u ovoj ili onoj pogreški (br. 262).

c/ Mjesečna ili godišnja r e k o l e k c i j a, koja nas s vremena na vrijeme jača u želji, da budemo bolji.

431. ZAKLJUČAK. Koristeći se tim raznim sredstvima, držimo svoju volju stalno ili barem habitualno usmjerenu prema duhovnom napretku. Tada - potpomognuti Božjom milošću - lakše nadvladavamo poteškoće. Imamo bez sumnje katkada i malih pogrešaka, ali, - jer nas drži želja za napretkom - iznova idemo odvažno naprijed, a naše djelomične pogreške, - vježbaju nas u poniznosti - i služe zato, da nas samo približuju Bogu.

§ 2. SPOZNAJA BOGA I SAMOGA SEBE

432. Budući da se savršenost sastoji u jedinstvu naše duše s Bogom, očito je, da je prije svega, - želimo li tu savršenost postići, - potrebno upoznati ta dva elementa o čijem se jedinstvu radi, - to jest Boga i dušu. Spoznaja će nas Boga dovesti direktno do ljubavi prema Njemu: Daj da upoznam tebe, pa da te ljubim - noverim te ut amem te! Spoznaja s a m o g a s e b e, u koliko nam omogućava, da ocijenimo ono, što je Bog dobra stavio u nas, pobudit će u nama zahvalnost, a pogled na vlastitu bijedu i pogreške, - pomaže nam da shvatimo pravi i opravdan prezir samoga sebe - i budi u nama poniznost: daj da spoznam sebe, pa da se prezrem - noverim me, ut despiciam me! Ta će spoznaja buditi u nama i ljubav prema Bogu, jer u preziranju samoga sebe nastaje jedinstvo s Bogom.

1. Spoznaja Boga (453).

433. Da uzljubimo Boga potrebno Ga je prije svega poznati. Ništa čovjek ne može htjeti, što nije spoznao - nil volitum quin praecognitum. Što se dakle više dademo na proučavanje Njegovih savršenosti, i naše će srce više obuzimati ljubav prema Njemu, jer je u Njemu sve divno: On je punina bitka, punina ljepote, dobrote i ljubavi: Deus caritas est - Bog je ljubav! To je očito. Preostaje nam dakle raspraviti:

1. Što moramo spoznati o Bogu, da Ga uzljubimo
2. Kako ćemo doći do te čuvstvene spoznaje

Što treba znati o Bogu?

Potrebno je znati o Bogu sve ono, što nam pomaže, da Ga ljubimo i da Mu se divimo, dosljedno potrebno je poznavati Njegovu narav, njegovu opstojnost, njegova svojstva, Njegova djela, a posebno Njegov i n t i m n i život i njegove v e z e s nama. Ništa što je s Njime u vezi ne može biti strano i tuđe našoj pobožnosti. I najapstraktnije istine imaju neku afektivnu stranu, koja posebno pomaže pobožnosti. Pokažimo to na nekoliko primjera, koje ćemo izvući iz filozofije i teologije.

434. A. F i l o z o f. istine. a/ Metafizički dokazi za Božju opstojnost izgledaju vrlo apstraktni. A ipak su oni bogati izvor za sjajna razmatranja, koja dovode do ljubavi prema Bogu.

Bog prvi nepokretni p o k r e t a č, čisti duh, izvor je svakog gibanja. Dakle se i ja mogu gibati samo u Njemu i

po Njemu. On dakle mora biti prvi pokretač svih mojih čina. A ako je On njihov prvi princip, On im mora biti i svršetak. "Ja sam početak i svršetak". Bog je prvi početak i prvi uzrok svih stvari, svega onoga, što ima dobra u meni, mojih sposobnosti i mojih čina. Dakle: jedinomu Njemu svaka čast i slava! Bog je nužno Biće - unum necessarium - jedino nužno. Dakle, jedino dobro, koje moram postići. Sve je drugo kontingentno, accesorno, prolazno, i ne može biti korisno, nego samo u toliko, u koliko nas vodi k onom jedino nužnom.

Bog je neizmjerna savršenost, a druga su bića samo slabi odraz Njegove ljepote. On je dakle ideal, kojemu se valja približiti: "Budite savršeni, kao što je savršen vaš nebeski Otac" (454). Ne smijemo dakle stavljati nikakve zapreke ni granice svojoj savršenosti. "Ja, koji sam savršen, - govorio je Bog svetoj Katarini Sijenskoj - ja tražim neizmjerna djela, to znači djela, koja su načinjena iz osjećaja beskrajne ljubavi" (455).

435. b/ Ako sada pređemo na promatranje božanske naravi, ono malo što o njoj možemo spoznati, sasvim nas otkida od stvorenja i od nas samih, da se dignemo k Bogu. On je punina bića: "Ja sam, koji jesam", dakle je moj bitak samo posuđen, nepostojan i nesposoban da subsistira po sebi i mora priznati svoju apsolutnu ovisnost o Božanskom Bitku. To je baš ono, što je Bog htio naglasiti svetoj Katarini Sijenskoj, kad je rekao (456): "Znaš li, draga kćeri, tko si ti, a tko sam ja... Ti si ona, što nisi, a ja sam Onaj, koji jesam". Kakva je to divna pouka o poniznosti i ljubavi!

436. c/ Isto je tako i s Božjim svojstvima. Nema niti jednoga, - ako ga dobro promotrimo - koje ne bi moglo poslužiti za to da pojača našu ljubav u ovom ili onom obliku:

Božja jednostavnost nas potiče, da se vježbamo u onoj jednostavnosti i čistoći nakane, po kojoj težimo direktno k Bogu, bez ikakve neuredne primisli na same sebe,

Njegova neizmjernost, koja nas okružuje i prožima, temelj je one vježbe o Božjoj prisutnosti, koja je vježba tako draga i toliko korisna pobožnim dušama,

Njegova nas vječnost otkida od svega onoga što prolazi, podsjećajući nas, da je ništa sve ono, što nije vječno: "Što nije vječno, nije ništa",

Njegova nepromjenljivost nam pomaže, da se usred ljudskih nestalnosti, vježbamo u onom miru, koji je tako potreban za trajno i intimno jedinstvo,

Njegova neizmjerna djelatnost potiče našu i čuva nas da ne padnemo u mlitavost ili neki pogubni kvijetizam,

Njegova svemogućnost, zajedno sa Njegovom neizmjernom mudrošću i beskrajnom dobrotom ulijeva opet u nas sinovsko pouzdanje, koje nam posebno olakšava molitvu i sveto predanje,

Njegova svetost nas sili, da mrzimo grijeh, i da ljubimo onu čistoću srca, koja vodi do intimnog jedinstva s Bogom: "Blaženi čista srca, jer će oni Boga vidjeti",

Njegova je neprevarljiva istinitost najčvršći temelj naše vjere.

Njegova ljepota, dobrota i ljubav zanosi naše srce i u njemu budi ljubav i zahvalnost.

Pa i svete duše uživaju u tome, da promatraju Božja svojstva. Diveći se i klanjajući se Božanskim svojstvima, one iz toga navlače nešto na svoju dušu.

437. B. One osobito vole promatrati o b j a v l j e n e i s t i n e, koje se sve svode na p o v i j e s t Božanskog života. I z v o r mu je u presvetom Trojstvu. Njegovi prvi počeci i priopćavanja u stvaranju i posvećivanju čovjeka. Vole promatrati nadalje o b n o v u tog života po Utjelovljenju. Njegovo sadanje nastavljanje po Crkvi i sakramentima. Njegov konačni završetak u slavi. Svaka od ovih tajna ih zanosi i uspaljuje ljubavlju prema Bogu, prema Isusu, prema dušama, prema svim božanskim stvarima.

438. a/ Božanski život u svom i z v o r u, - to je presveto Trojstvo. Bog, koji je punina bitka i ljubavi promatra sebe od vječnosti. Promatrajući sebe, On rađa svoga Sina, i ova je Riječ Njegov Sin, različan od Njega, a ipak s Njim potpuno jednak, Njegova živa i substancijalna slika. On ljubi svoga Sina, i Sin ljubi Njega. Iz te međusobne ljubavi ishodi Duh Sveti, različan od Oca i Sina, iz kojih ishodi, i potpuno jednak jednomu i drugomu. I to je taj život, na kojem i mi sudjelujemo.

439. b/ Budući da je Bog neizmjerno dobar, On hoće da se priopći i drugim bićima. On to čini po s t v a r a n j u, a posebno po p o s v e ć e n j u. Po stvaranju smo postali Božji sluge, i već je to za nas velika čast. Jer ta činjenica, da je Bog mislio na nas od vječnosti, da je baš nas izabrao među milijardama mogućih bića, i dao nam opstojnost, život, razum. ta je činjenica predmet divljenja, zahvalnosti i ljubavi! A nije li vrhunac ljubavi to, što nas je pozvao, da sudjelujemo na njegovom Božanskom životu, što nas je posinio za svoju djecu i što nas određuje za blaženo gledanje njegova bitka? Nije li to jedan jaki motiv, da Ga ljubimo bez rezerve?

44o. c/ Krivnjom svoga prvoga oca, izgubili smo svoja prava na Božanski život i bili smo nesposobni, da ih sami po sebi opet natrag zadobijemo. Ali, evo Sin Božji gleda našu nesreću, postaje č o v j e k kao i mi, postaje tako glava otajstvenog tijela, kojemu smo mi članovi, zadovoljava za naše grijehe svojom bolnom mukom i svojom smrću na križu, pomiruje nas s Bogom i omogućava, da opet prostruji u našim dušama onaj Božanski život, koji je On dobio u krilu Očevu. Ima li što jače, radi čega bismo ljubili utjelovljenu Riječ, i radi čega bismo se usko s Njome sjedinili, i s Ocem po Njoj?

441. d/ Da to jedinstvo olakša, Isus ostaje među nama. On tu ostaje po svojoj C r k v i, koja nam prenosi i tumači Njegovu nauku. On tu ostaje po S a k r a m e n t i m a, otajstvenim kanalima milosti, koji nam priopćuju Božanski život. On tu na posebni način ostaje po E u h a r i s t i j i, gdje u isti mah ovjekovječuje svoju prisutnost, svoju blagotvornu djelatnost i svoju žrtvu. Svoju ž r t v u, u svetoj

Misi, gdje na otajstveni način obnavlja svoje žrtvovanje. Svoju blagotvornu d j e l a t n o s t, u svetoj Pričesti, gdje dolazi sa svim svojim milosnim bogatstvom, da usavrši našu dušu i da joj priopći svoje kreposti. Svoju stalnu p r i s u t n o s t, davši se zatvoriti, dan i noć, u tabernakul, gdje Ga možemo posjećivati, s Njime razgovarati, slaviti s Njime klanjanja vrijedno Trojstvo, naći u Njemu lijek u svojim duhovnim bolestima i utjehu u svojoj žalosti i nesreći: "Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću Vas okrijepiti"(457).

442. e/ I sve je to samo predigra onog ž i v o t a, koji svršava u Bogu i koji ćemo uživati kroz svu vječnost. Gledat ćemo Ga licem u lice, tako, kao što se On sam gleda. I ljubit ćemo Ga savršenom ljubavlju. U Njemu ćemo ljubiti i gledati sve što ima lijepa i plemenita. Mi, koji smo izašli od Boga po stvaranju, vraćamo se k Njemu po slavi. I u slavljenju Njega nalazimo svoju vječnu sreću.

Dogma je dakle izvor prave pobožnosti, njezina hrana. Preostaje nam da kažemo, kako se moramo njome okoristiti s te točke gledišta.

Načini na koje ćemo steći spoznaju o Bogu

Tri su glavna načina na koje ćemo steći tu srdačnu spoznaju Boga:

1. Pobožni studij filozofije i teologije
2. meditacija ili mislena molitva
3. navika da gledamo Boga u svim stvarima.

A. Pobožni s t u d i j teologije. Teologiju i filozofiju možemo studirati na dva načina: samo s razumom, kako studiramo i svaku drugu znanost. Ili s r a z u m o m i s r c e m zajedno. Taj posljednji način pogoduje pobožnosti. Dok se je sveti Toma davao na duboki studij velikih teoloških i filozofskih istina, on je to činio ne kao grčki mudrac, nego kao učenik Kristov, kao prijatelj Kristov. I prema tome, kako sam veli, teologija raspravlja o Božanskim stvarima i o ljudskim činima, u toliko, u koliko nas oni vode do savršene spoznaje Boga i dosljedno do ljubavi: "o ovim stvarima raspravlja u koliko oni usmjeruju čovjeka prema savršenoj spoznaji Boga, u kojoj se sastoji vječna sreća" (458). Njegova pobožnost još i nadilazi njegovo znanje. Isto je tako bilo i sa svetim Bonaventurom, a i drugim velikim teolozima. Bez sumnje većina od njih nije činila pobožne refleksije na velika otajstva naše vjere, koju nastoje samo izložiti i dokazati. Ali baš iz tih istina izbija pobožnost. I tkogod studira s d u h o m v j e r e mora se diviti i ljubiti Onoga, čiju nam veličinu i dobrotu otkriva teologija. To je posebno istinito za one, koji se znadu okoristiti d a r o v i m a z n a n j a i m u d r o s t i. Prvi nam pomaže da se od stvorova popnemo do Boga, otkrivajući nam njihov snošaj s Božanstvom. Drugi nam pomaže da prodremo unutar objavljenih istina i da u njima uvidimo divnu harmoniju.

Uz pomoć toga svijetla (dara znanja i mudrosti) pobožni će se teolog znati uspeti od najspekulativnijih istina na čine klanjanja, divljenja, zahvalnosti i ljubavi, koji sami od sebe naviru iz studija kršćanskih dogma. Daleko od toga, da će

ti čini paralizirati njegovu intelektualnu aktivnost, oni će je samo profiniti i pojačati: što čovjek voli, to studira više, marljivije i postojanije. Tu čovjek otkriva dubine, koje sam razum ne bi nikada otkrio. Tada iz toga izvodi zaključke, koji proširuju teološko polje i koji potpomažu pobožnost.

444. B. Ali uz studij treba dodati i r a z m a t r a n j e. Ne razmišljaju se dosta kršćanske dogme, ili ih se često razmatra samo sa sporednih strana. Ne treba se bojati, da ih uzmemo d i r e k t n o, i u njihovu temelju, kao glavni predmet svojih razmatranja (459). Tada, u svijetlu vjere, i pod utjecajem djelovanja Duha Svetoga, duša dosiže visine i prodire u dubine, koje sam razum ne bi mogao zahvatiti. Za to nalazimo dokaza u spisima jednostavnih duša, koje su se uzdigle po kontemplaciji, koje su nam ostavile o Bogu, Isusu Kristu, Njegovoj nauci, Njegovim sakramentima bilješke, koje se takmiče sa spisima najboljih teologa. Uostalom, nije li sam sveti Toma rekao, da je on više naučio u školi svoga Raspetoga Spasitelja, nego li u knjigama učitelja? Razlog je tome taj, što u tišini i miru razmatranja Bog lakše govori srcu, i što njegova riječ, bolje shvaćana, rasvijetljuje razum, zagrijava srce i stavlja u pokret volju. Tada se i Duh Sveti udostojava dati osim darova znanja i razuma, i onaj dar m u d r o s t i, koji nam pomaže, da osjećamo vjerske istine, da ih ljubimo i izvršujemo uspostavljajući tako vrlo usko jedinstvo između duše i Boga. To je tako lijepo opisao pisac knjižice "Nasljeduj Krista": "Sretne li duše, koja sluša, kako joj Gospodin na nutarnji način govori i koja prima utjehu iz njegovih usta.." (460).

Često i čuvstveno sjećanje na Boga preko dana produljuje i nadopunjuje te krasne učinke mislene molitve: misleći na Njega, još Ga više ljubimo, a ljubav opet čisti našu spoznaju.

445. C. Tako lagano stičemo naviku, da se uzdignemo od stvorenja k Bogu Stvoritelju, i da gledamo Boga u svim Njegovim djelima: stvarima, osobama, događajima.

Temelj za ovu vježbu je božanski e g z e m p l a r i z a m, kojeg je naučavao Platon, a usavršio sveti Augustin i sveti Toma, kojeg je osvijetlila škola sv. Viktora i kojeg je preuzela spiritualistička francuska škola XVII. stoljeća (461). Sva su bića postojala u Božjoj misli, i prije, nego su stvorena. On ih je zamislio u svojem intelektu i prije nego ih je izveo na izvan. On je htio da sve stvari budu, u različitom stupnju, otsjev njegovih Božanskih savršenosti. Ako dakle promatramo sve stvari ne samo tjelesnim očima, nego i očima duše uz pomoć svijetla vjere, mi ćemo u njima vidjeti:

a/ da su sva stvorenja, već prema svojem stupnju savršenosti neki trag, slika ili neka sličnost s Bogom; da nam sve kažu, da im je Bog začetnik i pozivaju nas da Ga hvalimo, budući da sav bitak u njima, sva njihova ljepota i sva njihova dobrota samo je stvorena i ograničena participacija Božanskog bitka.

b/ da su i n t e l e k t u a l n a stvorenja na poseban način, uzdignuta u nadnaravni red, slike žive sličnosti s Bogom, jer participiraju, iako na neki ograničeni način, na Njegovom intelektualnom životu. I da u svim krštenicima, budući da su članovi mističnog tijela, moramo gledati Njega: in omnibus Christus.

c/ da su svi d o g a đ a j i, sretni i nesretni određeni, po Božjoj promisli, da usavršuju nadnaravni život, koji im je dao, i da olakšavaju okupljanje izabranih, tako da se sa svim stvarima možemo okoristiti za posvećenje svoje duše.

Nadodajmo ipak, da u k r o n o l o š k o m redu duše idu najprije do Krista, i da po Njemu idu k Ocu, i da se one, - nakon što stignu do Oca, - najtijesnije drže sjedinjene s Isusom.

Vježbanje u Božjoj prisutnosti (462).

446. Spoznaja Boga i srcem dovodi nas do toga, da se vježbamo u svetoj vježbi, u Božjoj p r i s u t n o s t i, kojoj ćemo vježbi ukratko izložiti

1. temelj 2. način vježbanja 3. koristi

A. Temelj je nauka o Božjoj s v u d a š n j o s t i. On je svuda ne samo svojim pogledom i svojim djelovanjem, nego i sa svojom biti. Tako je sveti Pavao rekao Atenjanima: "U njemu živimo, mičemo se i jesmo" (463). To je istina u naravnom i nadnaravnom pogledu. Kao S t v o r i t e l j, nakon što nam je dao bitak i život, On uzdržava, On stavlja u pokret naše sposobnosti svojim konkursom.

Kao O t a c nas uzdiže u nadnaravni red, a taj je sudjelovanje na njegovom životu, radi zajedno s nama kao glavni u z r o k održanja i napredovanja u tom životu i tako se nalazi tijesno nazočan u nama, nalazi se posve u središtu naše duše, iako ostaje i dalje posve različit od nas. I kako smo već rekli u br. 92. upravo Trojstveni Bog stanuje u nama, Otac, koji nas ljubi kao djecu, Sin, koji s nama postupa kao s braćom i Duh Sveti, koji nam daje svoje darove i svoju osobu.

B. V j e ž b a n j e u Božjoj prisutnosti

Da nađemo Boga, ne moramo Ga tražiti baš u nebu, gdje on stanuje, jer Ga nalazimo:

a/ prije svega u s t v o r e n j i m a, koja nas okružuju. Ispočetka ćemo Ga tu i tražiti. Sve nas stvari potsjećaju na koju od Božjih savršenosti, ali na posebni način one, koje - nadarene razumom - posjeduju u sebi živoga Boga (br.92). One nam služe kao stepenice, kojima idemo k Njemu.

b/ Sjećamo se zatim, da je On posve blizu onima, koji ga pouzdano mole: "Gospodin je blizu svima onima, koji Ga zazivlju" (464). I naša duša uživa, da Ga zazivlje čas strelovitim malim molitvicama, a čas opet duljim.

c/ Ali se na posebni način sjećamo, da tri Božanske Osobe stanuju u nama, da je naše srce živi tabernakul, nebo, gdje nam se one već daju. Dovoljno je dakle, da se okrenemo samima sebi, da se navratimo u našu n u t a r n j u ć e l i j i c u, kako to veli sveta Katarina Sijenska, pa da ugledamo tamo - očima vjere - Božanskoga Gosta, koji tamo stanuje.

Tada ćemo živjeti pod Njegovom paskom, pod Njegovim vodstvom, klanjati ćemo Mu se, i zajedno s Njime raditi na posvećenju svoje duše.

447. C. Odmah je lako vidjeti, kakve su k o r i s t i od te vježbe, obzirom na naše p o s v e ć e n j e.

a/ Ta nam vježba pomaže prije svega da brižno izbjegavamo g r i j e h. Tko bi se dakle usudio uvrijediti Božansko Veličanstvo baš u onom času, kada misli na to, da Bog stanuje u njemu sa svom svojom beskrajnom

svetošću, koja ne može podnijeti ni najmanje mrlje grijeha,

sa svom svojom pravdom, koja Ga obvezuje da kazni najmanje pogreške

sa svom svojom moći, koja diže Njegovu ruku protiv svakoga krivca, a napose

sa svom svojom dobrotom, koja potiče našu ljubav i našu vjernost?

b/ Ta vježba nadalje jača našu r e v n o s t prema savršenosti. Ako se obični vojnik, kada se bori pred očima svoga generala, osjeća ponukanim, da napregne sve svoje sposobnosti, kako da se i mi ne bismo osjećali spremni na najveći napor, na najjunačkije pothvate, kada imamo na pameti, da se ne samo borimo pred očima svoga Boga, nego i s Njegovom suradnjom, koja uvijek pobjeđuje, i kad nam snage daje besmrtna kruna, koju nam obećaje, a napose rast u ljubavi, koju nam daje kao nagradu?

c/ Koliko nam osim toga ta misao na Božju prisutnost ulijeva p o u z d a n j a! Kakva god bila iskušenja, naše napasti, premorenost, slabosti, nismo li uz sve to sigurni u konačnu pobjedu, kad se sjetimo, da Onaj, koji je svemogući i kojemu se ništa ne može oprijeti, stanuje i živi u nama i da stavlja u našu službu svu svoju Božansku energiju? Možemo bez sumnje doživljavati djelomične suše, možemo doživjeti bolne tjeskobe. Ali smo ipak sigurni, da ćemo konačno pobijediti, ako se u Njega pouzdajemo, i da će nam i sami naši križevi poslužiti upravo zato, da uzljubimo Boga još više i da uvećamo svoje zasluge.

d/ Konačno, kolika je sreća za nas, kad pomislimo, da Onaj, koji je sreća izabranih u nebu, i kojeg ćemo i mi vidjeti jednog dana, da toga istoga već posjedujemo, i da se možemo naslađivati Njegovom prisutnošću i razgovarati se s Njime cijeli Božji dan!?

Spoznaja Boga dakle i česta pomisao na Njega vrlo je spasonosna. Isto je tako i sa spoznajom samoga sebe.

2. Spoznaja samoga sebe

Spoznaja nas Boga vodi d i r e k t n o do toga da Ga ljubimo, jer je neizmjerne ljubavi dostojan.

Spoznaja samoga sebe nas do te ljubavi prema Bogu vodi i n d i r e k t n o, jer nam ona pokazuje našu apsolutnu potrebu Boga, da možemo usavršiti s v o j s t v a, koja nam je dao i da se možemo izliječiti iz svojih teških bijeda.

Izložit ćemo dakle: 1. potrebu te spoznaje
2. njezin predmet (objekt)
3. puteve, kako ćemo do nje doći.

Potreba spoznaje samoga sebe

Samo nekoliko će riječi biti dosta, da se u to uvjerimo.

448. A. Ako čovjek sam sebe ne pozna, apsolutno je moralno nemoguće da se usavršuje. Jer tada čovjek pada u i l u z i j u glede svoga duševnog stanja, padajući - već prema svom temperamentu ili časovitom nadahnuću - čas u p r e u z e t n i o p t i m i z a m, pa misli da je savršen, a čas opet u o č a j, pa pretjeruje svoje grijehe i pogreške. U jednom je i u drugom slučaju rezultat gotovo isti, a to je nerad, ili barem pomanjkanje energičnog i stalnog nastojanja, - mlitavost!

Osim toga kako ćemo popraviti svoje pogreške, koje uopće ne poznajemo, ili ih slabo poznajemo, kako opet gojiti kreposti i lijepa svojstva, o čemu imamo samo nejasne i zbrkane pojmove?

449. B. Naprotiv tome, jasna i iskrena spoznaja samoga sebe nas sili i potiče na savršenost. Naše nas s p o s o b n o s t i nukaju, da se zahvaljujemo Bogu, odgovarajući plemenito na milosti, koje nam daje. A naše nam opet p o g r e š k e i svijest o vlastitoj nemoći pokazuju, da još valja mnogo učiniti i da je jako važno ne propustiti ni jednu priliku da napredujemo. Tada se čovjek okorišćuje svakom zgodom, da iščupa, ili barem oslabi, umrtvi i ukroti svoje mane, a da njeguje i uvećava svoje lijepe sposobnosti. A kako je tada čovjek i svijestan svoje vlastite nesposobnosti, ponizno moli Boga za milost, da napreduje iz dana u dan, i - uzdajući se u Njega, nada se i želi uspjeh. A to daje poleta i ustrajnosti u naporu.

Predmet spoznaje samoga sebe

450. O p ć e o p a s k e: Da ta spoznaja bude što korisnija, mora zahvatiti sve što se n a l a z i u n a m a, naša dobra svojstva i pogreške, naravne i nadnaravne darove, sklonosti i odvratnosti, zajedno s poviješću našeg života, pogrešaka, napora i uspjeha. Treba da sve to ispitamo bez pesimizma, ali cjelovito, ne površno, s ispravnom savješću, koju rasvjetljuje vjera.

a/ Treba dakle prije svega ispitati sva dobra s v o j s t v a, koja je dobri Bog stavio u nas, sigurno ne zato, da se radi njih hvalimo, nego da radi njih iskazujemo zahvalnost njihovu Začetniku, i da ih brižljivo razvijamo. To su talenti, koje nam je povjerio i za koje će tražiti račun. Područje za istraživanje je prema tome vrlo veliko, jer obuhvaća i naravne i nadnaravne darove. Koje smatramo, da nam je Bog više direktno dao, a koje smo primili od svojih roditelja, koje smo primili odgojem, a koje opet dugujemo svojem vlastitom nastojanju, potpomognuti njegovom milošću.

451. Ali treba isto tako odlučno i točno pogledati i svoje b i j e d e i p o g r e š k e. Izvučeni smo iz ništa i prema njemu neprestano težimo. Možemo opstojati i djelovati jedino uz neprestano Božje pridržavanje. Skloni smo na zlo radi trostruke požude (br. 193.sl.), i tu smo sklonost još povećali sa svojim sadašnjim grijesima i navikama, koje su njihov rezultat. Sve to treba ponizno priznati i - bez malodušnosti se dati na posao, - uz Božju milost - da zaliječimo te rane vježbajući se u kršćanskim krepostima, i da se tako približimo savršenosti svoga nebeskog Oca.

452. P r i m j e n a: Da olakšamo taj ispit, možemo po redu preći svoje n a r a v n e i n a d n a r a v n e darove držeći se nekih pitanja, koja će olakšati posao svakom pojedinom od nas.

A. Što se tiče n a r a v n i h d a r o v a, možemo se pitati, pri Božjoj nazočnosti, koje su naše g l a v n e t e ž n j e, koje nam se čini da karakteriziraju naše sposobnosti, držeći se kod toga ne strogo filozofskog, nego jednostavno praktičnog reda (465).

453. a. Što se tiče osjećanja i primanja utisaka: da li ono u nama prevladava ili razum i volja? Ima u svakom od nas mješavina obadvoga, ali mjera nije kod svakoga jednaka. Da li ljubimo više osjećajem ili voljom i odanošću?

Da li smo rob ili gospodar svojih vanjskih osjećaja? Kakav upliv imamo na svoju m a š t u i p a m ć e n j e? Nisu li nam te sposobnosti često previše rastresene i često zabavljene beskorisnim sanjarijama? Kakav upliv imamo na svoje strasti? Da li su upravljene prema dobru, da li su umjerene? Da li u nama prevladava osjetljivost, ili oholost ili taština?

Jesmo li a p a t i č n i, meki, nehajni, lijeni? Ako smo spori, jesmo li barem ustrajni u svojim poslovima?

454. b. R a z u m: kakve je naravi, živ ili bistar, ili površan, ili spor i dubok, koji prodire u stvari? Jesmo li spekulativni ili praktični kao intelektualci? Kako razvijamo svoju inteligenciju? Nehajno ili odlučno? Ustrajno ili uz prekide? Kakve su nam metode rada? Ne bismo li ih mogli usavršiti?

Jesmo li zadojeni s t r a š ć u u svojim sudovima, tvrdoglavi u svojem mišljenju? Znademo li saslušati one, koji ne misle kao mi, znamo li pristati na ono, što oni razumno vele.

455. c. V o l j a: je li slaba i nepostojana ili je jaka i ustrajna? Što radimo, da je uzgojimo? Ona mora biti k r a l j i c a naših sposobnosti, ali ona to ne može biti, ako nismo vrlo taktični i vrlo energični. Što činimo, da osiguramo pobjedu nad svim vanjskim i nutarnjim sjetilima, nad radom naših intelektualnih sposobnosti, pa konačno, da i u njoj samoj dadnemo više energije i ustrajnosti; Imamo li čvrsta uvjerenja? Da li ih često obnavljamo? Vježbamo li svoju volju u malim stvarima, malim svakodnevnim žrtvama?

456. d. K a r a k t e r ima veliku važnost u našim odnosima s bližnjim: dobar k a r a k t e r, koji se znade prilagoditi karakteru drugih je velika olakšica za apostolat. Loš karakter je jedna od najvećih prepreka u dobru. D o b a r karakter je dakle onaj, koji ima čvrsta uvjerenja, i koji onda nastoji odlučno i ustrajno da prema njima uskladi svoj život. D o b a r karakter je mješavina odlučnosti i dobrote, blagosti i jakosti, odvažnosti i takta, kojeg cijene i vole svi, koji imaju s njime veze. L o š karakter je onaj, koji nema iskrenosti, dobrote, takta ni čvrstine, onaj, koji pušta, da njime ovlada egoizam, onaj, koji je grub i prost u svojim manirama, koji je neugodan, a katkada i mrzak svome bližnjemu. Ima tu dakle važnih stvari za studiranje i promatranje.

457. e. N a v i k e: one nastaju, kad se često obnavljaju isti čini i daju neku lakoću, da čovjek spremno i veselo ob-

navlja analogne čine. Važno je dakle promatrati te navike, koje smo već stekli, da ih utvrdimo, ako su dobre, i da ih uklonimo i iskorijenimo, ako su zle.

Ono, što ćemo u drugom dijelu (ove knjige) reći o glavnim grijesima i o krepostima pomoći će nam u tom traženju.

458. B. Naši NADNARAVNI DAROVI. Budući da su sve naše sposobnosti prožete nadnaravnošću, ne bismo se potpuno poznavali, kad ne bismo svratili pozornost i na nadnaravne darove, koje Bog u nas stavlja. Već smo ih prije opisali (br. 119 i sl.). Ali milost Božja je vrlo različita u svom načinu djelovanja, "mnogovrsna je milost Božja - multiformis gratia Dei". Vrlo je dakle važno studirati njezino posebno djelovanje u našoj duši.

a/ Sklonosti, koje nam ona daje za ovo ili ono zvanje, ovu ili onu milost i krepost. I doista naše posvećenje ovisi o poučljivosti, kojom slijedimo te poticaje milosti.

1. Ima posebnih, odlučnih časova u životu, kada Bog govori jače i izrazitije. Od prvorazredne je važnosti tada taj glas slušati i slijediti ga.

2. Treba se također ispitati, nema li među tim sklonostima koja, koja je glavna, koja se češće javlja, prema ovom ili onom načinu života, ovom ili onom načinu molitve, ovoj ili onoj kreposti. To je tada posebni put, kojim Bog želi da idemo. Važno je na taj put stupiti, da idemo u korak s milošću.

459. b/ Osim sklonosti, treba voditi računa i o opiranju milosti, o našim slabostima i o grijesima, da sve to iskreno okajemo, zadovoljimo za to i da izbjegavamo u budućnosti. To je mučno i teško nastojanje i trud, napose, ako taj studij obavljamo lojalno, iskreno i detaljno, ali je takvo nastojanje i upoznavanje vrlo korisno, jer nam s jedne strane pomaže, da se vježbamo u poniznosti, a s druge nas strane s pouzdanjem baca u Božji naručaj, koji jedini može ozdraviti i izliječiti sve naše slabosti.

Prikladna sredstva za postignuće te spoznaje

460. Uočimo i istaknimo prije svega, da je potpuna spoznaja samoga sebe teška stvar.

a/ Budući da nas mnogo privlače vanjske stvari, nikada ne volimo, da se svratimo u svoju nutrinu, pa da tu ispitujemo taj mali, nevidljivi svijet. A budući da smo k tome i oholi, još manje volimo, da konstatiramo svoje pogreške.

b/ Ovi su nutarnji čini vrlo složeni. Postoje u nama, kako kaže sveti Pavao, dva čovjeka, i često je među njima bučni boj. Treba mnogo pažnje, oštroumnosti, iskrenosti, jakosti i ustrajnosti da raščistimo što dolazi od naravi, što od milosti, što je hotimično, a što opet nije. Samo malo po malo nam to biva jasnije. Jedna spoznaja vodi do druge, a ova druga opet pripravlja put trećoj, još dubljoj.

461. Budući da se do spoznaje samoga sebe dolazi ispitivanjem savjesti, mi ćemo iznijeti, da si tu vježbu olakšamo, neka opća pravila iznijeti

m e t o d u, i pokazati kakvi o s j e ć a j i moraju pratiti te ispite savjesti.

462. A. O p ć a p r a v i l a: a/ Da dobro ispitamo savjest, potrebno je prije svega zazvati s v i j e t l o Duha Svetoga, koji istražuje i ispituje ljudske bubrege i srca, i moliti Ga, da nam pokaže sve zakutke i dubine duše, i da nam dade onaj d a r z n a n j a, kojem je zadaća, uz ostalo i to, da nam pomogne upoznati same sebe, da nas vodi Bogu.

b/ Zatim se treba duhom staviti p r e d Isusa Krista, savršeni Uzor, kojemu se moramo približavati svakog dana, klanjati se i diviti se, ne samo njegovim vanjskim činima, nego još posebno i Njegovim nutarnjim dispozicijama. Tada će se naše pogreške i naše nesavršenosti ukazati još jasnije u kontrastu, koji ćemo zapaziti između sebe i tog Božanskog Uzora. Ali radi toga ne ćemo izgubiti hrabrosti, jer je Isus u isto vrijeme i liječnik duša, koji traži samo da zavijamo svoje rane, pa da ih zaliječi. Njemu ispovijedati, da se tako izrazim, svoje grijehe, i Njega ponizno moliti za oproštenje, to je izvrsna vježba!

463. c/ A tada zalazimo u dno i u dubinu svoje duše. Od v a n j s k i h čina prelazimo na nutarnje d i s p o z i c i j e, koje ih inspiriraju, u njihovom zadnjem uzroku. Tako na primjer, kada smo pogriješili protiv ljubavi, pitat ćemo se, da li je to bilo iz lakomislenosti, zavisti ili zlobe, iz viciranja ili iz brbljavosti.

Da konačno točno utvrdimo moralni karakter i odgovornost, moramo se pitati, da li je čin svojevoljan u s e b i ili u svojem u z r o k u, da li je učinjen s potpunom ili djelomičnom svijesti o njegovoj zloći, da li je učinjen s punim pristankom, ili djelomičnim. U početku je sve to nejasno, tamno i zamršeno, ali malo po malo biva sve jasnije.

Da budemo posve nepristrani u tim sudovima, dobro je staviti se u duhu pred Suverenog, Vrhovnog Suca, i slušati Ga, gdje nam govori, s puno dobrote bez svake sumnje, ali i s puninom svoje pravednosti i vlasti:"Redde rationem villicationis tuae - daj račun, kako si upravljao! Tada ćemo pokušati odgovoriti s toliko iskrenosti, s koliko bismo iskrenosti htjeli to učiniti na sudnji dan.

464. d/ Korisno je katkada, posebno kod p o č e t n i k a, da taj ispit obavljaju p i s m e n o, da bolje usredotoče svoju pažnju i da mogu bolje uspoređivati rezultate svakoga dana i svakog tjedna. Ako to radimo, treba izbjegavati kod toga svako traženje samoga sebe, svake literarne nakane i poduzeti potrebne mjere opreznosti, da te bilješke ne padnu u ruke stranim i nepozvanim osobama. A ako se služimo kakvom skrižaljkom s konvencionalnim znakovima, vrlo je važno, da se čuvamo svake rutine ili površnog ispitivanja. U svakom slučaju, općenito dolazi vrijeme, kad je bolje ne držati se ovog načina i naviknuti se na ispitivanje savjesti posve jednostavno, kao da me Bog gleda, prema svojim glavnim poslovima i načiniti zatim rekapitulaciju na kraju dana.

465. U tom poslu, kao i u svemu drugomu, treba se držati i savjeta pametnog duhovnog vođe, i treba ga zamoliti, da nam pomogne, da se upoznamo što bolje: on kao nezainteresirani i

iskusni promatrač općenito vidi bolje od nas dubinu naše duše i ocijenjuje s više nepristranosti pravu vrijednost naših čina.

466. B/ M e t o d e za ispitivanje savjesti: Svi priznaju, da ih je sveti I g n a c i j e jako usavršio. U svojim d u h. v j e ž b a m a razlikuje on o p ć e n i t i i p o s e b n i ispit savj-esti. Prvi se odnosi na s v e naše čine u danu, drugi se odnosi samo na neki p o s e b n i predmet, na neku pogrešku, koju treba popraviti, ili kakvu krepost, koju želimo njegovati. Ali, možemo u isto vrijeme obavljati i jedan i drugi. U tom slučaju može se čovjek zadovoljiti time, da prođe, za općeniti ispit savjesti, jednim zaokruženim pogledom na sve svoje čine toga dana, da otkrije svoje glavne pogreške. I odmah zatim prelazi na p o s e b n i ispit savjesti, koji je mnogo važniji, nego onaj općeniti.

467. a/ Za opći ispit savjesti, koji mora obavljati svaki dobar kršćanin, da se upozna i popravlja, i koji uključuje 5 točaka, veli sveti Ignacije (466):

1. "Prva točka se sastoji u tome, da se z a h v a l i m o Bogu, našem Spasitelju, na dobrima, koja smo primili". To je sjajna vježba, koja u isto vrijeme i tješi i posvećuje, jer nas zahvaljivanje pripravlja na kajanje, jer nam stavlja pred oči našu nezahvalnost i podržava naše pouzdanje u Boga (467).

2. "Druga je točka m o l b a za milost, da upoznamo svoje grijehe i da ih o d s t r a n i m o iz svog srca." Želi li čovjek da se upozna, i to opet zato, da se popravi, jedno i drugo je moguće samo uz pomoć milosti Božje.

3. "Treća se točka sastoji u tome, da tražimo od svoje duše t o č a n r a č u n svoga vladanja od vremena, kad smo ustali, pa sve do vremena, kada ispitujemo savjest, prelazeći polako u duhu svaki sat preko dana, ili neke određene vremenske razmake prema svojim poslovima. Treba se ispitati najprije o mislima, zatim o riječima, pa o činima, prema redu, koji je iznesen kod posebnog ispitivanja".

4. "Četvrta je točka t r a ž e n j e o p r o š t e n j a za naše pogreške od Boga i našeg Gospodina." Ne treba zaboraviti i smetnuti s uma, da je p o k a j a n j e g l a v n i elemenat ispitivanja savjesti, i da je to pokajanje posebno djelo milosti.

5. "Peta je točka, da s t v o r i m o o d l u k u, da ćemo se popraviti s pomoću Njegove milosti. Svršit ćemo s Očenašom. Ova odluka, da bude praktična, mora u sebi sadržavati i s r e d s t v a za reformu: jer onaj, koji hoće cilj, hoće i sredstva. Recitiranje Očenaša vrlo dobro završava to ispitivanje savjesti, jer nam pred oči stavlja i u pamet doziva slavu Božju, za koju se moramo skrbiti i jer nas sjedinjuje s Isusom Kristom, da molimo s Njime oproštenje svojih pogrešaka i milost, da ih izbjegavamo u budućnosti.

468. b/ POSEBNI ISPIT SAVJESTI je po sudu svetog I g n a c i j a još mnogo važniji nego općeniti ispit, što više važniji i od mislene molitve, jer nam omogućava da zahvatimo d i o po d i o svojih pogrešaka, jedne za drugima i da ih tako lakše nadvladamo. Osim toga, ispitujući se u kakvoj važ-

noj kreposti, stičemo ujedno ne samo tu, nego i sve druge, koje su s njima u vezi. Tako na primjer napredovati u poslušnosti, znači u isto vrijeme biti ponizan, mrtviti se i vježbati se u duhu vjere. Na sličan način, nastojati, da steknemo poniznost, znači u isto se vrijeme usavršavati u poslušnosti, u ljubavi prema Bogu, u ljubavi prema bližnjemu, budući da je oholost glavna zapreka za vježbanje u tim krepostima.

Ali zato postoje neka pravila, kojih se treba držati:

1. U izboru p r e d m e t a za posebni ispit savjesti i
2. U n a č i n u, kako da se on obavlja.

469. A. I z b o r p r e d m e t a posebnog ispita:
1. Općenito se treba oboriti na g l a v n u pogrešku, nastojeći se vježbati u protivnoj kreposti. Takva je pogreška zbilja velika zapreka; ona predstavlja glavnog generala neprijateljske vojske. Kad nju pobjedimo, cijela je vojska u rasulu.

2. Kad smo izabrali predmet posebnog ispita, tada se treba najprije boriti i obračunati s v a n j s k i m manifestacijama te pogreške, da tako uklonimo ono, što smeta ili sablažnjuje bližnjega. Tako na primjer kod vježbanja u ljubavi prema bližnjemu, treba početi s nastojanjem, da umanjimo što više riječi i čine, koji su protivni toj kreposti.

3. Ali iza toga se treba, bez prevelikog zatezanja, baciti i na n u t a r n j i uzrok naših pogrješaka, na primjer na osjećaj zavisti, želje za briljiranjem u razgovoru, i t.d., što sve može biti uzrokom tih mana i pogrješaka.

4. Vrlo je važno, da se ne omeđimo samo na negativnu stranu kreposti ili samo na borbu protiv pogrešaka, nego da brižljivo gajimo krepost, koja je tim pogreškama p r o t i v n a. Ne možemo nešto iz duše iščupati, što nismo nečim drugim nadomjestili.

5. Konačno, da bolje i sigurnije napredujemo, potrebno je razdijeliti predmet svoga ispita prema različitim stupnjevima pojedinih kreposti, tako da ne obuhvatimo čitav opseg pojedine kreposti, nego samo neke čine, koji više odgovaraju našim posebnim i osobnim potrebama. Tako na primjer kod vježbanja u poniznosti, bit će dobro najprije se vježbati u tome, da zaboravljamo na samog sebe, da malo govorimo, da drugima dajemo diskretnim pitanjima priliku da govore, da ljubimo skrovitost, tihi život i t.d. (468).

47o. B. N A Č I N kako se obavlja: Ispit savjesti obuhvaća, veli sveti Ignacije, tri vremenska časa, i dva ispitivanja savjesti svakoga dana.

1. "Prvo vrijeme je jutro. Odmah čim se čovjek digne, mora odlučiti, da će brižljivo paziti, da se čuva od grijeha i od svoje glavne pogreške, u kojoj želi da se popravi". To je vrijeme kratko. To je posao od dvije ili tri minute za vrijeme oblačenja.

2. "Drugo je vrijeme prije ručka. Treće opet iza večere. Počinje se m o l i t v o m upravljenom Gospodinu Bogu, u kojoj molimo ono, što želimo, to jest milost, da se sjetimo, koliko smo puta pali u taj svoj posebni grijeh ili pogrešku i milost, da se u tom popravimo u budućnosti. Zatim ćemo obaviti

prvi i s p i t, tražeći od sama sebe točni račun u onoj posebnoj točki u kojoj smo se odlučili popraviti i obnoviti. Treba dakle prijeći od jutra svaki sat, a može se to vrijeme razdijeliti i u neke vremenske razmake već prema vrsti posla, počevši od vremena, kad smo se ustali, pa sve do vremena, kada obavljamo posebni ispit. Zatim ću na posebnoj tabeli, u koju bilježim svoje pogrješke, staviti u prvu crtu toliko točkica, koliko sam puta pao u odnosni grijeh ili pogrešku, koju imam za posebni ispit savjesti. Tada ću konačno stvoriti odluku, da ću se popraviti od prvoga do drugoga ispita savjesti". Obično i redovito vrijeme, koje pobožne duše upotrebljavaju za taj ispit, jest ispit od oko 15 minuta (četvrt sata).

471. Ispitujemo istim redom, kao što smo rekli i kod općeg ispita savjesti. Ali osim ovoga, ovdje se još i p i š u te pogreške, da ih se lakše sjetimo i da zatim načinimo usporedbe, o kojima govori sveti Ignacije u bilješkama, koje slijede:

"Kako prva linija naše tabele za posebni ispit savjesti označuje prvi ispit, a druga drugi ispit, čovjek će lako vidjeti na večer, da li ima kakva popravka od prvog do drugog ispita.- Zatim će isporediti drugi dan s prvim, to znači dva ispita današnjega dana s dva ispita jučerašnjega dana, i vidjeti, da li se je popravio od jednoga do drugog dana.- Isto tako treba isporediti i jednu nedjelju s drugom, naime ovu s onom, koja je prošla i vidjeti, da li je bio kakav vidljiv napredak". Korist od tog usporeidivanja jest ta, da se potiče naša revnost i nastojanje. Kad čovjek uspoređuje g u b i t k e i z a r a d u, osjeća se primoran, da poradi još više, da zarada bude još veća, a gubitci što manji.

Da postignemo isti taj rezultat, to jest da dobitak bude što veći, a gubitak sve manji, sveti Ignacije savjetuje, da svaki puta, kad načinimo nešto, što se protivi našem ispitu savjesti prinesemo ruku na prsa i da probudimo na nutarnji način čin pokajanja. Očito je naime, da ovakva budnost, kojom želimo da odmah zadovoljimo i za najmanje pogreške, može samo požuriti i uskoriti reformu našeg života.

472. Ako nam ta metoda izgleda na prvi pogled malo složena, u praksi ona nipošto nije tako komplicirana. Ako ne možemo tome poslu posvetiti mnogo vremena, može se sve bitno zbiti i stegnuti i u kraće vrijeme, na primjer u 10 minuta navečer. Ako pak predviđamo, da to ne ćemo moći načiniti navečer, moći ćemo za to posvetiti neki dio onog vremena, u koje obavljamo pohod presvetom Olt.Sakramentu.

473. <u>C. D i s p o z i c i j e</u> koje moraju pratiti taj ispit savjesti.

Da nas taj ispit savjesti, bilo općeniti bilo posebni, uzmogne sve uže sjedinjavati s Kristom, treba da ga prate osjećaji ili raspoloženja, koja su da tako kažemo, duša tog ispita. Iznijeti ćemo ih samo nekoliko glavnih: zahvalnost,
pokajanje,
dobra odluka i
molitva.

A/ Prije svega osjećaj velike z a h v a l n o s t i prema Gospodinu Bogu treba da nas prožima za vrijeme ispita savje-

vjesti. On je kroz cijeli dan bdio nad nama svojom očinskom brigom, štitio nas protiv napasti i sačuvao od mnogih grijeha. Mi Mu se ne možemo na tom nikada dosta zahvaliti i to na jedan p r a k t i č n i način, koristeći se, što je najbolje moguće, Njegovim darovima.

474. b/ Taj će osjećaj zahvalnosti izazvati u nama osjećaj iskrenog k a j a n j a i to toliko dubljeg, koliko smo više primljenih darova zloupotrijebili za vrijeđanje Oca, koji je tako dobar i tako milosrdan. Odatle će se opet javiti i s k r e n a p o n i z n o s t, koja će nam omogućiti, da na vlastitom iskustvu ustanovimo, kolika je naša slabost, naša nemoć i nedostojnost. Tada ćemo s veseljem prihvatiti s t i d, koji nas obuzima zbog naših pogrešaka, koje neprestano obnavljamo, sretni što možemo radi toga istaći neizmjerno milosrđe jednoga Oca, koji je uvijek spreman, da nam oprosti i veseli što uz našu bijedu potpuno iskače neizmjerna savršenost Božja. Takve dispozicije ne će biti prolazne, nego će ih duh pokore neprestano podržavati u nama i taj će nam duh često stavlja-ti pred oči naše pogrješke: "Peccatum meum contra me est semper - I grijeh je moj vazda protiv meni".

475. c/ Iz tog će se razviti čvrsta v o l j a, da grijehe o k a j e m o i p o p r a v i m o. Da grijeh okajemo djelima pokore, imajući na brizi, da si koje takvo djelo nametnemo za svoje prestupke, da tako umrtvimo ljubav prema užitcima, koja je izvor grijeha. Volja nadalje, da se popravimo, određujući si s r e d s t v a, koja ćemo upotrebljavati, da smanjimo broj svojih pogrješaka. Ta volja mora brižljivo isključiti svaku p r e u z e t n o s t, koja bi nas mogla lišiti mnogih milosti i koja bi nas mogla izložiti opasnosti novih nepromišljenosti pa i novih padova, jer nas ta preuzetnost nuka na to, da previše računamo na svoju dobru volju, i na svoju energiju. Volja naprotiv treba da se oslanja s p o u z d a n j e m na Božju svemoć, koja je uvijek spremna, da nam pritekne u pomoć, kad smo svijesni svoje vlastite nesposobnosti.

476. d/ I da nam Bog dade tu svoju Božansku pomoć, završit ćemo (svoj ispit savjesti) s m o l i t v o m, koja će biti toliko poniznija i toliko žarča, što se manje, obzirom na svoje grijehe, uzdamo u same sebe. Znajući dobro, da smo nesposobni da se sami po sebi čuvamo grijeha, i još više, da se po sebi uzdignemo k Bogu vježbanjem u krepostima, molit ćemo Boga, iz dubine svoje bijede, i oslanjajući se na neizmjerne zasluge Isusa Krista, da dođe k nama, da nas podigne iz kaljuže, u kojoj se valjamo, da nas otrgne od grijeha i njegovih uzroka i da nas pritegne i uzdigne k Sebi.

Takvim se raspoloženjima i dispozicijama naša duša malo po malo preobraća pod utjecajem i djelovanjem milosti, još više nego li sitničavim i minucioznim kopkanjem po našim pogrješkama.

Zaključak:

477. Na taj način, spoznaja samoga sebe i spoznaja Boga, može samo koristiti intimnom jedinstvu i srdačnoj vezi između naše duše i Boga. On je neizmjeran savršenost, a mi krajnja bijeda i potreba. Između nas dva postoji neki omjer, neka k o n a t u r a l n o s t, sličnost naravi. U Njemu nalazimo

sve što nam nedostaje. On se priklanja k nama, da nas obaspe svojom ljubavlju i svojim dobročinstvima. A mi opet težimo k Njemu, kao prema jedinom Biću, koje može ispuniti naše nedostatke, jedinom, koji može popraviti našu neizlječivu slabost. Željni sreće i ljubavi, jedno i drugo nalazimo samo u Onomu, koji svojom ljubavlju, ispunjuje sve želje našega srca i koji nam daje ujedno i savršenost i sreću.

Ponovimo dakle opet onu poznatu rečenicu: Daj, Gospodine, da Te spoznam, pa da Te uzljubim! I daj, da upoznam sebe, pa da se prezrem!

§ 3. SLAGANJE S VOLJOM BOŽJOM (469).

478. Spoznaja Boga ne sjedinjuje samo naš razum s Božjom misli: ona teži k ljubavi, jer je sve u Bogu vrijedno ljubavi. A spoznaja opet samoga sebe, pokazujući nam zorno potrebu, koju osjećamo za Bogom, potiče nas, da za Njim željno uzdišemo i da Mu se bacimo u naručaj.

Ali slaganje s voljom Božjom nas još direktnije i još intimnije povezuje s Onim, koji je izvor svake savršenosti. To podlaganje Božjoj volji doista sjedinjuje i podvrgava našu volju Bogu, a kako je ona, naime volja, kraljica svih naših sposobnosti, sve ih stavlja na službu najvećeg Gospodara.

Možemo dakle reći, da stupanj naše savršenosti ovisi baš o stupnju našeg podvrgavanja Božjoj volji.

Da to bolje shvatimo, izložit ćemo:

1. Narav tog podvrgavanja
2. Njegovu posvećujuću ulogu

1. Narav podvrgavanja Božjoj volji

479. Pod tim imenom podvrgavanja Božjoj volji razumijemo potpuno i iskreno podlaganje svoje volje volji Božjoj, i to bilo Njegovoj volji, koja je određena, označena, bilo ne izraženoj i ne označenoj.

Božja nam se volja ukazuje pod dva različita vida:

a/ Ona je moralno pravilo naših čina, i jasno nam određuje što moramo činiti i to preko zapovijedi i savjeta.

b/ Ona upravlja mudro svim stvarima, ravnajući tako događajima, da se svi svode na Njegovu slavu i na spasenje ljudi, a očituje se u providencijalnim događajima, koji se događaju u nama i izvan nas.

Prva se volja zove određena, jer jasno označuje i određuje, što moramo činiti. Druga se zove, slobodna, mila Božja volja, u tom smislu što nam ti providencijalni događaji dokazuju i govore, što je volja Božja.

Izložit ćemo dakle:

1. Što je o d r e đ e n a Božja volja
2. Što je n e o d r e đ e n a Božja volja
3. Koji su s t u p n j e v i podlaganja kod ove zadnje.

Određena Božja volja

480. Podvrgavanje određenoj volji Božjoj sastoji se u tome, da hoću sve ono, što Bog određuje i označuje, da je Njegova namjera. A "kršćanska nam nauka, veli sveti Franjo Saleški (470), jasno izlaže istine, koje Bog želi da vjerujemo; dobra, kojima želi da se nadamo; muke, kojima želi da izbjegnemo i da se bojimo; ono što hoće da ljubimo; zapovijedi, koje želi, da obdržavamo; i savjete, koje želi da slijedimo. I sve to nazivamo određenom, označenom voljom Božjom, jer nam je Bog odredio i očitovao, da želi i očekuje da sve to vjerujemo, nadamo se, bojimo se, ljubimo i izvršujemo".

Određena volja Božja obuhvaća prema istom Učitelju (471) četiri stvari: zapovijedi Božje i crkvene, savjete, nadahnuća milosti i za redovničke zajednice Konstitucije i Pravila.

481. a/ Budući da je Bog naš vrhovni Gospodar, ima pravo da nam zapovijeda. A kako je On neizmjerno Mudar i dobar, ništa nam ne zapovijeda, što ne bi u isti mah bilo i Njemu na slavu i nama na sreću. Moramo se dakle, posve jednostavno i poučljivo, podvrgnuti njegovim zakonima, i to bilo naravnim, bilo Božanskim pozitivnim, bilo crkvenim ili konačno pravednim građanskim. Jer, prema riječima svetoga Pavla, svaka je zakonita vlast od Boga, i slušati Poglavare, koji zapovijedaju u granicama vlasti, koja im je dana, isto je, što i slušati Boga. Na isti način, prezirati i opirati se njima, znači oporati se i prezirati Boga: "Svaka duša neka se pokorava višim vlastima, jer nema vlasti, da nije od Boga; a što su, od Boga su postavljene. Tko se dakle protivi vlasti, protivi se naredbi Božjoj. A koji se protive, navući će osudu na sebe" (472).

Ovdje ne ispitujemo u kojem je slučaju neposlušnost različitim zakonima veliki ili mali grijeh. O tom smo raspravljali u M o r a l c i. - Ovdje neka bude dosta reći samo toliko, - i to pod vidom savršenosti - da koliko v j e r n i j e i više kršćanski obdržavamo zakone, da se toliko više i približujemo Bogu, jer je zakon izražaj Njegove volje.

Nadodajmo samo još to, da s t a l e š k e d u ž n o s t i ulaze u kategoriju zapovijedi: one su kao neke p a r t i k u l a r n e zapovijedi, koje obvezuju kršćane s obzirom na njihovo posebno zvanje i na zadaću, koju im dobri Bog namijenjuje.

Ne možemo se dakle posvetiti, ako ne držimo Božje zapovijedi i ne vršimo svoje staleške dužnosti. Zanemarivati jedno i drugo pod izlikom, da možemo učiniti nešto osim toga, to je opasna iluzija i prava zabluda. Očito je, da zapovijed ima prednost pred savjetom.

482. Obdržavanje s a v j e t a nije p o s e b i n u ž n o za spasenje, i ne potpada pod direktnu i izričitu zapovijed.

Ali već smo rekli, kad smo govorili o obvezi savršenosti (br. 353), da je katkada potrebno, - želimo li sačuvati stanje milosti - da učinimo i neke čine mimo toga, dosljedno, da izvr-

šavamo i neke savjete. To je indirektna obveza, koja se temelji na načelu, da onaj, koji želi cilj hoće i sredstva da do njega dođe.

Međutim, kad se radi o savršenosti, već smo dokazali (br. 338), da ne možemo k njoj iskreno i s uspjehom težiti, ako ne izvršujemo neke savjete, one, koji su u skladu s našim položajem. Tako na primjer oženjena ili udata osoba ne bi mogla izvršavati savjete, koje se protive ispunjavanju njezinih dužnosti prema svojem mužu ili djeci. Jedan svećenik, koji je u službi, ne može živjeti kao kartuzijanac. Ali kad čovjek ide za savršenošću, tada se mora odlučiti, da učini nešto i više od onoga, što je strogo zapoviješeno: i koliko se iskrenije dade na vježbanje u savjetima, koji se mogu spojiti s njegovim zvanjem, toliko će se više približavati Božanskom Spasitelju i Božanskoj savršenosti, jer su ti savjeti izražaj Njegovih želja prema nama.

483. c/ Isto tako treba reći i o nadahnućima milosti, kad nam ih izričito pokaže i označi duhovni vođa, ili ako su stavljena pod njegov nadzor. Može se doista reći, da su to zapravo partikularni savjeti, koji se odnose na ovu ili onu dušu.

Svakako treba nastojati, da ta nadahnuća, sva zajedno, stavimo pred sud duhovnog vođe. Inače bismo lako mogli zapasti u iluziju.

Tako si na primjer usijane i strastvene duše, koje su nadarene živom maštom, lako utvaraju, da im Bog govori, dok su to u stvari zapravo strasti, koje ih nukaju na ovu ili onu opasnu vježbu.

A bojažljive ili skrupulozne duše mogle bi smatrati Božanskim nadahnućima ono, što je samo izražaj njihove bolesne mašte ili đavolsku sugestiju, koju je izazvao đavao da dušu obeshrabri. Kasijan daje više takvih primjera u svojim konferencijama o "razlikovanju duhova" (473); a i duhovni vođe, ako su iskusni, jako dobro znadu, da mašta ili đavao sugerira katkada nemoguće moralne vježbe, koje se protive staleškim dužnostima, slikajući ih prividno kao Božja nadahnuća. Takve sugestije unose nemir u dušu: ako ih čovjek posluša, postaje smiješan, gubi i troši dragocjeno vrijeme; ako se pak opre, onda misli, da se opire Bogu, postaje slab i konačno zapada u mlitavost.

Potrebna je dakle neka kontrola, i evo pravila, kojeg možemo ovdje dati: Ako se radi o običnim stvarima, koje čine općenito i druge osobe istog položaja i koje ne unose nemira u dušu, možemo takve čine odlučno učiniti, i o njima ne moramo ništa govoriti svojem duhovnom vođi. Ali, ako se radi o stvarima, koje su malo izvanredne, koje redovito ne rade druge junačke duše istog položaja, treba, da čovjek od tih čina odustane, dok ne upita savjet od svoga vođe, i dok čeka, neka ostane posve miran, vršeći savjesno svoje staleške dužnosti.

484. Kad smo već jednom postavili ovaku restrikciju (ograničenje), očito je, da onaj, koji želi i teži k savršenosti, mora dobro naćuliti uho, da čuje glas Duha Svetoga, koji govori o njemu samomu: "Slušat ću, što mi govori Gospodin Bog"(474);

i spremno i iskreno izvršiti sve, što on od nas traži: "Evo dolazim, da izvršim volju Tvoju, Bože" (475). A to zapravo nije ništa drugo, nego odgovor na milost, a upravo po tom poučljivom i stalnom odgovaranju na milost postajemo savršeni. "A kao suradnici (njegovi) opominjemo vas, da ne primite uzalud milosti Božje" (476). Bitna oznaka, po kojoj se poznaju savršene duše jest upravo u tome, što one slušaju i u život provode ta Božja nadahnuća: "Jer ja svagda činim, što je njemu ugodno" (477).

485. d/ Što se tiče osoba, koje žive u redovničkim zajednicama, one su to savršenije - uz pretpostavku, da su u svemu drugom jednake - što se savjesnije pokoravaju svojim P r a v i l i m a i K o n s t i t u c i j a m a. Pa to su zapravo sredstva za savršenost, koja je Crkva na neki izričiti ili uključivi način odobrila i koja se te osobe obvezuju obdržavati, kad ulaze u zajednicu. - Svakako nije - kako smo to već pokazali u br. 37. - u sebi nikakav grijeh, ako takva osoba iz svoje slabosti pogriješi u nekoliko pojedinačnih pravila. Ali, osim što se često potkrade u te svojevoljne nemarnosti kakav više ili manje griješni motiv, sigurno je, ako ih te osobe ne obdržavaju, pa makar i iz slabosti, da gube dragocjenu priliku, da steknu novih milosti. Ostaje uvijek kao ispravno pravilo, da je za takvu osobu ispunjavanje njezinih pravila jedno od najsigurnijih načina, da ispuni volju Božju i da živi za Njega: Koji pravilu živi - Bogu živi! A hotimično tu pogriješiti i bez razloga jest zloporaba milosti.

Tako je dakle poslušnost o d r e đ e n o j volji Božjoj redovito sredstvo, da se postigne savršenost.

Neodređena volja Božja

486. Ovo se podvrgavanje sastoji u tome, da Mu se podvrgnemo u svim providencijalnim događajima, koje Bog hoće ili pripušta za naše veće dobro, i posebno za naše posvećenje.

a/ Ovo se podvrgavanje temelji na o s n o v n o j i s t i n i, da se ništa ne događa bez Božje volje ili Njegovog pripuštenja i da Bog - jer je neizmjerno Mudar i beskrajno Dobar - ne će i ne dopušta ništa, što ne bi bilo za dobro duša, pa i onda, kada to ne vidimo. Upravo je to izrazio Tobija u svojim poteškoćama, koje su ga snašle i kad ga je prekoravala njegova žena: "Pravedan si, Gospodine, i pravedna su sva određenja tvoja! Svi su putevi Tvoji milosrđe, vjernost i spasenje" (478). To veli i knjiga mudrosti: "Ipak je Providnost tvoja, o Oče, koja upravlja..." (479) "ona se prostire puna moći od jednoga kraja do drugoga i najbolje vlada nad svima" (480). To je baš ono, što nam posebno naglašava sveti Pavao: "Onima, koji Boga ljube, sve se okreće na dobro" (481).

Ali, da shvatimo tu nauku, treba je gledati sa stanovišta vjere, vječnosti, Božje slave i ljudskog spasenja. Gledamo li samo sadašnji život i zemaljsku sreću, ne možemo shvatiti Božje planove, koji nas je ovdje htio staviti na kušnju, da nas nagradi na nebu. Sve je podređeno tom cilju, sadašnja zla nisu ništa drugo nego sredstvo, kojim ćemo očistiti svoju dušu, učvrstiti se u krepostima i steći što više zasluga,

i sve to pod vidom slave Božje, koja ostaje konačni cilj stvorenja.

487. b/ Naša je dakle d u ž n o s t da podvrgnemo volji Božjoj sve sretne ili nesretne događaje. Da Mu se podvrgnemo u javnim nevoljama i privatnim nesrećama, u nevremenu, u siromaštvu i trpljenju, u tuzi, koja nas bije isto tako kao i u veselju, u nejednakoj diobi prirodnih ili nadprirodnih dobara, u siromaštvu, kao i u bogatstvu, u neuspjehu, kao i u uspjehu, u suši, kao i u utjehi, u bolesti isto kao i u zdravlju, u smrti i u trpljenju u neizvjesnostima, koje ju prate.

Upravo onako, kako je to govorio sveti čovjek J o b: "Dobro smo primali od Boga, a zašto da ne primamo zla?" (482). Komentirajući ove riječi, sv.Franjo Saleški (483) ovako se divi njihovoj ljepoti: "O Bože, kako su te riječi izraz velike ljubavi! Bogobojazni drži, da je iz Božje ruke primio ta dobra i veli, da ih nije toliko cijenio kao dobra, nego jer su dolazila iz ruku Gospodnje. I iz toga zaključuje, da isto tako treba primati i s ljubavlju podnositi nesreće, jer d o l a z e i z r u k e Gospodnje, koji je jednako pun ljubavi i onda, kad kažnjava, kao i onda, kada nagrađuje". I upravo zato nam nesreće pružaju priliku da b o l j e p o k a ž e m o svoju ljubav prema Bogu. Ljubiti Boga, kad nam daje darove vrlo je lako, ali Ga samo savršena ljubav može ljubiti, kada kažnjava, jer Ga tada ne ljubi radi onoga, što daje, nego radi Njega samoga, koji daje.

488. Ta dužnost, da se podložimo u nesretnim događajima svetoj m i l o j volji Božjoj, to je za nas zahtjev p r a v e d n o s t i i p o s l u š n o s t i, jer je Bog naš Vrhovni Gospodar, koji ima nad nama svu vlast.

To podlaganje traži m u d r o s t, jer bi bila ludost s naše strane nastojati izbjeći djelovanju Providnosti, kad m i r nalazimo samo u poniznoj strpljivosti;

To traži i naš vlastiti i n t e r e s, jer je volja Božja, da nas kuša samo za naše dobro, nadalje da se vježbamo u krepostima, i da napredujemo u zaslugama;

to je konačno i zahtjev l j u b a v i, jer ljubav je darivanje samoga sebe, sve do uništenja i žrtvovanja.

489. c/ Ipak je dobro, da se dušama, koje Bog kuša, da se podvrgavaju Božanskoj volji, dok još nisu stigle do tog stupnja duhovnog života, da ljube križ, sugeriraju neka sredstva, koja će im olakšati njihovo trpljenje.

Dva su lijeka, koja im mogu olakšati trpljenje i križeve, i to jedan n e g a t i v a n, i drugi p o z i t i v a n.

1. Prvo je sredstvo ili lijek da s i n e n a g o m i l a v a m o te poteškoće vlastitom nezgodnom taktikom: ima ih, koji na hrpu skupe sva svoja prošla, sadanja i buduća zla, i od toga načine kao kakvu jedinstvenu cjelinu, koja im se čini nesnosna.

Treba činiti upravo obratno: svakomu je danu dosta njegova zla: "Sufficit diei malitia sua" (483a). Umjesto da čovjek sanjari o ranama iz p r o š l o s t i koje su već zaliječene, treba: ili na to uopće ne misliti, ili misliti na to samo

zato, da lakše uvidimo koristi, koje smo iz toga izvukli: stečene zasluge, pa rast u kreposti zbog strpljivosti, pa privikivanje na bol i t.d. Na taj se način smanjuje bol: jer neko nas zlo dira samo onda, kad na njega svraćamo pažnju: kakav ogovor, kleveta, napadaj. sve nas to boli samo, kad na to s gorčinom u duši razmišljamo.

A što se tiče b u d u ć n o s t i, upravo je ludo time se baviti. Nesumnjivo je pametno predvidjeti kakvo zlo, da se na nj pripravimo, toliko koliko je to moguće. Ali misliti na budućnost, na zla, koja nas mogu stići i koja bi nas mogla ražalostiti, to je gubitak vremena i posve uzaludno trošenje energije. Jer konačno mogu se ta zla i ne dogoditi. A ako se ipak sruče na nas, bit će vremena, da ih podnesemo s pomoću milosti Božje, koju će nam Bog dati, da nam ih olakša: a sada, u ovom času te milosti nemamo i prepušteni sami sebi upravo moramo podleći pod teškim teretu, koji si sami namećemo. Nije li dakle pametnije posve se prepustiti u ruke svoga nebeskog Oca i otjerati od sebe kao zle i škodljive sve misli i slike, koje nam predstavljaju prošla ili buduća zla?

49o. 2/ P o z i t i v n i lijek ili sredstvo je da pomislimo u času trpljenja na velike k o r i s t i koje od toga imamo.-

Trpljenje nas odgaja i ono je izvor zasluga:

Trpljenje nas odgaja, to znači, da je ono izvor s v i j e t l a i s n a g e: ono nas sjeća, da smo ovdje "prognanici", na putu prema domovini i da nije slobodno da se zabavljamo berući cvijeće zemaljskih utjeha, kad je naša prava sreća baš na nebu.

Pjesnik je to ovako izrazio:

Kom su ropstva odveć "fina", postaju nam domovina!

Trpljenje je nadalje i izvor s n a g e: neprestano uživanje slabi snagu i sprema teren sramotnoj izdaji. A trpljenje naprotiv, ne samo po sebi, nego preko reakcije koju u nama izaziva, napreže i razvija našu energiju, i daje nam sposobnost za muževnije kreposti, kako smo to vidjeli za vrijeme svjetskoga rata.

491. Ono je osim toga i i z v o r z a s l u g a. Trpljenje, koje strpljivo podnosimo, radi Boga i u jedinstvu s Isusom Kristom, zaslužuje nam vječnu krunu slave, kako to sveti P a v a o neprestano spominje prvim kršćanima: "Jer naša sadašnja i časovita laka nevolja, donosi nam izobilnu vječnu slavu, koja sve nadvisuje" (484). "Jer mislim, da trpljenje sadašnjeg vremena nisu ni ta prema slavi, koja će se objaviti u nama" (485).

A za plemenite i odvažne duše nadodaje, da trpeći s Isusom, nadopunjuju Njegovu muku i tako s njime zajedno doprinose dobru Crkve: "... i nadopunjujem na svome tijelu nedostatak Kristovih muka za tijelo njegovo, koje je Crkva" (486).

A to isto točno izlazi i iz nauke o našem ucijepljenju u Krista, br. 144 i sl. Svakako da ove misli ne odnose trpljenje, ali mu na poseban način smanjuju gorčinu, jer nam omogućuju, da rukom pipamo njihovu plodnost i korist.

Sve nas dakle potiče na to, da podložimo svoju volju Volji Božjoj, što više i u poteškoćama i kušnjama.

Pogledajmo sada, koji su stupnjevi tog podvrgavanja.

Stupnjevi podložnosti Božjoj volji.

492. S v e t i B e r n a r d razlikuje tri stupnja ove krepcsti, koji odgovaraju trima stupnjevima kršćanskog života: "P o č e t n i k a pokreće strah, pa podnosi Kristov križ s t r p l j i v o. Onoga, koji je u z n a p r e d o v a o potiče nada, pa ga nosi s n e k i m v e s e l j e m. Savršenoga prožima ljubav, pa ga ž a r k o grli" (487).

A. P o č e t n i k e drži strah prema Bogu, ne vole trpljenje, i nastoje radije, da ga izbjegnu. No ipak, više vole trpjeti, nego li uvrijediti Boga, i stenjući pod teretom križa, podnose ga strpljivo. To su strpljivi.

B. U z n a p r e d o v a l e drži n a d a i želja za nebeskim dobrima i jer dobro znaju, da svako trpljenje nosi sa sobom i stanovitu vječnu nagradu slave, još ne traže doduše križ, ali ga rado nose, i to s nekim veseljem: "Sada ide sa suzama, koji nosi sjeme da sije; ali s kliktanjem dolazi, dolazi natrag, kada nosi snopove svoje" (488).

C. S a v r š e n i, koje vodi ljubav, idu znatno dalje: oni, da proslave Boga, kojeg ljube, i da se posve usklade s Isusom Kristom, idu pred križeve, žele ih, žarko ih prihvaćaju, ne zato, što bi oni bili ugodni sami po sebi, nego jer su ti križevi izvrsno sredstvo, da posvjedoče Bogu i Isusu Kristu svoju ljubav. Poput Apostola se vesele, što su bili dostojni nešto pretrpjeti za ime Isusovo; poput Pavla oni se raduju u svojim patnjama (489). Ovaj zadnji stupanj se zove s v e t o o d r i c a n j e: na to ćemo se vratiti kasnije, kad budemo govorili o ljubavi prema Bogu (490).

2. Posvetna uloga podložnosti Božjoj volji

493. Iz ovoga, što smo do sada rekli, očito slijedi, da nas to podvrgavanje Volji Božjoj može samo posvetiti, jer sjedinjuje našu volju, a po njoj i sve ostale naše sposobnosti, s Onim, koji je izvor svake svetosti.

Da to bolje ostvarimo, pogledajmo kako nas to podlaganje č i s t i, p o p r a v l j a i č i n i s l i č n i m a Isusu Kristu.

494. 1. Ova nas podložnost volji Božjoj prije svega č i s t i. Već u Starom Zavjetu, Bog često daje na znanje, da je spreman oprostiti sve grijehe i povratiti duši sjajnu bjelinu njezine prvotne čistoće, ako promijeni srce ili volju: "Operite se, Očistite se. Uklonite zla djela ispred očiju svojih. Prestanite zlo činiti! Učite se dobro činiti!... I ako su grijesi vaši crveni kao skerlet, postat će bijeli kao vuna"(491). A uskladiti svoju volju s voljom Božjom upravo i znači promijeniti srce, prestati činiti zlo, naučiti činiti dobro.

Nije li to upravo ono, što hoće reći, toliko puta ponovljeni tekst: " B o l j a je poslušnost, n e g o ž r t v e?"

(492). U Novom Zavjetu Božanski Spasitelj izjavljuje, već od svoga ulaska u ovaj svijet, da će p o s l u š n o š ć u nadomjestiti sve žrtve Staroga Zavjeta: "Paljenice i žrtve za grijeh nisu ti bile ugodne. Tada rekoh: Evo dolazim... da činim volju tvoju, o Bože!" (493). I On nas je doista otkupio svojom poslušnošću, koja je išla sve do žrtve samoga sebe kroz cijeli život, a posebno na Kalvariji: "postao je za nas poslušan sve do smrti i to smrti na križu" (494). Dakle: i po poslušnosti i po prihvaćanju providencijalnih iskušenja u jedinstvu s Isusom, okajat ćemo svoje grijehe i očistiti svoju dušu.

495. 2. Podvrgavanje volji Božjoj nas p o p r a v l j a. Kvari nas neuredna ljubav prema užitcima, na koju pristajemo ili iz z l o ć e ili iz s l a b o s t i. A podlaganje volji Božjoj naš čuva od tog dvostrukog uzroka naših ponovnih padova.

a/ Ono nas liječi i čuva od z l o ć e, koja i sama izlazi iz naše privezanosti uz stvorenja, a napose radi privezanosti uz vlastiti sud i vlastitu volju. A kad usklađujemo svoju volju s Božjom voljom, tada prihvaćamo njegove sudove kao pravilo za svoje, njegove zapovijedi savjete kao pravilo svoje volje. I tako po malo postajemo neovisni od stvorenja i od samih sebe i od zloće, koja je izlazila iz tih veza.

b/ Ono nas liječi i od s l a b o s t i, koja je izvor tolikih pogrešaka. Umjesto da se oslanjamo na sami sebe, tako slabe, oslanjamo se na poslušnost prema Bogu, koji, jer je svemoguć, daje da sudjelujemo na njegovoj snazi i da se opiremo najtežim n-apastima: "Sve mogu u onomu, koji me jača"(495). Kada izvršujemo Njegovu svetu Volju, On rado izvršuje našu, uslišava nam molitve i jača našu slabost.

I kad se na taj način otresemo zloće i slabosti, prestajemo svojevoljno vrijeđati Boga i malo po malo popravljamo svoj život.

496. 3. Isto tako svoj život č i n i m o s l i č n i m s životom Gospodina Našega Isusa Krista.

a/ Najrealnije, najdublje i najintimnije jedinstvo postoji između dvije volje. A podvrgavajući svoju volju Volji Božjoj podlažemo i sjedinjujemo svoju Volju s Voljom Isusovom, kojemu je bila hrana da čini Volju svojega Oca. Kao On i zajedno s Njime i mi želimo što On želi i to kroz cijeli Božji dan: to je dakle slijevanje dviju volja u jednu: unum velle, unum nolle - isto htjeti isto ne htjeti; s Njime sačinjavamo samo jedno, imamo s Njime iste misli, iste osjećaje i iste želje: "Jer ovo mišljenje treba da je u vama, kakvo je i u Isusu Kristu..."(496), i naskoro možemo ponoviti riječ svetog Pavla: "Živim, ali ne ja, nego živi u meni Krist" (497).

497. b/ Podlažući svoju volju Volji Božjoj, podlažemo i sjedinjujemo s Bogom i sve svoje druge sposobnosti, i dosljedno čitavu svoju dušu, koja malo po malo postaje slična u svojim osjećajima, volji i željama, osjećajima, volji i željama Božanskog Spasitelja. Tako ona po malo stiče sve kreposti svoga Božanskog Učitelja. Ono što smo rekli o ljubavi (br. 318) može se reći i o podlaganju naše volje Božjoj Volji, što je najpotpuniji i najbolji izražaj ljubavi. Ovo podlaganje, dakle, kao i ljubav, sadržava sve kreposti, kako veli sveti Franjo Saleški (498): "Odricanje je krepost nad krepostima; to je

cvijet ljubavi, miris poniznosti, zasluga - čini se - strpljivosti i plod ustrajnosti". I naš Spasitelj naziva krasnim imenima: brata, sestre, majke one, koji izvršuju volju Njegova Oca: "Jer tko čini volju Oca mojega na nebesima, taj mi je brat, sestra i mati" (499).

498. Zaključak. Podlaganje Volji Božjoj je dakle jedno od najvećih ~~sredstava~~ za posvećenje. Ovo poglavlje ne možemo bolje završiti nego riječima svete Terezije (5oo): "Ne zaboravite,ovo, jer je veoma važno, sva težnja onoga, koji počinje moliti, mora biti, da se trudi i odlučuje, i sprema se što marnije, ne bi li volju svoju prilagodio Volji Božjoj. A, kao što ću kasnije reći, budite posve uvjerene, u tom stoji sva najveća savršenost, koja se može postići na duhovnom putu. Tko savršenije prilagodi svoju volju Volji Božjoj, više će primiti od Gospodina i više će napredovati na tom putu". Ona nadodaje, da je sama željela da živi na tom putu sličnosti, a ne da pada u zanose i ekstaze, toliko je bila uvjerena, da je taj put dosta za najveću savršenost.

§ 4. MOLITVA (5ol).

499. Molitva sadržava i upotpunjuje sve prijašnje čine: ona je neka ž e l j a za savršenošću, jer se čovjek ne bi iskreno molio, kad ne bi htio postati bolji. Ona pretpostavlja neku s p o z n a j u sebe i Boga, jer ona uspostavlja odnos između te dvojice. Ona usklađuje n a š u v o l j u s Božjom Voljom, jer svaka dobra molitva sadržava izričito ili uvijeno čin podložnosti našem Vrhovnom Gospodaru.

Ali ona sve te čine u s a v r š a v a, jer po molitvi padamo na koljena pred Božjim Veličanstvom, da Mu se poklonimo, pa da Ga zamolimo za nove milosti, koje će nam omogućiti da napredujemo u savršenosti.

Izložit ćemo dakle:

1. Narav molitve
2. Njezinu korist kao sredstva savršenosti
3. Način, kako ćemo pretvoriti svoj život u stalnu m o l i t v u.

1. Narav molitve

5oo. Ovdje uzimamo riječ "molitvu" u njezinom najopćenitijem smislu, u koliko je ona uzdignuće duše k Bogu.

Izložit ćemo:

1. Pojam molitve
2. Njezine različite v r s t e
3. Najsavršeniju molitvu ili O č e n a š

Što je molitva?

5ol. Kod Otaca nalazimo tri definicije molitve, koje se međusobno upotpunjuju. U najširem svojem značenju, to je:

1. "uzdignuće srca k Bogu - "ascenus mentis ad Deum" - veli sveti Ivan Damaščanski (5o2). Poslije njega sveti Augustin je napisao, da je molitva neki čuvstveni napor usmjeren prema Bogu (5o3).... mentis ad Deum affecuosa intentio.

2. U malo užem smislu, molitva je traženje od Boga nečeg, što je dolično: petitio decentium a Deo (5o4).

3. Da izrazimo međusobni snošaj između sebe i Boga kod molitve, možemo si je predstaviti i kao razgovor s Bogom:... conversatio sermocinatioque cum Deo (5o5).

Sva su ova stanovišta točna, i ako ih sve spojimo, možemo ovako definirati molitvu:

Molitva je u z d i g n u ć e duše k Bogu i to zato da Mu time iskažemo dužno poštovanje i da Ga zamolimo za milosti, da tako postanemo bolji na Njegovu slavu.

Riječ u z d i g n u ć e je zapravo samo metafora, koja nam pokazuje napor, koji moramo upotrijebiti, da se otkinemo od stvorenja i samih sebe, pa da mislimo na Boga, koji nas ne samo sa svih strana okružuje, nego boravi u najvećoj dubini naše duše. Kako smo po naravi vrlo skloni, da svoje sposobnosti raštrkamo na čitav niz predmeta, potreban je stanoviti napor, da ih odvratimo od tih isprazNih i zamamnih stvari, da sve svoje sposobnosti saberemo i svratimo na Boga. To uzdignuće duše k Bogu nazivamo r a z g o v o r o m, jer molitva, bila ona poklon ili molba, izaziva neki Božji odgovor, i tako pretpostavlja neki razgovor s Njime, pa i onda, kad je jako kratka.

U tom razgovoru, očito je, da naš prvi čin mora biti, da iskažemo Bogu dužno štovanje, kao što i inače čovjek najprije pozdravi osobu s kojom želi razgovarati. Tek nakon toga, što je čovjek ispunio ovu svoju osnovnu dužnost, može izlagati svoje molbe. Mnogi na to zaboravljaju i to je jedan od najglavnijih razloga, zašto im njihove molbe nisu sasvim uslišane. Isto tako, kad molimo milosti za posvećenje ili spasenje, ne treba zaboraviti, da glavni cilj mora biti slava Božja. Zato smo i stavili u definiciji one zadnje riječi: "da postanemo b o l j i N j e m u n a s l a v u.

Različiti oblici molitve

5o3. A. S obzirom na cilj, koji želimo postići molitvom, razlikujemo: k l a n j a n j e i m o l b u

a/ K l a n j a n j e. Klanjanje u pravom smislu riječi iskazuje se vrhovnom Gospodaru. Ali, jer je Bog i naš Dobročinitelj, moramo Mu zahvaljivati. A jer smo Ga često vrijeđali, dužni smo nadoknaditi tu nepravdu.

1. Prvi osjećaj, koji se u nama budi, kad uzdižemo svoje misli k Bogu, jest k l a n j a n j e, to znači priznavanje Božjeg vrhovnog suvereniteta, i naše potpune ovisnosti o Njemu (5o6).

Sva se priroda na svoj način klanja Bogu. Ali onaj dio prirode, koji nema osjećaja ni razuma, nema ni srca, da Ga ljubi, niti razuma da Ga spozna. Ona se zadovoljava time, da nam pred oči stavlja svoj red, svoje različito djelovanje i svoje ljepote: "ona ne može gledati, ali se može pokazivati; ne može

se klanjati, ali može nas na to poticati; i omogućuje nam, da spoznamo Boga, koga ona ne čuje... Ali čovjek, Božanska životinja, puna razuma i uma, sposoban da spozna Boga po sebi i po stvorovima, dužan je da Mu se i klanja i za sebe i za sva stvorenja. Zato je on, čudni i divni sadržaj svijeta, stavljen da promatrajući cijeli svijet i gledajući ga čitavog u samomu sebi, jedini Bogu prikazuje i sebe i sve drugo. I tako je on upravo promatrač ove vidljive prirode samo zato, da bude i klanjalac nevidljive naravi, koja je svojom svemoću sve stvorila iz ništa" (5o7). Drugim riječima, čovjek je g l a v a stvorenja, obvezan da slavi Boga i u svoje ime i u ime svih stvorenja. On to čini priznavajući, da je Bog savršena narav... da je Bog narav, koja dobro čini... a mi smo po naravi dužni da poštivamo ono što je savršeno, ... da ovisimo o onom, što je suvereno... i da se priklonimo onomu, što je dobro (5o8).

5o4. I mistici vole, da se klanjaju moći, veličanstvu, ljepoti, djelovanju, plodnosti Božjoj, koji se sakriven u ovim stvorenjima: "Dobri Bože, klanjam Ti se u svim Tvojim stvorovima! Klanjam se Tebi, jedinomu i pravomu podržavatelju čitavog svijeta! Bez Tebe ne bi bilo i ne bi postojalo ništa! Ljubim Te, dobri Bože, i slavim Tvoje veličanstvo, koje se očituje u svim stvorenjima! Sve što gledam, dobri Bože, služi samo tome, da izrazi Tvoju ljepotu, koja je tajna i nepoznata očima ljudskim... Klanjam se Tvojem sjaju i Tvojem veličanstvu, koje je tisuću puta ljepše od ljepote sunca. Klanjam se Tvojem sjaju, koji je tisuću puta divniji, nego li je sjaj nebeskih zvijezda..." (5o9).

5o5. 2. Iza poklona slijedi z a h v a l a; i to zato, što Bog nije samo naš vrhovni Gospodar, nego i naš najveći D o b r o č i n i t e l j, kojemu dugujemo sve što jesmo i sve što imamo, u redu naravi, kao i u redu milosti. On ima pravo na našu neprestanu zahvalnost, jer stalno od Njega primamo nova dobra. Pa i Crkva nas svaki dan poziva, prije svečanog časa Kanona, da se zahvalimo Bogu na Njegovim dobročinstvima, a posebno na Euharistijskom daru, koji sve druge u sebi uključuje: "Hvalu uzdajmo Gospodinu Bogu našemu. Uistinu je dostojno i pravedno, pravo i spasonosno, da vazda i svagdje zahvaljujemo Tebi"... Eto zato nam Crkva sugerira divne formule zahvale: "Zahvaljujemo Ti poradi velike slave Tvoje" (51o). I kod toga Crkva samo slijedi primjer Isusov, koji je često zahvaljivao Ocu i pouku svetog Pavla, koji nas poziva, da se zahvaljujemo Bogu na Njegovim dobročinstvima: "Na svemu zahvaljujte, jer je ovo volja Božja..." (51oa). "Hvala Bogu na Njegovom neiskazanom daru" (51ob). Uostalom ljude, koji imaju srca, nije potrebno ni potsjećati na tu dužnost, jer oni osjećaju, misleći na Božja dobročinstva, da moraju Bogu iskazivati zahvalnost, kojeg je puno njihovo srce.

5o6. 3. Ali, u ovom stanju p a l e naravi, nameće nam se još jedna obveza, a to je obveza za d o v o l j š t i n e ili n a k n a d e. Pa mi smo često puta svojim grijesima uvrijedili neizmjerno Božje veličanstvo, služeći se što više i Njegovim darovima, da Ga vrijeđamo. To je nepravda, koja traži zadovoljštinu i to tako potpunu, koliku možemo pružiti; ona se sastoji u tri glavna čina:

a/ poniznom priznanju naših pogrešaka: Ispovijedam se Bogu svemogućemu...

b/ iskrenom pokajanju: srce skrušeno i poniženo, Bože, nemoj odbaciti...

c/ junačkom prihvaćanju kušnja, koje će nam Bog poslati. A želimo li biti plemeniti, k tome ćemo nadodati i p r i k a z a n j e s a m o g s e b e kao žrtvu zadovoljštine, u zajednici sa žrtvom na Kalvariji.

Tada možemo ponizno zamoliti i nadati se oproštenju: Smilio vam se... Oproštenje, odrešenje... A tada možemo moliti i nove milosti.

5o7. b/ M o l b a - traženje od Boga nečega, što je dolično, to je također č i n š t o v a n j a, koji iskazujemo Bogu, njegovoj moći, Dobroti, djelovanju milosti. To je čin pouzdanja, kojim častimo onoga, kome se obraćamo (511).

T e m e l j je molitvi s jedne strane Božja ljubav prema stvorenjima i svojoj djeci, a s druge strane hitna pomoć, koja nam treba. Budući da je Bog neiscrpivo vrelo svih dobara, On želi, da ih razlije na sve duše: bonum est diffusivum sui - dobro se po svoj naravi razlijeva. A budući da je naš Otac, najveća Mu je želja, da nam priopći svoj život, i da ga poveća u nama. Baš zato da to što bolje postigne, šalje na zemlju svoga jedinorođenoga Sina, koji se je pojavio pun istine i milosti, upravo za to, da nas obaspe svojim bogatstvom. Što više, sam nas poziva da tražimo Njegove milosti i obećaje, da će nam ih dati: "Ištite i dat će vam se, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se" (512). Sigurni smo dakle, da je Bogu drago, kad iznosimo pred Njega svoje molbe.

5o8. Osim toga, molba je i naša h i t n a p o t r e b a. U redu naravi, kao i u redu milosti, mi smo jadni - prosjaci smo Božji. Skrajnje siromašni. Bitno smo ovisni o Bogu, što više i u redu naravi, pa ne možemo sačuvati ni svoju opstojnost, koju nam je dao.

Ovisimo o fizičkim uzrocima, koji se i sami pokoravaju Bogu. Badava velimo, da imamo mozak, ruke, i da možemo vlastitom snagom izvući iz utrobe zemlje ono, što nam je potrebno za svagdanji život. Taj mozak i te ruke nam čuva Bog, i djeluje samo pomoću njegovog konkursa (podržavanja). A zemlja rodi samo ako je Bog zalijeva kišom i oplođuje zrakama svoga sunca. A koliko nepredviđenih događaja može uništiti žetvu, koja je već zrela!?

Koliko li više ovisimo o Njemu u n a d n a r a v n o m redu! Trebamo s v j e t l o s t i, koja će nas voditi, a tko će nam je dati, ako ne Otac svijetlosti? Trebamo h r a b r o s t i i s n a g e, da slijedimo tu svijetlost, a tko će nam je dati, ako ne Svemogući?

Što nam dakle preostaje da uradimo, nego da zamolimo pomoć od Onoga, koji je od nas ne traži ništa drugo, nego da nam pritekne u pomoć?

5o9. Neka nitko ne kaže, da Bog - jer je sveznajuć - i onako sve zna, što nam je potrebno i korisno. Svakako, odgovara sveti Toma, On nam daje po svojoj darežljivosti mnoge stvari, a da Ga i ne zamolimo, ali ima i takvih, koje nam daje samo po molitvi i to za naše dobro, naime, da stavimo u Nj svoje pouzdanje i da Ga priznamo početnikom svih svojih dobara (513).

S jedne strane, kad se molimo, imamo veće pouzdanje, da ćemo biti uslišani, A s druge strane je znatno manja opasnost da zaboravimo na Boga. Ne zaboravljamo li Ga i onako previše? A što bi tek bilo, kad ne bismo u svojoj bijedi osjećali potrebu, da Mu se utičemo?

Sasvim je dakle dobro, da Bog od nas traži molitvu u obliku prošnje.

510. B. Ako promatramo molitvu s obzirom na različite f o r m e ili višestrukost molitve, možemo razlikovati:

Mislenu molitvu
usmenu molitvu

privatnu molitvu
javnu molitvu.

a/ Obzirom na način, na koji se i z r a ž a v a molitva je m i s l e n a ili u s m e n a već prema tome, da li se obavlja unutra u duši, ili se očituje na izvan.

1. M i s l e n a molitva je dakle neka vrsta nutarnjeg razgovora s Bogom, koji se na izvan ne očituje. "Molit ću se duhom, a molit ću se i umom" (514). Svaki se čin, kojemu je cilj, da nas po spoznanju i ljubavi sjedini s Bogom, može nazvati mislenom molitvom, kao što su: sabranost, promatranje, razmišljanje, ispitivanje, čustveno gledanje, duboko razmišljanje, polet srca prema Bogu. Svi nas ti čini dižu k Bogu, uključivši tu i osvrt na samoga sebe, kojemu je cilj, da pokaže, da je naša duša sve nedostojnija Onoga, koji u njoj stanuje. Svi ti čini služe tome, da se učvrste naša uvjerenja, da nam olakšaju izvršavanje kreposti, i oni su kao neki početak onog života na nebu, koji je zapravo divno i vječno gledanje Boga. Ta je nutarnja molitva i hrana i duša i usmene molitve (515).

511. 2. Usmena se molitva izražava r i j e č i m a i g e s t a m a. Nju često spominju svete knjige, koje nas potiču, da se poslužimo svojim glasom, ustima, usnicama, da hvalimo Boga: "Povikah iza glasa Gospodu..." (516). "Gospodine, otvorit ćeš usne moje, i usta će moja navješćivati hvalu tvoju". Ali čemu na taj način izražavati svoje osjećaje, kad ih Bog čita u dubini naših srdaca? - To je zato, da iskazujemo Bogu svoje štovanje ne samo dušom, nego također i svojim tijelom, a posebno r i j e č j u (govorom), koji nam je dao, da njim izrazujemo svoje misli. To je konačno i nauka s v e t o g a P a v l a, koji nas nakon što je izložio, da je Isus umro za nas izvan gradskih vrata, - poziva, da iziđemo i mi iz samih sebe, pa da se sjedinimo s našim vjerskim Posrednikom, da prikažemo Gospodinu žrtvu hvale, štovanje svojih usana: "Po njemu dakle prinosimo svagda Bogu žrtvu zahvalnu, to jest plod usana, koje priznaju ime njegovo" (517).

To je i zato, da sami sebe potaknemo na p o b o ž n o s t samim zvukom svoga glasa: "Da čovjek sam sebe riječima potakne, da se pobožno moli" (518).

Psihologija nas isto uči, da vanjski čin, gesta, pojačava nutarnji osjećaj.-

To je konačno i radi d o b r o g p r i m j e r a bližnjemu. Jer kad vidimo ili čujemo, da se drugi žarko mole, to povećava i našu vlastitu pobožnost.

512. b/ Sama usmena molitva je privatna ili javna, već prema tome, da li se obavlja u ime p o j e d i n c a ili z a j e d n i c e.

Na drugom smo mjestu pokazali da z a j e d n i c a kao takova mora Bogu iskazivati zajedničko štovanje, jer ga i ona mora priznavati vrhovnim Gospodarom i Dobročiniteljem. Zato je sveti Pavao poticao prve kršćane, da se sjedine zajedno ne samo u jednom srcu, nego još i u istom glasu, da slave Boga s Isusom Kristom: "Da jednodušno jednim ustima slavite Boga i Oca Gospodina Našega Isusa Krista" (519). Već je i Božanski Spasitelj pozvao apostole, da se zajedno sjedine u molitvi, obećavajući im, da će i sam doći k njima, da usliši njihove molitve: "Gdje se dvojica ili trojica saberu u ime moje, ondje sam i ja među njima" (52o). Ako je to istina za sastanak dviju ili triju osoba, koliko je to više onda istina, kada se sastane veliki broj osoba, da službeno iskaže štovanje Bogu? Sveti nam Toma veli, da je tada i djelovanje molitve posve sigurno: "Nemoguće je, da ne budu uslišane molbe mnogih, kad od mnogih molitava postane kao jedna" (52oa). Na isti način, kao što bi se jedan otac - koji bi se opirao željicama jednoga svoga sina, smekšao kad bi ih vidio, gdje su svi sjedinjeni u istoj molbi, tako i naš nebeski Otac ne zna se oprijeti blagom pritisku, koji na Nj vrši zajednička molitva mnogobrojne njegove djece.

513. Vrlo je dakle važno, da se kršćani često skupe, pa da se zajednički poklone i pomole. I upravo ih zato Crkva saziva nedjeljama i blagdanima na svetu misnu žrtvu, koja je na poseban način javna molitva, i poziva ih i na druge crkvene službe.

514. A budući da ih ne može sazivati svakoga dana, a ipak jer Bog zaslužuje, da Ga hvalimo i častimo svakoga dana, zato Crkva naređuje i obvezuje svoje s v e ć e n i k e, i svoje r e d o v n i k e, da oni svaki dan obave tu dužnost javne molitve. To oni rade moleći B o ž a n s k i o f i c i j (brevijar), koji ne mole svaki u svoje ime posebno, nego u ime cijele Crkve i za sve ljude. Važno je i to, da se oni tada sjedinjuju s velikim Božjim Svećenikom, s Isusom Kristom, Utjelovljenom Riječi, da slave Boga s Njime, po Njemu i u Njemu (per ipsum, et cum ipso et in ipso, i da tako sjedinjeni s Njime na poseban način mole u isto vrijeme i za milosti, koje su potrebne kršćanskom puku.

Pater noster ili Očenaš

515. Među molitvama, koje svaki dan molimo privatno i javno, nema ljepše, nego li je Očenaš, P a t e r n o s t e r, koju nas je naučio sam Isus Krist.

A. U njoj prije svega imamo p r i v l a č i v p o č e t a k, koji nas stavlja pred oči Ocu i ulijeva u nas pouzdanje: Oče naš, koji jesi na nebesima...

Prvi je korak koji treba učiniti, kada se molimo, da se približimo k Bogu. A ta riječ O t a c nas stavlja neposredno u prisustvo Onoga, koji je naš Otac u najuzvišenijem smislu riječi; Onoga, koji je Otac Riječi po rođenju, i naš Otac po posinovljenju: To je dakle Trojstveni Bog, kojega vidimo, i koji nas sve obuhvaća istom onom ljubavlju, kojom obuhvaća i svoga Sina; I kako se taj Bog nalazi u nebu, to znači: budu-

ći da je svemoguć i izvor svake milosti, osjećamo se ponukani, da Ga zazivljemo s potpunim djetinjim pouzdanjem, jer pripadamo Božjoj obitelji, svi smo braća; jer smo svi djeca Božja: Pater n o s t e r, - Oče, n a š!

516. B. A zatim dolazi sam p r e d m e t molitve. Molimo s v e što možemo željeti i onim r e d o m, kako moramo željeti:

a/ prije svega, g l a v n i c i l j, slavu Božju. "Sveti se ime Tvoje!" To znači: neka Ga spoznaju i svetim proglašuju.

b/ Zatim dolazi d r u g o t n i c i l j, a to je rast Božjeg kraljevstva u n a m a, koje nas sprema za naš ulazak u nebesko kraljevstvo: "Dođi kraljevstvo tvoje!"

c/ B i t n o s r e d s t v o, da se postigne taj dvostruki cilj jest podvrgavanje Božjoj volji: "Budi volja tvoja, kako na nebu, tako i na zemlji!"

Zatim dolaze d r u g o t n a s r e d s t v a, koja sačinjavaju drugi dio Očenaša.

d/ P o z i t i v n o s r e d s t v o je svagdanji kruh, kruh tijela i kruh duše, koji je potreban ,i jedan i drugi ,za život i napredak.

e/ Konačno n e g a t i v n a sredstva, koja obuhvaćaju:

1. o p r o š t e n j e grijeha, koji je jedini pravo zlo, grijeh, koji nam Bog oprašta onoliko, koliko i mi opraštamo: "Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim".

2. I z b a v l j e n j e od kušnja i napasti, kojima bismo mogli podleći, i konačno

3. I z b a v l j e n j e od f i z i č k i h zala, životne bijede, u toliko, u koliko ona predstavlja zapreku za naše posvećenje" - "Nego izbavi nas od zla. Amen!"

To je uzvišena molitva, jer se sve u njoj odnosi na Božju slavu, a ipak jednostavna i na dohvat svima, jer - sve jednako slaveći Boga - molimo sve ono, što je za nas korisnije (521) Tridentinski sabor mu također daje dugu i solidnu eksplikaciju ili tumačenje.

2. Posvetna uloga molitve

517. Molitva toliko pomaže za posvećenje, da su Sveci rado ponavljali ovu poslovicu: "Onaj znade dobro živjeti, koji znade dobro moliti: ille recte novit vivere, qui recte novit orare". Molitva u nama postizava tri sjajna učinka:

1. otkida nas od stvorova
2. posve nas sjedinjuje s Kristom
3. po malo nas pretvara u Njega

518. O t k i d a nas od s t v o r o v a u toliko, što su stvorovi neka zapreka za naše sjedinjenje s Bogom. To slijedi i iz pojma molitve. Hoćemo li se naime duhom dići k Bogu, moramo se najprije osloboditi svake privezanosti uz stvo-

renja. Ta nas stvorenja privlače svojim zamamnim užitcima, koje nam pružaju, a posve s nama gospodari i lični egoizam, i stoga možemo izbjeći toj dvostrukoj zamci (užitaka i egoizma), samo kidajući veze, koje nas povezuju sa zemljom. A taj sretni posao i uspjeh ne može ništa toliko donijeti kao dizanje duše k Bogu po molitvi: moramo izaći iz samih sebe, otresti se stvorova i njihovih lukavih zamka, želimo li misliti na Njega, i na Njegovu slavu i želimo li Ga ljubiti. I kad se jednom nađemo Njemu posve blizu, sjedinjeni s Njime u intimnom razgovoru, Njegove neizmjerne savršenosti, pa njegove divote i pogled na nebeska dobra, konačno posve otkidaju našu dušu od stvorova i zemlje: kako smrdi zemlja, dok gledam nebo - quam sordet tellus dum coelum aspicio! Sve više i više mrzimo na v e l i k i grijeh, koji bi nas posve odvratio od Boga. Mrzimo sve više i m a l i grijeh, koji bi usporio naše penjanje i napredovanje prema Bogu, što više mrzimo malo po malo i s v o j e - v o l j n e n e s a v r š e n o s t i, koje umanjuju našu intimnost s Njime. Učimo se i odlučnije boriti protiv neurednih nagnuća, koje postoje u dnu naše duše, jer bolje shvaćamo, da nas one hoće udaljiti od Boga.

519. 2. Tako se (po molitvi) usavršava i naše sjedinjenje s Bogom, koje postaje svaki dan potpunije i savršenije.

A. Postaje p o t p u n i j e: jer molitva zaokuplja sve naše sposobnosti, da ih sjedini s Bogom:

a/ v i š i dio naše duše, - razum - koji je zaokupljen mislima na Božanske stvari; volju, upravljajući je prema slavi Božjoj i interesima duše. Srce, jer mu ona omogućava da se otkrije posve otvoreno, da uvijek ljubi i uvijek suosjeća i da uvijek izvodi čine, koji mogu biti samo posvećujući.

b/ Molitva zaokuplja i naše o s j e t i l n e sposobnosti, pomažući nam, da upravimo prema Bogu i našem Spasitelju svoju maštu i pamćenje, svoja uzbuđenja i strasti, u koliko imaju u sebi nešto dobra.

c/ Ona konačno zaokuplja i s a m o t i j e l o, jer nam pomaže da mrtvimo svoja vanjska sjetila, koja su izvor tolikih zastranjenja, i da se vladamo prema pravilima čednosti.

B. Postaje s a v r š e n i j e: molitva naime, takva, kako smo je prikazali, budi u duši religiozne čine, koje inspirira v j e r a, podržava n a d a, a oživljuje l j u b a v. "Vjera vjeruje, nada i ljubav mole, ali bez vjere ne mogu biti. I prema tome i vjera moli" (522). A što ima ljepšega i što nas može više posvećivati, nego li čini bogoslovskih kreposti? Uz to treba dodati i čine poniznosti, poslušnosti, jakosti, ustrajnosti, koje molitva pretpostavlja. Iz toga je vrlo lako uvidjeti, da se duša po ovoj vježbi doista intimnije sjedinjuje s Bogom.

52o. 3. Nije stoga ni malo čudno, da se čovjek po molitvi pomalo pretvara, t r a n s f o r m i r a u Bogu. Molitva nam omogućava, da se na neki način posve sjedinimo s Njime: dok Mu ponizno iznosimo svoje čine štovanja, kao i svoje molbe, On se priklanja k nama, daje nam svoje milosti, koje u nama izvršuju tu presretnu promjenu.

A. Već sama činjenica, da promatramo Njegova božanska svojstva, da im se divimo, da u njima želimo dopušteno uživati, na-

vlači ih na nas po želji, koja se iz nje rađa, da i mi imamo u tom dijelu: i malo po malo, naša duša, uronjena u to čuvstveno promatranje, osjeća da je i sama sva prožeta i ispunjena tom jednostavnošću, tom svetošću, tom srećom, koja teži samo za tim, da nam se posve dade.

521. B. A tada se Bog priklanja nama, da usliši naše prošnje i da nam dade obilne milosti: što više mi sa svoje strane iskazujemo dužno poštovanje, to i On više nastoji da posveti dušu, koja radi Njemu na slavu. Smijemo mnogo moliti, samo ako to činimo ponizno i pouzdano. A On opet ne može ništa odbiti poniznim dušama, kojima je više stalo do Božjih, nego li vlastitih interesa. On ih rasvjetljuje svojom svjetlošću, da vide ništavilo i ispraznost ljudskih stvari. Privlači ih k Sebi, otkrivajući se njihovim očima kao najveće Dobro, i kao izvor svakoga dobra. Daje im potrebnu snagu i ustrajnost volje, da ne žele i ne ljube ništa do li ono, što je dostojno bića. I ne možemo zaključiti ljepše, nego da se poslužimo riječima svetog Franje Saleškog (523): "Po molitvi razgovaramo s Bogom i On opet obratno razgovara s nama, težimo i čeznemo za Njim, a On opet teži i čezne za nama".

Sretne li izmjene, koja će se zbiti posve u našu korist, jer ide ni manje ni više nego za tim, da se mi po malo preobrazimo u Bogu, jer po njoj postajemo dionici Njegovih misli i Njegovih savršenstava! Pogledajmo dakle, kako sve svoje čine možemo pretvoriti u molitvu.

3. Kako ćemo sve svoje čine pretvarati u molitvu

522. Budući da je molitva tako izvrsno i djelotvorno sredstvo za savršenost, veli Spasitelj, moramo često i neprestano moliti: "Treba uvijek moliti i ne malaksati" (524). To isto potvrđuje i sveti Pavao svojim riječima i svojim primjerima: "Molite se bez prestanka" (525). "... spominjući se vas u molitvama svojim" (525). Ali kako ćemo se neprestano moliti i baviti se uz to svojim staleškim poslovima? Nije li to nemoguće? Vidjet ćemo, da to nije nipošto nemoguće, kad čovjek znade dobro urediti svoj život.

Da u tom uspijemo, potrebno je:

1. vršiti stanoviti broj duh. vježbi, koje se ne kose sa staleškim dužnostima i
2. svoje obične poslove pretvoriti u molitvu.

523. 1. Pobožne vježbe. Da održimo život molitve, potrebno je prije svega obavljati stanoviti broj duhovnih vježbi, čiji broj i duljina ovisi o staleškim dužnostima. Ovdje ćemo govoriti o duh. vježbama, koje odgovaraju svećenicima i redovnicima, a duhovnim vođama prepuštamo, da taj program primijene na vjernike i udese prema njihovim potrebama i mogućnostima.

Tri su kategorije molitava, koje obilježavaju svećeničku dušu u molitvi:

a/ Jutarnja molitva sa svetom Misom nam pred oči stavlja ideal, kojemu treba ići i pomaže nam, da ga ostvarimo,

b/ brevijar, duhovno štivo i bitne pobožnosti drže dušu u neprestanom stanju molitve,

c/ večernji ispit savjesti (posebni i opći) će nam pomoći da pronađemo pogreške i da popravimo propuste.

524. A. J u t a r n j e vježbe su nešto kao sveto, da se od toga ne može ispričati nitko, tko je svećenik ili redovnik, a da se time ne odrekne i brige za svoju savršenost.

a/ Tu spada prije svega r a z m a t r a n j e, čustveni razgovor s Bogom, koji nam stavlja pred oči i d e a l, koji moramo neprestano imati na pameti i prema kojemu velja e n e r g i č n o t e ž i t i. To je upravo onaj ideal, koji nam je zacrtao sam nebeski Učitelj: "Budite savršeni, kao što je savršen vaš nebeski Otac" (526). Moramo se dakle staviti p r e d l i c e Božje, koji je Izvor i Uzor svake savršenosti - i da nam to bude konkretnije, p r e d l i c e Spasiteljevo, koji je na zemlji ostvario taj ideal savršenstva, i koji nam je zaslužio milost, da nasljedujemo Njegove kreposti. Nakon što smo Mu iskazali svoj poklon i svoje duboko štovanje, sasvim si Ga približujemo, postajemo s Njime iste misli i to po dubokim uvjerenjima o posebnoj kreposti u kojoj se želimo vježbati i po žarkoj molitvi, po kojoj postizavamo milost, da se vježbamo u toj kreposti. I zatim ponizno, ali odlučno, u suradnji s milošću, stvorimo č v r s t u o d l u k u u vezi s tom krepošću, u kojoj ćemo se odluci nastojati vježbati preko cijeloga dana (527).

b/ Sveta nas M i s a utvrđuje u tom raspoloženju, stavljajući nam pred oči, u ruke, na raspolaganja, svetu Žrtvu, koju moramo nasljedovati. I sveta Pričest ima taj učinak, da nam dušu prožimaju njegove misli, njegovi osjećaji, Njegova raspoloženja, Njegove milosti i Njegov Božanski duh, koji će ostati s namą kroz cijeli dan.

Spremni smo dakle za djelovanje, i to će djelovanje - ožіvljeno Njegovim utjecajem, - biti neprestana molitva.

525. B. Ali, da to doista bude tako, potrebne su od vremena na vrijeme vježbe, koje obnavljaju i potiču naše jedinstvo s Bogom.

a/ To će biti prije svega molenje b r e v i j a r a, koji sveti Benedikt zove o p u s d i v i n u m - Božanski posao, i u kojem, u zajednici s velikim Častiteljem Očevim, slavimo Ga i molimo milosti za sebe i za cijelu Crkvu. To je iza svete Mise najvažniji čin preko cijeloga dana.

b/ Zatim će to biti d u h o v n o š t i v o, - čitanje Svetoga Pisma, čitanje djela ili života Svetaca, koja će nas iznova staviti u najintimniji odnos između nas i Boga i Svetaca.

c/ A zatim dolaze one n a j b i t n i j e pobožnosti, koje moraju podržavati našu pobožnost, a to je p o h o d Presvetog Oltarskog Sakramenta, što nije konačno ništa drugo nego pravi susretaj licem u lice s Isusom, i molenje K r u n i c e, po kojoj se razgovaramo s Marijom i obnavljamo u svom srcu Njezine misterije i Njezine kreposti.

526. C. A kad dođe večer, tada će nam o p ć e n i t i i p o s e b n i ispit savjesti - od kojega moramo zapravo učiniti neku vrst ponizne i iskrene ispovijedi Vrhovnom Svećeniku, pokazati, kako smo preko dana ostvarili onaj ideal, koji smo ujutro zamislili. No žalosti! Uvijek će biti neka razlika između naših lijepih odluka i njihova ostvarenja! Ali, - ne gubeći hrabrosti - dat ćemo se opet na posao! I s osjećajem pouzdanja i ljubavi malo ćemo se odmoriti, da može bolje raditi sutradan.

I s p o v i j e d svake nedjelje, ili u najgorem slučaju svakih 15 dana, pa m j e s e č n a r e k o l e k c i j a, koja nam pruža priliku, da bacimo jedan zaokruženi pogled na veći period svoga života, sve će to samo pojačati i do kraja osiguravati tu kontrolu i bit će prilika za neprestanu duhovnu obnovu

527. 2. To je eto skup duhovnih vježbi, koje nam ne će dati, da izgubimo iz vida kroz duže vrijeme, Božju prisutnost. Ali, što ćemo činiti, da ispunimo prazninu između tih vježba i da pretvorimo u molitvu sve svoje čine? Sveti nam Augustin i sveti Toma daju pravilo za rješenje.

Prvi (528) nam veli, da načinimo od svoga života, djela, posla, odmora, pa i samoga sna himan slave i hvale Bogu na čast: "Životom tako pjevaj, da nikad ne šutiš... ako dakle slaviš, ne pjevaj samo ustima, nego također uzveši i psalterij dobrih djela; hvališ ga, kad radiš, hvališ, kad jedeš i piješ, hvališ kad ležiš u krevetu, hvališ kad spavaš; i kad ne hvališ?"

Drugi ovako sažima riječi prvoga: "Tako dugo čovjek moli, kako dugo svoj život upravlja prema Bogu" (529).

Ljubav je krepost, koja usmjeruje cijeli naš život prema Bogu. Praktični način, na koji će sve naši poslovi biti molitva jest, da ih prikazujemo, - prije nego ih započnemo - Presvetom Trojstvu, u jedinstvu s Isusom, koji živi u nama, i prema Njegovim nakanama. (br.248).

528. Koliko je važno, da svoje poslove obavljamo u s j e d i n j e n j u s Isusom, jako dobro tumači Olier. On najprije pokazuje, kako je Isus u nama, zato da nas posvećuje (530): "On ne stanuje u nama samo kao Riječ, svojom neizmjernošću... nego stanuje u nama i kao Krist, po svojoj milosti, da nas učini dionicima svoga pomazanja i svoga Božanskog života... Isus Krist je u nama, da nas posvećuje, i to nas same i naša djela, i da napuni sa sobom sve naše sposobnosti: On želi da bude svjetlost našega razuma, snaga i jakost svih naših moći, da bismo u Njemu mogli spoznati, uzljubiti i ispuniti volju Boga, Njegova Oca, bilo da radimo na Njegovu čast, bilo da podnosimo i trpimo nešto na Njegovu slavu".

Zatim tumači, kako su manjkavi svi oni čini, koje obavljamo sami po sebi ili za same sebe(531): "Naše nakane i naše težnje i misli teže k grijehu radi pokvarene naše naravi. Stoga ako radimo po sebi, i ako slijedimo sklonosti svojih osjećaja, činimo grijeh". Zaključak je dakle, da se moramo odreći svojih vlastitih težnja, da se sjedinimo s težnjama Kristovim: "Vidite iz toga, kako morate biti pažljivi, na početku svakoga svog posla, da se odrečete svojih osjećaja, svojih želja, svojih vlastitih misli, sve svoje volje, da vas prožmu, prema riječima svetoga Pavla, osjećaji i nakane Isusa Krista: "Jer ovo mišljenje treba da je u vama, kakvo je i u Kristu Isusu"(532).

Kad posao dugo traje, vrlo je korisno obnoviti to prikazanje, kakvim pobožnim pogledom na križ, ili još bolje na Isusa, koji živi u nama. Korisno je i u srcu ponavljati strelovite molitvice, koje nam dižu srce prema Bogu.

Tako će naši poslovi, pa i oni najobičniji, postati molitva, uspinjanje duše k Bogu, i mi ćemo ostvariti želju, koju je Isus izrazio riječima: "Treba uvijek moliti i ne malaksati" (533).

529. Eto dakle, to su ta četiri načina, četiri nutarnja sredstva, koja u isto vrijeme idu za tim, da slavimo Boga i da usavršujemo svoju dušu.

Ž e l j a za savršenošću, to je zapravo prvi polet prema Bogu, to je prvi korak prema svetosti.

S p o z n a j a Boga je privlačenje Boga u sebe i pomaže nam, da Mu se dadnemo po ljubavi.

S p o z n a j a samoga sebe nam bolje pokazuje potrebu, koju osjećamo za Bogom, potiče u nama želju, da Ga primimo, i da ispuni prazninu, koja je u nama.

S l a g a n j e s Njegovom Voljom nas pretvara u Njega.

M o l i t v a nas diže k Njemu u isto nam vrijeme, dok navlači na nas Njegova savršenstva, pomaže da ih steknemo, da Mu tako postanemo sličniji.

Sve nas to dakle vodi k Bogu, jer nam sve dolazi od Njega.

Sada ćemo vidjeti kako v a n j s k a s r e d s t v a vode k istom cilju.

II. V a n j s k a s r e d s t v a

530. Ta se sredstva mogu svesti na četiri glavna:

1. Vodstvo, koje nam pruža sigurnog vođu
2. Dnevni red, koji nastavlja i nadopunjuje njegovo djelovanje
3. Duhovno čitanje i duhovne konferencije, koje nam crtaju pred očima ideal, koji treba ostvariti
4. Posvećenje naših društvenih odnosa, koje nam omogućuje da sve svoje odnose sa bližnjim stavimo u nadnaravni red.

§ 1. DUHOVNO VODSTVO

Pokušat ćemo osvijetliti dvije stvari:

1. Moralnu potrebu vodstva i
2. Sredstva, da mu se zajamči uspjeh

1. Moralna potreba vodstva

Iako duhovno vodstvo nije bezuvjetno potrebno za posvećenje duša, ono je ipak za njih n o r m a l n o s r e d -

s t v o za duhovni napredak. To dokazuje u isto vrijeme i auktoritet i razum, koji temelji svoje izvode na iskustvu.

Dokaz iz auktoriteta

531. A. Bog je htio, nakon što je ustanovio Crkvu kao hijerarhijsku zajednicu, da se duše posvećuju tako da se podlažu papi i biskupima u vanjskom, a ispovjednicima u nutarnjem području. Pa i onda, kad se je obratio Savao, umjesto da Mu Isus sam otkriva svoje namjere, šalje ga k Ananiji, da čuje iz njegovih usta, što mu valja činiti. Kasijan, sv.Franjo Saleški i Leon XIII. se pozivaju upravo na ovaj događaj, kad dokazuju potrebu vodstva: "U samom početku Crkve, rekao je ovaj, nalazimo očiti dokaz za taj uzvišeni zakon: čim je Saul, koji je kipio od srdžbe i bijesa, čuo glas samoga Krista i čim ga je zapitao: Gospodine, što hoćeš da činim? - bio je poslan u Damask k Ananiji: Uđi u grad i tamo će Ti se reći, što ćeš učiniti. I nadodaje: Tako je uvijek prakticirala Crkva. To je nauka, koju su zastupali jednodušno tokom stoljeća svi oni, koji su se isticali svojim znanjem i svojom svetošću (535).

532. B. Budući da ne možemo citirati sve tradicionalne auktoritete, ukratko ćemo proći nekoliko svjedoka, koje možemo promatrati kao autentične predstavnike asketske teologije.

K a s i j a n, koji je proveo dugi niz godina među redovnicima Palestine, Sirije i Egipta, napisao je njihovu i svoju nauku u 2 djela: U svojoj prvoj knjizi on živo potiče mlade pustinjake, da otvore svoje srce starcu, koji ima dužnost da ih vodi, da mu iskreno, bez lažnog ponosa, otkriju svoje najtajnije misli i da se točno drže njegove odluke, da razlikuju ono što je dobro, od onoga, što je zlo (536). Na istu se stvar vraća u svojim K o n f e r e n c i j a m a, i nakon što je izložio opasnosti, kojima se izlažu oni, koji ne pitaju za savjet starije, zaključuje, da je najbolje sredstvo za svladavanje napasti i najopasnijih, da ih otkrijemo kojem pametnom duhovnom vođi. On se kod toga poziva na auktoritet sv.Antuna i opata Serapiona (537).

Ono što Kasijan uči redovnike na Zapadu, to sv. Ivan K l i m a k poučava redovnike na Istoku u svojoj R a j s k o j l j e s t v i c i. P o č e t n i c i m a treba staviti pred oči, da oni, koji žele izići iz Egipta i ukrotiti svoje neuredne strasti, trebaju kakvog Mojsija, koji će ih voditi. Dušama, koje n a p r e d u j u veli, da moraju - žele li slijediti Isusa Krista i uživati svetu slobodu djece Božje - ponižno povjeriti brigu oko svoje duše, čovjeku, koji je predstavnik Božanskog Učitelja i dobro ga izabrati, jer će mu se jednostavno morati pokoravati, kraj svih malih pogrešaka, koje će možda zapaziti kod njega, budući da se treba čuvati samo jedne stvari, a to je držati se svoga vlastitog suda (538).

533. Za srednji će nam Vijek biti dosta 2 auktoriteta. Sveti Bernard želi, da novaci u svom redovničkom životu imaju jednog vođu, koji će ih poučavati, voditi, tješiti i sokoliti (539). A uznapredovalima, kao na primjer regularnom kanoniku Ogier-u, veli, da onaj, koji sam sebe stavlja sebi za učitelja ili vođu, postaje luđakov učenik: "qui se sibi

magistrum constituit, stulto se discipulum facit", i nadodaje: "Ne znam što drugi misle o toj stvari: što se mene tiče, izjavljujem iz iskustva, da lakše i sigurnije vodim mnogo drugih, negoli samoga sebe" (540). U 14. stoljeću sveti Vinko Fererski, izvrsni dominikanski propovijednik, nakon što je ustvrdio, da su se vodstvom služile uvijek sve duše, koje žele napredovati, ovako to obrazlaže: "onaj koji ima duhovnog vođu, kojega sluša bez rezerve i u svim stvarima, stići će k savršenosti i brže i lakše, nego li bi to postigao posve sam, pa i kad bi imao jako razvijen intelekt i pametne knjige o duhovnom životu"(541).

534. Potreba duhovnog vođe nije se samo osjećala u zajednicama, nego i u svijetu. Pisma sv.Jeronima, sv.Augustina i mnogih drugih svetaca udovicama, djevicama, svjetovnjacima to dovoljno dokazuju (542). S pravom je stoga sveti Alfonzo, tumačeći d u ž n o s t i ispovjednikove, izjavio, da je jedna od najglavnijih njegovih dužnosti v o d i t i pobožne duše (543).

Nadalje i sam razum -uz vjeru i iskustvo - pokazuje potrebu vodstva za napredak u savršenosti.

Dokaz iz razuma

535. A. Duhovni napredak je dugo i mučno napinjanje strmom stazom, koja vodi kraj provalija. Izlagati se opasnosti na putu tom stazom bez iskusnog vođe bilo bi vrlo nepromišljeno. Ta tako je lako zapasti u iluziju u pogledu svoga vlastitog stanja! Ne možemo posve jasno gledati na same sebe, veli sveti Franjo Saleški, ne možemo biti nepristrani suci u vlastitoj parnici i to radi stanovite samodopadnosti "koja je tako potajna i toliko neprimjetna, da je ne možemo otkriti, ako nemamo oštro oko, a ne zamijete ga ni oni, koje obuzme, dok ju im tko ne pokaže (544). Iz toga zaključuje, da nam je potreban duhovni liječnik, koji će postaviti o našem stanju nepristranu diagnozu i propisati najefikasniji lijek: "Zašto bismo htjeli da budemo gospodari sami sebe u odnosu na duh, kad nismo ni u odnosu na tijelo. Ne znamo li da i liječnici, kad su bolesni, pozivaju druge liječnike, da im propišu odgovarajuće lijekove?.(545).

536. B. Da bolje shvatimo potrebu vodstva, dosta će nam biti izložiti opasnosti glavne, koje susrećemo na svakom od triju puteva, koji nas vode k savršenosti.

a/ P o č e t n i c i se imaju bojati ponovnog pada, i da izbjegnu tome, moraju činiti dugu i napornu pokoru, koja će biti u razmjeru s brojem i težinom njihovih grijeha. Jedni od njih - zaboravljaju na prošlost - pa hoće najedanput poći putem ljubavi, i nakon te preuzetnosti nestaju osjetilne utjehe, a nadolazi klonulost i ponovni padovi. Drugi se opet previše daju na vanjska mrtvenja, u tom nekako tašto uživaju, škode svome zdravlju i onda opet - htijući pripaziti malo na sebe -, padaju u mlitavost. Potrebno je dakle, da kakav iskusni duhovni vođa podržava prve u duhu mrtvenja i vježbanju pokore, i smiruje pretjeranu žestinu drugih.

Druga jedna pogibao je d u h o v n a s u h o ć a, koja nadolazi nakon osjetilnih utjeha. Čovjek se tada počne bojati, da ga je Bog ostavio, propušta duhovne vježbe, koje mu se čine uzaludnima i konačno pada u mlitavost. Tko će dakle pomoći,

da izbjegnemo tu pogibao, ako ne pametni duhovni vođa, koji će u vrijeme utjeha upozoriti, da one ne će dugo trajati, a u časovima, kada dođe suša tješiti, uvjeravati i jačati duše, pokazujući nam, da ništa nije bolje, da nas utvrdi u kreposti i da pročisti našu ljubav?

537. b/ A kad čovjek u svojem duhovnom životu dođe već i na put rasvijetljenja, nije li mu još potreban duhovni vođa, koji će mu pomoći da razlikuje glavne kreposti, koje odgovaraju ovoj ili onoj osobi, sredstva da se u njima vježba, metodu, koje će se držati da s korišću ispituje svoj napredak i svoje nedostatke? A kad jednoga dana nastupi osjećaj umornosti, kad čovjek jednoga ili drugoga dana opazi da je put do savršenstva dulji i teži, nego što je to u početku zamišljao, tko će tada spriječiti, da taj utisak ne prijeđe u mlitavost, ako ne očinska ljubav duhovnog vođe? On će znati riješiti poteškoću, predusresti malodušnost, potaći ga na nove napore i pokazati mu plodove, koje će imati, ako tu kušnju junački podnese.

538. c/ Na putu sjedinjenja je vodstvo još potrebnije. Da čovjek gazi tim putem potrebno je njegovati darove Duha Svetoga i to plemenitom i ustrajnom poučljivošću na nadahnuća milosti. A da čovjek može razlikovati nadahnuća, koja dolaze od Boga, od onih, kojima je uzrok narav ili đavao, potrebni su često savjeti nezainteresiranog i pametnog duhovnog vođe. A to je još potrebnije onda, kada duša počne doživljavati prva pasivna iskušenja, kada tu jadnu dušu počnu salijetati i uznemirivati duhovne suhoće, strah od Božje pravde, teške napasti, poteškoće u diskurzivnoj meditaciji, protivurječja izvana... Očito je, da je potreban vođa, koji će uvesti tu lađu bez kompasa u luku. Isto je tako i onda, kada duša osjeća miline kontemplacije. Ovo stanje pretpostavlja toliko opreznosti, poniznosti, poučljivosti, a napose razboritosti, da čovjek znade dovesti u sklad pasivnost s aktivnošću, da je to naprosto moralno nemoguće da duša ne zabludi bez savjeta vrlo opreznog i iskusnog vođe. Eto zašto je sveta Terezija otvarala svoju dušu u punoj jednostavnosti svojim duhovnim vođama, eto zašto se sveti Ivan od Križa često navraća na potrebu, da se sve otkrije duhovnom vođi: "Bog - veli on - toliko voli, da se čovjek podloži vodstvu drugog čovjeka, da apsolutno ne želi, da potpuno povjerujemo nadnaravnim istinama, koje nam On sam priopćuje, dok one nisu prošle kanalom ljudskih usta" (546).

539. Da sve kažemo u kratko, ne možemo učiniti bolje, nego da navedemo riječi o. Godinez-a: "Na hiljadu osoba, koje Bog zove na savršenost, jedna ih odgovori deset, a od stotine, koje Bog zove na kontemplaciju, devedeset ih se ne odaziva pozivu... Treba priznati, da je jedan od glavnih uzroka pomanjkanje duhovnih učitelja... Oni su - iza Božje milosti - piloti, koji vode duše na nepoznatom putu duhovnog života. Pa ako se nikakvo znanje i nikakva vještina, kako bila jednostavna, ne može dobro naučiti i svladati bez učitelja, mnogo će se manje bez njega moći naučiti da visoka mudrost evanđeoske savršenosti, gdje se susreću tako duboke tajne... I zato ja držim, da je moralno nemoguće, da koja duša bez čuda ili bez učitelja, može kroz dugi niz godina svladavati ono što je uzvišeno i teže u duhovnom životu, a da ne zapadne u opasnost, da se izgubi".

540. Možemo dakle reći, da je n o r m a l n i put za napredak u duhovnom životu držati se savjeta kojeg pametnog duhovnog vođe. Pa doista većina gorljivih duša to shvaća i podlažu se vodstvu u sakramentu sv. ispovijedi. Kad se u posljednje vrijeme pokušalo s odgajanjem e l i t e, nije se moglo naći boljeg načina, nego li je duhovno vodstvo, koje se provodi na jedan intenzivniji način, bilo u društvima, bilo na ferijalnim kolonijama, a posebno u zatvorenim duhovnim vježbama. Nema dakle boljeg sredstva za posvećenje duša, samo ako se točno obdržavaju p r a v i l a, koja ćemo sada iznijeti.

2. Pravila za uspješno duhovno vodstvo

Da duhovno vodstvo bude od koristi, treba:

1. Točno mu odrediti objekt
2. zajamčiti suradnju vođe i vođenoga

Predmet vodstva

541. A. O p ć e n a č e l o. Predmet vodstva je sve ono, što uvjetuje duhovno oblikovanje duša. Ispovijed se ograničuje samo na ispovijedanje grijeha. Vodstvo ide znatno dalje. Ono zadire i u u z r o k e naših grijeha, duboka nagnuća, temperamenat, karakter, stečene navike, napasti, nepromišljenosti; a to sve zato, da nam može dati prave l i j e k o v e, takve, koji prodiru u korijen zla. Da se bolje uspijemo boriti protiv pogrešaka, duhovno se vodstvo bavi k r e p o s t i m a, koje su protivne našim manama, i to krepostima, koje su z a j e d n i č k e svim kršćanima, i p o s e b n i m krepostima za pojedinu vrstu ljudi. Nadalje se zanima za s r e d s t v a, da ih bolje vježbamo, pa za d u h. v j e ž b e, koje nam pružaju duhovno oružje, da napredujemo u krepostima, kao što su: razmatranje, posebno ispitivanje savjesti, pobožnost prema presvetom Olt.Sakramentu, presvetom Srcu Isusovu, blaženoj Djevici... Duhovno vodstvo se bavi i pitanjem z v a n j a, i kad je to pitanje sređeno, o posebnim dužnostima svakog duhovnog stanja. Vidimo dakle da je predmet, objekt duhovnog vodstva vrlo širok.

542. B. Primjena. a/ Duhovni vođa, ako želi da dobro vodi neku dušu, mora znati sve što ima najglavnijeg u njezinom p r o š l o m životu, njezine najobičnije pogreške, poznavati napore, koje je već uložila, da se u tom popravi, rezultate, koje je u tom nastojanju postigla, da dobro uvidi, što preostaje činiti. Zatim mora dobro poznavati njezine s a d a š n j e d i s p o z i c i j e, sklonosti, odvratnosti, način života, kojim živi, napasti, koje doživljava, taktiku, kojom se služi, da ih nadvlada, kreposti, za koje osjeća potrebu, pa sredstva, koja je upotrijebila da ih stekne, a sve to zato, da dadne što točnije savjete.

b/ Tada je lakše načiniti neki program vodstva, program, e l a s t i č a n, koji se može prilagoditi sadašnjem stanju penitenta, da postane bolji. Svakako, da se ne mogu svi ljudi voditi na isti način. Treba ih uzeti na stupnju, na kojem se nalaze, da im pomognemo da se postepeno penju strmom stazom

savršenstva, bez ikakve velike žurbe. Osim toga, jedni su gorljiviji i žarči, drugi su mirniji i sporiji. I konačno nisu ni sve pozvane na isti stepen savršenstva.

543. Međutim ipak ima neki p o s t e p e n i r e d, koji omogućava, da se može postići i neko jedinstvo u duh. vodstvu. Dajemo nekoliko primjera:

1. Vrlo je važno već u početku naučiti duše, da lijepo posvećuju Bogu sve svoje redovite poslove, prikazujući ih Bogu u jedinstvu s Božanskim Spasiteljem (br. 248). To je vježba, na koju treba paziti cijeli život i na koju se treba često navraćati, spajajući je s duhom vjere, koja je tako potrebna u to doba naturalizma.

2. Č i š ć e n j e d u š e pokorom i mrtvenjem ne smije nikada potpuno prestati i često je potrebno, one koje vodimo, na to podsjetiti, vodeći računa o njihovom duhovnom stanju, da se mogu preporučiti različite vježbe u tim krepostima.

3. Budući da je p o n i z n o s t temeljna krepost, mora se već od početka usaditi u dušu i na nju često podsjećati penitente na svim stupnjevima duh. života.

4. Budući da se često griješi protiv l j u b a v i p r e m a b l i ž n j e m u - pa i pobožne osobe - mnogo treba na to paziti u ispitivanju savjesti i u ispovijedima.

5. Budući da je neprestano j e d i n s t v o s našim S p a s i t e l j e m, našim uzorom i suradnikom, jedno od najboljih sredstava za posvećenje, potrebno je bez straha često se na to navraćati.

6. Budući da je j a k o s t k a r a k t e r a, koja se temelji na čvrstim uvjerenjima, posebno toliko potrebna u naše vrijeme, treba je brižno njegovati i uz to nadovezivati poštenje i lojalnost, što je s karakterom nužno povezano.

7. A p o s t o l a t je posebna dužnost u dobra prozelitizma, kao što je naše, i vođa mora nastojati da formira e l i t u, koja može pomoći svećeniku u hiljadu nužnih pojedinosti u spasavanju duša.

Osim toga, treba voditi računa o onome, što ćemo reći, kad budemo tumačili pojedine puteve duhovnog života.

Dužnosti duhovnog vođe

Duhovno vodstvo ne će uroditi ozbiljnim rezultatima, osim ako duhovni vođa, i onaj, kojega vodi zajedno surađuju na tom zajedničkom poslu i to s mnogo dobre volje.

544. Sveti F r a n j o S a l e š k i veli, da duhovno vodstvo mora imati tri glavna svojstva: On mora biti pun ljubavi, pun znanja, pun razboritosti. Nema li samo jednoga dijela, eto pogibli (547).

A. L j u b a v, koja mu je potrebna to je n a d n a r a v n i, očinski osjećaj, po kojem on u svojim podređenima, koje vodi, gleda svoju duhovnu djecu, koju mu je povjerio sam Bog, zato da u njima uveća Krista i Njegove kreposti: "Dječice moja, koju opet s mukom rađam, dokle Kristovo obličje ne postane u vama" (548).

a/ On ih sve obuhvaća jednakom brigom i ljubavlju, postaje svima sve, da ih sve posveti, troši svoje vrijeme, svoje brig-e, pa i samoga sebe, da formira u njima kršćanske kreposti. Bez sumnje, kraj svih napora, osjetit će da ga više privlače jedni nego drugi. Ali će voljom svojom oprijeti se svim svojim naravnim simpatijama i antipatijama. I najbrižnije će izbjegavati kakva osjećajna čustva, koja bi išla za tim, da se porode neke naklonosti, najprije nevine, a zatim čovjeka sve više zaokupljaju, i postaju opasne za njegov dobar glas, kao i za njegovu krepost. Nastojati, da se vežemo uz srca, koja su stvorena za Boga, to je neka vrsta izdaje, veli s pravom Olier: "Božanski ih je Spasitelj izabrao (duhovne vođe) da idu osvajati kraljevstva, to jest ljudska srca, koja Njemu pripadaju, i koja je On otkupio prolijevanjem svoje presvete Krvi i u kojima želi uspostaviti svoje kraljevstvo. I namjesto da Njemu predaju ta srca, kao njihovom vrhovnom Gospodaru, oni ih uzimaju za sebe, oni im postaju učitelji i vlasnici... Oh, kolike li nezahvalnosti, kolike nevjernosti, kolike uvrede, kolike li perfidije" (549). To bi značilo gotovo staviti nepremostivu zapreku duhovnom napretku svojih podložnika, kao i svom vlastitom napredovanju, budući da Bog ne će razdijeljenog srca.

545. b/ Ova dobrota ne smije zato biti slabost, nego mora biti popraćena č v r s t o ć o m i o d v a ž n o š ć u. Duh. vođa mora biti jak, da dadne očinske opomene, da pokaže, i da se bori protiv pogrešaka svojih penitenata, i da nipošto ne dopusti d a g a o n i v o d e. Ima osoba vrlo vještih i vrlo slatkih, koje bi jako htjele imati duhovnog vođu, ali uz uvjet, da se on priklanja njihovim pekmezarijama i njihovim fantazijama. One zapravo ne traže vodstva, nego odobrenje svoga vlastitog mišljenja i rada. Da se očuva od toga, što bi moglo sputavati njegovu savjest, duhovni vođa ne smije dopustiti da se zavara smicalicama svojih penitenata i penitentkinja, nego će, imajući na pameti, da predstavlja samoga Isusa Krista, donijeti čvrstu odluku u skladu s pravilima duh. života, a ne po željama onih, koje vodi.

546. c/ Osobito kod vodstva ž e n a čovjek mora biti rezerviran i odlučan. Čovjek velikog iskustva, o. Desurmont, je u toj stvari ovako napisao: "Nikakvih čustvenih riječi, nikakvih nježnih naziva, nikakvih sastanaka na samo, koji nisu prijeko potrebni, ništa posebnog u pogledima, u kretnjama, niti trunka kakve familijarnosti ne smije biti! Nikakvih drugih razgovora osim stvari, koje se odnose posve na savjest, i samo takvi, koji imaju ozbiljnu korist. I koliko je moguće, nikakva vodstva izvan ispovijedaonice, i nikakvog pismenog saobraćaja!" (550).

I dok čovjek pokazuje interes, koji ima prema njihovoj duši, treba sakriti onaj, koji se odnosi na njihovu osobu: "Potrebno je, da one ne mogu ni posumnjati, da se čovjek zanima, ili previše zanima za njihovu osobu. Njihov je moral tako udešen, da gotovo neodoljivo skreću u naravno, ako misle ili osjete, da netko posebno ih cijeni ili imaju poseban osjećaj prema njima, i to ili iz taštine, ili iz sklonosti." I nadodaje: "Gotovo je najbolje, kad i ne znaju, da ih čovjek vodi. Žena ima manjak u svojoj odlici: ona je instinktivno pobožna, ali je instinktivno i ponosna na svoju pobožnosti. Toaleta duše je toliko impresionira, kao i toaleta tijela. Ako znade, da je

netko želi ukrasiti krepostima, to je redovito za nju pogibeljno." Treba ih dakle voditi, a da im se to i ne kaže, i dajući im savjete o savršenosti, to treba činiti, kao da se radi o običnim stvarima, koje idu za dobrom duše.

547. B. Uz pobožnost, duh.vođa mora imati i znanje, to znači mora poznavati asketsku teologiju, koja je tako potrebna ispovjedniku, kako smo to pokazali u br. 36. On će dakle neprestano čitati i ponavljati duhovne pisce, uspoređujući svoje vlastite sudove sa sudovima svojih pisaca, i uspoređujući svoje vladanje i rad, s radom i vladanjem Svetaca.

548. C. A osobito je potrebno mnogo razboritosti i oštroumnosti, da duh.voda ne vodi duše po svojim vlastitim idejama, nego prema pokretima milosti, temperamentu i karakteru penitenata i prema njihovim naravnim sklonostima (551).

a/ O. Libermann je s pravom primijetio, da je duh. voda samo instrumenat u službi Duha Svetoga (552).

Treba dakle nastojati upoznati, s nekoliko diskretnih pitanja, djelovanje tog Duha Svetoga u nekoj duši. "Ja smatram - pisao je on - glavnom stvari u duhovnom vodstvu razlikovati u svakoj duši dispozicije, koje se tamo nalaze... ono, što nutarnje stanje te duše može podnijeti. Nadalje da pustim sasvim slobodno da djeluje milost i da razlikujem krive sklonosti od ispravnih i da ometem dušu, da napusti ili da precjenjuje svoje sklonosti". U drugom jednom pismu nadodaje: "Duhovni voda nakon što je jednom uvidio i opazio Boga, kako djeluje u nekoj duši, nema druge zadaće, nego da vodi tu dušu, da slijedi milost, i da joj bude vjerna.. Nikad ne smije ići za tim, da sugerira dušama svoj vlastiti ukus i svoje vlastite sklonosti, niti da je vodi prema svojem načinu rada ili prema svojem gledanju stvari. Duhovni voda, koji bi tako radio, često bi odvraćao duše od Božjeg vodstva i često bi se protivio Božanskoj milosti, koja je u njima."

Međutim on nadodaje, da se to odnosi na duše, koje napreduju odlučno prema savršenosti. Za one duše, koje su lijene i mlitave inicijativu ima u rukama duh.voda, koji nastoji, da ih otrgne iz njihove duhovne letargije svojim nagovorima, savjetima, ukorima i na sve druge moguće načine, koje mu diktira njegova gorljivost.

549. b/Razboritost,dakle o kojoj se radi, jest nadnaravna razboritost, koju jača dar savjeta, koji jedan duhovni voda mora neprestano moliti od Duha Svetoga. Zazivat će Ga dakle posebno u težim slučajevima, recitirajući u srcu Dođi Duše Presveti, prije nego čadne kakvu važniju odluku. I nakon što se obratio Duhu Svetomu za savjet, mora brižljivo saslušati nutarnji odgovor s poučljivošću kakvoga djeteta, da ga prenese svojem podložniku: "Sudim kako čujem, i pravedan je moj sud" (553). Tada će on doista biti instrumenat Duha Svetoga, instrumenat, koji je povezan s Bogom i njegova će služba biti plodonosna.

Ipak ga ta briga, da pita za savjet Boga, ne će ni malo smetati, da se okoristi i svim drugim sredstvima, koje mu sa-

vjetuje razboritost, da dobro upozna svoga štićenika. Ne će se zadovoljiti samo njegovim izjavama, nego će promatrati njegovo vladanje, slušat će što vele oni, koji ga poznaju i ne potpisujući u svemu njihove sudove, vodit će o tome računa prema pravilima razboritosti.

550. c/ Razboritost ima voditi duh.vođu ne samo kod savjeta, koje će dati, nego i u svim drugim o k o l n o s t i m a, koje se odnose na vodstvo.

1. Tako će on posvetiti tom poslu, makar je on ne znam kako važan, samo toliko vremena, koliko je potrebno, za obavljanje te službe. Ne treba kod toga nikakvih dugih razgovora, nikakvog beskorisnog naklapanja, nikakvih indiskretnih pitanja! Treba se ograničiti na bitno, na ono, što je doista na korist i dobro duše. Jedan točni i lijepi savjet, kakva jasno izložena vježba, dosta je da se duša zabavi kroz 15 do mjeseo dana. Što više, njegovo vodstvo ima biti muževno, i mora nastojati, da tako vodi svoje podložene, da oni mogu, nakon nekog vremena, ne doduše biti dosta samima sebi, ali da se mogu barem zadovoljiti kraćim vodstvom i da mogu rješavati obične poteškoće pomoću općih načela, koja ih je naučio.

2. Ako se mladići i ljudi mogu voditi na svakom mjestu, što više za vrijeme šetnje ili odmora, prema ženama treba biti posebno rezerviran, i općenito ih primati samo u ispovjedaonici, i voditi ih samo u ispovjedaonici, i to kratko i ne upuštati se u nepotrebne detalje. Mi pripadamo svima, i kako je vrijeme vrlo ograničeno, ne smijemo ga rasipati! Bez sumnje treba biti strpljiv i dati svakoj duši vremena toliko vremena, koliko joj je potrebno, ali treba imati na pameti, da ima i drugih duša, koje su potrebne naše službe.

Dužnosti onoga, koji se vodi

551. Onaj, koji se daje voditi mora gledati u osobi svoga duhovnog vođe samog Našeg Spasitelja. Ako je istina, da svaka vlast dolazi od Boga, onda je još veća istina, kad se radi o auktoritetu, koji svećenik ima nad savjestima: moć vezati i odrješivati, otvarati i zatvarati nebeska vrata, voditi duše putevima savršenosti, je najbožanskija od sviju moći i ne može dakle postojati osim u onomu, koji je naslovljeni predstavnik, zamjenik Kristov: "Za Krista smo dakle poslanici, jer Bog kao da opominje po nama".(554). Iz tog načela izlaze sve dužnosti, koje ima onaj koji se daje voditi prema svojem duhovnom vođi: poštovanje, pouzdanje i poučljivost.

552. A. Treba ga p o š t i v a t i kao Božjeg predstavnika, koji posjeduje Božji auktoritet, u onom što on ima najintimnijega i najčasnijega. Ako dakle on ima kakvih pogrešaka, čovjek ne zaustavlja svoje misli kod toga, on vidi samo njegov auktoritet i njegovu zadaću. Mora dakle čovjek brižljivo izbjegavati oštru k r i t i k u, koja dovodi do toga, da čovjek izgubi ili u njemu oslabi ono sinovsko poštovanje, koje mora imati prema njemu. Treba se čuvati i one pretjerane f a m i l i j a r n o s t i, koja se teško može spojiti s pravim poštovanjem. To poštovanje će biti malo protkano o s j e ć a j e m, jednostavnim i srdačnim, ali punim poštovanja, jednog sina prema svojem ocu. Takvim čustvom, koje isključuje želju, da me po-

sebno voli, i male zavisti, koje su katkada posljedica toga. "Ukratko to prijateljstvo mora biti muško, a prijatno, posve sveto, posvećeno, Božansko i posve duhovno" (555).

553. B. Duhovno vodstvo mora biti protkano posve sinovskim p o u z d a n j e m i velikom o t v o r e n o š ć u s r c a. "Govori mu otvoreno - veli sv. Franjo Saleški - posve iskreno i vjerno, razgaljuj mu vjerno sve dobro i zlo, ne zabašuruj, ne okolišaj! Tako će se Tvoje dobro upoznati i zajamčiti, a zlo popraviti i izliječiti. On će te u nevoljama krijepiti i jačati, u utjehama ublaživati i ravnati. Potpuno mu se povjeri, ali i spoji sveto poštovanje, tako da ni štovanje ne umanji povjerenja, ni povjerenje štovanja" (ibidem). Moramo mu dakle posve pouzdano otvoriti svoje srce, povjeriti mu svoje napasti i svoje slabosti, da nam pomogne, da ih nadvladamo ili da nas od njih izliječi, nadalje svoje želje i odluke, da ih podvrgnemo njegovu odobrenju, da odobri dobro, koje namjeravamo činiti, da ispita odluke za budućnost, i da nam sugerira sredstva, kako bismo ih ostvarili, jednom riječi sve, što se odnosi na dobro duše. Što nas bolje bude upoznao, više će biti u stanju, da nam dadne dobre savjete, da nas osokoli, da nas utješi, da nas okrijepi, tako da ćemo, kad bude došlo kraju to vodstvo, reći, što su rekli oni učenici iz Emausa: "Nije li gorjelo naše srce u nama, dok nam je govorio...?"(556).

554. Ima osoba, koje bi htjele biti ovako posve otvorene, ali koje radi neke bojažljivosti ili zakopčanosti, ne znaju, kako bi izložile stanje svoje duše. Neka one reknu samo jednu riječ o tome svojem duhovnom vođi, pa će im ovaj pomoći s nekoliko zgodnih pitanja, po potrebi će im dati u ruku kakvu knjigu, kako bi se mogli što bolje upoznati i analizirati. A kad bude jednom led probijen, onda će međusobni saobraćaj postati lak.

Druge naprotiv padaju u drugu krajnost; da previše govore, pa se duhovno vodstvo pretvori u pobožno ćaskanje. Takve se osobe moraju potsjetiti, daje svećenikovo vrijeme ograničeno, da i drugi čekaju da dođu na red i da bi mogli postati nestrpljivi čekajući previše dugo. Treba se znati dakle prekinuti i ostaviti nešto i za slijedeći sastanak.

555. C. Uz tu iskrenost, treba da se onaj, koji se daje voditi odlikuje i p o u č l j i v o š ć u, to jest da sluša i da se drži savjeta duhovnog vođe. Ništa nije tako malo nadnaravno, kao kad bismo htjeli, da on uđe u naše osjećaje i naše ideje. Ništa nije nadalje toliko štetno za dobro duša. Jer tada ne tražimo volju Božju, nego svoju vlastitu volju, uz tu otežavajuću okolnost, da zloupotrebljava jedno Božansko sredstvo za sebični cilj. Naša jedina želja mora biti upoznati Božju volju posredstvom svoga duhovnog vođe, a ne izmamiti od njega neko odobrenje, nekim svojim vještijim ili manje vještim načinima. Možemo prevariti svoga duhovnog vođu, ali ne možemo Onoga, koga on predstavlja.

Bez sumnje naša je dužnost, da ga upoznamo sa svojim sklonostima, sa svojim neugodnostima, i ako vidimo kakve poteškoće, ili nemogućnost, da ispunimo njegove savjete, moramo mu to reći u svoj jednostavnosti. Ali, kad smo to učinili, ne preostaje nam drugo, nego se njegovu savjetu pokoriti. Strogo uzevši, može se prevariti i naš duhovni vođa, ali mi se ne mo-

žemo nikada prevariti, ako ga slušamo, osim naravno, ako bi nam savjetovao nešto, što se protivi vjeri i ćudoređu. U tom bi slučaju trebalo promijeniti duhovnog vođu.

556. D. Dakle bez ozbiljnog razloga i bez zrelog promišljanja, ne treba b i r a t i d r u g o g duhovnog vođu. U duhovnom vodstvu treba da postoji neki kontinuitet, a toga ne može biti, ako čovjek često mijenja duhovnog vođu.

a/ Ima osoba, koje upadaju u napast da mijenjaju ispovjednika iz z n a t i ž e l j e, da vide, kako će ih voditi onaj drugi. Umara ih, što slušaju uvijek jedne te iste savjete, osobito ako se odnose na neugodne stvari za našu narav. Drugi mijenjaju iz n e p o s t o j a n o s t i, jer se ne mogu kroz dugo vremena držati istih vježba. Treći mijenjaju iz o h o l o s t i htijući naći duhovnog vođu, koji ima veći glas ili je popularniji ili žele naći jednoga, koji će im laskati. Četvrti opet mijenjaju jer su n e m i r n a duha, koji nije nikad zadovoljan s onim, što ima i uvijek sanja o nekoj umišljenoj savršenosti. Peti opet iz neke neuredne ž e l j e da otkriju svoju nutrinu različitim ispovjednicima, za koje se zanimaju ili imaju povjerenja. Šesti konačno iz k r i v o g p o n o s a, da sakriju svojem redovitom duhovnom vođi neke svoje pogreške, koje ih ponizuju. Očito je, da su svi ovi motivi nedovoljni i da ih treba izbjegavati, ako čovjek želi, da napreduje u duhovnom životu stalno i odvažno.

557. b/ Naprotiv tome treba naglasiti, da Crkva mnogo inzistira na s l o b o d i, koju mora uživati svaki kod izbora ispovjednika. Ako dakle čovjek ima razloga, da se obrati na drugoga, ne treba oklijevati da to učini što prije. Koji su glavni razlozi za to?

1. Ako čovjek, uz sve svoje nastojanje, ne može steći prema svojem duhovnom vođi pravo poštovanje, pouzdanje i otvoreno srce, o čemu smo govorili, treba da ga promijeni, pa makar ti osjećaji ne bili nikako ili samo malo utemeljeni (557): tada se doista čovjek ne bi mogao okoristiti njegovim savjetima.

2. Isto bi to trebali načiniti još više, ako bismo se bojali opravdano, da nas on odvraća od savršenosti, radi odveć naravnih pogleda, ili suviše živog čustva ili osjećajnosti, koju pokazuje u nekim zgodama.

3. Isto bi to trebalo učiniti, ako bi se pokazalo, da ne posjeduje dovoljno znanja, da nije razborit, ili da nije diskretan, koliko je to potrebno.

To su bez sumnje rijetki slučajevi. Ali, ako se oni pojave, tada se treba sjetiti da je vodstvo nešto dobro samo tada, kada duhovni vođa, i onaj kojega on vodi međusobno surađuju u međusobnom povjerenju.

§ 2. DNEVNI RED (558)

558. Smisao dnevnog reda jest u tome, da nastavi posao duhovnog vođe, dajući njegovu penitentu načela i pravila, koja mu omogućuju, da posveti sve svoje čine po poslušnosti i da ima mudri i sigurni pravac svoga života i vladanja.

Izložit ćemo: 1. Njegovu korist
2. Njegova svojstva
3. način, kako ga treba obdržavati

1. Korist dnevnog reda

Dnevni je red koristan i za obične vjernike, koji se žele posvetiti u svijetu, a još se više nameće onima, koji žive u zajednicama, i svećenicima, koji se nalaze u službi. On nije ništa manje koristan za naše o s o b n o posvećenje, kao i za posvećenje b l i ž n j e g a.

559. Korist za o s o b n o posvećenje

Da se čovjek posveti, potrebno je:

A. Dobro iskorištavati vrijeme
B. Na nadnaravnu bazu svoditi svoje čine i držati se
C. nekog programa u napredovanju savršenosti

A sve ovo troje se vrlo lako postiže pomoću dnevnoga reda, koji smo sastavili zajedno sa svojim duhovnim vođom.

A. Dnevni nam red pomaže, da bolje i s k o r i s t i m o vrijeme. Pa isporedimo život čovjeka, koji ima neki dnevni red i jednoga drugoga, koji ga uopće nema.

a/ B e z dnevnog r e d a čovjek raspe jako mnogo vremena.

1. Prije svega mnogo o k l i j e v a, dok misli, što bi bilo najbolje da počne. Troši vrijeme na razmišljanje, na mjerenje razloga za i protiv, i kako za mnoge stvari nema odlučne volje, može ostati neizvjestan. I kako je po naravi sklon, da prihvati ono što je prividno dobro, izlaže se čovjek opasnosti, da u njemu prevlada znatiželja, užitak ili taština.

2. U tom slučaju čovjek ispušta izvjestan broj svojih dužnosti. Budući da nije p r e d v i d i o niti je unaprijed o d r e d i o najzgodnije vrijeme, kada će ispuniti pojedine svoje dužnosti, neke od njih mora ispustiti, jer nema vremena, da ih sve obavi.

3. Ove nemarnosti dovode do n e p o s t o j a n o s t i. Čas poduzima čovjek velike napore, da se podigne, čas se opet prepusti onoj prirodnoj klonulosti, napose zato, što nema dnevnog reda stalnoga, koji bi ispravljao nepostojanost naše naravi.

560. b/ Naprotiv, ako čovjek ima d o b r o u r e đ e n dnevni red, štedi tada mnogo vremena:

1. Nema nikakva o k l i j e v a n j a. Točno zna što ima raditi, i u koje vrijeme. Ako i nije mogao čovjek odrediti sate matematičkom točnošću, barem si je postavio granice, odredio načela za rad, za pobožnosti, i za odmor, i t.d.

2. Više nema ništa n e p r e d v i đ e n a ili barem jako malo. Jer i u slučaju nekih naročitih okolnosti, koje se mogu ukazati, čovjek si je unaprijed odredio neke vježbe, koje može propustiti i kako bi to vrijeme mogao nadopuniti drugim potrebnim vježbama. U svakom slučaju, kad nepredviđeno otpadne, onda se čovjek neposredno opet drži dnevnog reda.

3. Nema više nepostojanosti, jer nas pravila potiču, da uvijek obavimo baš ono, što nam je propisano, i to svaki dan i u glavne sate dana. Tako se stvaraju navike, koje daju kontinuitet u našem životu i osiguravaju našu ustrajnost. Naši su dani tada puni, puni dobrih djela i zasluga.

561. B. Pravila nam omogućavaju, da svi naši čini postanu n a d n a r a v n i.

a/ Sve tada izvršujemo iz p o s l u š n o s t i, a ta krepost nadodaje svoju posebnu zaslugu, onoj zasluzi, koje svako kreposno djelo već sa sobom nosi. U tom je smislu rečeno, da živjeti pravilima, znači živjeti Bogu, jer držati pravila znači neprestano ispunjavati Njegovu volju. Ima osim toga, u tom pokoravanju pravilima i jedna neosporna o d g o j n a vrijednost. Mjesto prkosa i nereda, što bi često htjelo da dođe do izražaja u jednom životu, koji nema pravila, volja i dužnost zauzimaju prvo mjesto i dosljedno vlada red i organizacija. Volja je podložna Bogu, a niže se sposobnosti opet pokoravaju volji. To je neki progresivni napredak u stanje prvotne pravednosti.

b/ Tada čovjek lako u svim svojim poslovima može stvoriti n a d n a r a v n u n a k a n u: Već sama činjenica da pobjeđujemo svoje želj[i]ce i svoje prohtjeve stavlja već red u naš život i upravlja naše djelovanje prema Bogu. A još više dobra pravila i dnevni red, koji propisuje jedan čas sabranosti prije svakog važnijeg posla i sugerira nam najnadnaravnije nakane, da ih dobro obavimo. Tako je svaki naš čin postao izričito posvećen i postaje čin ljubavi prema Bogu. Tko bi mogao nabrojiti zasluge, koje čovjek nagomila tako samo u jednom danu!

562. C. Pravila nam daju i neki p r o g r a m prema napredovanju u savršenosti.

a/ Već taj program, koji smo opisali i koji smo odlučili držati je stanovito napredovanje prema savršenosti. To je put usklađenosti naše volje s voljom Božjom, koji su put toliko hvalili Sveci.

b/ Ali još i dalje: nema pravila života, koja ne bi pokazivala glavne kreposti, koje treba vršiti obzirom na pokornika i njegovo duhovno stanje. Bez sumnje će koji puta trebati izmijeniti taj mali program, radi novih okolnosti, koje mogu nastati. Ali sve to čovjek mora načiniti u sporazumu sa svojim duh. vođom i sve to mora unijeti u dnevni red zato, da mu služi kao pomagalo.

563. Očito je da pravila mogu samo pospješiti i p o s v e ć e n j e b l i ž n j e g a.

Da posvetimo druge, potrebno je:

A. Sjediniti molitvu s radom
B. Dobro iskoristiti vrijeme, koje je posvećeno Apostolatu i
C. Davati dobar primjer.

A. Baš tako radi onaj, koji je vjeran svojim pravilima.

On nalazi, u dobro uređenom životu, praktično sredstvo, da uskladi molitvu i djelovanje. Uvjeren, da je duša svega apostolata nutarnji život, on si ostavlja u svojim pravilima i

dnevnom redu nekoliko sati za molitvu, svetu misu, zahvalu i sve potrebne duhovne vježbe za podržavanje duhovnosti svoje duše (br.523).

To ništa ne smeta, da čovjek posveti i z n a t n o vremena a p o s t o l a t u. On doista znade rasporediti svoje vrijeme (560) i zato ga ima dosta, da sve napravi uredno i metodički. Ima određeno vrijeme za različite župske poslove, za ispovijedanje, za dijeljenje sakramenata. Vjernike na to upozori, i samo ako im posvećuje doista dosta potrebnog vremena, oni su posve zadovoljni, kad znadu točno, u koje vrijeme mogu naći svećenika.

564. B. Vjernike edificiraju primjeri svećenikovi, koje im daje svojom t o č n o š ć u i r e d o v i t o š ć u. Nužno moraju i misliti i govoriti, da je njihov svećenik čovjek dužnosti, i da se točno drži pravila, koju je dala njegova crkvena vlast. Kad ga čuju da nešto navješćuje s propovjedaonice ili s oltara ili u ispovijedaonici i da nešto naređuje da su dužni slušati Božje zakone i Crkvu, osjećaju, da ih na to tjera i njegov primjer, još više, nego li njegove riječi, i točnije da se drže naređenja.

Tako svećenik, koji se drži dnevnog reda ili pravila posvećuje i sebe i druge. To je sve isto tako istinito i za laike, koji se posvećuju apostolatu.

(Vidi: Hello: Conseils pour la direction des oevres de jeunese, Paris 1931, p.195: REGLEMENT).

2. Svojstva dnevnog reda

Da se pravilima i dnevnim redom postignu ti sretni učinci, moraju biti načinjena u s p o r a z u m u s duhovnim vodom, moraju biti u isto vrijeme i gipka i čvrsta i dužnosti svrstavati međusobno prema njihovoj relativnoj vrijednosti.

565. 1. Dnevni red mora biti prije svega načinjen u sporazumu s duhovnim vođom. To traži r a z b o r i t o s t i p o s l u š n o s t.

a/ R a z b o r i t o s t, jer da se načini praktični dnevni red, treba mnogo opreznosti i iskustva, treba gledati ne samo ono, što je dobro u sebi, nego i ono, što je dobro za tu određenu osobu. Treba gledati na ono, što je za nju moguće, a što opet nadilazi njezine sile. Na ono, što je zgodno, obzirom na njezinu sredinu, u kojoj živi, a što opet u toj sredini ne bi bilo zgodno. A ima jako malo osoba, koje bi mogle pametno riješiti sve te stvari.

b/ Nadalje, jedno od prednosti dnevnoga reda jest i to, što nam on daje priliku za poslušnost. A to ne bi bilo, kad bismo si sami uredili dnevni red, ne podvrgavajući se ničijem zakonitom auktoritetu.

566. 2. On mora nadalje biti dosta č v r s t da drži našu volju, ali i g i b a k, da se može prilagoditi različitim okolnostima, koje se ukazuju u životu i katkada nam pobrkaju ono, što smo predvidjeli.

a/ On je dosta č v r s t, ako se i u njemu nalazi sve ono, što je potrebno, da se odredi, barem u načelu, vrijeme i način, kako ćemo obaviti svoje duhovne vježbe, kako ćemo ispuniti svoje staleške dužnosti, kako ćemo se vježbati u krepostima, koje odgovaraju našem duševnom stanju i načinu života.

567. b/ On će biti g i b a k, ako dopušta neku slobodu, tako on sve točno određuje, da možemo malo i izmijeniti raspored sati, da zamijenimo jednu vježbu, koja inače nije bitna, sa jednom drugom, koja je jednaka onoj i koja bolje odgovara prilikama, što više, da je i izbacimo iz dnevnog reda, kada ljubav ili dužnost, koja zapovijeda, to nalaže, osim, ako tu ispuštenu vježbu nadoknadimo u drugo vrijeme.

Ovakva gibivost i sloboda mora osobito doći do izražaja u molitvenim obrascima ili u prikazanjima, prema onoj mudroj napomeni B. o. Eudesa (558a): "Molim vas, da dobro zapamtite, da je vježba nad vježbama, tajna nad tajnama, pobožnost nad pobožnostima, da se nikada ne prilijepimo uz jednu vježbu ili kakvu posebnu pobožnost. Nego nastojte, da se u svim svojim vježbama i pobožnostima predate Duhu Svetomu Isusovom, i da to obavljate ponizno, pouzdano i neovisno o svim stvarima, da slobodan od ikakve priljepljenosti uz svoj vlastiti razum, uz vlastite pobožnosti i raspoloženja, ima u vama prema svojim željama punu moć i slobodu djelovanja, da u vas unese takve osjećaje i dispozicije pobožnosti, kako on želi, i da vas vodi putevima, kako se Njemu sviđa".

568. 3. Svaki dnevni red daje konačno s v a k o j d u ž n o s t i njezino mjesto, koje joj odgovara. Među dužnostima postoji neki red po važnosti:

a/ Bog tu za uzima prvo mjesto očito, pa zatim spas duše i konačno posvećenje bližnjega. Sigurno je i to, da nema stvarnoga konflikta među tim dužnostima. One naprotiv moraju međusobno biti u skladu, samo ako mi to želimo. Slaviti Boga, to znači na koncu konca Njega spoznati i ljubiti, a to opet znači posvetiti se, i to također znači poraditi na tome, da ga upozna i uzljubi i moj bližnji.

Ali, ako bi netko htio cijelo svoje vrijeme posvetiti za apostolat, zanemarujući svoju veliku dužnost, da se moli, očito je, da bi time zanemario najefikasnije sredstvo za gorljivost. Isto je tako jasno i to, da bi onaj, koji bi ostavio po strani svoje posvećenje, ostavio uskoro i pravi žar za posvećenje svoga bližnjega. Dakle, ako se čovjek brine, da za Boga ostavi Njegov dio, koji je najglavniji, i ako za sebe osigura vrijeme, za rad na vlastitom posvećenju i to izvršivanjem najvažnijih vježba, tada može biti siguran, da će i u apostolskom poslu imati najplodnije učinke. Tako dakle prema tome prvi časovi dana, kao i posljednji imaju pripadati Bogu i meni! A tada ćemo se moći dati na posao, sve jednako prekidajući posao koji puta, da svoje misli upravimo na Boga. Tako će naš život teći između molitve i apostolata.

b/ Ipak, u nekim hitnim okolnostima, treba da dođe do izražaja ono drugo načelo, a to je: najprije ono, š t o j e p o t r e b n i j e. Takav je slučaj, kada zovu svećenika k umirućem. Sve valja ostaviti, da može odmah tamo! Putem nastoji, da se zabavi pobožnim mislima, i na taj način nadoknađuje duhovnu vježbu, koju bi morao obaviti u to vrijeme.

3. Način kako se obdržavaju pravila

569. Da nas pravila i dnevni red posvećuje, treba ih obdr-
žavati: potpuno i
krščanski

1. P o t p u n o, to znači u svim dijelovima, uzevši tu
svaku pojedinu točku. Jer ako biramo među različitim točkama
dnevnoga reda i to b e z pametnog r a z l o g a, tada ćemo
ispunjavati ono, što nas manje smeta, a ispustiti ćemo ono, što
je teže. Tako gubimo glavne koristi dnevnoga reda, koje se vežu
uz njegovo točno obdržavanje. Jer u tom slučaju i u onim točka-
ma, koje obavljamo, bit ćemo u opasnosti, da nas vodi naša vla-
stita samovolja ili prkos. Treba dakle ispunjavati doslovno
cijeli svoj dnevni red, ako je moguće. A ako, radi ozbiljnog
razloga, to nije moguće, treba se držati duha pravila, radeći
ono, što je moralno govoreći, moguće,

570. Kod toga se treba čuvati dviju pogrešaka:

skrupula i
mlitavosti.

1. Ne smije biti s k r u p u l a. Ako čovjek ima razloga,
da ispusti koju točku dnevnog reda, ili da je odgodi, ili da
je nadomjesti kojom drugom jednako vrijednom, to mora učiniti
sasvim mirno! Tako nas na primjer kakva hitna staleška obveza,
na primjer posjeta bolesnika, dispenzira od pohađanja Presve-
tog, ako se kasnije vratimo. To nadoknađujemo misleći putem na
svoga Spasitelja. Tako i briga oko djece dispenzira majku, od
redovite pričesti, ako nije moguće spojiti te dvije obveze: ta-
da duhovna sv.Pričest nadoknađuje i zamjenjuje sakramentalnu
svetu Pričest.

2. Ali još manje smije kod toga biti p o p u š t a n j a.
Teško svladavanje samoga sebe, želja za dugim razgovorima, ne-
potreba, znatiželja i t.d. nisu nikakvi dovoljni razlozi, da
čovjek odgodi kakvu duhovnu vježbu, uz opasnost, da je posve
propusti. Isto tako, ako nije moguće obaviti kakvu dužnost, o-
nako, kako je to uobičajeno, moram nastojati, da je učinim, na
jedan drugi. Tako na primjer svećenik, koji nosi svetu Pričest
bolesniku u vrijeme svoga razmatranja, nastojat će, da ispunje-
nje te svoje obveze pretvori u neku vrstu afektivne meditacije,
časteći euharistijskog Boga, kojega nosi na svom srcu (553).

571. Točnost je bitni i važni dio točnog obdržavanja reda.
Ne početi koju vježbu u točno određeno vrijeme, i to bez razlo-
ga, to već znači otimati se milosti, koja ne poznaje zakašnje-
nja, to znači izložiti se pogibelji, da više ne imadnemo vre-
mena, da je u njezinoj potpunosti obavimo, ili ako se radi o
kakvoj javnoj vježbi, izlažemo se tako opasnosti, da nas vjer-
nici čekaju, što nisu dužni, ako je čovjek u svećeničkoj služ-
bi, ili da na nj čekaju đaci, ako je profesor, i da im tako da-
je loši primjer, koji će oni vrlo lako prihvatiti.

572. 2. K r š ć a n s k i, to znači s nadnaravnim nakana-
ma, da time izvršimo volju božju i da Mu tako na najdostojniji
način zasvjedočimo svoju ljubav. To je ona čistoća nakane, ko-
ja je d u š a dnevnoga reda. Ta čista nakana daje svakom na-
šem poslu njegovu pravu vrijednost, pretvarajući naše čine u

čine poslušnosti i ljubavi. Da se vježbamo u tome, da kršćanski obavljamo dnevni red, treba se sabrati prije posla, da se čovjek zapita: što naše pravilo i dnevni red ovaj čas od mene traži i da prema tome uskladi svoje vladanje, u namjeri, da se Bogu svidi: "i uvijek činim ono, što je Njemu ugodno". Tako čovjek držeći se točno pravila i dnevnoga reda, stalno živi za Boga: "qui regulae vivit, Deo vivit! - Tko pravilu živi, Bogu živi!".

§ 3. DUHOVNO ŠTIVO I DUHOVNI NAGOVORI (56o).

573. Ovo čitanje i duhovni nagovori upotpunjuju vodstvo. Duhovna je knjiga zapravo napisano vodstvo, a nagovor je usmeno vodstvo, koje je upravljeno većem broju duša najedanput.

Izložit ćemo: njihovu korist i potrebne dispozicije, da se time okoristimo.

1. Potreba čitanja i duhovnih nagovora

Sveto Pismo

574. A. Na prvo mjesto dolazi čitanje svetog Pisma, a posebno čitanje Novog Zavjeta.

a/ Duše, koje su zbilja pobožne uživaju u čitanju Svetog Pisma, jer one tu nalaze:

1. P o u k e i p r i m j e r e naše Gospodina Isusa Krista, i ništa ih toliko ne učvršćuje u pravoj pobožnosti, i ništa ih jače ne privlači, da nasljeduju Božanskog Učitelja.

Da li bismo mi ipak razumjeli, što je to poniznost, blagost, strpljivost, podnašanje nepravda, djevičanstvo, bratska ljubav, koja ide sve do žrtvovanja samoga sebe, da bismo čitali i razmišljali o primjerima, kao i o nauci našeg Spasitelja o tim krepostima? Bez sumnje, poganski su filozofi, a posebno stoici, napisali lijepih stranica o nekim krepostima. Ali kakve li razlike između njihovih literalnih pokušaja i uvjerljivog i privlačivog naglaska našeg Učitelja! Kod prvih se osjeća književna umjetnost i često puta ponos i oholost moraliste koji se izdiže iznad običnog puka: "Odi profanum vulgus et arceo - mrzim i prezirem obični svijet!" Kod našeg se Spasitelja opaža savršena jednostavnost, koja se znade spustiti do ljudi. Ili drugim riječima, on sam čini ono, što druge uči, i traži ne svoju slavu, nego slavu Onoga, koji Ga je poslao.

2. Ali osim toga vjerne duše vele, da svaka riječ i svaki čin našeg Učitelja sadržava posebnu milost, koja olakšava vježbanje u krepostima, o kojima čitaju. One se klanjaju Riječi Božjoj, koja je sakrivena pod koprenom slova, i one Ju mole, da ih rasvijetli, da im dade da shvate, da osjete i da izvršuju njegove pouke. Takvo čitanje je razmatranje, pobožni razgovor s Isusom i one dovršavaju to čitanje; riješene još jače nego do sada, da će slijediti Onoga, kome se dive i koga ljube.

b/ Djela Apostolska i P o s l a n i c e također pružaju hranu za pobožnost. To su pouke Isusove, koje su proživjeli

Njegovi apostoli, koje su oni izložili, komentirali, i prilagodili potrebama vjernika, jer je njima povjerio brigu, da nastave Njegovo djelo. Ništa nije toliko dirljivo, ništa nije tako privlačivo, kao taj prvi komentar Evanđelja.

575. c/ U S t a r o m Z a v j e t u:

1. Ima dijelova, koji se moraju naći u svačijoj ruci, kao što su P s a l m i. "Psaltir je, veli Lacordaire (561), bio priručnik pobožnosti naših otaca. Vidio si ga na stolu siromaha, kao i na klecalu kralja. On je još i danas u rukama svećenika, blago iz kojeg on crpi pobožne uzdahe, koji ga prate na oltar, zavjetni kovčeg, koji ga prati u pogibelji svijeta, kao i u pustinju razmatranja". To je knjiga molitve u pravom i potpunom smislu riječi, gdje se nalaze živo i snažno izraženi najljepši osjećaji divljenja, klanjanja, straha, poštovanja, ljubavi s najžarčim molitvama u najrazličitijim i najtežim okolnostima, uzdisaji progonjenog pravednika Božjoj pravdi, krik skrušena i ponižena pokajnika, nada u milosrdno oproštenje i obećanje boljeg života. Njih čitati, pa ih iznova čitati, i prema njima usklađivati svoje vlastite osjećaje očito je posao, koji nas vrlo posvećuje (562).

2. I knjige M u d r o s t i se mogu čitati s velikom koristću za duše. One će tu naći, zajedno sa snažnim pozivima nestvorene Mudrosti na bolji život, opis glavnih kreposti, u kojima se treba vježbati, u odnosu s Bogom, bližnjim i samim sobom.

3. Što se tiče h i s t o r i j s k i h i p r o r o č k i h knjiga, potrebno je kakvo tumačenje, da ih korisno čitamo, i treba u njima osobito gledati providencijalno Božje djelovanje među izabranim narodom, da ga sačuva od idololatrije, da ga bez prestanka vodi pravom Božjem štovanju, kraj sveg njegovog lutanja, da neprestano gaji nadu u Osloboditelja, da se vježba u pravednosti, jednakosti, ljubavi, osobito prema onima, koji su mali i potišteni. Kad je čovjek ovako primio to tumačenje, onda tu nađe divnih stranica. A ako te knjige spominju i pogreške i slabosti Božjih slugu, isto kao i njihova dobra djela, to je zato, da nas podsjete na ljudsku slabost i da u nama probude divljenje Božjem milosrđu, koji oprašta raskajanim grješnicima (563).

Duhovni pisci

576. B. Ako čovjek znade da među njima izabere najbolje, napose među Svecima, tada su oni u isti mah i učitelji i savjetnici.

a/ To su u č i t e l j i, koji, jer posjeduju znanje svetačko i jer su ga sami vježbali, nam pomažu da shvatimo i razumijemo načela i pravila savršenosti. Oni jačaju naše uvjerenje o obvezi težiti k savršenstvu. Oni nam za to pokazuju i sredstva, sredstva, koja su toliko efikasnija, što su ih oni sami probali. Oni nas bodre, sokole i mame, da ih slijedimo.

To su tim korisniji učitelji, što nam uvijek stoje na r a s p o l a g a n j u. Što možemo izabrati, pomoću svojeg duhovnog vođe one, koji više odgovaraju našem duhovnom stanju, i što se možemo s njima razgovarati tako dugo, kako želimo. Ima doista sjajnih pisaca za sva duhovna stanja i koji odgovara-

ju svim časovitim potrebama. Sve je u tome, da ih dobro izaberemo, i da ih čitamo s željom, da se time okoristimo.

577. b/ To su i vrlo budni s a v j e t n i c i, koji nam otkrivaju naše pogrješke vrlo diskretno i blago. Oni se ograničavaju na to, da nam pokažu i d e a l, koji treba slijediti, i pozivaju nas da proučavamo sami sebe, s pomoću toga d u h. o g l e d a l a, da iskreno upoznamo svoja dobra svojstva i svoje pogrješke, etape, koje smo već prošli, kao i one, koje još moramo prijeći, da dođemo do savršenosti. Tako nam oni olakšavaju osvrt na samoga sebe i plemenite odluke.

Ne treba se dakle čuditi, ako je duhovno čitanje, uključivši tu i živote svetaca, proizvelo obraćenja, kao na primjer sv. Augustina i sv.Ignacija, i da ono vodi na najviše stupnjeve duhovnoga života duše, koje bi bez toga živjele u osrednjem duhovnom životu.

Duhovni nagovori

578.C.Ovi duhovni nagovori imaju dvije prednosti pred čitanjem:

a/ P r i l a g o đ u j u se bolje posebnim potrebama slušatelja, jer su sastavljeni upravo za njih.

b/ Oni su ž i v l j i, i pretpostavivši, da je sve drugo jednako, jače p o t i č u nego knjige, i prikladniji su, da uvjerenje prijeđe u dušu: pogled, jačina glasa, gesta, jednom riječi govornička vještina pomaže, da je bolja i veća vrijednost snoga, što se kaže. Ali, makar je to tako, očito je potrebno, da onaj koji govori skupi svoje znanje u najboljim izvorima, da bude duboko uvjeren u ono, što govori i da se moli Bogu da blagoslovi i oživi njegove riječi. Potrebno je osim toga, da i slušatelji budu dobro raspoloženi.

2. Raspoloženje, koje se traži, da se dobro okoristimo duhovnim štivom i nagovorima

579. Duhovno je čitanje na koncu konca određeno zato, da u nama podržava molitveni duh, i to je jedan način molitve, razgovora s Bogom, kojemu je duhovni pisac tumač.

580. 1. Veliki d u h v j e r e je prva potrebna dispozicija, koja nam pomaže da gledamo u duh. piscu ili propovjedniku samoga Boga: "jer Bog, kao da opominje po nama" (565). Ta će zadaća biti tim lakša, ako se je i sam onaj, koji piše i govori prožeo evanđeoskom naukom, i ako se može reći u svakoj istini, da njegova nauka nije njegova, nego Isusa Krista: "Moja nauka nije moja, nego Onoga, koji me je poslao" (566).

U svakom slučaju i čitatelji i slušatelji neka mole, što je moguće žarču molitvu, u kojoj će moliti našeg Spasitelja za milost, da im se udostoji lijepo govoriti u srce preko svojega Svetoga Duha. A zatim će se čuvati z n a t i ž e l j e, koja više traži da sazna nešto novo, nego li da se izgrađuje. Protiv taštine, koja želi saznati duhovne stvari, da može o tom govoriti i time se isticati. Nadalje se mora čuvati k r i t i č. d u h a, koji umjesto da se okoristi s onim, što mu se govori, sluša to zato, da kritizira bilo samu stvar, bilo li-

terarnu formu. Čitalji ili slušatelji moraju imati pred očima samo jedan cilj, a taj je da se time što bolje okoriste.

581. 2. Iskrena ž e l j a za posvećenjem : čovjek se može okoristi duhovnim čitanjem ili nagovorima, samo toliko, koliko traži u tome svoje vlastito posvećenje.

Potrebno je dakle:

a/ Biti gladan i žedan savršenosti, i slušati ili čitati s onom a k t i v n o m p a ž n j o m, koja željno traži riječ Božju, koja p r i m j e n j u j e na samoga sebe, a ne na druge ono što čuje ili čita, razmišljajući o tome, da bi bolje prokuhao i da bi se u tom što bolje vježbao. Tada čovjek nalazi u tome obilne duhovne hrane, pa radilo se o bilo kakvom predmetu, jer je u duhovnom životu sve međusobno povezano: ono, što se direktno odnosi na početnike, lako se transponira za upotrebu onih, koji su uznapredovali, a ono opet što se kaže uznapredovalima, služi kao ideal početnicima. Ono što se odnosi na budućnost, daje nam prilike da stvaramo odluke u sadašnjosti, jer se upravo sada čovjek mora raspoložiti da prihvati dužnosti, koje ga čekaju kasnije. Tako se na primjer pobjedonosna borba protiv napasti u budućnosti osigurava bdijenjem u sadašnjosti. Iz svega onoga, što se kaže, čovjek može uvijek izvući zaključak za sadašnjost, kad čovjek znade naćuliti uho, da čuje što mu govori n u t a r n j i p r o p o v i j e d n i k, koji mu govori u dnu duše, i kada ga znade slušati: "Poslušat ću, što govori u meni Gospodin Bog" (567).

582. b/ Eto zašto je potrebno čitati polako, "zaustavljajući se, veli bl.J.Eudes, da promatramo, razmišljamo, razglabamo, mjerimo, uživamo u istinama, koje nas najjače diraju; da biste ih utisnuli u svoj duh, i da biste iz njih izvukli zaključke i čuvstva" (568).

Tada čitanje ili nagovor postaje molitvom: čovjek se napunja malo po malo mislima i osjećajima, koje je pročitao ili čuo, želi da se i sam u tome vježba, i u duši traži za to potrebnu milost.

583. 3. Ozbiljno nastojanje, da počnemo sami vježbati se u onom, što smo pročitali ili čuli je također potrebna dispozicija.

To je upravo ono, što je sveti Pavao naglašavao svojim čitateljima, kad im je pisao, da "pred Bogom nisu pravedni oni, koji slušaju zakon, nego da će se oni proglasiti pravedni, koji vrše zakon" (569). Uostalom ovdje je sasvim dosta, da se sjetimo Učiteljevih riječi, koji u svojoj prispodobi o sijaču izjavljuje, da će se samo oni okoristiti Božjom riječi, "koji nakon što su u pobožnom i dobrom srcu riječ saslušali, koji je drže i plod donose u postojanosti" (57o).

Moramo biti slični sv.Efremu, koji je svim djelima slikao ono, što je pročitao "pingebat actibus paginam quam legerat" (571). Svijetlost nam je dana samo za djelovanje, a naše prvo djelovanje mora biti naprezanje da živimo u skladu s primljenom naukom: "A budite izvršitelji riječi, a ne samo slušatelji, varajući sami sebe! (572).

§ 4. DRUŠTVENI ODNOSI

584. Do sada smo govorili o odnosima između duše i Boga, pod vodstvom duhovnog vođe. Ali, očito je, da mi moramo podržavati i druge mnoge međusobne veze s drugim osobama, obiteljske, prijateljske, stručne, u apostolatu. Sve te veze mogu i moraju biti posvećene i moraju doprinositi nešto našem nutarnjem učvršćenju.

Da to posvećenje bude lakše, izložit ćemo

I. G l a v n a n a č e l a, koja moraju vladati u tim odnosima i

II. Donijet ćemo p r i m j e n u tih načela na glavne od tih odnosa.

1. Opća načela

585. 1. U prvotnom planu, stvorenja su bila određena, da nas upravljaju prema Bogu, podsjećajući nas, da je On z a č e t n i k i e g z e m p l a r, u z r o k svega. Ali nakon čovjekova pada, ta nas stvorenja toliko privlače, da ako na to ne pripazimo, odvraćaju nas od Boga, ili nas barem zaustavljaju i smetaju u našem napredovanju prema Njemu. Treba se dakle boriti protiv te težnje, i duhu vjere i žrtve, služiti se i osobama i stvarima, samo kao s r e d s t v i m a na putu k Bogu.

586. 2. A među odnosima, koje imamo s drugim ljudima, ima i takvih, koje Bog h o ć e, kao što su obiteljski odnosi, i oni, koje zahtijevaju staleške dužnosti. Te odnose moramo s a č u v a t i i dalje i staviti ih na n a d n a r a v n u bazu. Čovjek nije nipošto oslobođen od svojih dužnosti, time što teži k savršenosti. Naprotiv on mora ispunjavati te dužnosti savršenije, nego drugi ljudi. Treba da oni postanu i n a d n a r a v n i, svodeći ih na svoj posljednji cilj, koji je Bog. Najbolji način, da to načinimo, očito je taj, da ljude, s kojima dolazimo u vezu, promatramo kao djecu Božju, braću u Isusu Kristu, da ih poštivamo i volimo u toliko, u koliko posjeduju svojstva, koja su odraz Božanskih svojstava, i u koliko su određeni, da sudjeluju na njegovom životu i njegovoj slavi. Tako u njima zapravo cijenimo i volimo Boga.

587. 3. Ima naprotiv odnosa, koji su o p a s n i ili z l i, koji idu za tim, da padnemo u grijeh, bilo da u nama bude svjetski duh, bilo da nas privezuju uz stvorenja, radi užitka ili naslade, koju nalazimo u njihovu društvu i za koju postoji opasnost, da na nju pristanemo. Za nas postoji dužnost, da izbjegavamo takve prilike, toliko koliko nam je moguće. A ako čovjek baš ne može izbjeći samu priliku, dužnost mu je da je moralno o d s e b e o t k l o n i, jačajući svoju volju protiv neuredne privezanosti uz te osobe. Raditi drukčije znači staviti u pitanje i svoje posvećenje i svoj spas: "jer onaj, koji ljubi pogibao, u nju će i pasti" (573). Što dakle hoće čovjek da bude savršeniji, više mora i izbjegavati opasne prilike, kako ćemo to izložiti kasnije, kada budemo govorili o vjeri, ljubavi i drugim krepostima.

588. 4. Ima konačno i takvih odnosa, koji nisu po sebi ni dobri ni zli, nego naprosto r a v n o d u š n i, koji dakle mogu obzirom na okolnosti i nakane, biti korisni i škodljivi: takvi su na primjer posjeti, razgovori, odmori. Duša, koja teži savršenosti će te odnose učiniti dobrima č i s t o m svojom n a k a n o m i u m j e r e n o š ć u, koja kod nje vlada u svemu.

Prije svega, takva duša, koja teži k savršenosti traži samo one veze, koje su zbilja k o r i s n e za Božju slavu, za dobro duša, ili za onaj potrebni odmor, koji zahtijeva zdravlje duše i tijela. Zatim u tim odnosima, ta je duša tako razborita, čedna i tako umjerena, kako to želi Bog. Nema dakle tu nikakvih dugih i dokonih razgovora, koji zapravo predstavljaju gubitak vremena, i koji pružaju pogibao, da se povrijedi poniznost ili ljubav. Nema tu nikakvog dugog zabavljanja, koje umara tijelo i ubija dušu (574). Jednom riječi, treba imati uvijek na pameti pravilo, koje je postavio sveti Pavao: "I sve štogod činite ili riječju ili djelom, sve činite u ime Gospodina našega Isusa Krista, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu"(575).

2. Obiteljski odnosi

589. Milost ne ruši narav, nego je usavršuje. A obiteljske je veze uspostavio sam Bog. On je htio, da se ljudski rod širi zakonitom i nerazrješivom vezom čovjeka i žene, i da to jedinstvo bude još više učvršćeno djecom, koja se iz tog jedinstva rode. Odatle vrlo intimni i vrlo čustveni odnosi između muža i žene, između roditelja i djece, i sakramentalna ženidbena milost samo pomaže, da te veze postanu nadnaravne.

Odnosi između kršćanskih roditelja (576).

590. Prisustvujući svadbi u Kani Galilejskoj, i uzdignuvši ženidbu na dostojanstvo sakramenta, Spasitelj je pokazao bračnim drugovima, da njihovo jedinstvo može biti posvećeno i on im je za to zaslužio milost.

A. Prije ženidbe, kršćanska ljubav, ljubav nježna i jaka, čista i nadnaravna sjedinjuje njihova srca i pripravlja ih, da s više junaštva podnesu sve obiteljske teškoće. Bez sumnje će đavao i narav nastojati, da unesu u to čustvo i neki sjetilni elemenat, koji bi mogao biti i opasan za kreposti. Ali kršćanske zaruke, koje se provode uz primanje svetih sakramenata, obuzdat će taj sjetilni elemenat i stavit će na nadnaravnu bazu njihovu međusobnu ljubav, stavljajući im pred oči, da svi plemeniti osjećaji dolaze od Boga, i da se svi moraju upravljati prema Njemu.

591. B. Sakramentalna će milost pojačati i očistiti njihovu ljubav, sjedinjujući njihova srca nerazrješivim vezom. Bez prestanka treba da imaju pred očima riječi svetoga Pavla, koji ih sjeća, da je njihova međusobna veza slika, onog otajstvenog veza, koji postoji između Krista i Crkve:

"Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava ženi, kao što je i Krist glava Crkvi; on je spasitelj tijela. Ali kao što se Crkva pokorava Kristu, tako i žene svojim muževima u svemu.

Muževi, ljubite svoje žene, kao što je i Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju, da je posveti, očistivši je kupelju vodom u riječi, da On prikaže sebi slavnu Crkvu, koja nema ljage ni nabora, ili što slično, nego da bude sveta i neokaljana. Tako su dužni i muževi ljubiti svoje žene, kao svoja tjelesa... Ali i svaki pojedini neka ljubi onako svoju ženu kao sebe samoga; a žena neka se boji svojega muža"(577).

Prema tome su glavne dužnosti, koje sveti Pavao crta kršćanskim bračnim drugovima ove: p o š t o v a n j e i međusobna l j u b a v, koja se približuje, koliko je više moguće, Kristovoj ljubavi prema Crkvi. P o s l u š n o s t žene prema mužu, u svemu, na što zakonito ima pravo. O d a n o s t i z a š t i t a, koju muž može iskazivati svojoj ženi.

592. C. Kada ih Bog nadari djecom, primaju ih iz ruke Božje, kao sveti polog, l j u b e ih ne samo kao dio samoga sebe, nego kao d j e c u B o ž j u, udove mističnoga Krista, buduće stanovnike neba. Oni ih prate svojom požrtvovnošću i brigom svakoga časa. Daju im k r š ć. o d g o j, nastojeći da formiraju u njima kreposti Isusa Krista. U tom pogledu oni vrše vlast, koju im je Bog dao, delikatno i taktično, odlučno i blago. Roditelji ne smiju zaboraviti, budući da su predstavnici i zamjenici Božji, da moraju izbjegavati onu slabost, koja ide za tim, da mazi djecu, onaj egoizam, koji bi htio da u njima uživa, a da ih ne izgrađuje u ljubavi prema radu i kreposti. S pomoću Božjom i pomoću učitelja, koje moraju najpomljivije izabrati, oni od njih imaju stvoriti ljude i kršćane i na taj način izvršuju neku vrstu svećeništva u krugu obitelji. Na taj način osim toga mogu računati na Božji blagoslov i na zahvalnost svoje djece.

Dužnosti djece prema roditeljima

593. A. Milost, koja posvećuje odnose među roditeljima, usavršuje također i stavlja na nadnaravnu bazu i dužnosti, koje djeca duguju svojim roditeljima, a to je: p o š t o v a n j e, l j u b a v i p o s l u š n o s t.

a/ Milost nam pokazuje, da su naši roditelji p r e d s t a v n i c i Božji i njegovog auktoriteta. Iza Boga, upravo njima dugujemo svoj život, svoje uzdržavanje i svoj odgoj. I naše poštovanje prema njima ide sve do č a š ć e n j a: divimo se u njima sudjelovanju njihovu na Božanskom očinstvu: "od koga se zove svaka zajednica na nebu i na zemlji"(578), na njegovom ugledu, na njegovim savršenostima, i mi zapravo štujemo samoga Boga u njima.

b/ Njihova požrtvovnost, njihova dobrota, pa briga prema nama, izgleda nam kao odraz Božje providnosti i dobrote, i naša sinovska l j u b a v postaje zbog toga jača i čišća. I ta naša ljubav ide sve do najpotpunije požrtvovnosti, tako da se osjećamo čak spremnima da se žrtvujemo za njih, i - u potrebi da dadnemo i vlastiti život, da spasimo njihov. Osim toga smo spremni, da im ukažemo spremno svaku tjelesnu i duhovnu pomoć, koja im je potrebna, u granicama naših mogućnosti.

c/ Gledajući u njima predstavnike Božje i Božanskog auktoriteta, spremno ih s l u š a m o u svemu, po primjeru na-

šeg Spasitelja, koji je kroz 30 godina bio poslušan Mariji i Josipu: "... i bio im je poslušan"(579). Ta poslušnost nema drugih granica, do li onih, koje je postavio Gospodin Bog: moramo se više pokoravati Bogu nego ljudima, i dosljedno u onom, što se odnosi na dobro naše duše, a posebno na pitanje z v a n j a, moramo se pokoravati svojem ispovjedniku, nakon što smo mu točno izložili svoje obiteljsko stanje. U tome, nasljedujemo još i Našeg Spasitelja, koji je odgovorio svojoj Majci, kada ga je pitala, zašto ih je ostavio, ovako: "Zar nijeste znali, da ja moram biti u onom, što je Oca mojega?" (580). Tako su zaštićena sva prava i odgovarajuće dužnosti.

594. B. Ulaskom u k l e r i k a t, ostavljamo svijet, i u nekoj mjeri i obitelj, da uđemo u veliku crkvenu obitelj, i da se u buduće prije svega bavimo onim, što spada na Božju slavu, na dobro Crkve i duša. Sigurno je, da se time ne mijenjaju naši nutarnji osjećaji poštovanja i ljubavi prema roditeljima, oni se zapravo još više profinjuju, ali će njihova vanjska manifestacija u buduće biti posve ovisna o našim staleškim dužnostima: ne smijemo činiti ništa, da se svidimo svojim roditeljima, što bi moglo smetati vršenju naše službe. Naša je prvotna zadaća, da se bavimo stvarima, koje spadaju na Boga. Ako dakle njihovi pogledi, njihovi savjeti, njihovi zahtjevi budu kadgod u koliziji s onim, što od nas traži naša služba s dušama, blago i ljubezno, ali odlučno im moramo dati razumjeti, da u svojim staleškim poslovima, ovisimo samo o Bogu i o svojim crkvenim poglavarima (581). Ali i dalje moramo ih poštivati, ljubiti i biti im na uslugu u svemu, koliko se to može spojiti s našim staleškim dužnostima.

To se pravilo ima primijeniti još i više na one, koji ulaze u kakav red ili kongregaciju (582).

3. Prijateljski odnosi (583)

Prijateljstvo može biti sredstvo posvećenja, ili ozbiljna zapreka za savršenost, već prema tome, da li je ono nadnaravno, ili je naravno i sjetilno.

Govorit ćemo dakle: 1. o pravim prijateljstvima
2. o lažnom prijateljstvu
3. o prijateljstvima, gdje je izmješan nadnaravni i naravni elemenat.

O pravom prijateljstvu

Govorit ćemo: o naravi tog prijateljstva i o njegovim koristima.

595. A. N a r a v. a/ Budući da je prijateljstvo međusobni saobraćaj među dvije osobe, razlikujemo prijateljstva već prema raznolikosti saobraćaja i raznolikosti dobara, koja se međusobno izmjenjuju.

To jako lijepo razlaže sv.Franjo Saleški (584): "Ljubi Filotea, svakog čovjeka žarko i srdačno, ali sklapaj prijateljstvo samo s onima, s kojima možeš napredovati u kreposti, u kojima ćete se podupirati, pa što te kreposti budu savršenije, to će vam i prijateljstvo biti savršenije. Budete li se podu-

pirali u znanostima, bit će vam prijateljstvo jamačno pohval-
no, a još će pohvalnije biti, budete li se podupirali u kre-
postima, razboritosti, opreznosti, jakosti i pravednosti. No
ako se uzajamno među se potičete na ljubav, na pobožnost, na
kršćansku savršenost, Bože moj, dragocijenoga li vašega pri-
jateljstva. Bit će izvrsno, jer dolazi od Boga, izvrsno, jer
smjera na Boga, izvrsno, jer će vjekovati u Bogu. Oj, kako je
lijepo ljubiti na ovom svijetu, kako se ljubi na nebu, i milo-
vati se među se na ovom svijetu, kako ćemo se milovati u vječ-
nosti!"

Pravo je prijateljstvo dakle intimni saobraćaj među dvi-
je duše, da jedna drugoj pomažu u dobru. Ono može ostati jed-
nostavno č e s t i t o, ako su dobra, koja jedan drugomu pri-
općuju, čisto naravna. Ali nadnaravno je prijateljstvo sao-
braćaj među dvije osobe, koje se ljube u Bogu, i radi Boga, za-
to da jedna drugoj pomogne, da usavrši u sebi nadnaravni život,
koji posjeduju. Slava je Božja takvom prijateljstvu konačna
svrha, duhovni napredak mu je neposredni cilj, a Isus je veza
između dva prijatelja; to je misao blaženoga Ethelreda: "Evo
ja i ti, i nadam se, da je među nama treći Krist", a to opet
Lacordaire ovako prevodi: "Više ne mogu nekoga ljubiti, a da
se duša ne ušulja iza srca, i da Isus ne bude u sredini izme-
đu nas" (585).

596. b/ Takvo prijateljstvo osim toga nije strastveno,
ne zaokuplja čovjeka posve, nije ekskluzivno, kao što je sje-
tilno prijateljstvo, nego ga karakterizira mir, umjerenost i
međusobno p o v j e r e n j e. Ta je ljubav mirna i umjerena,
jer se temelji na ljubavi Božjoj i participira na njegovoj
kreposti. To je radi toga stalna ljubav, koja sve više raste,
naprotiv strastvene ljubavi, koja teži k tome, da sve više
slabi. Tu ljubav prati razborita u m j e r e n o s t: umje-
sto da traži familijarnost i milovanje, kao sjetilna ljubav,
ona je puna poštovanja i rezerviranosti, jer ona samo želi
duhovne veze. Ali ta rezerviranost nije zapreka nikakva za
međusobno p o v j e r e n j e. Budući da te osobe jedna dru-
gu cijene i jer jedna gleda u drugoj koju ljubi odraz Božjih
savršenstava, osjeća prema njoj veće pouzdanje, koje je osim
toga uzajamno. To opet dovodi do još intimnijeg saobraćaja,
jer svaka od tih osoba, želi da ima nadnaravne odlike svoga
prijatelja. Jedna drugoj priopćuje svoje misli, svoje plano-
ve i svoje želje za savršenstvom. A budući da im je želja,
da jedna drugu usavrše, ne boje se svratiti pažnju i na svoje
pogrješke i pomagati jedna drugu, da ih poprave. Međusobno
pouzdanje, koje vlada među osobama, među dva prijatelja, pri-
ječi, da to prijateljstvo ne bude nemirno, da čovjeka potpuno
ne zaokupi i da ne bude ekskluzivno. Nikakva zla nema u tome,
ako naš prijatelj ima i drugih prijatelja. Takav se radi to-
ga i veseli za dobro svoga bližnjega i svoje.

597. B. Očito je, da takvo prijateljstvo donosi velike
k o r i s t i:

A/ S v e t o P i s m o ga često hvali: "Prijatelj vje-
ran grad je tvrd - Tko je našao takova, našao je blago. Pri-
jatelj vjeran ne može se naplatiti. Za vrijednost njegovu ne-
ma cijene" (586). Naš nam je Spasitelj dao primjer takve lju-
bavi u svojem prijateljstvu prema sv. Ivanu. Ovaj je bio po-

znat kao "onaj, koga je Isus ljubio" (587). Sveti je Pavao imao prijatelja, s kojima je bio duboko povezan. On trpi radi njihove otsutnosti, i za njega nema slađe utjehe, nego da se opet s njima sastane. Tako se ne može utješiti, što nije našao Tita: "Ne imadoh mira u duhu svojemu, ne našavši Tita, brata svojega" (588), a raduje se, kad ga je našao: "Ali onaj koji tješi ponižene, utješi nas dolaskom Titovim" - "... još se većma obradovasmo radosti Titovoj..." (589). Vidi se također, kako je veliku ljubav osjećao i prema Timoteju i kako mu je dobro dolazila njegova prisutnost, i koliko mu je pomagala, da dobro čini i drugima. On ga naziva svojim pomoćnikom, sinom, svojim dragim sinom, svojim bratom: "Timotej, pomoćnik moj.... sin moj... Timotej brat .... Timoteju, ljubljenom sinu... " (59o).

Kršćanska nam starina pruža i drugih lijepih primjera iste vrste: jedan od najljepših je ono prijateljstvo između sv. Bazilija i sv.Grgura Nazijanskoga (591).

598. b/ Iz tih primjera možemo izvesti tri razloga, koji nam pokazuju, koliko je kršćansko prijateljstvo korisno, osobito za svećenika, koji se nalazi u past.službi.

1. Prijatelj je čuvar i zaštita kreposti, protectio fortis. Osjećamo potrebu da iznesemo svoje duševno stanje nekom intimnom pouzdaniku. Katkada naš duhovni vođa odgovara za to, ali ne uvijek. Njegovo o č i n s k o prijateljstvo je ipak nešto drugo, nego ono bratsko, što ga tražimo. Osjećamo potrebu za nekim, tko nam je j e d n a k, s kim bismo se mogli razgovarati posve slobodno. Ako takvog prijatelja ne nađemo, bit ćemo izloženi opasnosti, da se počnemo nažalost povjeravati osobama, koje ne zavrijedjuju našeg pouzdanja, i takvo međusobno povjerenje ne će biti uvijek bez pogibelji i za nas i za njih.

2. Prijatelj je i intimni s a v j e t n i k, pred kojega dragovoljno iznosimo svoje sumnje i svoje poteškoće, i koji nas pomaže, da ih riješimo. On je i mudri s a v j e t o d a v a c, i pun ljubavi, koji će nam, gledajući nas na poslu i znajući, što se o nama govori, reći istinu, i kadkada će spriječiti da počinimo kakvu glupost i nepromišljenost.

3. On je konačno i t j e š i t e l j, koji će s ljubavlju saslušati naše jade i naći u svom srcu potrebne riječi, da nam ih olakša i da nas ohrabri.

599. Pita se, da li prijateljstva treba preporučivati u z a j e d n i c a m a. Doista se treba bojati, da ona ne bi škodila ljubavi, koja mora vladati među svim članovima zajednice i da ne bi stvarala zavisti. Svakako treba paziti na to, da prijateljstva ne škode zajedničkom bratskom duhu i da budu ne samo nadnaravna, nego da budu skučena u određene granice, koje su odredili poglavari. Ali uz ove rezerve one također imaju svoje koristi, budući da i redovnici trebaju savjetnika, tješitelja, opominjača, koji je u isto vrijeme i prijatelj. Ipak u zajednicama isto tako kao i inače, treba jako paziti i izbjegavati sve, što bi sličilo lažnom prijateljstvu.

Lažna prijateljstva

Govorit ćemo o: A. Njihovoj naravi, B. njihovim opasnostima i C. o lijekovima protiv.

600. A. Njihova n a r a v. a/ Lažna su prijateljstva ona, koja se temelje na osjetilnim i taštim osebinama, tako da uživamo u prisutnosti ili u čarima ljubljene osobe. To je dakle zapravo neka vrsta potajnog egoizma, jer nekoga ljubimo radi užitka, koji nalažimo u njegovu društvu. Bez sumnje je takav čovjek spreman da mu iskaže i usluge, ali to je radi užitka, koji ima u tome, da se za buduće s njime poveže.

b/ Sveti Franjo Saleški razlikuje tri vrste takvih prijateljstava: t j e l e s n a prijateljstva, koja traže i idu za pohotnim uživanjem. S j e t i l n a prijateljstva, koja se u glavnom vežu uz vanjske i osjetilne oznake, ... "tako se ljudi naslađuju lijepotom, lijepim glasom, dodirom i t.d." (592). T a š t a prijateljstva, koja imaju razlog u nekim taštim svojstvima, koja svjetovni ljudi nazivaju krepostima ili savršenostima, kao na primjer dobro plesati, sjajno igrati, lijepo pjevati, po modi se oblačiti, slatko se smijati, imati dražesnu fizionomiju.

601. c/ Takva prijateljstva počinju obično u doba puberteta. One nastaju iz instinktivne potrebe, koju tada osjećaju dječaci, da ljube i da ih netko ljubi. To je često neka vrst skretanja seksualne ljubavi. Izvan zajednica ta se prijateljstva stvaraju između mladića i djevojaka, i kad idu predaleko, onda se zove ljubakanja (593). U zatvorenim zajednicama ta prijateljstva postoje između osoba istoga spola i nazivamo ih posebnim prijateljstvima. Ona se katkada produljuju i u poodmakliju dob. Takvi ljudi osjećaju neko sjetilno čuvstvo prema mladićima, koji imaju mlađu i privlačivu fizionomiju, otvoreni karakter ili ljupke manire.

602. d/ Karakteristične o z n a k e, po kojima ćemo poznati sjetilna prijateljstva, mogu se vidjeti prema njihovom p o s t a n k u, r a z v i t k u i u č i n c i m a.

1. Što se tiče njihova p o č e t k a, ona nastaju i z n e n a d a i j a k o, jer izlaze iz jedne naravne i instinktivne simpatije. Ona imaju svoj temelj na izvanjskim svojstvima, i koja zablješćuju, ili barem koja izgledaju takva. Katkada ih prate živi pokreti, pa i strasti.

2. U njihovu r a z v i t k u je karakteristična oznaka, da se podržavaju neznatnim, ali čustvenim razgovorima, koji su katkada vrlo intimni i opasni. Nadalje se podržavaju čestim pogledima, koji u nekim zajednicama, nadomještavaju posebni razgovor. Nadalje draganjima, posebnim stiskom ruke i t.d.

3. Što se tiče njihovih u č i n a k a, osjetna su prijateljstva jaka, potpuno zaokupljaju čovjeka i eksluzivna. Takav si čovjek zamišlja, da će to vječno trajati. Ali ako uslijedi rastanak tih osoba, a poslije toga nadođu druge veze, tada dosta naglo dolazi do raskida toga prijateljstva.

603. B. O p a s n o s t i, koje predstavljaju ovakva prijateljstva, su očite.

a/ To je jedna od najvećih smetnja za duhovni napredak. Bog, koji želi da Mu pripada nepodijeljeno srce, počinje, da joj u nutrini predbacuje, i ako duša ne posluša njegov glas, On se malo po malo povlači iz duše, i lišava je svijetlosti i nutarnjih utjeha. U istom omjeru, koliko se duša više privezuje uz stvorenja, toliko ona gubi nutarnju sabranost, duševni mir, veselje za duhovne vježbe i za rad.

b/ Odatle nastaje i veliko g u b l j e n j e vremena: misao često luta i misli na otsutnog prijatelja, i smeta, da se duh i srce posvè preda ozbiljnim stvarima i pobožnosti.

c/ Sve to svršava tako, da čovjek gubi veselje, i da postane m a l o d u š a n. Sjetilnost ima utjecaj i na volju, koja postaje slaba i mlitava.

d/ Tada nastaju i opasnosti za svetu čistoću. Čovjek bi svakako htio, da ostane u granicama pristojnosti. Ali si zamišlja, da prijateljstvo sa sobom nosi stanovita prava, i da su mu dopuštene familijarnosti, koje su sve sumnjivije. A ta staza je jako sklizka i onaj, koji njome ide, konačno na njoj i pada.

604. O. L i j e k za borbu protiv tih zlih prijateljstava jest, da se borimo: odmah iz početka
odvažno i
pozit. sredstvima

a/ Odmah i z p o č e t k a. To je lakše odmah na početku, jer srce tada još nije toliko privezano uz stanovitu osobu. To prijateljstvo tada čovjek prekida s nekoliko energičnih poteza, napose, ako je toliko hrabar, da o tome govori svojem ispovjedniku i ako se na ispovjedi tuži i na najmanje pogrješke. Ako čovjek čeka i zateže, otkidanje postaje sve teže (594).

b/ Ali da čovjek u tom pobijedi, potrebne su r a d i k a l n e mjere... "Reži, siječi, trgaj". Ne valja dangubiti razrješavajući ova luda prijateljstva. Treba ih rastrgati. Ne treba razrezivati uzlove, nego kidati i sjeći. I onako te uzice i veze ne vrijede" (595). Tako nije dosta samo to da ne tražimo onoga, koga volimo ovakvim prijateljstvom, nego da svojevoljno na njega ni ne mislimo. I ako čovjek ne može izbjeći da bude s tom osobom, neka s njome razgovara uljudno i ljubezno, ali nikada s naročitim povjerenjem ili da joj pokazuje neke posebne znakove svoje pažnje i ljubavi.

c/ Da u tom čovjek bolje uspije, mora se služiti pozitivnim sredstvima. Treba da se zabavi, koliko je god moguće više svojim staleškim dužnostima. A kad se kraj sveg tog nastojanja, porodi kakva misao, koja se odnosi na onog, koga volimo, tada se čovjek mora time okoristiti, da probudi čin ljubavi prema Božanskom Spasitelju, govoreći na primjer ovako: "Ti si Isuse, jedini koga ljubi duša moja - jedan je moj ljubljeni, jedan je moj zaručnik do vijeka". Tako čovjek i samu napast upotrijebi na svoju korist! Da u buduće ljubi samo Onoga, koji jedini zaslužuje, da nam potpuno obuzme srce.

Prijateljstva, koja su istodobno nadnaravna i sjetilna

605. Može se katkad dogoditi, da se ispreplete u našem prijateljstvu n a r a v n o i n a d n a r a v n o. Čovjek stvarno hoće nadnaravno dobro svoga prijatelja, ali u isto vrijeme uživa u njegovoj prisutnosti, u razgovoru s njime, i teško podnosi njegovu otsutnost. To jako lijepo opisuje sveti Franjo Saleški (596): "Na početku se ljube kreposno. Nisu li dosta oprezni, primiješat će se tašta ljubav, onda sjetil-

na pa putena. Što više i duhovna ljubav može biti opasna, ako čovjek nije veoma oprezan. No tu se teže prevare, jer se na njenoj čistoći i bjelini lakše upoznaju mrlje, što ih vrag hoće da umiješa. Zato vrag tu i radi lukavije, pa nastoji gotovo neopazice prokrasti nečistoću"

606. I tu mora čovjek bdjeti nad svojim srcem i poduzeti u s p j e š n a sredstva, da ne padne na skliskom putu.

a/ Ako je n a d n a r a v n i elemenat g l a v n i, tada čovjek može podržati i razvijati to prijateljstvo, č i s t e ć i ga. Zbog toga mora najprije izbjegavati sve ono, što bi moglo ojačati onaj sjetilni elemenat, kao na primjer česti i čustveni razgovori, pa familijarnost, i t.d. Treba se znati od vremena do vremena odreći i kojeg sastanka, koji bi inače bio dopušten, i znati skratiti razgovor, koji prestaje biti koristan. Tako čovjek stiče neko gospodstvo nad svojom sjetilnošću i izbjegava opasna zastranjenja.

b/ Ako p r e v l a d a v a sjetilni elemenat, treba ~~kroz~~ dulje vrijeme prekinuti svaki saobraćaj posebni s tom osobom, osim nužnih ~~sastanaka~~. A u tim sastancima opet izbjegavati svaku čustvenu riječ. Tako čovjek postiže to, da se sjetilnost ohladuje i čeka, da se mir vrati u dušu, pa da opet uspostavi prijateljske odnose. Novi odnosi tada imaju posve nove oznake. Ako bi i opet bilo drukčije, onda bi valjalo te odnose prekinuti za uvijek!

c/ U svakom se slučaju moramo okoristiti tim činjenicama, da ojačamo svoju ljubav prema Isusu, i da izjavimo, da svakoga želimo ljubiti u Njemu i radi Njega, i da često čitamo 7. i 8. poglavlje druge Knjige Nasljeduj Krista. Tako će nam napasti biti samo prilika za pobjedu.

4. Profesionalni odnosi (597).

607. Staleški su odnosi jedno sredstvo posvećenja, kao i jedna zapreka za napredak, već prema načinu, kako čovjek gleda i kako ispunjuje svoje staleške dužnosti. Zapravo su staleške dužnosti, koje nam nameće naše zvanje po sebi u skladu s voljom Božjom. Ako ih ispunjujemo kao takve (naime kao volju Božju), s nakanom da se pokoravamo i slušamo Boga, i da se ravnamo prema zakonima razboritosti, pravednosti i ljubavi, tada te dužnosti doprinose svoj udio u našem posvećenju (598).

Ako naprotiv u svojim staleškim poslovima, nemamo drugoga cilja, nego da si pribavimo časti ili bogatstvo, a kod toga preziremo zakone savjesti, tada nam ti odnosi postaju izvor grijeha i sablazni.

A. Prva nam je dužnost, da p r i h v a t i m o zvanje, kuda nas je Providnost dovela, kao izraz volje Božje s nama, i da u njemu ustrajemo, dok nemamo opravdanih razloga, da ga promijenimo.

Bog je svakako htio, da ima različitih zanata i obrta, različitih zvanja, i ako se čovjek nađe u jednom zvanju cijelim nizom providencijalno uređenih događaja , može držati, da je to zvanje za njega volja Božja. Izuzimamo slučaj, kada iz opravdanih i pametnih razloga, držimo, da smo dužni promije-

niti svoj položaj. Sve što je u skladu sa zdravim razumom ulazi doista u providencijalni Božji plan. Prema tome bio čovjek šef ili radnik, industrijalac ili trgovac, ratar ili bankir, dužnost mu je da vrši svoje zvanje, zato da se time podloži volji Božjoj, da ga obavlja prema pravilima i načelima pravednosti, jednakosti i ljubavi. Tada nema ništa na smetnji, da čovjek posveti svaki svoj čin, kad ga stavlja u odnos prema konačnoj svojoj svrsi. To nipošto ne isključuje d r u g o t n i c i l j, da čovjek naime zaradi potreban novac, za svoje uzdržavanje, kao i za uzdržavanje svoje obitelji. Pa doista ima Svetaca u svim zvanjima!

608. B. Ali, kako su mnogi poslovi i odnosi po svojoj prirodi takvi, da potpuno s a o k u p e čovjeka, prema tome nam smetaju da svoju misaom upravljamo kojiput na Boga, potrebno je, da nastojimo i često se trudimo, da prikažemo Bogu i stavimo na nadnaravnu bazu poslove, koji su po svojoj naravi profani, svjetski, kako smo to pokazali prije u br.248.

609. C. Osim toga, budući da živimo u svijetu, u kojem je tako malo p o š t e n j a, i gdje se govori o častima i o zaradi bez ikakvog obaziranja na zakone pravičnosti, važno je, da imamo na pameti, da treba prije svega tražiti kraljevstvo nebesko i njegovu pravdu, upotrebljavajući samo z a k o n i t a s r e d s t v a za postignuće tih svrha. Najbolji k r i t e r i j za prosudjeivanje, što je dopušteno, a što nije, jest, kako se vladaju drugi čestiti i kršćanski orijentirani ljudi istog zvanja. Ima već usvojenih uzusa, koje čovjek ne može mijenjati, i koje čovjek ne može izbjeći, a da time on sam ili drugi, ne pretrpe osjetljiv gubitak.

Kad svi dobri kršćani istog zvanja općenito se drže nekih uvedenih običaja, tada čovjek može prema njima uskladiti svoje vladanje, sve dotle, dok oni zajedničkim sporazumom ne budu reformirani, ali tako da time ne dodju u pitanje njihovi zakoniti interesi (599). Ali se naprotiv treba čuvati, da se povodimo za praksom i savjetom trgovaca i industrijalaca, koji n e m a j u savjesti, i koji bi se htjeli obogatiti uz svaku cijenu, pače i na štetu pravednosti. Nepoštenje ovih zadnjih, njihovi uspjesi nimalo ne opravdavaju upotrebljavanje nedopuštenih sredstava. Treba tražiti prije svega kraljevstvo Božje i njegovu pravdu, i sve će se ostalo nadodati: "Tražite najprije...nadodati" (600). Kršćanin, koji bi se za njima povodio, sablaznio bi druge.

610. D. Tako shvaćene i tako vršeći svoje staleške dužnosti doprinosi mnogo našem duhovnom napretkom.

Pa one su doista n i t našeg života i naš je Spasitelj pokazao svojim primjerom, da i najobičniji poslovi, kao što je manuelni rad, mogu doprinositi u isto vrijeme i našem posvećenju i spasu naše duše i naše braće. Ako dakle koji radnik, ili poslovni čovjek obdržava pravila razboritosti, pravednosti, jakosti, umjerenosti, pravičnosti i ljubavi, ima svaki dan mnogo prilika, da se vježba u svim kršćanskim krepostima i da stekne mnogo zasluga i ako hoće, da izgradjuje svoju braću, i da im pomaže, i da ih spašava svojim primjerima i svojim savjetima. To su radili u prošlosti, tako rade i danas očevi i majke obitelji, gospodari i radnici , mladići i zreli ljudi, koji pokazuju načinom, na koji obavljaju i rade svoje

poslove, da cijene svoju vjeru, koju ispovijedaju i služe se svojim utjecajem za vršenje apostolata.

5. Odnosi u apostolatu

611. Vrlo lako shvaćamo, da i apostolska djelatnost može i mora biti za nas sredstvo posvećenja. A ipak ih ima, koji upravo u apostolatu nalaze indirektno izvor svoje rastresenosti, duhovne mlitavosti, što više priliku i za grijeh i izvor osude. Treba se sjetiti riječi nekog poslovnog čovjeka, koje je rekao Don Chautardu "Prezaposlenost me je upropastila"(6o1). Ima ih mnogo, koje t o l i k o z a o k u p i posao v a n j s k i, da nemaju više vremena za najosnovnije duhovne vježbe. Odatle onda nastaju moralne slabosti, koje omogućuje strastima, da ponovno ožive i sprema put žalosnom padu. U nadnaravnoj ljubavi prema dušama, uvijek se i neopazice miješa neki naravni i sjetilni elemenat. Jedan drugoga umiruje pod izlikom, da je ono glavno, što prevladava među njima, da jedan učini, a drugi primi dobro, počinjaju nepromišljenosti, dopuštaju i upuštaju se u familijarnosti i konačni je rezultat strašan. U svakom slučaju tamo gdje manjka nutarnji život, čovjek za sebe stiče jako malo zasluga, a vanjsko djelovanje ima samo malo mršavih rezultata, jer milost Božja ne oplođuje rad, u kojem molitva nema gotovo nikakva mjesta. Potrebno je dakle oživljavati vanjska djela d u h o m m o l i t v e. Da u tom bolje uspijemo, evo glavnih načela.

612. A. Treba prije svega imati na pameti, da postoji neki r e d među različitim vrstama g o r l j i v o s t i. I da su najefikasnija sredstva molitva i žrtva, primjer, a na zadnjem mjestu riječi i djelovanja. Da se u tome uvjerimo, sjetimo se primjera Isusa Krista, čiji je gotovo cijeli život bio molitva i neprestana žrtva i koji je počeo tako, da je sam vršio ono, što je učio druge, živeći 3o godina u skrovitom životu prije nego se je dao na tri godine javnog djelovanja. Ne smijemo zaboraviti ni na v l a d a n j e a p o s t o l a, koji prenašaju neke karitativne poslove na apostole, da bi se mogli slobodnije baviti molitvom i propovijedanjem: "A mi ćemo nastojati oko molitve i službe riječi" (6o2). Treba li nam u ušima neprestano da zvuče riječi svetoga Pavla, koji veli: "Ništa nije ni onaj, koji sadi, ni koji zalijeva, nego Bog, koji daje da raste" (6o3).

Prvo mjesto treba dakle dati m o l i t v i (br.47o). Čovjek nikada ne smije žrtvovati b i t n i h duhovnih vježba, kao što su razmatranje, ispitivanje savjesti, pobožno molenje brevijara, zahvala, izričito prikazivanje glavnih poslova, duboko uvjeren, da time dušama čini više zasluge, nego da im posveti svojim radom čitav svoj život. Duhovni pastir mora biti - po riječima svetog Bernarda - r e z e r v a r, a ne k a n a l obični: kroz kanal protekne sve, što je u njemu i sve što u nj dođe. Rezervar se naprotiv najprije napuni, a onda daje od svoje punine, a da sam kod toga nikakve štete ne trpi. "Ako si pametan, načini od sebe rezervoar, a ne kanal!" (6o4).

613. B. Drugi način, da ne zaboravimo nutarnji život, jest n a s t o j a t i f o r m i r a t i e l i t u, ne

[illegible] ni [illegible] Da u tom čovje[illegible]je, više os[illegible] potrebu, da bude [illegible]nji čovj[illegible] studij, koje [illegible] takav čovjek obavlja, savjeti koje drugima daje, vje[illegible]je u krepostima, koje hoće drugima ucijepiti u dušu, sve nas to jako vodi na život molitve i žrtve. Ali je zato potrebno, da čovjek ima iskreno raspoloženje, da s a m č i n i š t o d r u g i m a s a v j e t u j e. Tada se ne boji nikakve mlitavosti i klonulosti. I doista mnogo je svećenika vodilo duhovni život nutarnji i vratilo se k tome životu, jer su nastojali da odgoje elitu.

614. C. U dogmatskoj i moralnoj pouci, koju daje vjernicima, neka se drži određenog plana, koji će mu omogućiti, da izloži cijelu dogmatsku nauku i sve kršćanske istine: spremajući te pouke, apostol se i sam napunja pobožnošću, jer bi htio, sam da radi i izvršuje ono, što savjetuje drugima.

615. D. Konačno i u svom r e d o v i t o m p a s t o r a l n o m radu, prilikom krštenja, ženidbe, pogreba, pohađanja bolesnika, kondoliranja, ili u čisto običnim posjetima, treba se čovjek sjetiti, da je svećenik i a-postol, to znači sluga za ljudske duše. Dakle iza nekoliko dobrohotnih riječi, ne smije se bojati, da uzdigne misli i srca prema Bogu. Svećenikov razgovor mora uvijek sugerirati neki: Súrsum corda - Gore Srca!

Na ove različite načine ćemo sačuvati i posvećati svoj nutarnji život. I naša služba, kad je oživljuje milost, donosi stostruki plod: "Tko ostane u meni i ja u njemu, taj rodi mnogi rod" (605).

Tako dakle sve naše veze s bližnjim mogu i moraju biti nadnaravne. Sve tada postaje prilika za napredovanje u kreposti, za povećavanje onog Božanskog života, koji smo tako obilato primili.

OPĆI PREGLED PRVOG DIJELA

616. Tako svršavamo prvi dio knjige, koji nosi naslov: P r i n c i p i n a d n a r a v n o g ž i v o t a. Sve, što smo rekli, logično izlazi iz istina dogmatskih naše svete vjere. Sve se svodi na jedinstvo, s Bogom, našom konačnom svrhom, s Isusom Kristom, našim Posrednikom i na kršćanski nam se život pokazuje kao dar, kojim se Bog daruje duši i duša Bogu.

1. Bog se daje duši.

Od sve vječnosti nas je presveto Trojstvo ljubilo i odredilo za taj nadnaravni život, koji je sudjelovanje na Božanskom životu. Klanjanja vrijedno presveto Trojstvo živi u našoj duši, i ono je u isto vrijeme i causa efficiens i causa exemplaris toga života. Nadnaravni organizam, koji nam omogućuje, da izvršujemo bogolike čine, Njegovo je djelo.

U t j e l o v l j e n a R i j e č je causa meritoria toga života, a osim toga i najsavršeniji model - uzor, koji je potpuno prilagođen našoj slabosti, jer, - iako je Bog - On je i čovjek kao i mi. On je naš prijatelj, naš brat, još više, On je glava otajstvenoga tijela, kojemu smo mi udovi

A kako je Marija združena s Kristom u djelu otkupljenja, n može biti odijeljena od svojega Sina, pa nam se ona ukazuje kao prva i glavna skalina, da dođemo k Isusu, isto onako, kao što je Isus nužni posrednik, da dođemo k Ocu.

Anđeli i Sveci, koji također pripadaju velikoj Božjoj obitelji, pomažu nam svojim molitvama i svojim primjerima.

617. 2. Da odgovori, na te prvotne dokaze Božje ljubavi, d u š a s e p o s v e d a j e B o g u gajeći u sebi život, koji joj je tako velikodušno darovan.

Gajimo ga borbom protiv požude, koja je u nama. Nadalje ga gajimo čineći nadnaravna djela, pomoću kojih stičemo dobre navike i kreposti, osim što ona zaslužuju povećanje Božanskog života.

Gajimo ga primanjem svetih sakramenata, koji nadodaju našim zaslugama posvećujuću krepost, koja dolazi od samoga Boga.

Bit samog savršenstva je u ljubavi, koja ide do žrtvovanja samoga sebe. Boriti se protiv staroga čovjeka ili ga umanjiti u nama, da u nama živi Isus Krist, eto to je zadaća, koja nas čeka. I ostvarujući je, to jest koristeći se sredstvima savršenstva, ne prestajemo težiti Bogu po Isusu Kristu.

Želja za savršenstvom je zapravo samo polet duše, koja bi željela da odgovori na prvu ljubav Božju. Ta nas želja potiče, da spoznamo i ljubimo Onoga, koji je ljubav, "Bog je ljubav". Da spoznamo samoga sebe da bolje osjetimo potrebu Boga, pa da se bacimo na njegov milosrdni naručaj. Ta se ljubav očituje u usklađenosti naše volje s voljom Božjom, što je bolje moguće, a očituje se u njegovim zakonima i savjetima, kao i u sretnim ili nesretnim događajima, koji svi služe samo za to, da ga bolje ljubimo u buduće. Očituje se ta ljubav i u molitvi, koja, kad postane neprestana, stalno nam uzdiže dušu k Bogu.

I vanjska nas sredstva vode k Bogu, jer nas duhovno vodstvo, dnevni red i duhovno štivo podlaže njegovoj svetoj volji. Odnosi, koje imamo s bližnjim, u kojima gledamo znaku i odraz Božanskih savršenosti, također nas vode k Njemu, koji je središte svega.

I budući da u upotrebljavanju tih sredstava, imamo neprestano pred očima Isusa, koji je naš model, naš suradnik, pretvaramo se po malo u Njega:

K r š ć a n i n j e d r u g i K r i s t !

I tako se po malo ostvaruje ideal savršenosti, koji je svojim učenicima postavio Olier, na početku svoga djela: Pietas Seminarii:

"Posve živjeti Bogu u Isusu Kristu, Gospodinu našemu. Tako da nutarnji život Njegova Sina posve prožme nutrinu našega srca": živjeti za Boga i to za samoga Boga, u najvećem stupnju, inkorporirajući se u Isusa Krista, tako da njegove nutarnje dispozicije prodru u najdublje dubine, naše duše i postanu naše".

Konac I. Dijela.

B I L J E Š K E

Ovdje nisu unešene sve bilješke, koje se nalaze u tekstu. Razlog je tome činjenica, što bi sve bilješke zauzimale oko 30 stranica teksta, a ne bi imale velikog značenja za one, koji će se služiti ovim Priručnikom. Zato smo ispustili sve bilješke, koje se odnose na upotrebljenu literaturu, članke, i druge citate, izuzev Svetog Pisma, na koje se odnose bilješke, koje slijede;

(3) Iv 3,2
(6) Hebr.11
(7) Mt.11,25
(15) Mt.16,26
(24) Gen.3,5
(25) Rim.5
(27) Rim.7,19-25)
(29) Rim.5,20
(30) Filip.2,8
(32) Ef.2,4
(32) Iv.3,16
(33) Rim.8,32
(34) Ef.5,2
(35) Rim.5,5,
(36) Rim.5,20
(38) Jer.31,3
(39) II.Petr.1,4
(45) DAP 17,28
(46) Rim.8,15-16
(48) Iv.1.12
(49) Iv.3,5; Tit.3,5
(50) Rim.8,17
(51) I.Iv.3,1
(52) Iz.49,15
(53) Iv.3,16
(54) Iv.14,23
(55) Iv.16,26)
(56) Iv.15,15
(57) Apk.3,20
(59) Fil. 2,13
(60) I.Kor.10,13
(61) Fil.1,6
(62) I.Kor.15,10
(63) Fil.4,13
(64) I.Kor.3,17
(65) I.Kor.3,16
(67) I,Kor.6,20
(68) Rim.8,26
(69) Posl.23,26
(70) I.Kor. 3,16-17
(71) Mt,5,48
(72) Iv.17,21
(81) II.Kor.13,13
(83) I.Tim.6,16
(84) I.Iv.3,2

(85) I.Kor.13,12-13
(87) Gen.1,26
(109) DAP 16,14
(112) Mt.26,41
(113) Fil.1,6
(114) I.Petr.5,10
(117) I.Iv.1,8
(120) Ps.92,5
(122) Ef.1,3
(123) Mt.16,24
(124) Rim.8,17
(125) I.Petr.2,21
(126) Kol.1,24
(127) Iv.14,9
(128) Mt.5,48
(129) Mt.3,17
(130) Iv.14,6
Mt.11,29
Rim.13,17
(132) I.Ko.r4,16
(134) Hebr.4,15
(135) Mt.13,55
(136) Mt.27,46
(137) Iv.12,32
(141) Iv.15,5
(144) Rim.5,5,
(147) I.Kor. 12,6
(148) I.kor.12,13
(149) Rim.6,3
Gal.3,25
Rim.13,17
(151) I.Kor.12,26
(152) Rim.10,12; I.Kor.
(153) Ef.1,23
(155) Kol.1,24
(157) Iv.15,5
(159) Hebr.7,25
(160) I.Iv.2,1
(161) Iv.16,23
(162) Hebr.5,17
(164) Gal2,20
(165) I.Tim.2,5
(169) Lk.2,35
(171) Lk.1,45
(182) I.Kor.4,16

(186) Mt.18,10
(188) Ps.90,11-12
(189) Hebr.1,14
(190) Tob.12,12
(193) I.Kor.3,8
(194) Hebr.6,7-8
(195) II.Kor.6,1
(197) I.Iv.2,16
(201) Gal.5,24
(204) Rim.6,2-4
(206) Rim.8,13
(209) Lk.16,2
(210) Mt.6,20
(211) Mt.6,21
(212) Mt.5,3
(213) Lk.12,33
(215) Ps.118,37
(216) Est.14,15-18
(219) Jak.4,
(220) I.Kor.4,7
(221) I.Kor.10,31
(222) Kol.3,17
(228) Mt.18,7
(129) I.Iv.5,19
(230) Mudr.2,8
(233) I.Kor.2,12
(234) Gal.1,10
(235) Jak.4,4,
(236) Iv.17,15
(237) I.Kor.7,31
(238) Gal.6,14
(239) DAP 1,3
(240) Mt.5,14
(241) Mt.5,16
(245) Mudr.2,24
(246) Ef.6,12
(247) I.Petr.5,8-9
(249) I.Kor.10,13
(251) Jak.1,14
(257) II.Tim.2,1-7
(258) II.Tim.4,7-8
(262) Jak.1,12
(263) Jak.1,12
(264) I.Kor.15,10
(265) Jak.1,12

(267) Iv.15,1-6
(268) Iv.14,6
(269) Gal.2,2o
(271) Mudr.4,13
(276) Rim.6,3-6
(278) Mt.7,7,
(278) Iv.16,23
(279) Mt.5,6
(28o) Lk.1,53
(282) Ps.54,13-15
(284) Ps.50
(289) Mt.5,8
(29o) Hebr.5,7
(292) Iv.17,23
(298) Iv.6,35
(298) Fil.4,13
(299) Lk.24,32
(300) Gal,2,2o
(3o1) Iv.6,56
(3o4) Iv.14,23
(307) Iv.8,29
(3o8) Lk.22.15
(31o) Lk.1,46 sl.
(312) Ps.118,131
(316) Iv.1o,1o
(317) Fil.4,13
(318) Mt.7,6
(319) Mt.7,2o
(327) Lk.1o,25-29
(328) Mt.22,39-4o
(329) Rim.13,1o
(33o) I.Iv.4,1o
(331) I.Iv.3,16
(332) Iv.14,23
(334) I.Kor.13,4
(337) Mt.16,24
(338) Iv.12,32
(339) I.Petr.5,21
(34o) Kol.3,9
(341) Gal.5,24
(342) I.Kor.9,27
(343) I.Iv.2,15
(344) Mt.5,29
(347) Mt.19,17-21
(348) I.Kor.7,25-4o
(359) Mt.5,48
(36o) Lk.14,26-27
(361) Lk.,13,24
(363) Ef.4,1o-16
(364) I.Petr.1,15
(365) Mt.26,41
(367) Ef.6,14-17
(373) II.Kor.4,17
(374) I.Tim.4,8
(375) Mt. 7,20
(381) I.Kor.7,32-33
(392) Lk.2,52
(393) Lk. 2,51
(394) DAP 1,1
(395) Mt.11,29
(396) Iv.17,19
(397) II.Kor.5,2o
(398) Mt.5,13-14
(399) Mt.5,16
(4o1) Mt.1o,11
(4o2) Iv.14 -17(gl)
(4o3) II.Tim.5,6
(4o4) Tit.1,7-9
(4o5) I.TIm.6,2
(4o6) Tit.2,7
(409) II.Kor.,12,15
(41o) Hebr.5,1,4
(414) Izlas.19,22
(415) Lev.21,6
(415) Hebr.7,26
(416) Ef.5,25-27
(418) Mt.15,8
(419) Mt.4,19
(42o) Iv.15,16
(42o) I.Kor.5,6-7
(421) Iv,17,19
(422) II.Kor.5,2o
(423) I.Kor.13,21
(424) I.Kor.4,16
(425) Jak.4,6
(43o) III.Kr.18,7
(431) DAP 16,9
(432) Iv.17,19
(443) Hebr.1o,24
(436) Jer.31,3
(438) Ps.41,2
(441) Mt.7,8
(442) I.Sol.4,3
(443) Mudr.7,7
(444) Iv.7,37
(445) Ps.118,131
(446) Mt.6,33
(447) Lk.9,62
(448) Fil.3,14
(451) Lk.16,1o
(454) Mt.5,48
(457) Mt.11,28
(463) DAP 17,28
(464) Ps.144,18
(472) Rim.13,1-2
(474) Ps.84,9
(475) Hebr.1o,9
(476) II.Kor.6,1
(477) Iv.8,29
(478) Tob.3,2
(479) Mudr.14,3
(48o) Rim.8,28
(481) Job.2,1o
(483) Mt.6,34
(484) Rim.8,18
(485) II.Kor.4,17
(486) Kol.1,24
(488) Ps.125,6
(491) Iz.1,16-18
(492) I.Kralj.15,22
(493) Hebr.10,6 7
(494) Fil.2,8
(495) Fil.4,13
(496) Fil.2,5
(497) Gal.2,2o
(499) Mt.12,5o
(511) Sol.5,18
(512) II.Kor.9,15
(512) Mt.7,5
(514) I.Kor.14,15
(516) Ps.3,17
(517) Hebr.13,15
(519) Rim.15,6
(512) Mt.13,2o
(524) Lk.13,1
(525) Sol.5,17
(526) Mt.5,48
(528) Ps.146,2
(532) Fil.2,5
(533) Lk.13,1
(548) Gal.4,19
(553) Iv.5,3o
(554) II.Kor.5,2o
(556) Lk.24,32
(565) II.Kor.5,2o
(566) Iv.7,10
(567) Ps.84,9
(569) Rim. 2,13
(573) Crkv.3,27
(577) Ef.5,22-33
(578) Ef.3,15
(579) Lk.2,51
(58o) Lk.2,49
(586) Crkv.4,14-16
(587) Iv.13,23
(588) II.Kor.2,13
(59o) II.Kor.2,6-13
(591) Rim.16,21
(599) Mt.6,33
(6o2) DAP, 6,4
(6o3) I.Kor.3,7
(6o5) Iv.15,5

Alfabetsko kazalo

(Označeni su brojevi u tekstu)

==

Umnoženo ciklostilom Nadbiskupskog Bogoslovskog Sjemeništa u 500 primjeraka za isključivu upotrebu bogoslova i svećenika.

Izdavač: Nadbiskupsko Bogoslovsko Sjemenište, Zagreb, Kaptol 29.